

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ
ΔΙΑΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝ. ΤΑΣΟΥΛΑ

ΑΘΗΝΑ 2021

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΗ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

**Έκθεση
της Διακομματικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής
για την Ανάπτυξη της Θράκης
2020-2021**

**Στρατηγικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός
Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης**

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝ. ΤΑΣΟΥΛΑ

ΑΘΗΝΑ 2021

Περιεχόμενα

Executive Summary.....	5
Διακομματική Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Θράκης	7
I. Εισαγωγή.....	11
II. Στρατηγικό Πλαίσιο Προσέγγισης	13
III. Άξονες Δράσης.....	17
1ος Άξονας Δράσης: Αναδιαμόρφωση του πρωτογενή τομέα της Θράκης και ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής του παραγωγικού μοντέλου της περιοχής.	17
2ος Άξονας: Ενεργειακή και περιβαλλοντική αναβάθμιση της Θράκης σε συνδυασμό με ένα σύγχρονο δίκτυο υποδομών	22
3ος Άξονας: Αναδιάταξη του εργασιακού, οικονομικού και επενδυτικού μοντέλου για μια καινοτόμα και βιώσιμη ανάπτυξη στην εποχή της 4ης βιομηχανικής επανάστασης.....	29
α. Επενδυτικός σχεδιασμός και επιχειρηματικές συνεργασίες.....	29
β. Αξιοποίηση της Έρευνας & Καινοτομίας στην Περιοχή	35
γ. Ενίσχυση του ρόλου των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων	37
δ. Τεχνολογικός και ψηφιακός μετασχηματισμός.....	39
ε. Ποιότητα Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.....	43
4ος Άξονας: Δημιουργία ενός δυναμικού οικοσυστήματος κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης.	44
5ος Άξονας: Διαπεριφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία: η Θράκη ως brand name.....	56
Επίλογος	63
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ & ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ- ΘΡΑΚΗΣ.....	65
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	75
Παράρτημα Α. Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β. ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ	137
ΓΝΩΜΕΣ ΜΕΙΟΨΗΦΙΑΣ	145
Πρόταση ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ για τον Στρατηγικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό Θράκης.....	147
ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΚΚΕ	191
ΠΟΡΙΣΜΑ ΜΕΡΑ25.....	215

Executive Summary

Η παρούσα επιστημονική συγγραφή αποτελεί το πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής για την Ανάπτυξη της Θράκης με τον τίτλο «*Στρατηγικός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός Αν. Μακεδονίας – Θράκης*». Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της διακομματικής επιτροπής, όπως αυτή συστάθηκε με απόφαση του Ελληνικού Κοινοβουλίου στις 21 Ιουλίου του 2020.

Η μελέτη και η συγγραφή του εν λόγω πορίσματος βασίστηκε στη συγκέντρωση προτάσεων και υλικού από φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, συλλόγους και συνδέσμους, επιμελητήρια, οργανισμούς, εταιρείες και ακαδημαϊκά ιδρύματα, καθώς και απλούς πολίτες, μέσω της ειδικής πλατφόρμας διαβούλευσης που συστάθηκε στο πλαίσιο της Επιτροπής. Επιπλέον, το πόρισμα αξιοποίησε υπάρχουσα βιβλιογραφία, επιστημονικές και στατιστικές μελέτες για την περιοχή, υπηρεσιακά αρχεία και εκθέσεις που συγκεντρώθηκαν κατά την διάρκεια ακρόασης κυβερνητικών φορέων, καθώς και των πολύμηνων συναντήσεων μελών της Επιτροπής με υπουργεία και αρμόδιους φορείς. Σημαντική ήταν η συμβολή των ειδικών εμπειρογνομόνων που επιφορτίστηκαν να επικουρούν την Επιτροπή κατά τη διάρκεια του έργου της.

Το πόρισμα αποκρυσταλλώνει ρεαλιστικές προτάσεις και προτείνει εφαρμόσιμες πολιτικές για κυβερνητική δράση, σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Αντιμετωπίζει την Αν. Μακεδονία και Θράκη ως μία περιφερειακή και γεωγραφική ολότητα, με κατά τόπους ιδιαιτερότητες, δίνοντας όπως είναι αναμενόμενο, ιδιαίτερη έμφαση στον ακριτικό χαρακτήρα της περιφέρειας. Αντιμετωπίζει την έννοια της ανάπτυξης ολιστικά, αναγνωρίζοντας, ισότιμα, πληθώρα μεταβλητών και παραμέτρων. Έτσι, η ανάπτυξη δεν εκλαμβάνεται αυστηρά και αποκλειστικά με οικονομικούς όρους και δεν αποτυπώνεται μονάχα σε οικονομικές πολιτικές. Ανάπτυξη σημαίνει κοινωνική ευημερία και συνοχή, σημαίνει σύγχρονο σύστημα υποδομών, αναβαθμισμένα δίκτυα υπηρεσιών και τεχνολογίας, αλλά και ποιοτική παιδεία που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας. Σημαίνει ακόμα σεβασμός στο περιβάλλον, με πράσινες πολιτικές για την ενέργεια και τις επενδύσεις, σημαίνει εργασιακή ασφάλεια, πολιτισμική και πολιτιστική άνθιση και σεβασμός αστικών και θρησκευτικών ελευθεριών. Με λίγα λόγια, ο στρατηγικός σχεδιασμός υιοθετεί την

προσέγγιση ενός πολύ-παραγοντικού πλέγματος ανάπτυξης, και αποτυπώνει προτάσεις για τη συνολική αναπτυξιακή αναβάθμιση του οικοσυστήματος της περιοχής.

Την προσέγγιση αυτή υιοθετεί και η δομή του πορίσματος. Οι τρεις πρώτες ενότητες αναλύουν τη δημιουργία της Επιτροπής, τους λόγους για τους οποίους η Αν. Μακεδονία και Θράκη χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, και την στρατηγική και μεθοδολογική προσέγγιση την οποία η Επιτροπή και το πόρισμα ακολουθούν. Στη συνέχεια, η ανάλυση του πορίσματος χωρίζεται σε διακριτές αλλά αλληλοσυνδεόμενες ενότητες (πέντε Άξονες Δράσης), όπου αναλυτικά και με τεκμηρίωση παρουσιάζονται οι προτάσεις και οι κατευθύνσεις στις οποίες ενθαρρύνεται να κινηθεί η κυβερνητική δράση. Πρωτογενής τομέας και παραγωγικό μοντέλο της περιοχής, η διασύνδεση του με τον δευτερογενή τομέα και την μεταποίηση, ενέργεια, υποδομές και περιβάλλον, επενδύσεις, οικονομία, τεχνολογία και καινοτομία, παιδεία, κοινωνική πολιτική και πολιτισμός είναι μερικοί από τους τομείς τους οποίους εξετάζει και επί των οποίων προτάσσονται ρεαλιστικές δράσεις. Στον επίλογο προτείνεται η δημιουργία μηχανισμού επίβλεψης της πορείας υλοποίησης του Αναπτυξιακού Σχεδιασμού για την Αν. Μακεδονία-Θράκη, καθώς αναφέρονται περιληπτικά, και ανά άξονα δράσης, οι σημαντικότερες προτάσεις και πολιτικές του Πορίσματος. Τέλος, το Πόρισμα κλείνει με δυο Παραρτήματα, τα οποία αφορούν συμπληρωματικό αλλά αναπόσπαστο υλικό του πορίσματος, μελέτες και εκθέσεις για τον πρωτογενή τομέα στη Θράκη και για τον ρόλο των κρατικών ενισχύσεων.

Διακομματική Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Θράκης

Η Διακομματική Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Θράκης (εφεξής Επιτροπή) συστάθηκε, κατόπιν πρότασης του Πρωθυπουργού, Κυριάκου Μητσοτάκη, με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής των Ελλήνων στις 21 Ιουλίου 2020. Πρόεδρος της Επιτροπής αναδείχθηκε μετά από ψηφοφορία η Βουλευτής Χανίων της Νέας Δημοκρατίας και πρώην Υπουργός Εξωτερικών, Ντόρα Μπακογιάννη.

Η Επιτροπή διαδέχεται ιστορικά την «Κυβερνητική Επιτροπή Θράκης», που συστάθηκε το 1990 μετά από πρωτοβουλία του τότε πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Μητσοτάκη και υπό την προεδρία της Βιργινίας Τσουδερού, και την μεταφορά αυτής της πρωτοβουλίας στην Ελληνική Βουλή λίγο αργότερα, ως «Διακομματική Κοινοβουλευτική Επιτροπή για την Μελέτη των Προβλημάτων Ακριτικών Περιοχών της Θράκης και των Νησιών του Ανατολικού Αιγαίου», αρχικά υπό την Προεδρία της Βιργινίας Τσουδερού, και κατόπιν, μετά την μετάβασή της στην θέση της Υφυπουργού Εξωτερικών το 1991, υπό την Προεδρία του κ. Στέφανου Στεφανόπουλου.

Βασικός στόχος της Επιτροπής είναι η ταυτοποίηση και αξιολόγηση των αναγκών και ιδιαιτεροτήτων της ακριτικής περιοχής, με στόχο την κατάθεση έκθεσης στην Ολομέλεια της Βουλής των Ελλήνων που θα περιλαμβάνει πολιτικές προτάσεις προς την πολύ-επίπεδη ανάπτυξη της Αν. Μακεδονίας και Θράκης, για την δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού και παραγωγικού οικοσυστήματος. Η έκθεση δεν αναλώνεται σε ιστορικά ευχολόγια, και αναλύσεις προηγούμενων πολιτικών. Εντοπίζει και αναδεικνύει ρεαλιστικά υλοποιήσιμες προτάσεις στην βάση μιας άμεσα εφαρμόσιμης αναπτυξιακής πολιτικής. Βασικά εργαλεία επίτευξης του στόχου αυτού είναι η αξιοποίηση της υψηλής ευρωπαϊκής χρηματοδότησης στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης που εξασφάλισε η Ελληνική κυβέρνηση το καλοκαίρι του 2020, και φυσικά των λοιπών εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων.

Η Επιτροπή, από τον πρώτο μήνα συνεδρίασης της, προχώρησε με μεθοδολογικό και στρατηγικό χαρακτήρα τη συγκομιδή πληροφοριών, προτάσεων και υλικού τόσο σε τοπικό όσο και κυβερνητικό επίπεδο. Το Σεπτέμβριο του 2020 τέθηκε σε λειτουργία η «Πλατφόρμα Διαβούλευσης της Διακομματικής Επιτροπής για την Ανάπτυξη της

Θράκης»¹ σε συνεργασία με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Η διαδικτυακή αυτή πλατφόρμα λειτούργησε τρεις μήνες, μέχρι τις 30 Νοεμβρίου του 2020, και έδωσε τη δυνατότητα σε τοπικούς φορείς, συλλόγους, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και απλούς πολίτες να αποστείλουν προς την Επιτροπή προτάσεις, προβληματισμούς και πληροφορίες για την περιοχή και τα θέματα που τους απασχολούν. Η πλατφόρμα αποτέλεσε έτσι μέσο άμεσης επικοινωνίας της Επιτροπής και των μελών της με την τοπική κοινωνία, και έδωσε την δυνατότητα σε όλους του πολίτες της Αν. Μακεδονίας και Θράκης να καταθέσουν την πρόταση τους εφόσον το επιθυμούσαν.

Η Επιτροπή, στην δεύτερη της συνεδρίαση τον Σεπτέμβριο του 2020, αποφάσισε την δημιουργία δύο ομάδων εργασίας, οι οποίες σκοπό είχαν την διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής, τον διαμερισμό του φόρτου εργασίας βάσει θεματικών έτσι ώστε να υπάρχει ευελιξία. Παράλληλα, αποφασίστηκε η σύσταση δυο ομάδων εμπειρογνομόνων που θα αντιστοιχούσαν σε κάθε μία από τις ομάδες εργασίας. Οι ομάδες εμπειρογνομόνων επικουρούν την Επιτροπή και τα μέλη της με τεχνικές και επιστημονικές γνώσεις και επεξεργασία υλικού, με τελικό στόχο την σύνθεση του πορίσματος. Όλα τα μέλη της επιτροπής είχαν την δυνατότητα να προτείνουν εμπειρογνώμονες.

Δημιουργήθηκαν έτσι δυο παράλληλες ομάδες εργασίας: η Ομάδα Εργασίας των Θεσμικών και Διασυνοριακών Θεμάτων, στην οποία συμμετείχαν τα μισά μέλη της Διακομματικής Επιτροπής της Θράκης, και η Ομάδα Εργασίας Αναπτυξιακών Θεμάτων, με αντίστοιχη σύνθεση (μισά μέλη της Επιτροπής, με εκπροσώπηση όλων των κομμάτων). Αντιστοίχως, κάθε μία από αυτές τις ομάδες εργασίας της Επιτροπής επικουρούσε και μία ομάδα εμπειρογνομόνων. Το Προεδρείο της Επιτροπής συμμετείχε αυτούσιο και στις δύο ομάδες εργασίας.

Η κάθε ομάδα εργασίας είχε έναν επικεφαλής επιφορτισμένο με τον συντονισμό του έργου της ομάδας, τον προγραμματισμό επισκέψεων στα αρμόδια Υπουργεία, την επεξεργασία των προτάσεων από την πλατφόρμα διαβούλευσης και τέλος τον συντονισμό των εμπειρογνομόνων στο δικό τους έργο. Για την Ομάδα Εργασίας των

---

¹ Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφτείτε τον διαδικτυακό ιστότοπο της Επιτροπής: <https://epitropithrakis.gov.gr/i-epitropi/>

Θεσμικών και Διασυνοριακών Θεμάτων επικεφαλής ορίστηκε ο Βουλευτής, κ. Θεόδωρος Ρουσόπουλος, ενώ για την Ομάδα Εργασίας Αναπτυξιακών Θεμάτων ο Βουλευτής, κ. Δημήτρης Καιρίδης.

Οι ομάδες εργασίας συνεδρίαζαν και ξεχωριστά, πραγματοποιώντας ακροάσεις φορέων, καθώς και συναντήσεις με αρμόδιους Υπουργούς και Γενικούς Γραμματείς. Στόχος ήταν να τρέξει παράλληλα περισσότερο έργο και να καλυφθεί περισσότερο «έδαφος». Μετά από την συνεδρίαση κάθε ομάδας εργασίας συνεδρίαζε η ολομέλεια της Επιτροπής, όπου ο Επικεφαλής κάθε ομάδας ενημέρωνε την ολομέλεια του σώματος της Επιτροπής για την πρόοδο των εργασιών της ομάδας εργασίας, ενώ τυχόν πρακτικά, σημειώματα και ενημερωτικά που παρήγαγε η ομάδα εργασίας διανεμόνταν σε όλα τα μέλη της Επιτροπής ανεξαιρέτως.

Τον Οκτώβριο του 2020 η Επιτροπή, μετά από πρόταση της Προέδρου της, Ντόρας Μπακογιάννη, πραγματοποίησε περιοδεία στην Αν. Μακεδονία και Θράκη, σε απομακρυσμένα χωριά της περιοχής αλλά και σε πόλεις όπως Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή και Ξάνθη μεταξύ άλλων. Η Πρόεδρος συνοδευόμενη από ολιγομελούς, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, αντιπροσωπεία της Διακομματικής Επιτροπής, πραγματοποίησε συναντήσεις με φορείς και τοπικούς συλλόγους, εμπορικά επιμελητήρια, δημάρχους και φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπροσώπους της μειονότητας, εκπροσώπους της εκκλησίας, καθώς και άλλους οργανισμούς όπως τον Οργανισμό Λιμένος Αλεξανδρούπολης.

Η κορύφωση της πανδημίας του κορωνοϊού τον χειμώνα του 2020 καθώς και τα υγειονομικά μέτρα και περιορισμοί που τέθηκαν σε ισχύ επηρέασαν την ευρύτερη λειτουργία του Ελληνικού Κοινοβουλίου, και συνεπώς και την ομαλή λειτουργία της Επιτροπής.² Από τα μέσα Νοεμβρίου 2020 έως και τον Απρίλιο του 2021 οι συχνές συνεδριάσεις της Επιτροπής περιορίστηκαν σε διαδικτυακές συσκέψεις. Παράλληλα, ο προγραμματισμός περαιτέρω επισκέψεων των μελών της Επιτροπής στην περιοχή της Αν. Μακεδονίας και Θράκης δεν κατέστη δυνατός. Σε κάθε περίπτωση όμως, η περίοδος αυτή αποτέλεσε ευκαιρία πλούσιου έργου από τα μέλη των ομάδων εργασίας, για επεξεργασία των προτάσεων και του υλικού που είχε συγκεντρωθεί,

---

² «Η Βουλή στην εποχή της πανδημίας»: <https://www.kathimerini.gr/politics/561387616/i-voyli-stin-epochi-tis-pandimias/>

καθώς και περαιτέρω συναντήσεων με υπηρεσιακούς παράγοντες Υπουργείων. Την ίδια στιγμή οι εμπειρογνώμονες συνέχισαν το έργο τους και μέσω τηλεδιασκέψεων και ανά τακτά χρονικά διαστήματα ενημέρωναν το Προεδρείο της Επιτροπής, το οποίο συνέχιζε να συνεδριάζει στην Βουλή, σε διευρυμένη σύνθεση, δηλαδή με την συμμετοχή των επικεφαλής, ώστε να υπάρχει διαρκής συντονισμός για την πορεία του έργου.

Η Επιτροπή, δεδομένων των υγειονομικών συνθηκών, ζήτησε και έλαβε από την Ολομέλεια του σώματος παρατάσεις λειτουργίας, την τελευταία τον Σεπτέμβριο του 2021, οπότε και το έργο της Επιτροπής παρατάθηκε έως τον Νοέμβριο του 2021.

I. Εισαγωγή

Η περιφέρεια της Αν. Μακεδονίας και Θράκης και η περιοχή της Θράκης συγκεκριμένα παρουσιάζουν μία σειρά από κοινωνικές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες που διαφοροποιούν διαχρονικά τις ανάγκες τους και καθιστούν απαραίτητη μία στρατηγικά εξατομικευμένη πολιτική. Ο απομακρυσμένος και παραμεθόριος χαρακτήρας της, το γεγονός ότι είναι η μόνη ελληνική περιφέρεια που συνορεύει ταυτόχρονα με ένα κράτος-μέλος της ΕΕ, την Βουλγαρία, αλλά ταυτόχρονα και με την Τουρκία, που παρότι δεν βρίσκεται στην ΕΕ είναι σε τελωνειακή ένωση μαζί της, δημιουργούν δεδομένα τα οποία δεν προσιδιάζουν σε άλλες ελληνικές περιφέρειες. Επιπλέον, ο κοινωνικός και πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της, με την συνύπαρξη διαφόρων μειονοτικών πληθυσμών, δημιουργεί τόσο προκλήσεις όσο και ευκαιρίες.

Οι προκλήσεις της περιοχής απορρέουν τόσο από τον γεωγραφικό και παραμεθόριο χαρακτήρα, τον ευρύτερο οικονομικό ανταγωνισμό με όμορες χώρες όσο και από τις επιπτώσεις της ευρωπαϊκής οικονομικής κρίσης της τελευταίας δεκαετίας. Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης χαρακτηρίζεται από σχετικά χαμηλό βιοτικό επίπεδο, υψηλή ανεργία³ και σημαντική δημογραφική απίσχναση.⁴ Κατά την δεκαετία 2008-2017 η Περιφέρεια υπέστη σημαντική απώλεια Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας.⁵ Το 27% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στους τομείς του εμπορίου, μεταφορών & τουρισμού, το 25,1% στη γεωργία και αλιεία, το 24,8% στη δημόσια διοίκηση, και μόλις το 10,7% στη βιομηχανία και μεταποίηση. Με μέσο αριθμό απασχολούμενων ανά επιχείρηση τα 5 άτομα, ο αριθμός των επιχειρήσεων στον κλάδο της μεταποίησης μεταξύ 2011-2016 μειώθηκε κατά 23% και ο κύκλος εργασιών κατά 10%.

---

³ Ως προς την απασχόληση, το 2018 σημειώθηκε υποχώρηση της τάξης του 9,2%, με την ανεργία να φτάνει το 15,9%.

⁴ Με κατά κεφαλήν ΑΕΠ € 11.432 το 2016, βρίσκεται κάτω από το μέσο όρο εισοδήματος της χώρας, καταλαμβάνοντας την τελευταία θέση.

⁵ Η ποσοστιαία απώλεια ήταν της τάξης του -27,4%, στα 6,1 δις ευρώ. Η επενδυτική δραστηριότητα στην περιοχή μειώθηκε κατά 62%, σε επίπεδο λίγο μεγαλύτερο του 1 δις. Μόλις το 24% των επενδύσεων αυτών αφορούσαν την βιομηχανία, ενώ η αγορά ακινήτων συρρικνώθηκε κατά 95%. Το μεγαλύτερο μέρος σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου τροφοδοτήθηκε από την δημόσια διοίκηση, κατά 35%.

Οι συνθήκες αυτές, όπως αποτυπώνει και ο Ευρωπαϊκός Περιφερειακός Δείκτης Ανταγωνιστικότητας του 2019, φέρνουν την Περιφέρεια στη 256η θέση μεταξύ 268 περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης, υστερώντας του ευρωπαϊκού μ.ο. σε κάθε παράμετρο που συνεκτιμά ο δείκτης: τις κύριες οικονομικές συνθήκες, την αποτελεσματικότητα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την καινοτομία.⁶

Στο παρελθόν η ελληνική πολιτεία επιχείρησε να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Θράκη μέσα από μία τριπλή πολιτική, που συμπεριελάμβανε την ενίσχυση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας με κίνητρα, συγκεκριμένες επενδύσεις σε υποδομές της περιοχής, όπως η ανάπτυξη του ΔΠΘ, η Εγνατία Οδός, και τέλος μέσω ενεργών πολιτικών για την μειονότητα. Παράλληλα, τα μέτρα που ελήφθησαν με τους αναπτυξιακούς νόμους, τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης, τους άξονες προτεραιότητας και τα επιχειρησιακά προγράμματα έδρασαν θετικά στην περιοχή. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2020 της ΑΜΘ «Ευρώπη 2020» για έξυπνη βιώσιμη και χωρίς περιορισμούς ανάπτυξη σε ευθυγράμμιση με τη στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης έδωσε ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη και στην δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης. Παρόλα αυτά, οι προκλήσεις στην περιοχή παραμένουν.

Συνεπώς σήμερα, οι πολιτικές προς την Αν. Μακεδονία και Θράκη χρήζουν ανανέωσης, επικαιροποίησης και ενίσχυσης, με τρόπο στρατηγικό και σύγχρονο, αποσκοπώντας σε έναν μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα δράσης, ώστε όχι μόνο να αντιστρέψουν την οικονομική και αναπτυξιακή δυστοκία στην οποία βρίσκεται σήμερα η περιοχή, αλλά να θέσουν εκ νέου τα θεμέλια ώστε η Θράκη, εκμεταλλευόμενη τα χαρακτηριστικά της, να αποκτήσει μια πραγματικά βιώσιμη και αυτο-τροφοδοτούμενη ανάπτυξη. Κλειδί στις πολιτικές αυτές θα αποτελέσουν η ξεχωριστή ιδιοπροσωπία, η διασυνοριακότητα και πολύ-πολιτισμικότητα της, χαρακτηριστικά απαραίτητα σε μία νέα πράσινη εποχή στην Ελλάδα και στην Ευρώπη της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης.

---

⁶ Μελέτη ΣΕΒ, Προτάσεις Στήριξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Φεβρουάριος-Απρίλιος 2020.

II. Στρατηγικό Πλαίσιο Προσέγγισης

Οι τελευταίες δύο δεκαετίες χαρακτηρίστηκαν από την αναγνώριση της σημασίας της γνώσης, της καινοτομίας και του ανθρώπινου δυναμικού στην οικονομική ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά τις οικονομίες των αναπτυγμένων χωρών. Η αναγνώριση της σημασίας της γνώσης ως του κύριου συντελεστή οικονομικής ανάπτυξης υπήρξε τόσο έντονη, ώστε από τα μέσα της δεκαετίας του '90 έχει υιοθετηθεί ο όρος «οικονομία της γνώσης».

Η προσέλκυση νέων, δημιουργικών και με υψηλή μόρφωση ατόμων επιτυγχάνεται περίπου εν μέρη με τη δημιουργία των αντίστοιχων θέσεων εργασίας που θα προκύψουν από την εγκατάσταση των νέων επιχειρήσεων. Παράλληλα όμως, είναι γεγονός ότι αρκετοί άλλοι παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή εγκατάστασης νέων και δημιουργικών ανθρώπων σε μια περιοχή. Αυτοί σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών, όπως είναι η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος, το πολιτιστικό δυναμικό, η δημογραφική σύνθεση, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά κτλ.

Δεδομένου ότι η ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας είναι από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις εγκατάστασης επιχειρήσεων –και ιδίως επιχειρήσεων έντασης γνώσης και τεχνολογιών– σε μια περιοχή, δεν είναι τόσο προφανές ποιος προσελκύει ποιον: οι επιχειρήσεις τους εργαζόμενους ή το αντίστροφο. Το πιθανότερο είναι πως στη σύγχρονη μετα-βιομηχανική οικονομία οι παράγοντες αυτοί αλληλοεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται.

Το πόρισμα για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της Θράκης δίνει έμφαση από την μία στη διατύπωση γενικών στρατηγικών κατευθύνσεων, αποτυπώνοντας διαχρονικές προκλήσεις και κεντρικούς αναπτυξιακούς στόχους προς αντιμετώπιση τους, και από την άλλη παρέχει την βάση του γενικού πλαισίου με την κατά τόπους ανάλυση και παράθεση συγκεκριμένων επιτεύξιμων στόχων και έργων. Τέλος, προτείνεται ένας μηχανισμός εποπτείας και ελέγχου της υλοποίησης του Πορίσματος, με την κατάθεση έκθεσης εφαρμογής και ελέγχου ανά δύο έτη προς τον Πρόεδρο της Βουλής.

Η σύνταξη και εκπόνηση ενός αναπτυξιακού σχεδιασμού για την Αν. Μακεδονία και Θράκη δεν θα έχει μόνο θετικά αποτελέσματα για την περιοχή, αλλά θα συνεισφέρει

στην ευρύτερη ανάπτυξη, συνοχή και ασφάλεια της Ελλάδας και της ΕΕ. Το σχέδιο αυτό θα πρέπει να βασίζεται σε ένα στρατηγικό πλαίσιο το οποίο θα αναγνωρίζει κεντρικούς τομείς δράσης για την περιοχή (πρωτογενής τομέας και μοντέλο παραγωγής, διασύνδεση με δευτερογενή τομέα, απασχόληση, επενδύσεις, υποδομές και ενέργεια, κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική), στην βάση των ήδη υπαρχόντων εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών χρηματοδότησης (ΕΣΠΑ, κρατικές επενδύσεις⁷, εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα επιχορηγήσεων, ελληνικός προϋπολογισμός) αλλά ανταποκρινόμενο και σε νέες δομές και πολιτικές χρηματοδότησης (Next Gen, Ταμείο Ανάκαμψης⁸).

Η πολυμορφία και πολύ-ποικιλότητα της Θράκης αποτελεί διαχρονικά τόσο την πρόκληση αλλά όσο και την ευκαιρία της. Σε δύσκολες περιόδους κοινωνικής και πολιτικής αναταραχής, βλέπε οικονομικές, κοινωνικές και υγειονομικές κρίσεις, η Θράκη παρέμεινε πρότυπο παράδειγμα κοινωνικής συνοχής και συνύπαρξης. Χωρίς εξάρσεις ριζοσπαστικοποίησης και ακραίων φαινομένων, αποτελεί πανευρωπαϊκό πρότυπο ενσωμάτωσης και αφομοίωσης διαφορετικών πολιτιστικών, θρησκευτικών και κοινωνικών τάσεων. Αυτό το πλεονέκτημα πρέπει να αναδειχθεί και να αξιοποιηθεί περαιτέρω μέσω νέων πολύ-επίπεδων σύγχρονων στρατηγικών δράσεων, ώστε η Θράκη να γίνει ένας καινοτόμος, πολύ-πολιτισμικός και σύγχρονος πόλος ζωής και παράλληλα ένα ισχυρό γεω-στρατηγικό άκρο της Ευρώπης.

Η ΕΕ χρηματοδοτεί με πληθώρα προγραμμάτων ένα ευρύ φάσμα έργων και προγραμμάτων σε διάφορους τομείς, όπως την περιφερειακή και αστική ανάπτυξη, την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη και την ανθρωπιστική βοήθεια, την γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη, την θαλάσσια και αλιευτική πολιτική, και φυσικά την έρευνα

---

⁷ Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων ορίζει τις περιπτώσεις εκείνες όπου η παρέμβαση του Κράτους κρίνεται απαραίτητη για την διασφάλιση της ομαλής και αποδοτικής λειτουργίας της οικονομίας. Το άρθρο 107 της ΣΛΕΕ, στις παραγράφους 2 και 3 θέτει τους στρατηγικούς στόχους και προϋποθέσεις υπό τις οποίες κρατικές ενισχύσεις είναι συμβατές ή δύναται να κριθούν συμβιβάσιμες αντίστοιχα, ενώ το δευτερογενές νομικό πλαίσιο των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις εξειδικεύει περαιτέρω τις κατηγορίες των ενισχύσεων που μπορούν να κριθούν ως συμβατές και τις σχετικές προϋποθέσεις.

⁸ Στα πλαίσια του Ταμείου Ανάκαμψης η Ελλάδα έχει καταθέσει, και έχει γίνει δεκτό, ένα πρότυπο «Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας-Ελλάδα 2.0» με εμβληματικές επενδύσεις στους τομείς της πράσινης ανάπτυξης, της ψηφιακής μετάβασης, της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, καθώς και του ευρύτερου μετασχηματισμού της ελληνικής οικονομίας. Το σχέδιο είναι διαθέσιμο αναλυτικά: <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/Greece-2.0-EL-31032021.pdf>

και καινοτομία. Η διαχείριση του 76% και πλέον του προϋπολογισμού της ΕΕ γίνεται σε συνεργασία με τις εθνικές και περιφερειακές αρχές μέσω ενός συστήματος «κοινής διαχείρισης», κατά κύριο⁹ λόγο μέσω πέντε διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων¹⁰.

Το Πόρισμα για την Ανάπτυξη της Θράκης τονίζει την ανάγκη αξιοποίησης στο μέγιστο δυνατό βαθμό των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων, και την ανάγκη περαιτέρω προώθησης της ενημέρωσης και πρόσβασης των θρακιώτικων επιχειρήσεων σε αυτά. Παράλληλα, πρέπει να αναγνωριστεί και να αποτελέσει στόχο ενημέρωσης τόσο το πλαίσιο περιορισμών που θέτει η Ευρωπαϊκή νομοθεσία στις ενισχύσεις, αλλά και οι γενικές και προσωρινές εξαιρέσεις που είναι σε ισχύ ως μέρος της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις 19 Μαρτίου του 2020, ενέκρινε προσωρινό πλαίσιο, το οποίο και παρατείνεται έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021, ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να κάνουν χρήση της πλήρους ευελιξίας που προβλέπουν οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις με στόχο τη στήριξη της οικονομίας στο πλαίσιο της έξαρσης της νόσου COVID-19¹¹. Μαζί με πολλά άλλα μέτρα στήριξης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των υφιστάμενων κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, το προσωρινό πλαίσιο επιτρέπει στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι παραμένει διαθέσιμη επαρκής ρευστότητα για τις επιχειρήσεις όλων των ειδών και να διατηρήσουν τη συνέχιση της οικονομικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της

---

⁹ Άλλα κονδύλια, τα οποία διαχειρίζεται απευθείας η ΕΕ χορηγούνται υπό μορφή:

- επιχορηγήσεων για **συγκεκριμένα έργα που εντάσσονται σε πολιτικές της ΕΕ**, συνήθως μετά από δημόσια προκήρυξη, γνωστή ως "πρόσκληση υποβολής προτάσεων". Ένα τμήμα αυτής της χρηματοδότησης προέρχεται από την ΕΕ και ένα άλλο από άλλες πηγές
- συμβάσεων που συνάπτουν τα όργανα της ΕΕ για την **αγορά υπηρεσιών, προϊόντων ή έργων** που χρειάζονται για τη λειτουργία τους π.χ. εκπόνηση μελετών, παροχή κατάρτισης, διοργάνωση συνεδρίων, προμήθεια εξοπλισμού ΤΠ. Οι συμβάσεις ανατίθενται μέσω **προκήρυξης διαγωνισμών**.

¹⁰ Αυτά είναι:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)

¹¹ Οι έκτακτες συνθήκες που δημιουργήθηκαν στην οικονομία λόγω της πανδημίας έχουν εντείνει τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας-Θράκης τόσο σε θέματα οικονομικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα όσο και υποδομών, και βιομηχανικής περιθωριοποίησης. Στην Θράκη, κατά την διάρκεια της πανδημίας 11,7% των επιχειρήσεων ανέστειλαν την λειτουργία τους, ενώ 26,6% των εργαζομένων μπήκαν σε αναστολή.

έξαρσης της COVID-19 και μετά από αυτήν. Η Επιτροπή μάλιστα αποφάσισε να επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του προσωρινού πλαισίου, αυξάνοντας τα ανώτατα όρια που καθορίζονται σε αυτό και δίνοντας τη δυνατότητα μετατροπής ορισμένων επιστρεπτέων μέσων σε άμεσες επιχορηγήσεις έως το τέλος του επόμενου έτους.¹²

Η Ελλάδα, στα πλαίσια του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, κατέθεσε ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης το οποίο έχει γίνει δεκτό από την Επιτροπή και αξιολογήθηκε θετικά, καθώς οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις που καθορίζονται στο σχέδιο της Ελλάδας υποστηρίζουν την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων που εντοπίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και ενισχύουν την αναπτυξιακή δυναμική, την δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική και κοινωνική ελαστικότητα. Το σχέδιο αυτό, με τίτλο «Ελλάδα 2.0» πρέπει να αποτελέσει πηγή και μέρος της στρατηγικής αναπτυξιακής αναδιοργάνωσης της Αν. Μακεδονίας και Θράκης, καθώς περιλαμβάνει όλες εκείνες της στρατηγικές και τους θεματικούς άξονες δράσης που θα οδηγήσουν την ακριτική αυτή περιοχή σε μία νέα εποχή.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, και με την αντίληψη της δημιουργίας ενός ενεργού και βιώσιμου παραγωγικού, οικονομικού και επενδυτικού οικοσυστήματος προτείνονται οι εξής πέντε άξονες δράσης, οι οποίοι παρουσιάζονται ονομαστικά, και εν συνεχεία αναλύονται.

1. Αναδιαμόρφωση του πρωτογενή τομέα της Θράκης και ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής του παραγωγικού μοντέλου της περιοχής.
2. Ενεργειακή και περιβαλλοντική αναβάθμιση της Θράκης σε συνδυασμό με ένα σύγχρονο δίκτυο υποδομών.
3. Αναδιάταξη του εργασιακού, οικονομικού και επενδυτικού μοντέλου για μία καινοτόμα και βιώσιμη ανάπτυξη στην εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης.
4. Δημιουργία ενός δυναμικού οικοσυστήματος κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης.
5. Διαπεριφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία: η Θράκη ως *brand name*

---

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_261

III. Άξονες Δράσης

1^{ος} Άξονας Δράσης: Αναδιαμόρφωση του πρωτογενή τομέα της Θράκης και ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής του παραγωγικού μοντέλου της περιοχής.

Ο αγροτικός τομέας στη Αν. Μακεδονία και Θράκη είναι ιδιαίτερα σημαντικός, για λόγους που έχουν να κάνουν, όχι μόνο με τη διάσταση της συμβολής του στην οικονομία της περιοχής, αλλά κυρίως με την αποτελεσματική συμβολή του στη διατήρηση του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού σε μία από τις πλέον «εθνικά ευαίσθητες» περιοχές της χώρας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα συγκεκριμένα στη περιοχή της Θράκης υπερβαίνει το 20% του ενεργού εργατικού δυναμικού, συμβάλλει κατά περίπου 8% στο εθνικό γεωργικό Α.Ε.Π. και καλύπτει περίπου το 30% των συνολικών εξαγωγών της περιοχής.

Σημαντική είναι, όμως, και η διασύνδεση του με τους άλλους τομείς της οικονομίας (δευτερογενής, τριτογενής), σχέση που κάνει αντιληπτό πόσο σημαντική είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία της περιοχής για την τοπική οικονομία. Μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα στηρίζεται στο παραγόμενο προϊόν του πρωτογενή τομέα, όπως π.χ. μεταποιητικές βιομηχανίες τροφίμων, καπνού, βάμβακος και άλλων αγροτικών προϊόντων, υπηρεσίες μεταφοράς, χονδρεμπόριο και λιανεμπόριο αγροτικών προϊόντων, τραπεζικές και εκτελωνιστικές υπηρεσίες, επιχειρήσεις εισροών (γεωργικά μηχανήματα, φάρμακα, εφόδια κτλ).

Για τις ανάγκες της Επιτροπής και ως μέρος αυτού του πορίσματος εκπονήθηκε λεπτομερή μελέτη με τίτλο «*Ο πρωτογενής τομέας στη Θράκη, υφιστάμενη κατάσταση και προοπτικές ανάπτυξης*». Η μελέτη αυτή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του πορίσματος αυτού και παρατίθεται εν συνόλω στο *Παράρτημα Α*. Ακολουθούν ενδεικτικά σημεία-προτάσεις που θέτουν το πλαίσιο δράσης για τον πρωτογενή τομέα.

- Φυτική παραγωγή και εναλλακτικές καλλιέργειες.

Έμφαση πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη των δενδρωδών καλλιεργειών στη Θράκη (ακτινίδια, κεράσια, επιτραπέζια και οινοποιήσιμα σταφύλια, καρύδια, φουντούκια), που παρουσιάζουν σημαντική προοπτική στην ελληνική και διεθνή αγορά και δίνουν ικανοποιητικό εισόδημα στους παραγωγούς – σήμερα, αλλά και στο μέλλον, καθώς οι καλλιέργειες αυτές παρουσιάζουν υψηλό συγκριτικό πλεονέκτημα στο πλαίσιο της γεωργίας άνθρακα, που αποτελεί σημαντική τάση, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Επιπλέον, προτείνεται η διερεύνηση της δυνατότητας πραγματοποίησης πιλοτικών καλλιεργειών παραγωγής στέβιας, η ζήτηση της οποίας είναι αυξημένη σε διεθνές επίπεδο και παράλληλα να πραγματοποιηθεί σχετικό business plan που να αξιολογεί τη βιωσιμότητα ή μη μίας επένδυσης στον τομέα αυτό.

- Κτηνοτροφία

Η Θράκη διαθέτει σημαντικές ποσότητες παραγωγής αγελαδινού γάλακτος, της τάξης του 14% της συνολικής παραγωγής της Ελλάδας, ενώ στο αιγοπρόβειο το 3,2% της συνολικής εθνικής παραγωγής. Και οι δύο τομείς παραμένουν σημαντικοί τόσο για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους, καθώς η δραστηριότητα της αγελαδοτροφίας στηρίζει αποτελεσματικά την παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών που καλύπτουν το 21,5% της καλλιεργούμενης έκτασης στη Θράκη και αποτελεί την βασική πηγή πρώτης ύλης που μεταποιούν γαλακτοβιομηχανίες που δραστηριοποιούνται κυρίως στη Θράκη, ενώ την ίδια στιγμή ο τομέας της αιγοπροβατοτροφίας στηρίζει το εισόδημα, την επιβίωση και την παραμονή στη Θράκη χιλιάδων οικογενειών κτηνοτρόφων

Για την περαιτέρω στήριξη της κτηνοτροφίας κρίνεται σημαντική:

- Η συνεργασία μεταξύ των εταιρειών που διακινούν τα προϊόντα της κτηνοτροφίας και των συλλογικών φορέων των κτηνοτρόφων, που έχει σχέση με τη διαμόρφωση των τιμών των κτηνοτροφικών προϊόντων σε συνδυασμό με τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά.
- Η μετατροπή των συμβατικών παραγωγών των νέων κτηνοτρόφων σε βιολογικές.

- Η χορήγηση χαμηλότοκων δανείων από το τραπεζικό σύστημα στους κτηνοτρόφους, που διαθέτουν μέσω συμβολαίων την παραγωγή τους στους αγοραστές των προϊόντων τους.
- Οι επιχειρήσεις παραγωγής κρέατος πουλερικών, χοιρινού κρέατος, αλλά και τις μονάδες παραγωγής βόειου κρέατος, είναι σημαντικό να έχουν προτεραιότητα στα προγράμματα του ΠΑΑ και στον αναπτυξιακό νόμο και παράλληλα να προβλεφθεί επιδότηση στο μεταφορικό κόστος εφοδίων και προϊόντων, όπως επίσης και ειδική χρηματοδότηση από το Τραπεζικό σύστημα.
- Η ανάπτυξη της μελισσοκομίας, εφόσον αυτή πραγματοποιηθεί σε συλλογική βάση και με συμβολαιακή μορφή με συνεταιρισμούς και εταιρείες, που διακινούν προϊόντα μελισσοκομίας. Είναι σημαντικό ότι στις ορεινές περιοχές, όπου η κύρια ενασχόληση είναι η παραγωγή καπνού και η κτηνοτροφία, η παραγωγή προϊόντων μέλισσας μπορεί να αποφέρει ένα συμπληρωματικό εισόδημα για τις αγροτικές οικογένειες.

- Διασύνδεση εμπορίου και μεταποίησης

Σημαντική είναι η διασύνδεση του εμπορίου και της μεταποίησης με την αγροτική παραγωγή, μέσω συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Οι μεταποιητικές και εμπορικές επιχειρήσεις του συνεταιριστικού και ιδιωτικού τομέα, έχοντας γνώση της αγοράς μπορούν να δείξουν τον δρόμο στους αγρότες της περιοχής για παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων που μπορούν να διατεθούν με αξιώσεις στις αγορές και να τους δίνουν ικανοποιητικό εισόδημα. Όσο μεγαλύτερο τμήμα της αγροτικής παραγωγής συμβολαιοποιηθεί, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η επιτυχία του εγχειρήματος της αγροτικής ανάπτυξης της Θράκης.

Παράλληλα, και στο ίδιο πνεύμα διασύνδεσης της παραγωγής πρώτων υλών με την μεταποίηση, πρέπει να δοθούν κίνητρα για την παραγωγή και επεξεργασία βιώσιμων πρώτων υλών τα οποία θα αξιοποιηθούν στην μεταποίηση και την χειροτεχνία, και θα δημιουργήσουν έτσι σημαντικές αλυσίδες αξίας.¹³

- Έργα υποδομών αγροτικού τομέα

¹³ Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή την στιγμή οι Έλληνες κτηνοτρόφοι καίνε ή πετάνε το μαλλί από τα πρόβατα.

Πρέπει να τονισθεί ότι από την συνολική καλλιεργηθείσα έκταση στη Θράκη μόνο το 60% είναι αρδευόμενη. Οι δεκάδες χιλιάδες γεωτρήσεις ανεβάζουν το κόστος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων και προκαλούν τεράστια περιβαλλοντική επιβάρυνση.

Απαραίτητη λοιπόν κρίνεται η δημιουργία και η βελτίωση υπαρχουσών υποδομών στον αγροτικό τομέα (αντιπλημμυρική θωράκιση, άρδευση, αγροτική οδοποιία, αναδάσμοι), έτσι ώστε να παραχθούν ανταγωνιστικά προϊόντα με τη μείωση του κόστους παραγωγής και παράλληλα να προστατευθεί η αγροτική παραγωγή από την υφαλμύρωση και την κλιματική αλλαγή.¹⁴ Για παράδειγμα, ο εκσυγχρονισμός του Φράγματος τους Νευροκοπίου και των αρδευτικών δικτύων στην περιοχή θα ενισχύσει την αγροτική παραγωγή και κτηνοτροφία. Αντίστοιχα, ένα σημαντικό νέο έργο είναι η υλοποίηση του Φράγματος Ιάσμου, επί του ποταμού Κομψάτου, που τροφοδοτείται από αμιγώς ελληνικά ύδατα. Το φράγμα θα αρδεύσει 300.000 στρ. του κάμπου της Κομοτηνής και το κόστος του σύμφωνα με την τελευταία μελέτη ανέρχεται μαζί με τα δίκτυα διανομής περίπου στα 200 εκ ευρώ τα οποία δύναται να εκταμιευθούν σταδιακά.

Τα έργα αυτά θα πρέπει, εφόσον υπάρχει ωριμότητα μελετών, να ενταχθούν είτε στα προγράμματα του ΠΑΑ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, είτε εφόσον εφικτό- στο Ταμείο Ανάκαμψης.

- Τεχνολογία και τεχνογνωσία στον πρωτογενή τομέα

Η επίτευξη του στόχου της οικονομικής περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας για τους παραγωγούς της Περιφέρειας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα μεταφοράς έρευνας και καινοτομίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, και κυρίως από την παροχή της αναγκαίας συμβουλευτικής υποστήριξης στους παραγωγούς, η οποία θα πρέπει βασίζεται στην ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών στην παραγωγή, επιτρέποντας την αποδοτική χρήση των πόρων και

---

¹⁴ Συγκεκριμένα για την περιοχή του Έβρου και ιδιαίτερα του Βόρειου Έβρου, πρέπει να αποτυπωθούν το ταχύτερο δυνατό οι θέσεις για κατασκευή τόσο αρδευτικών όσο και αντιπλημμυρικών έργων που θα στηρίξουν και θα προστατεύσουν την Αγροτική παραγωγή της περιοχής.

συμβάλλοντας σημαντικά στην μείωση του κόστους των γεωργικών εισροών, στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των κινδύνων της παραγωγής καθώς και στην αύξηση της παραγωγικότητας, της ποιότητας, της ασφάλειας και της ιχνηλασιμότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων.¹⁵

Σημαντικός προς αυτήν την κατεύθυνση κρίνεται ο ρόλος και η συμβολή φορέων όπως του ΕΛΓΑ και του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Πεδία άμεσης εφαρμογής είναι η κλιματική αλλαγή και η ανάληψη δράσεων για την αντιμετώπιση των δυσμενών επιπτώσεων της, η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου προστασίας της αγροτικής παραγωγής και άμεσης/δίκαιης αποζημίωσης των αγροτών σε περιπτώσεις ακραίων καιρικών φαινομένων. Ακόμα, πρωτοποριακή και απαραίτητη κρίνεται η δημιουργία κέντρων εξυπηρέτησης αγροτών (ΚΕΑ), στις τρεις περιοχές της Θράκης με στόχο την επιστημονική υποστήριξη τους. Το πρόγραμμα αυτό θα φέρει τους γεωπόνους ΥΠΑΑ στο χωράφι και τους κτηνίατρους στις κτηνοτροφικές μονάδες.

Συνολικά, το σχέδιο για την ανάπτυξη της ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας στη Θράκη μπορεί να υποστηριχθεί από και πρέπει να διασυνδεθεί με το ΔΠΘ, τους γεωπόνους και κτηνοτρόφους του συνεταιριστικού και ιδιωτικού τομέα, και φυσικά από το επιστημονικό προσωπικό των προτεινόμενων κέντρων εξυπηρέτησης αγροτών, δημιουργώντας έτσι ένα οικοσύστημα που θα τροφοδοτεί την παραγωγή, την ανάπτυξη και την καινοτομία. Η στήριξη της πολιτείας με κάθε δυνατό μέσο, με προγράμματα στήριξης και επιδότησης (π.χ. του μεταφορικού κόστους) στο βαθμό που επιτρέπονται από το ελληνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο ενισχύσεων κρίνεται απαραίτητη για την επίτευξη του στόχου.

- Ανανέωση αγροτικής γενιάς

---

¹⁵ Να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της μελλοντικής ΚΑΠ, η οποία καλείται να υπηρετήσει τους μεγάλους ευρωπαϊκούς στόχους που θέτει η Πράσινη Συμφωνία, μέσω της στρατηγικής “Από το αγρόκτημα στο πιάτο” και της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, οι παραγωγοί της Θράκης, θα κληθούν, μεταξύ άλλων, να εφαρμόσουν μειώσεις στη χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και αντιβιοτικών. Γι’ αυτό το λόγο, ο προτεινόμενος Κανονισμός για τα Στρατηγικά Σχέδια της ΚΑΠ (Άρθρο 13), ορίζει ότι στη νέα ΚΑΠ οι γεωργικές συμβουλές θα πρέπει να καλύπτουν υποχρεωτικά την ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών στη γεωργία.

Τέλος, σημαντική παράμετρος στον πρωτογενή τομέα αποτελεί η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού.¹⁶ Κατά συνέπεια είναι απαραίτητο, προκειμένου να κρατηθεί ζωντανός ο αγροτικός, κτηνοτροφικός και αλιευτικός τομέας στη Αν. Μακεδονία-Θράκη, να εξετασθεί για τους νέους αγρότες η κατά προτεραιότητα δυνατότητα πρόσβασης στα αναπτυξιακά προγράμματα της Ε.Ε. (σχέδια βελτίωσης, προγράμματα νέων αγροτών), η δυνατότητα απόκτησης γης μέσω χαμηλότοκων δανείων από το τραπεζικό σύστημα, ουσιαστική κάλυψή τους από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, αλλά και ένταξη των παραγωγών τους σε προγράμματα ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και οργάνωσής τους σε αλυσίδες αξίας, προκειμένου να πετύχουν μείωση του κόστους παραγωγής και αύξηση των εμπορικών προοπτικών τους αλλά και των προϊόντων τους.

2ος Άξονας: Ενεργειακή και περιβαλλοντική αναβάθμιση της Θράκης σε συνδυασμό με ένα σύγχρονο δίκτυο υποδομών

Η Αν. Μακεδονία και Θράκη, όπως ήδη αναφέρθηκε, αποτελεί περιοχή με ιδιαίτερο γεωστρατηγικό χαρακτήρα. Αποτελεί την χερσαία ένωση της Ευρώπης και της Ασίας, το σύνορο της Ευρώπης αλλά και την γέφυρα προς την Ανατολή και την Μεσόγειο, και συνεπώς ο ρόλος της στις οικονομικές, μεταφορικές και ενεργειακές ροές από και προς την Ευρώπη είναι αναμφισβήτητος- παράδειγμα ο ευρωπαϊκός άξονας μεταφορών Θεσσαλονίκης – Κωνσταντινούπολης, οι πανευρωπαϊκοί άξονες οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορών IV και IX, και η πολυπόθητη έξοδος στην Μεσόγειο μέσω των λιμανιών της περιοχής.

Παρ' όλα αυτά, παρά αυτόν τον κομβικό ρόλο για τα Ευρασιατικά δίκτυα μεταφορών και ενέργειας, η διασυνδεσιμότητα της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης παραμένει προβληματική. Η ολοκλήρωση των έργων υποδομών που θα επέτρεπαν την απρόσκοπτη ενεργειακή και μεταφορική σύνδεσή της με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της Επικράτειας, τη Βαλκανική ενδοχώρα και τη Μαύρη Θάλασσα δεν έχει επέλθει. Οι συνθήκες αυτές επιβαρύνουν τα μεταφορικά και ενεργειακά κόστη των βιομηχανικών και μεταποιητικών επιχειρήσεων στην Περιφέρεια. Επιπλέον, οι περιορισμένες δυνατότητες των τηλεπικοινωνιακών υποδομών τους στερούν τη δυνατότητα

---

¹⁶ Οι απασχολούμενοι στον αγροτικό τομέα στη Θράκη, με ηλικία κάτω των 45 ετών είναι μόλις 8.477.

αξιοποίησης των εργαλείων της Βιομηχανίας 4.0 και της ψηφιακής οικονομίας στο σύνολό της.¹⁷

Για τον λόγο αυτό η αναβάθμιση των υπαρχουσών υποδομών –οδικό, σιδηροδρομικό, αεροπορικό και θαλάσσιο δίκτυο- αλλά και η δημιουργία νέων δικτύων κρίνεται απαραίτητη.

Ως προς τις οδικές μεταφορές, η εκ πρώτης αναβάθμιση των συνοριακών και τελωνειακών σταθμών της Περιφέρειας ως προς τις υποδομές, τα τεχνολογικά μέσα και την στελέχωση θα συμβάλει στην επαρκή και αποτελεσματική τους λειτουργία κατά την διάρκεια των αυξημένων εμπορικών και επιβατικών ροών, αλλά και στην καταπολέμηση του διασυνοριακού λαθρεμπορίου. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στους συνοριακούς και τελωνειακούς σταθμούς Νευροκοπίου, Ορμενίου, Κυπρίνου, Νυμφαίας, Καστανιές Έβρου, Κήπων και Εξοχής, καθώς και στην ολοκλήρωση της νέας γέφυρας Έβρου (στη συνοριακή δίοδο Κήπων-Υφάλων).

Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμη η προώθηση έργων άμεσης κατασκευής κάθετων οδικών αξόνων που θα επιτρέψουν την πρόσβαση στις αγορές των όμορων χωρών, και έτσι θα στηρίξουν την εξαγωγική δράση των επιχειρήσεων της Αν. Μακεδονίας και Θράκης, δημιουργώντας εναλλακτική παράκαμψη για τον Βόσπορο. Τέτοιοι οδικοί άξονες μπορούν να δημιουργηθούν στα τμήματα Ξάνθη-Εχίνος-Ελληνο-Βουλγαρικά σύνορα, Αρδάνιο-Ορμένιο-Ελληνο-Βουλγαρικά σύνορα, Κομοτηνή-Κίρτζαλι, καθώς και την οδική σύνδεση ανάμεσα στις Σέρρες, τη Δράμα (κάθετη σύνδεση νομού Δράμας με Εγνατία) και τη Καβάλα.¹⁸ Στο ίδιο πνεύμα ενίσχυσης της εξαγωγικής δυναμικής της περιφέρειας μέσω ολοκλήρωσης των έργων οδικού δικτύου, κρίνεται σκόπιμη η προώθηση των έργων ολοκλήρωσης του άξονα Αρδάνιο-Ορμένιο, το τελευταίο τμήμα του οποίου (Αρδάνιο-Μάνδρα) βρίσκεται υπό κατασκευή αλλά καθυστερεί λόγω ζητημάτων απαλλοτριώσεων.¹⁹

---

¹⁷ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, αν και η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης στηρίζει πάνω από το 25% των ροών επί του εθνικού οδικού δικτύου, οι σχετικοί ενταγμένοι πόροι ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι λιγότερο από €140εκ.

¹⁸ Για παράδειγμα, η απαγόρευση διέλευσης φορτηγών οχημάτων στον κάθετο άξονα Κομοτηνής-Κίρτζαλι υποχρεώνει τις εξαγωγικές επιχειρήσεις της περιοχής να προσεγγίζουν τις αγορές της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας μέσω του τελωνείου του Προμαχώνα Σερρών, κάτι που αυξάνει το μεταφορικό τους κόστος κατά περίπου 15-20%.

¹⁹ Ο προϋπολογισμός του έργου αυτού είναι στα 40 εκατομμύρια ευρώ.

Μια διασυνδεδεμένη Αν. Μακεδονία Θράκη χωρίς αποκλεισμούς, που αγκαλιάζει τον γεωγραφικό της ρόλο προϋποθέτει την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου, συνδέοντας την περιοχή με το δίκτυο των Βαλκανίων και της Νότιας Ευρώπης. Στην κατεύθυνση αυτή, προτείνεται η επιτάχυνση των έργων για την αναβάθμιση και ολοκλήρωση της Σιδηροδρομικής Εγνατίας.²⁰ Αξίζει να σημειωθεί ότι η απουσία ηλεκτροκίνησης σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια του δικτύου αυξάνουν περαιτέρω την οικονομική στασιμότητα της περιοχής. Βασικό λοιπόν κομμάτι της αναβάθμισης του σιδηροδρομικού δικτύου πρέπει να αποτελούν τα έργα κίνησης ηλεκτρικών αμαξοστοιχιών.²¹

Για παράδειγμα, η ηλεκτροδότηση και σηματοδότηση της σ/δ σύνδεσης Αλεξανδρούπολη- Ορμένιο²² θα αναβαθμίσει τη σύνδεση Ορμενίου με το διευρωπαϊκό άξονα Orient East-Med Corridor. Το τμήμα αυτό εξυπηρετεί τη σιδηροδρομική σύνδεση του λιμένα Αλεξανδρούπολης με τα λιμάνια Μπουργκάς και Βάρνα στη Βουλγαρία, και Κωσταντζα στη Ρουμανία (Πανευρωπαϊκός Σιδηροδρομικός Άξονας IX) και η ολοκλήρωση των διαδικασιών θα συμβάλλει καθοριστικά στην παράκαμψη του Βοσπόρου. Κάτι τέτοιο θα επιτρέψει αφενός την απρόσκοπτη πρόσβαση των εξαγωγέων της περιοχής στις αγορές της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, αλλά και της Κεντρικής Ασίας, και αφετέρου θα αναδείξει τη σημασία της περιφέρειας ως κόμβου των Ευρασιατικών δικτύων.

Τέλος, προτείνεται η αναβάθμιση των υποδομών υποστήριξης αεροπορικών και θαλάσσιων μεταφορών. Συγκεκριμένα, τονίζεται ότι σήμερα δεν υπάρχει θαλάσσια διασύνδεση του λιμανιού της Αλεξανδρούπολης με τα νησιά του ανατολικού, κεντρικού και νοτίου Αιγαίου, καθώς και με τον Πειραιά. Ως αποτέλεσμα η αποστολή εμπορευμάτων από την Θράκη στην Λήμνο προϋποθέτει την οδική μεταφορά τους στο

---

²⁰ Συγκεκριμένα, από Θεσσαλονίκη - Σέρρες – Αλεξανδρούπολη – Πύθιο - Ορμένιο (Θράκη) το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι μονής γραμμής, απαρχαιωμένο χωρίς ηλεκτροκίνηση με αποτέλεσμα ούτε εμπορικές μεταφορές να είναι συμφέρουσες ούτε οι ταχύτητες να κάνουν ελκυστική τη χρήση του από το επιβατικό κοινό.

²¹ Η προώθηση της ηλεκτροδότησης θα έχει τεράστιο αντίκτυπο και στην επιχειρηματική δραστηριότητα, την διαπεριφερειακή διασύνδεση και την σημαντική μείωση του κόστους μεταφοράς. Ενδεικτικά, το κόστος σιδηροδρομικής μεταφοράς ενός τόνου φορτίου χύδην από την Αλεξανδρούπολη στην Θεσσαλονίκη ανέρχεται στα 11 ευρώ, αγγίζοντας σχεδόν το αντίστοιχο κόστος μεταφοράς από την Βουδαπέστη στην Θεσσαλονίκη που εκτιμάται στα 16 ευρώ.

²² Πρόκειται για 180χλμ συμβατικής σ/δ γραμμής χαμηλών ταχυτήτων, με κόστος που εκτιμάται στα 160εκαταμμύρια ευρώ.

λιμάνι του Πειραιά, από όπου γίνεται κατόπιν η φόρτωσή τους προς το νησί.²³ Η σταθερή σύνδεση της Θράκης με τα νησιά του Αιγαίου καθ' όλη την διάρκεια του έτους είναι σημαντική και πρέπει να επιτευχθεί. Στην ίδια λογική κυμαίνεται και η αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων και δικτύων, όπως για παράδειγμα η επέκταση των κρηπιδωμάτων στο λιμάνι Καμαριώτισσας Σαμοθράκης, και η κατασκευή περιφερειακής οδού σύνδεσης του λιμανιού Καμαριώτισσας Σαμοθράκης με την επαρχιακή οδό Καμαριώτισσας Χώρας στην θέση Σωληνάρι.

Υπάρχουν εμβληματικά έργα υποδομής τα οποία μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στις δυνατότητες της περιοχής για συνδυασμένες μεταφορές. Η αξιοποίηση του ΟΛΑ ως διατοπικού κόμβου της εφοδιαστικής αλυσίδας θα έχει ως στόχο να αναδείξει την περιοχή αλλά και να στηρίξει μακροπρόθεσμα την εξωστρέφεια της περιφερειακής βιομηχανίας και μεταποίησης της Αν. Μακεδονίας- Θράκης. Προς την κατεύθυνσή αυτή, ενδεικτικό έργο αποτελεί η διασύνδεση ΟΛΑ-Εγνατίας με την κατασκευή της νέας Περιφερειακής Οδού Αλεξανδρούπολης.²⁴

Ταυτόχρονα με τα παραπάνω, αξίζει να σημειωθεί η ανάγκη υποδομών με άμεσο κοινωνικό πρόσημο και τεράστια κοινωνική και αναπτυξιακή προστιθέμενη αξία. Αυτές είναι οι υποδομές για την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και ποικίλων συναφών δραστηριοτήτων (πάρκα, χώροι απασχόλησης, κέντρα πολιτισμού, σταθμοί νηπιακοί κλπ). Η ενίσχυση τέτοιων υποδομών θα δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για την λειτουργία σύγχρονων, πολυθέσιων σχολείων (δημοτικά) που η περιοχή έχει ανάγκη, αλλά και ταυτόχρονα τις κατάλληλες βάσεις παροχής σύγχρονων κοινωνικών υπηρεσιών. Άμεση πρέπει να είναι και η αντιμετώπιση του κτηριακού προβλήματος στα μειονοτικά Γυμνάσια-Λύκεια και των Ιεροσπουδαστηρίων (ειδικά στην Ξάνθη) σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση. Επιγραμματικά, οι μεταρρυθμίσεις ως προς τις εκπαιδευτικές υποδομές πρέπει να περιλαμβάνουν νέα σύγχρονα πολυθέσια σχολεία και γυμνάσια, αλλά και πρόβλεψη μεταφοράς μαθητών από απομακρυσμένες περιοχές σε αυτά, το οποίο θα συμβάλλει και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής.

---

²³ Ενδεικτικά, η κίνηση εξωτερικού στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης ως προς τις φορτώσεις μειώθηκε κατά 30,2% μεταξύ 2014-2018, ενώ η συνολική εμπορευματική κίνηση μειώθηκε κατά 45,7%.

²⁴ Το έργο εκτιμάται στα 60 εκατομμύρια ευρώ, είναι μελετητικά ώριμο από το 2014, ενώ η σύνδεση περιλαμβάνεται στο master plan του Οργανισμού Λιμένος Αλεξανδρούπολης.

Φυσικά, η στρατηγική κατεύθυνσή της ενίσχυσης των υποδομών πρέπει να ενσωματωθεί στο ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο της περιβαλλοντικής και ενεργειακής αναβάθμισης της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας-Θράκης. Ήδη μέρος του σχεδίου ανάπτυξης «Ελλάδα 2.0» αφορά σημαντικές πολιτικές πράσινης ανάπτυξης. Το 38% των συνολικών χρηματοδοτήσεων του Ελληνικού σχεδίου αφιερώνεται σε μέτρα που υποστηρίζουν τους κλιματικούς στόχους. Περιλαμβάνονται επενδύσεις για την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, ενισχύοντας το καθεστώς στήριξης για παραγωγούς ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Άλλωστε το εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο απολιγνιτοποίησης επιτάσσει την άμεση χάραξη ενεργειακής πολιτικής, καθώς ο τελικός στόχος μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών του άνθρακα θα σημαίνει ότι το βασικό καύσιμο μετάβασης για τις επόμενες δεκαετίες -είτε μιλάμε για την ηλεκτροπαραγωγή σε κεντρικό επίπεδο, είτε μιλάμε για την θέρμανση, είτε μιλάμε για την παραγωγή ενέργειας για τις επιχειρήσεις- θα είναι το φυσικό αέριο.²⁵

Επιπλέον, το σχέδιο υποστηρίζει επενδύσεις σε ενεργειακά αποδοτικές ανακαινίσεις και στην ανάπτυξη σχεδίων τοπικών αστικών περιοχών με έμφαση στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας του κλίματος. Άλλα μέτρα περιλαμβάνουν την υποστήριξη για ένα εθνικό πρόγραμμα αναδάσωσης και μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την ενίσχυση της προστασίας των πολιτών και της διαχείρισης καταστροφών που καλύπτουν, μεταξύ άλλων, τις επενδύσεις σε αντιπλημμυρικά έργα.

Πριν λίγους μήνες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα νέο πλαίσιο στήριξης στην στρατηγική κατεύθυνσή της πράσινης ανάπτυξης και της ενεργειακής αναβάθμισης, προτείνοντας την δημιουργία 10 νέων ευρωπαϊκών συμπράξεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των κρατών μελών και/ή των αντίστοιχων κλάδων με στόχο να επιταχυνθεί η μετάβαση προς μια πράσινη, κλιματικά ουδέτερη και ψηφιακή Ευρώπη και να καταστεί η ευρωπαϊκή βιομηχανία πιο ανθεκτική και ανταγωνιστική.²⁶

---

²⁵ Άλλωστε, τον Ιούλιο του 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το πρόγραμμα “fit for 55” για την μείωση των εκπομπών του άνθρακα έως το 2030, με τον εκτελεστικό αντιπρόεδρο να τονίζει ότι «η Ελλάδα κινείται ταχύτατα προς τη μετα-λιγνιτική εποχή, αποτελώντας παράδειγμα για άλλες χώρες σχετικά με το τι μπορεί να επιτευχθεί αν υπάρχει η αναγκαία πολιτική βούληση».

²⁶ Η ΕΕ θα δημιουργήσει νέες ευρωπαϊκές συμπράξεις και θα επενδύσει σχεδόν 10 δισ. ευρώ για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση: https://ec.europa.eu/greece/news/20210223_1_el

Ειδικότερα, για την ενέργεια, το περιβάλλον και τις υποδομές θα προωθηθούν τα εξής 4 σχήματα ευρωπαϊκών συμπράξεων:

1. **Μια Ευρώπη που βασίζεται στην κυκλική βιοοικονομία:** Η σύμπραξη αυτή θα συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην επίτευξη των κλιματικών στόχων για το 2030, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050, και θα αυξήσει τη βιωσιμότητα και την κυκλικότητα των συστημάτων παραγωγής και κατανάλωσης, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Αποσκοπεί στην ανάπτυξη και επέκταση της βιώσιμης προμήθειας και μετατροπής της βιομάζας σε προϊόντα βιολογικής προέλευσης, καθώς και στη στήριξη της ανάπτυξης της καινοτομίας βιολογικής βάσης σε περιφερειακό επίπεδο με την ενεργό συμμετοχή των τοπικών παραγόντων και με σκοπό την αναζωογόνηση των αγροτικών, παράκτιων και περιφερειακών περιοχών.
2. **Καθαρό υδρογόνο:** Η σύμπραξη αυτή θα επιταχύνει την ανάπτυξη και εγκατάσταση μιας ευρωπαϊκής αλυσίδας αξίας για καθαρές τεχνολογίες υδρογόνου, συμβάλλοντας στην επίτευξη βιώσιμων, απανθρακοποιημένων και πλήρως ενοποιημένων ενεργειακών συστημάτων. Θα επικεντρωθεί στην παραγωγή, τη διανομή και την αποθήκευση καθαρού υδρογόνου και στον εφοδιασμό κλάδων που είναι δύσκολο να απανθρακοποιηθούν, όπως οι βαριές βιομηχανίες και οι εφαρμογές για τις μεταφορές με βαρέα επαγγελματικά οχήματα.
3. **Καθαρές αερομεταφορές:** Η σύμπραξη αυτή θέτει τις αερομεταφορές σε τροχιά προς την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας, επιταχύνοντας την ανάπτυξη και την εφαρμογή ανατρεπτικών λύσεων έρευνας και καινοτομίας.
4. **Ευρωπαϊκοί σιδηρόδρομοι:** Η σύμπραξη αυτή θα επιταχύνει την ανάπτυξη και εγκατάσταση καινοτόμων τεχνολογιών, ιδίως ψηφιακών και αυτοματοποίησης, για τον ριζικό μετασχηματισμό του σιδηροδρομικού συστήματος και την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, θα στηρίξει την ευρωπαϊκή τεχνολογική πρωτοπορία στον τομέα των σιδηροδρόμων.

Η Αν. Μακεδονία και Θράκη λοιπόν πρέπει να αποτελέσει πρότυπο πεδίο εφαρμογής των πολιτικών αυτών, αξιοποιώντας και προστατεύοντας τόσο τον περιβαλλοντικό πλούτο αλλά και τις δυνατότητες που προσδίδει η περιοχή ως ενεργειακός κόμβος. Ήδη πριν λίγους μήνες ξεκίνησε η εφαρμογή του σχεδίου της Δημόσιας Επιχείρησης

Διανομής Αερίου για τα έργα επέκτασης της διανομής φυσικού αερίου στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, τοποθετώντας την ακριτική αυτή περιφέρεια στο κέντρο της εθνικής ενεργειακής πολιτικής. Οι μεγαλύτερες πόλεις της Περιφέρειας, η Ξάνθη, η Κομοτηνή, η Αλεξανδρούπολη, η Δράμα, η Καβάλα, αλλά και η Ορεστιάδα, θα συνδεθούν με αγωγούς σχεδόν 500 χιλιομέτρων, οι οποίοι με επιπρόσθετες διακλαδώσεις 1.900 χιλιομέτρων θα ενεργοποιήσουν διασυνδέσεις με 34 ακόμα πόλεις.²⁷ Η πράσινη αυτή πολιτική πρέπει να ενδυναμωθεί με την περαιτέρω συνεκτίμηση των περιφερειακών ενεργειακών αναγκών εκτός του αστικού ιστού, και φυσικά την επιτάχυνση της ολοκλήρωσης του TAP και του IGB (διασυνδετήριος αγωγός Ελλάδα-Βουλγαρία/Κομοτηνή-Στάρα Ζαγόρα), αλλά και του ανεξάρτητου συστήματος φυσικού αερίου της Αλεξανδρούπολης, που προβλέπει νέο πλωτό σταθμό παραλαβής, αποθήκευσης, και αεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου, σε συνδυασμό με σύστημα υποθαλάσσιου και χερσαίου αγωγού 24χλμ.

Ακόμα, στο πλαίσιο της αξιοποίησης και αναβάθμισης των υπαρχουσών υποδομών, με γνώμονα το περιβαλλοντικό και ενεργειακό πρόσημο, κρίνεται απαραίτητη η εξυγίανση των υφιστάμενων οργανωμένων υποδοχέων και άτυπων βιομηχανικών πάρκων, η οποία θα βελτιώσει την ποιότητα πρόσβασης των επιχειρήσεων σε υποδομές και υπηρεσίες, αλλά ταυτόχρονα θα συμβάλει στον επαρκή περιβαλλοντικό και χωροταξικό σχεδιασμό της περιοχής. Παράλληλα, η δημιουργία αιολικών πάρκων, ηλιακών πάνελ σύγχρονων δικτύων ενέργειας σε συνδυασμό με την ανάπτυξη τεχνολογιών αποθήκευσης ενέργειας πρέπει να αποτελέσουν στρατηγική προοπτική της Θράκης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ταυτόχρονα, δεδομένου του ορυκτού πλούτου της περιοχής, μπορούν να εξετασθούν και άλλες νέες μορφές ενέργειας, όπως η γεωθερμία, η αιολική ενέργεια, η βιομάζα, το βιοαέριο παράλληλα με την αξιοποίηση του φυσικού αερίου για οικιακή και επαγγελματική χρήση.

Τέλος, η προστασία και ανάδειξη του περιβαλλοντικού πλούτου συνιστά προτεραιότητα για την περιοχή. Δράσεις προστασίας της βιοποικιλότητας και των δασών, με στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και του δικτύου NATURA 2000 της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης πρέπει να προτεραιοποιηθούν και να συνδυαστούν με την ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής

---

²⁷ Λεπτομέρειες του έργου: <https://primeminister.gr/2021/07/01/26895>

ομορφιάς της Θράκης, και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα εκμεταλλεύονται με ορθό τρόπο το φυσικό τοπίο και περιβάλλον της περιοχής.²⁸

3ος Άξονας: Αναδιάταξη του εργασιακού, οικονομικού και επενδυτικού μοντέλου για μια καινοτόμα και βιώσιμη ανάπτυξη στην εποχή της 4ης βιομηχανικής επανάστασης

Μια Θράκη με ενισχυμένες υποδομές, ισχυρό περιβαλλοντικό πλαίσιο προστασίας, και ενεργειακό στρατηγικό σχεδιασμό, θα συμβάλει στην ανάταξη του πρωτογενή και παραγωγικού τομέα, θα αναζωογονήσει την ύπαιθρο αλλά και τον αστικό ιστό, και θα κάνει την περιοχή ελκυστική τόσο για επενδύσεις όσο και για μετακινήσεις και μετεγκατάσταση πληθυσμών. Προϋπόθεση βέβαια για τα παραπάνω, και παράλληλος άξονας δράσης είναι η αναδιάταξη του εργασιακού, οικονομικού και επενδυτικού μοντέλου της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ώστε να προσαρμοστεί και να υπερβεί της προκλήσεις της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης. Στην κατεύθυνσή αυτή παρατηρούνται 5 βασικοί τομείς δράσης:

- α. επενδυτικός σχεδιασμός και επιχειρηματικές συνεργασίες,
- β. αξιοποίηση της έρευνας και καινοτομίας στην περιοχή,
- γ. ενίσχυση του ρόλου των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων,
- δ. τεχνολογικός και ψηφιακός μετασχηματισμός,
- ε. ποιότητα διοίκησης και αυτοδιοίκησης

α. Επενδυτικός σχεδιασμός και επιχειρηματικές συνεργασίες

Στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη σήμερα σημειώνεται περιορισμένη επενδυτική κινητοποίηση, με λίγες μονάχα επιχειρήσεις να υλοποιούν σημαντικές ή μεγάλες επενδύσεις, και ταυτόχρονα παρατηρείται χαμηλό ποσοστό δαπανών για τη διεύρυνση της παραγωγής.²⁹ Οι αναπτυξιακές δράσεις εθνικής εμβέλειας φαίνονται διαχρονικά

---

²⁸ Μορφές εναλλακτικού τουρισμού που θα μπορούσε να υποστηρίξει η Θράκη συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων τον αγροδιατροφικό και θαλάσσιο τουρισμό. Περισσότερη αναφορά για την τουριστική ανάπτυξη της Θράκης γίνεται στον Άξονα 4.

²⁹ Το 2018, 48,3% των επιχειρήσεων δήλωσε μηδενικές δαπάνες για επενδύσεις, ενώ μόλις το 11,2% των επιχειρηματικών δαπανών προορίζεται για τη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας τους και την παραγωγή νέων προϊόντων.

αναποτελεσματικές στην αντιμετώπιση των ιδιαίτερων κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων της ακριτικής αυτής περιοχής.

Για τον λόγο αυτό χρειάζονται εξειδικευμένες δράσεις που θα αντιμετωπίζουν τις ανάγκες της περιοχής της Θράκης και της Περιφέρειας. Πρώτο βήμα στην κατεύθυνσή αυτή θα ήταν η αξιολόγηση του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων (ΧΠΕ), καθώς αυτός εν πολλοίς έχει συνταχθεί με κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα που ανταποκρίνονται στην προ 2008-2017 εποχή. Ο ΧΠΕ, από σχεδιασμό, υιοθετεί μια *small-first* λογική στις ενισχύσεις επιχειρήσεων, προτεραιοποιώντας την στήριξη των μικρών επιχειρήσεων (ενίσχυση έως 55%) έναντι των μεσαίων (ενίσχυση έως 45%) και των μεγάλων (ενίσχυση έως 35%). Παρατηρείται ότι η λογική αυτής της προσέγγισης, έναντι του scale-up, παράγει περιορισμένα αποτελέσματα συγκεκριμένα για την Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, σε σχέση με τους πόρους που έχουν διατεθεί τις τελευταίες δεκαετίες.³⁰

Όσον αφορά στην επενδυτική κινητοποίηση της περιοχής, πολλές προτάσεις προς την Διακομματική Επιτροπή προβάλλουν την ενίσχυση της οικονομίας και της κοινωνίας της Θράκης μέσω καθιέρωσης ενισχυμένων οικονομικών ζωνών. Συγκεκριμένα προτάσσονται η καθιέρωση φορολογικών απαλλαγών και άλλων κινήτρων και ενισχύσεων. Ακόμα, προτείνεται ο Αναπτυξιακός Νόμος για τη χορήγηση ενισχύσεων σε ιδιωτικές επενδύσεις να έχει τα υψηλότερα επιτρεπτά κίνητρα (ποσοστά επιχορήγησης) για την περιοχή και να συμπεριλάβει κύρια κεφαλαιουχικές ενισχύσεις αντί των φορολογικών απαλλαγών. Οι ενισχύσεις αυτές καλούνται να αντισταθμίσουν τους χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές, το χαμηλό εργατικό κόστος, το χαμηλότερο κόστος ενέργειας και πρώτων υλών των όμορων χωρών. Προσθέτως, λόγω της μεγάλης απόστασης από τα κέντρα κατανάλωσης στα οποία απευθύνονται οι Θρακιώτικες επιχειρήσεις πρέπει να εξεταστεί η καθιέρωση επιδότησης μεταφορικού, ενεργειακού ή/και μισθοδοτικού κόστους των επιχειρήσεων.

---

³⁰ Παρά το γεγονός ότι, από τη δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα, έχουν εισρεύσει στην Περιφέρεια κονδύλια της τάξης των €967,5εκ μέσω των αναπτυξιακών νόμων (Ν. 1262/1982, Ν.1892/1990, Ν.2601/1998, Ν. 3299/2004), οι πόροι αυτοί δημιούργησαν λιγότερες από 29.000 νέες θέσεις εργασίας αθροιστικά, κατευθυνόμενοι κυρίως για την κάλυψη δαπανών – και όχι επενδύσεων – από μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Ενδεικτικά, ο μέσος αριθμός εγκεκριμένων νέων θέσεων εργασίας ανά επένδυση με τον Ν. 1262/1982 ήταν 11,2, και με τον Ν.3299/2004 μόλις 3,1.

Οι προτάσεις αυτές πρέπει να εξετασθούν, να αξιολογηθούν, και εν δυνάμει να εφαρμοστούν από την Πολιτεία στο βαθμό που είναι δυνατόν. Πρέπει όμως ταυτόχρονα να γίνει σαφές ότι το ευρωπαϊκό νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο υπό το οποίο ρυθμίζεται η παρέμβαση του κράτους για την στήριξη και την ανάπτυξη της οικονομίας είναι αυστηρό, έχει ρυθμιστεί τόσο με την Συνθήκη για την Λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ) όσο και από την πλούσια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Υπάρχει ξεκάθαρο πλαίσιο το οποίο διέπει το καθεστώς των κρατικών ενισχύσεων,³¹ που μπορεί υπό συγκεκριμένα και σωρευτικά χαρακτηριστικά να κρίνει ορισμένες κρατικές ενισχύσεις ως μη συμβατές με την εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, - και άρα οποιαδήποτε πρόταση ενίσχυσης που εμπίπτει σε αυτή την κατηγορία αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο-, και άλλες ενισχύσεις ως συμβατές και απαραίτητες για την διασφάλιση της ομαλής και αποδοτικής λειτουργίας της οικονομίας, υπό συγκεκριμένες όμως αυστηρές προϋποθέσεις και ελεγκτικούς μηχανισμούς.³² Το Παράρτημα Β αυτού του πορίσματος παραθέτει μια αναλυτική παρουσίαση του πλαισίου κρατικών ενισχύσεων και των δυνατοτήτων του.

Βασικό εργαλείο της τελευταίας περίπτωσης αποτελεί ο Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός 651/2014 που θέτει τις γενικές προϋποθέσεις με τις οποίες τα σχεδιαζόμενα μέτρα κρατικών ενισχύσεων θεωρούνται συμβατά με την εσωτερική αγορά και απαλλάσσονται από την υποχρέωση κοινοποίησης στην ΕΕ.³³ Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και οι ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (κανονισμοί *de minimis*), που καθορίζουν τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία μέτρα ενίσχυσης θεωρείται ότι δεν επηρεάζουν τις διακρατικές συναλλαγές και συνεπώς δεν συνιστούν κρατικές ενισχύσεις, ούτε και χρήζουν κοινοποίησης της ΕΕ.³⁴ Υπάρχουν βέβαια ευρωπαϊκά

---

³¹ Το Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο Κρατικών Ενισχύσεων: <https://www.minfin.gr/web/kentrike-monada-kratikon-enischyseon/europaiko-thesmiko-plaisio-kratikon-enischyseon>

³² Το άρθρο 107 της Συνθήκης Λειτουργίας της ΕΕ (ΣΛΕΕ) ορίζει το πλαίσιο αυτό, ενώ οι παράγραφοι 2 και 3 θέτουν τους στρατηγικούς εκείνους στόχους και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι ενισχύσεις είναι συμβατές ή δύναται να κριθούν συμβιβασιμές αντίστοιχα, ενώ το δευτερογενές νομικό πλαίσιο των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις εξειδικεύει περαιτέρω τις κατηγορίες των ενισχύσεων που μπορούν να κριθούν ως συμβατές και τις σχετικές προϋποθέσεις.

³³ Διαθέσιμος: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R0651-20170710&from=EL>. Υπάρχουν και άλλοι πιο εξειδικευμένοι ΓΑΚ, όπως ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 702/2014 της Επιτροπής, και ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1388/2014 της Επιτροπής που απευθύνονται σε επιχειρήσεις στους τομείς της γεωργίας, δασοκομίας, αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

³⁴ Τέτοιοι κανονισμοί είναι:

- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1407/2013 της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 109 της ΣΛΕΕ στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας.

παραδείγματα θέσπισης και εφαρμογής κινήτρων και ενισχύσεων τα οποία μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης από τις αρμόδιες διευθύνσεις υπουργείων και φορέων, και να ανοίξουν τον δρόμο για την εφαρμογή τους, *mutandis-mutandis*, στην Ελλάδα.

Παράδειγμα το καθεστώς ενίσχυσης που έχει εφαρμοσθεί στην Λιθουανία. Τροποποιήθηκε το 2018, και από φορολογική άποψη προσιδιάζει σε καθεστώς ειδικής φορολογικής ζώνης.³⁵ Βέβαια, σαν καθεστώς ενίσχυσης σχετίζεται με τις περιφερειακές επενδυτικές ενισχύσεις και δεν αφορά ενισχύσεις λειτουργίας αποσυνδεδεμένες με οποιαδήποτε επένδυση. Εδώ έγκειται και η ανάγκη εξατομίκευσης των κινήτρων βάσει των κριτηρίων που θεσπίζει το ευρωπαϊκό πλαίσιο και των ιδιαιτεροτήτων της χώρας μας.

Οι περιφερειακές ενισχύσεις λειτουργίας είναι καταρχήν ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά. Σε ορισμένες όμως και σαφώς προσδιορισμένες περιπτώσεις οι περιφερειακές επενδυτικές ενισχύσεις είναι δυνατόν να συμπληρώνονται με περιφερειακές ενισχύσεις λειτουργίας που δεν συνδέονται με μια επένδυση, εφόσον στοχεύουν:

- i) στον μετριασμό ορισμένων ειδικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ σε ιδιαίτερα μειονεκτούσες περιοχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107 παράγραφος 3 στοιχείο α) της Συνθήκης, ή
- ii) στην αντιστάθμιση πρόσθετων δαπανών για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας σε εξόχως απόκεντρες περιφέρειες, ή
- iii) την πρόληψη ή την ανάσχεση της μείωσης του πληθυσμού σε πολύ αραιοκατοικημένες περιοχές.

• Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1408/2013 της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 109 της ΣΛΕΕ στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στον γεωργικό τομέα.

• Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 717/2014 της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 109 της ΣΛΕΕ στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

³⁵ Συνίσταται στην παροχή ενίσχυσης με την μορφή απαλλαγής από το φόρο εισοδήματος επιχειρήσεων για 10 χρόνια, καθώς και σε μείωση του κατά 50% για τα επόμενα 6 χρόνια, σε επιχειρήσεις που εγκαθίστανται σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή της Λιθουανίας, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς, πλην των εξαιρουμένων σύμφωνα με το αρ. 13 του ΕΚ 651/2014 υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α. Πραγματοποιούνται επενδύσεις τουλάχιστον 100.000 ευρώ και το 75% του εισοδήματος της οικείας περιόδου προέρχεται από δραστηριότητα στους ανωτέρω τομείς στην συγκεκριμένη περιοχή,
β. Διαθέτουν είκοσι τουλάχιστον εργαζομένους κατά φορολογικό έτος.

Με δεδομένο ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν εξόχως απόκεντρες περιοχές (αρ. 349 ΣΛΕΕ), ενώ αραιοκατοικημένη σύμφωνα με τον ισχύοντα Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων (ΧΠΕ)³⁶ είναι μόνο η περιοχή της Ευρυτανίας, ενισχύσεις λειτουργίας (στις λοιπές περιοχές) θα μπορούσαν να θεωρηθούν συμβατές εφόσον αποδεδειγμένα στοχεύουν στον μετριασμό ορισμένων ειδικών δυσκολιών (με την έννοια ότι τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν όσον αφορά την προσέλκυση ή τη διατήρηση της οικονομικής δραστηριότητας ενδέχεται να είναι τόσο σοβαρά ή μόνιμα ώστε οι επενδυτικές ενισχύσεις να μην είναι επαρκείς από μόνες τους για να επιτρέψουν την ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών) που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ (όχι οι μεγάλες επιχειρήσεις όπως αυτές ορίζονται στο Παράρτημα Ι του ΓΑΚ) σε ιδιαίτερα μειονεκτούσες περιοχές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107 παράγραφος 3 στοιχείο α) της Συνθήκης, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις παρ. 44 των ΚΓΠΕ.

Επομένως, στο βαθμό που η ίδρυση ειδικών οικονομικών ζωνών στην Θράκη αφορά κίνητρα με την μορφή λ.χ. εφαρμογής μειωμένου φορολογικού συντελεστή για επιχειρήσεις που θα κάνουν επενδύσεις στην περιφέρεια Αν. Μακεδονίας-Θράκης, και όχι αμιγώς λειτουργικές ενισχύσεις, με αποδεδειγμένη την ύπαρξη και σημασία ειδικών δυσκολιών, αυτό δύναται να αξιολογηθεί, κατόπιν ενδεδειγμένης τεκμηρίωσης εν είδει περαιτέρω μελέτης στην οποία καλούνται οι αρμόδιες υπηρεσίες να προχωρήσουν, και εν δυνάμει να εφαρμοσθεί εφόσον οι προϋποθέσεις των αρ. 13-14 του Γενικού Μέρους του ΓΑΚ πληρούνται.

Η στρατηγική προσέγγιση της αξιοποίησης όλου του εύρους κινήσεων που προσφέρει ο ΓΑΚ αλλά και τα άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία πρέπει να αποτελέσουν βασικό στόχο των αρμόδιων υπηρεσιών και της Περιφέρειας. Στην ίδια κατεύθυνση πρέπει να ιδωθεί και η διαμόρφωση των εξαιρέσεων στην κατεύθυνση του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου ενισχύσεων που έχει επέλθει προσωρινά, λόγω της υγειονομικής κρίσης και της αντιμετώπισης της πανδημίας, αλλά και των πιο εξειδικευμένων για την πράσινη ανάπτυξη και την κλιματική αλλαγή. Παράδειγμα, πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα θεσμοθέτησης κινήτρων για την κατασκευή νέων παραγωγικών μονάδων, φιλικότερων προς το περιβάλλον, με την χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

---

³⁶ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/265640/265640_1866339_86_2.pdf

Εκτός όμως από τον αντίκτυπο των οικονομικών κρίσεων στις επενδύσεις και στις επιχειρήσεις, η περιοχή αντιμετωπίζει και σημαντικό πρόβλημα αθέμιτου ανταγωνισμού, ακριβώς λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας Θράκης καλείται να αντιμετωπίσει την διείσδυση φθηνών και πολλές φορές λαθραίων προϊόντων, και ταυτόχρονα να ανταγωνιστεί το χαμηλό φορολογικό καθεστώς, το έμμεσα επιδοτούμενο κόστος παραγωγής, και τις διαφορετικές τελωνειακές συνθήκες που επικρατούν στις όμορες χώρες. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός των εργαλείων ελέγχου των συνοριακών και τελωνειακών ροών, η εντατικοποίηση των σχετικών ελέγχων, η άμεση συνεργασία με τους τοπικούς επαγγελματίες για τον εντοπισμό της δράσης δικτύων παραεμπορίου και διακίνησης λαθραίων προϊόντων, και παράλληλα ο πολλαπλασιασμός τακτικών και έκτακτων δειγματοληπτικών ελέγχων φορτίων που κινούνται επί του οδικού δικτύου της περιφέρειας, και ειδικότερα στους νομούς Έβρου και Ροδόπης.

Τέλος, σημαντικό κεφάλαιο για την Θράκη αποτελεί η επίλυση του προβλήματος της επιδότησης του μισθολογικού κόστους του 12%. Συγκεκριμένα, για τις ανεξόφλητες απαιτήσεις βάσει του άρθρου 87 του ν.4706/2020 (Α΄136), όπως ισχύει, οι οποίες προέρχονται από την επιδότηση μισθολογικού κόστους παραμεθόριων περιοχών του άρθρου 21 του ν.1767/1988 (Α΄63) όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32 του ν.1836/1989 (Α΄79), από 1/1/2010 έως και 31/12/2015, των δικαιούχων επιχειρήσεων στις βιομηχανικές, βιοτεχνικές και μεταλλευτικές επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε παραμεθόριες περιοχές της χώρας, προβλέπεται ο συμψηφισμός τους με υφιστάμενες και στη συνέχεια με μελλοντικές απαιτήσεις της φορολογικής διοίκησης (ΑΑΔΕ) ή/και παρακράτηση και απόδοση των απαιτήσεων στους φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (ε-ΕΦΚΑ).

Εντός του 2021 εντοπίστηκαν ζητήματα κατά την πρώτη εφαρμογή της διαδικασίας συμψηφισμών/παρακρατήσεων. Για την επίλυση αυτών των ζητημάτων, οι συναρμόδιες υπηρεσίες (ΟΑΕΔ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, ΑΑΔΕ, εΕΦΚΑ) συνεργάστηκαν και τον Σεπτέμβριο 2021 εκδόθηκε η με αριθμ. ΟΙ.14631/27-9-2021 (Β΄ 4442) κοινή υπουργική απόφαση, οριστικοποιώντας το σύνολο των διοικητικών ενεργειών και επιτρέποντας στη δημόσια διοίκηση να προχωρήσει στην έκδοση εγκριτικών αποφάσεων και χρηματικών ενταλμάτων.

Συγκεκριμένα, έως τις 5 Νοεμβρίου 2021, δηλαδή σε διάστημα ενός μηνός από την έκδοση της παραπάνω ΚΥΑ, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων προχώρησε στην έγκριση και εκδοθήκαν τα αντίστοιχα χρηματικά εντάλματα πληρωμής 9 αποφάσεων εκκαθάρισης προς την ΑΑΔΕ για ισάριθμες επιχειρήσεις στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, συνολικού ποσού 4.864.251,63 €.

β. Αξιοποίηση της Έρευνας & Καινοτομίας στην Περιοχή

Παρά τις αξιόλογες επιδόσεις έρευνας και ανάπτυξης από την περιφερειακή κοινότητα γνώσης, λιγότερες από το 25% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης έχουν εισάγει καινοτομίες που αφορούν την παραγωγή, ενώ το 50% δεν συνεργάζεται με πανεπιστήμια ή ερευνητικά κέντρα. Αποτέλεσμα είναι οι διαθέσιμες περιφερειακές ψηφιακές ικανότητες να παραμένουν κάτω του εθνικού μέσου όρου, και καινοτόμες λύσεις που θα μπορούσαν να δώσουν ώθηση τόσο στην παραγωγή όσο και στην επιχειρηματικότητα να μένουν αναξιοποίητες.

Η προώθηση και αξιοποίηση προγραμμάτων έρευνας και καινοτομίας πρέπει να γίνει μέρος του παραγωγικού και αναπτυξιακού οικοσυστήματος της περιοχής, με οριζόντιες και κατακόρυφες εφαρμογές, από την επιχείρηση στον εργαζόμενο, από το ερευνητικό κέντρο ή το πανεπιστημιακό ίδρυμα στην κοινωνία και το επιχειρείν.

Πρώτο βήμα σε αυτή την κατεύθυνση δύναται να είναι η συστηματικοποίηση αλλά και εντατικοποίηση του διαλόγου μεταξύ των συμμετεχόντων στο περιφερειακό σύστημα καινοτομίας, για τη βελτίωση της συνάφειας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης γνώσης. Ακόμα, προτεραιότητα θα πρέπει να αποτελέσει η περαιτέρω υποστήριξη και διάχυση των συστημάτων καινοτομίας σε νεοσύστατες επιχειρήσεις ή σε υφιστάμενες, με κίνητρα για τον εκσυγχρονισμό τους, που μπορεί να επιτευχθεί πρωτίστως μέσω της συνεργασίας επιχειρήσεων αλλά και κέντρων έρευνας και καινοτομίας της περιοχής, και όχι μόνο. Τελικός στόχος η μεταφορά της τεχνογνωσίας που δημιουργείται μέσω της εταιρικής σχέσης του ιδιωτικού αλλά και δημόσιου τομέα.

Βασικό εργαλείο ο εκσυγχρονισμός του σχετικού αναπτυξιακού και φορολογικού νομοθετικού πλαισίου. Για παράδειγμα, στο τομέα υπερέκπτωσης δαπανών έρευνας και ανάπτυξης, το υφιστάμενο φορολογικό νομοθετικό πλαίσιο επιτρέπει ποσοστό

υπερέκπτωσης στο 30%, και από το επόμενο έτος το 100% υπό προϋποθέσεις. Το ποσοστό σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες που κατατάσσονται πρώτες εντός της ΕΕ για δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης αγγίζει ακόμα το 150%. Ταυτόχρονα όμως, κρίνεται απαραίτητη η επιτάχυνση των ελέγχων δαπανών τεχνολογίας και έρευνας και ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, καθώς παρατηρείται σημαντική καθυστέρηση.³⁷

Αντίστοιχα, υπάρχουν σημαντικές προτάσεις προς την κατεύθυνση της φορολογικής πολιτικής στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης που οφείλουν να αξιολογηθούν. Για παράδειγμα, όσο αφορά τον μηχανολογικό και κτιριακό εξοπλισμό έρευνας και ανάπτυξης προτείνεται επέκταση του καθεστώτος αναστολής καταβολής ΦΠΑ ΚΥΑ Π. 2869/87, και παράλληλα ειδικό καθεστώς-απαλλαγή από ΦΠΑ ή τελών εισαγωγής για συγκεκριμένες πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται σε έρευνα. Τέλος, στην κατεύθυνση της φορολογικής πολιτικής, στον βαθμό που είναι εφικτό, προτείνεται η εξέταση κινήτρων ευρεσιτεχνίας για αφορολόγητο αποθεματικό.³⁸ Παράλληλα, οι νομοθετικές διατάξεις που αφορούν διπλώματα ευρεσιτεχνίας μπορούν να απλοποιηθούν και εναρμονισθούν σε θέματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας με τις ευνοϊκότερες εν ισχύ διατάξεις άλλων μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών.³⁹

Φυσικά, για την αξιοποίηση όλων των παραπάνω και πρωτίστως του οφέλους από την έρευνα και την καινοτομία είναι απαραίτητη η συστηματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του παραγωγικού και επιχειρηματικού ιστού της περιοχής για όλες της ευκαιρίες που παρέχονται από την εφαρμογή της τεχνολογικής και μη τεχνολογικής καινοτομίας σε κλάδους όπως ο πρωτογενής τομέας, ο τουρισμός, ο πολιτισμός. Στην κατεύθυνση αυτή πρέπει να αναβαθμιστεί η θεσμική ικανότητα του περιφερειακού συστήματος καινοτομίας να αναγνωρίζει έγκαιρα ευκαιρίες σε επίπεδο

---

³⁷ Σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρείται καθυστέρηση τριετίας αντί το προβλεπόμενου εξαμήνου.

³⁸ Συζήτηση νέου φορολογικού πλαισίου κινήτρων χρησιμοποίησης του αφορολόγητου αποθεματικού κατά την διανομή ή κεφαλαιοποίηση του αποθεματικού αυτού αφού με την υφιστάμενη φορολογική νομοθεσία η χρησιμοποίηση του αποθεματικού φορολογείται με τον ισχύοντα φορολογικό συντελεστή νομικών προσώπων (24%).

³⁹ Στην κατεύθυνση αυτή κινείται η πρόταση κατάργησης του άρθρου 17 παρ. 6 Ν. 1733/1987, ή τουλάχιστον η τροποποίησή του σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 34 παρ. 1, 2 και 3 της Συμφωνίας TRIPS, των περιπτώσεων (α) και (β) της παρ. 1 του εν λόγω άρθρου εφαρμοστέων σωρευτικώς, κατά την εκδοχή που προκρίνεται με την εν λόγω Συμφωνία και ακολουθούν η Γαλλία και η Ιταλία.

τεχνολογίας και αγορών. Ταυτόχρονα, προτείνεται η δημιουργία ενιαίου περιφερειακού μηχανισμού υποστήριξης μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τις επιχειρήσεις της περιοχής, που θα αποτελέσει το σημείο αναφοράς τους για την διαθέσιμη γνώση, των ώριμων ερευνητικών αποτελεσμάτων, την παροχή υπηρεσιών και την πρόσβαση σε ερευνητικές και εργαστηριακές δομές.⁴⁰

γ. Ενίσχυση του ρόλου των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων

Ο ρόλος των ακαδημαϊκών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην προώθηση και διάχυση της έρευνας και καινοτομίας, καθώς και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων των νέων που θα βγουν στην αγορά εργασίας αποτελεί κλειδί για την επίτευξη μακροχρόνιας και αυτο-τροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτό πρέπει να προβλεφθεί στρατηγική δράση προσέλκυσης ταλαντούχων φοιτητών, ερευνητών αλλά και διδασκόντων στα ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα της περιοχής, με την υποστήριξη ανάπτυξης δικτύων επιστημονικής και ερευνητικής αριστείας, μέσα από υποτροφίες, επώνυμες έδρες αλλά και διαθεματικά και δι-ιδρυματικά εργαστήρια. Η σύγκλιση των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων με το επιχειρείν μπορεί ακόμα να επιτευχθεί με την κοινή χρήση ερευνητικών υποδομών του ερευνητικού, ακαδημαϊκού και παραγωγικού τομέα.

Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης μπορεί να γίνει μοχλός ανάπτυξης για την περιοχή, και με ενίσχυση από την πολιτεία να συμβάλει στην έρευνα και καινοτομία και την μεταφορά τους στις επιχειρήσεις. Μεγάλο μέρος των προτάσεων που κατατέθηκαν στηρίζουν την δημιουργία ενός *τεχνολογικού campus* με επίκεντρο την

---

⁴⁰ Πιλοτική Ενεργοποίηση της «Δομής στήριξης ΜΜΕ»: Το 2019 (Ν. 4605/2019) συστήθηκε το Δίκτυο υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, που τελεί υπό την αιγίδα μιας επιτελικής δομής την οποία αποτελούν εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης, της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδος, της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών- Βιοτεχνών- Εμπόρων Ελλάδος, της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας και του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης. Κεντρικός στόχος είναι να αντιμετωπιστεί η ελλιπής ενημέρωση της επιχειρηματικής κοινότητας, κυρίως των μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, σχετικά με δημόσιες ιδίως πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται προς όφελός της. Η Δομή θα λειτουργεί και ηλεκτρονικά, μέσω υπηρεσιών που θα προσφέρονται κεντρικά από ηλεκτρονική πλατφόρμα, αλλά και με φυσική παρουσία επιτόπου από εκπροσώπους της στα κατά τόπους επιμελητήρια. Η δημιουργία της Δομής θα επιφέρει πολλαπλασιαστικά αναπτυξιακά αποτελέσματα, υποστηρίζοντας ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων γύρω από ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών όπως: Χρηματοδοτικές Ευκαιρίες, Διεθνοποίηση -Εξωστρέφεια, Καινοτομία και Οργάνωση, Συνέργειες και Δικτύωσεις και Αναδιάρθρωση / Μετασχηματισμός Επιχείρησης. Η ενεργοποίησή της πιλοτικά στη Θράκη θα ήταν ένα σημαντικό βήμα ενίσχυσης της περιοχής.

Πολυτεχνική Σχολή του ΔΠΘ για την τεχνολογική υποστήριξη των επιχειρήσεων σε τομείς στους οποίους εξειδικεύεται ήδη η περιοχή (*smart specialization*). Επιπλέον, επιδοτούμενα προγράμματα πρακτικής άσκησης τελειόφοιτων του ΔΠΘ αλλά και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε επιχειρήσεις, ειδικά βιομηχανικές, της περιοχής θα προσφέρουν άμεση διασύνδεση του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος με την αγορά εργασίας και θα τονώσουν την ποιότητα και τις δεξιότητες τόσο των εργαζομένων όσο και της επιχείρησης. Ταυτόχρονα για την μέγιστη αξιοποίηση της διασύνδεσης προτείνεται η δημιουργία και στήριξη ενός βασικού σχεδίου «Διά Βίου Μάθησης» και ενίσχυσης δεξιοτήτων με συντονιστικό ρόλο του ΔΠΘ, καθώς και η δημιουργία και ενίσχυση των 'Διετών Προγραμμάτων Σπουδών' για αποφοίτους των ΕΠΑΛ σε συνεργασία με τοπικούς παραγωγικούς φορείς.

Ακόμα, η ελληνική πολιτεία πρέπει να συνεχίσει να παρακολουθεί, με τα αρμόδια όργανα της, την τήρηση των μέτρων θετικής δράσης όσο αφορά τα ακαδημαϊκά ιδρύματα. Οι στοχευμένες και καλά μελετημένες θετικές διακρίσεις λειτουργούν εξαιρετικά ως μοχλοί κοινωνικής ενσωμάτωσης και συνοχής με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Μετά την πρωτοβουλία της ποσόστωσης 0,5% για την εισαγωγή στα Πανεπιστήμια το 1995, ακολούθησε αυτή του 2008 (Ν. 3647/08) για αντίστοιχου ύψους ποσόστωση στις προσλήψεις μέσω ΑΣΕΠ. Το 2016 καθορίστηκε ποσόστωση 2% για την εισαγωγή στη σχολή δοκίμων και στη σχολή Αξιωματικών της Πυροσβεστικής. Προβλέψεις έχουν υπάρξει επίσης το 2014 και το 2018 για την εκπροσώπηση της μειονότητας σε θεσμούς της εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο (σύμβουλοι, συντονιστές εκπαίδευσης, ψυχολόγοι και άλλες ειδικότητες στα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης - ΚΕΣΥ).

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της παρουσίας μειονοτικών φοιτητών στα ελληνικά πανεπιστήμια, πρέπει να διατηρηθεί το καθεστώς ειδικής ποσόστωσης, με ρύθμιση θετικής διάκρισης φοιτητών μειονότητας που θα στοχεύει επιπλέον και στην εξασφάλιση στέγασης βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων δεν εντοπίζεται αυστηρά και μόνο στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, στην έρευνα και στην καινοτομία, αλλά έχει πρόσημο κοινωνικής συνοχής και ενότητας, κάτι που αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Θράκης. Η δημιουργία, και διαρκής ενίσχυση, κέντρων δημιουργικής απασχόλησης, με την ενθάρρυνση συμμετοχής γυναικών από την τοπική

κοινωνία, και η διασύνδεση τους με πανεπιστημιακά ίδρυμα όπως το ΔΠΘ, θα επιτύχει διπλό στόχο: τόσο την ενδυνάμωση της απασχόλησης του τοπικού πληθυσμού των γυναικών αλλά και ενίσχυση των ακαδημαϊκών προγραμμάτων, όσο και την συνεισφορά στην ευρύτερη εκπαιδευτική αγωγή των παιδιών. Επιπλέον χρήσιμο θα ήταν να ενισχυθούν εκ νέου και οι δομές δια βίου μάθησης, π.χ σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, τα οποία στο παρελθόν έδωσαν την δυνατότητα αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού και ένταξης στην αγορά εργασίας μεγάλου αριθμού μουσουλμάνων γυναικών. Συνεπώς, οι συνέργειες και συνεργασίες με τον επενδυτικό και επιχειρηματικό ιστό, πέραν από τα αναπτυξιακά και οικονομικά οφέλη, θα αποφέρουν και κοινωνική προστιθέμενη αξία, όπως θα αναλυθεί και στον 4^ο Άξονα δράσης.

δ. Τεχνολογικός και ψηφιακός μετασχηματισμός

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελεί μια μεγάλη και μακρόπνοη πρόκληση για την οικονομία της Ελλάδας, και ιδιαιτέρως της Αν. Μακεδονίας- Θράκης, στοχεύοντας τόσο στην πλήρη ψηφιοποίηση των παραγωγικών διαδικασιών των επιχειρήσεων, όσο και στην καθιέρωση μιας νέας κουλτούρας, η οποία θα οδηγήσει στην άμεση αξιοποίηση των εργαλείων του ψηφιακού μετασχηματισμού. Με άλλα λόγια, αυτό που αποκαλούμε σήμερα ως «*Βιομηχανική Επανάσταση 4.0*» δεν αρκείται απλά στον υλικοτεχνικό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων, αλλά σε μια συνολικότερη αλλαγή που θα επηρεάσει ριζικά τους παραγωγικούς συντελεστές της οικονομίας. Η διαδικασία αυτή είναι δυναμική και συγκεντρώνει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά, που είναι απαραίτητα για την επίτευξη οικονομικής μεγέθυνσης σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο.⁴¹

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τοποθετήσει τη νέα ψηφιακή εποχή πολύ ψηλά στη λίστα των στρατηγικών της προτεραιοτήτων, διαθέτοντας πόρους για την τακτική και λεπτομερή παρακολούθηση των επιδόσεων των κρατών μελών. Στα πλαίσια αυτά, ο Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (*DESI – Digital Economy and Society Index*) αποτυπώνει το βαθμό αφοσίωσης των ευρωπαϊκών κρατών στη διαδικασία

---

⁴¹ Υπολογίζεται παγκοσμίως ότι η επέκταση της ψηφιακής οικονομίας και η ενσωμάτωση των επιχειρήσεων στη νέα τεχνολογική εποχή μπορεί να επιφέρει αύξηση του ΑΕΠ των πιο αναπτυγμένων οικονομιών του πλανήτη κατά 1,36 τρις δολάρια μέχρι το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας, σύμφωνα με σχετική έρευνα της Accenture (2016-2021).

ψηφιοποίησής μέσω της στατιστικής απεικόνισης των επιδόσεών τους σε πέντε (5) συγκεκριμένες κατευθύνσεις.⁴²

Η πιο πρόσφατη καταγραφή των σχετικών οικονομικών επιδόσεων των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανακοινώθηκε τον Ιούνιο 2019, και σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία η θέση της Ελλάδας παρέμενε σχετικά χαμηλή⁴³. Όμως, μετά και την μεσολάβηση της υγειονομικής κρίσης, ο ρυθμός προόδου της Ελλάδας κατά το τελευταίο έτος φαίνεται ότι είναι μεγαλύτερος σε σχέση με τις περισσότερες χώρες, γεγονός που συγκαταλέγεται στα θετικά. Όπως αποδείχθηκε κατά τους πρώτους κιάλας μήνες της πανδημίας ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους και των υπηρεσιών του αποτέλεσε προτεραιότητα και ήδη γίνεται πραγματικότητα σε μεγάλο βαθμό.⁴⁴ Στρατηγικός στόχος προς την ίδια κατεύθυνσή πρέπει να είναι και η προώθηση της τεχνολογίας και της ψηφιοποίησής στον επιχειρηματικό και κοινωνικό ιστό, για την δημιουργία ενός ισχυρά αναπτυσσόμενου και αλληλοεπηρεαζόμενου ψηφιακού οικοσυστήματος δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

Οι βασικές προτεραιότητες στη ψηφιακή συνδεσιμότητα της Αν. Μακεδονίας -Θράκης είναι η εξασφάλιση συνδεσιμότητας υπερυψηλής ταχύτητας για τους πολίτες και τους κοινωνικοοικονομικούς φορείς (συμπεριλαμβανομένων των δύο νησιών Σαμοθράκης

---

⁴² Αυτοί είναι: Ανθρώπινο Κεφάλαιο, Συνδεσιμότητα, Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες, Ενσωμάτωση Ψηφιακής Τεχνολογίας, Χρήση Διαδικτυακών Υπηρεσιών. Ο δείκτης DESI μας πληροφορεί επίσης για το πλέγμα των τεχνολογιών, που συνθέτουν την έννοια του ψηφιακού μετασχηματισμού, περιλαμβάνοντας εφαρμογές και λογισμικό σε cloud περιβάλλον, Internet of Things (IoT), μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media), υπηρεσίες κινητής τεχνολογίας, εφαρμογές 3D εκτύπωσης, κυβερνοασφάλεια και ανάλυση δεδομένων.

⁴³ Στην Ελλάδα παρατηρείται η τάση ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός προσεγγίζεται περισσότερο ως έργο τεχνολογίας παρά μια διαδρομή που θα μεταμορφώσει και εξελίξει μία επιχείρηση. Οι ελληνικές επιχειρήσεις επενδύουν σε τεχνολογίες όπως cloud, συστήματα CRM, analytics, IoT και αυτοματισμούς, όπως και σε e-commerce. Οι ελληνικές επιχειρήσεις κατατάσσονται στην 24η θέση στην ΕΕ σχετικά με την ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών. Ηλεκτρονική ανταλλαγή πληροφοριών και χρήση Big data είναι οι ισχυρότερες επενδυτικές τάσεις στις Ελληνικές επιχειρήσεις. Σε αντίθεση, η χρήση υπηρεσιών cloud (μόνο 7% των επιχειρήσεων έναντι 18% στην ΕΕ) και των ηλεκτρονικών πωλήσεων MME (μόνο το 9% των συνολικών MME έναντι το 18% στην ΕΕ) είναι οι πιο αδύναμες ψηφιακές διαστάσεις ακόμα στην Ελλάδα. Επίσης παρατηρείται μια σχετική εσωστρέφεια (σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΚΤ για την περίοδο 2016-2019) όσον αφορά στην ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων: το 32,7% των επιχειρήσεων της χώρας ανέπτυξε ψηφιακές τεχνολογίες χρησιμοποιώντας αποκλειστικά εσωτερικούς πόρους ή σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις ή φορείς με τη συμμετοχή προσωπικού της επιχείρησης εξειδικευμένου σε ψηφιακές τεχνολογίες. Μόλις το 14,3% των επιχειρήσεων προχώρησε στην προμήθεια ψηφιακών τεχνολογιών, οι οποίες αναπτύχθηκαν από άλλους φορείς. Βλέπουμε δηλαδή ότι οι συμπράξεις και υιοθέτηση διεθνών πρακτικών και βέλτιστων λύσεων (best-practices) υστερεί. (πηγή IOBE 2020).

⁴⁴ Πριν από την πανδημία, οι επενδύσεις των επιχειρήσεων επικεντρώθηκαν έντονα στις θεμελιώδεις τεχνολογίες και όχι στις αναδυόμενες τεχνολογίες. Η συντριπτική πλειοψηφία, το 89%, αναγνωρίζει ότι ως αποτέλεσμα της διαταραχής του 2020 και της πανδημίας, χρειάζεται μια πιο ευέλικτη και επεκτάσιμη υποδομή πληροφορικής για να καταστεί δυνατή η αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.

και Θάσου), η υποστήριξη της διάχυσης υπηρεσιών υπερυψηλής ταχύτητας και η ανάπτυξη ασύρματων δικτύων 5G σε αστικά κέντρα και βασικούς άξονες οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορικών δικτύων και θαλάσσιων οδών με την απαιτούμενη αναβάθμιση σταθερών δικτυακών υποδομών. Με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλίζεται η αδιάλειπτη πρόσβαση όλων των πολιτών σε υποδομές δικτύου με ταχύτητες λήψης τουλάχιστον 100 Mbps (με δυνατότητα αναβάθμισης στο 1 Gbps) και πρόσβαση βασικών κοινωνικοοικονομικών φορέων σε υποδομές δικτύου με ταχύτητες 1 Gbps. Παράλληλα θα επιτευχθεί η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος μεταξύ κατοίκων αστικών κέντρων, της ελληνικής περιφέρειας καθώς και των απομακρυσμένων και νησιωτικών περιοχών με την παροχή σταθερής ευρυζωνικής σύνδεσης, την αύξηση της χωρητικότητας και την εξασφάλιση διαθεσιμότητας σε ορεινές και τις νησιωτικές περιοχές.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η ΕΕ προωθεί σημαντικές δράσεις και χρηματοδοτικά εργαλεία προς επίτευξη αυτών των κατευθύνσεων που η Ελλάδα αξιοποιεί, όπως το ΕΣΠΑ 2021 - 2027 και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που ανοίγουν νέους δρόμους στους τομείς της πράσινης ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, Επιπλέον, το νέο πλαίσιο ευρωπαϊκών συμπράξεων στον τομέα της τεχνολογίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού μπορεί να αποτελέσει πηγή δράσεων για την περιοχή:

- ✓ **Βασικές ψηφιακές τεχνολογίες:** Πρωταρχικός στόχος της σύμπραξης αυτής είναι η στήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού όλων των οικονομικών και κοινωνικών τομέων και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, καθώς και η στήριξη της έρευνας και της καινοτομίας προς την επόμενη γενιά μικροεπεξεργαστών. Μαζί με μια επικείμενη συμμαχία για τη μικροηλεκτρονική και ένα πιθανό νέο σημαντικό έργο κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, το οποίο βρίσκεται επί του παρόντος υπό συζήτηση από τα κράτη μέλη και αποσκοπεί στην προώθηση της πρωτοποριακής καινοτομίας, η νέα αυτή σύμπραξη θα συμβάλει στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της τεχνολογικής κυριαρχίας της Ευρώπης.
- ✓ **Έξυπνα δίκτυα και υπηρεσίες:** Η σύμπραξη αυτή θα στηρίξει την τεχνολογική κυριαρχία για τα έξυπνα δίκτυα και υπηρεσίες σύμφωνα με τη νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη, τη νέα στρατηγική της ΕΕ για την

κυβερνοασφάλεια και την εργαλειοθήκη για τα δίκτυα 5G. Στόχος της είναι να συμβάλει στην επίλυση των κοινωνιακών προκλήσεων και να καταστήσει δυνατή την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση, καθώς και να στηρίξει τις τεχνολογίες που θα συμβάλουν στην ανάκαμψη της οικονομίας. Θα δώσει επίσης στους ευρωπαϊκούς φορείς τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις τεχνολογικές ικανότητες για τα συστήματα 6G ως βάση για τις μελλοντικές ψηφιακές υπηρεσίες με ορίζοντα το 2030.

Η ενίσχυση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων και η καλλιέργεια δεξιοτήτων με έμφαση την τεχνολογία και την ψηφιοποίηση αγγίζει τομείς επιχειρηματικής, κοινωνικής αλλά και πολιτιστικής δραστηριότητας, σε ένα πλέγμα αλληλεπίδρασης. Έρευνες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο καταδεικνύουν ότι ακόμη και προ Covid οι επαγγελματίες του πολιτισμού και του δημιουργικού κλάδου επιζητούν την ενίσχυση δεξιοτήτων που θα τους επιτρέψουν να αξιοποιήσουν το ταλέντο και την δημιουργικότητα τους και να αυξήσουν τις δυνατότητες βιοπορισμού από την τέχνη τους. Δεξιότητες όπως η χρήση ψηφιακών εργαλείων, η αξιοποίηση στρατηγικών και μεθόδων μάρκετινγκ, βασικές γνώσεις προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά και γνώσεις κατάρτισης επιχειρηματικών σχεδίων σε σύγχρονους όρους εκτιμάται ότι θα μπορούσαν να συμβάλλουν καθοριστικά στην ανθεκτικότητα και στην ανάπτυξη του κλάδου.

Στην κατεύθυνση αυτή ήδη προωθούνται δράσεις του Υπουργείου Πολιτισμού, και αποτελούν βασική προτεραιότητα των δράσεων στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης. Συγκεκριμένα, το *Acropole Across*, ένας οργανισμός υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού, θα αποτελέσει κοιτίδα ανάπτυξης δεξιοτήτων, παρέχοντας εργαλεία για την ενίσχυση των φορέων και των επαγγελματιών του πολιτισμού. Μέσω της διοργάνωσης ειδικά σχεδιασμένων σεμιναρίων, εργαστηρίων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τόσο ψηφιακών όσο και δια ζώσης, θα αποτελέσει βασικό όχημα για τη διοχέτευση δεξιοτήτων στο κλάδο, σε συνεργασία πάντα με αναγνωρισμένους τοπικούς οργανισμούς, και την ακαδημαϊκή κοινότητα.⁴⁵

---

⁴⁵ Επένδυση 7 του Υπουργείου Πολιτισμού για το Ταμείο Ανάκαμψης, με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης τετραετίας. Ήδη ενός του 2021 προωθείται η εγκατάσταση πλατφόρμας για την παροχή προγραμμάτων ανάπτυξης των δεξιοτήτων και ικανοτήτων, ενώ από τις αρχές του 2022 θα τεθούν σε ισχύ τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Όπως γίνεται εμφανές λοιπόν από όλα τα παραπάνω, τα πανεπιστήμια της περιοχής, σε συνεργασία με άλλα, μπορούν να διαδραματίσουν κομβικό ρόλο και να δώσουν ώθηση και βάσεις δημιουργίας ενός πολυσχιδούς οικοσυστήματος ανάπτυξης και οικονομικής δραστηριότητας. Ένα ψηφιακό πλέγμα που θα ενώνει το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, τα τρία Πανεπιστημιακά Ιδρύματα της Θεσσαλονίκης με στόχο την συνεννόηση σε επιστημονικό και ακαδημαϊκό επίπεδο όσον αφορά τα ψηφιακά και τις νέες τεχνολογίες. Ταυτόχρονα, η διασύνδεση κάθε πανεπιστημιακού χώρου με τις τοπικές επιχειρήσεις θα συνεισφέρουν στην άμεση αξιοποίηση- σε προϊόντα και υπηρεσίες- των αποτελεσμάτων αυτής της προσπάθειας.

ε. Ποιότητα Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και άλλοι τοπικοί και δημόσιοι φορείς δεν διαθέτουν όλα τα κατάλληλα εργαλεία ώστε να εκπονήσουν μελέτες, έργα και πολιτικές μεγάλης κλίμακας που θα αλλάξουν την εικόνα της περιοχής. Το ζητούμενο, λοιπόν, δεν είναι μόνο η αύξηση των διαθέσιμων πόρων για την περιοχή αλλά και η αύξηση της συλλογικής αναλυτικής ικανότητας των φορέων αυτών καθώς και του μηχανισμού υλοποίησης των έργων.

Είναι λοιπόν απαραίτητη η περαιτέρω στρατηγική αναβάθμιση των υπηρεσιών των δημοσίων φορέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης με έμφαση στην τεχνολογική και ψηφιακή αναβάθμιση,⁴⁶ όπως και τη σταθερή και συνεπή διαχείριση ειδικών επενδυτικών και αναπτυξιακών πόρων. Υπό τις παρούσες συνθήκες η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών ως παράγοντας για την παραμονή μιας επιχείρησης στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης είναι χαμηλή, κάτω του εθνικού μέσου όρου.

Η Περιφέρεια λοιπόν πρέπει να αξιολογήσει παραδείγματα δημοσίων υπηρεσιών που αποτιμώνται θετικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να τα υιοθετήσει: στήριξη επιχειρηματικών σχεδίων για την εισαγωγή τεχνολογικής καινοτομίας σε υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις, στρατηγική πληροφόρηση, παρεμβάσεις ενίσχυσης

---

⁴⁶ Ήδη υπάρχει σημαντική συνεργασία του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης στον τομέα αυτό (<https://bit.ly/2UVBMxe>) αλλά και γενικότερες δράσεις του Υπουργείου και συνεργασία με άλλες χώρες (<https://www.cnn.gr/politiki/story/274106/psifiakos-metasximatismos-ypografi-mnimonioy-gia-ti-synergasia-elladas-esthonias>).

εξωστρέφειας, κ.α. Στην ίδια κατεύθυνση, μπορούν να δημιουργηθούν ειδικές επιτροπές καθοδήγησης για την διασφάλιση του στρατηγικού συντονισμού και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ κεντρικών και τοπικών διοικήσεων, με έμφαση στα επενδυτικά και αναπτυξιακά προγράμματα.

4^{ος} Άξονας: Δημιουργία ενός δυναμικού οικοσυστήματος κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Έχει γίνει προφανής μέχρι τώρα ο αλληλένδετος και αλληλοεπιδρώμενος χαρακτήρας των διαφορετικών ιστών, δρώντων και παραγόντων και ο αντίκτυπός τους, συλλογικά και μεμονωμένα, στην οικονομική ανάπτυξη μίας περιοχής- οι υποδομές, η τεχνολογία και τεχνογνωσία, η ψηφιοποίηση, ο ρόλος των πανεπιστημίων στην καινοτομία, στην επιχειρηματικότητα, στην ανάπτυξη και ευημερία. Εξίσου σημαντικό και καθοριστικό ρόλο όμως στην ανάπτυξη μίας περιοχής διαδραματίζουν και η κοινωνική συνοχή, η εκπαίδευση και η παιδεία, ο πολιτισμός και η πρόσβαση σε αυτόν και η αξιοποίηση του επιχειρηματικά, παράγοντες που κάνουν μια πόλη, μία περιφέρεια ελκυστική τόσο για τουρισμό όσο και για μετεγκατάσταση. Χρειάζονται άμεσες στρατηγικές δράσεις που θα αντιμετωπίσουν χρόνια ζητήματα, όπως δημογραφικό, μεταναστευτικό (*brain drain*), ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ενεργής συμμετοχής των μειονοτήτων, περαιτέρω ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτισμού της περιοχής.

Η Αν. Μακεδονία και Θράκη έχει μοναδικό πλεονέκτημα πολυ-πολιτισμικότητας, γεωγραφικής στρατηγικής υπεροχής, και ένα φυσικό και κοινωνικό τοπίο που μπορεί να γίνει πόλος έλξης. Αποτελεί πανευρωπαϊκό πρότυπο κοινής συμβίωσης χριστιανικών, εβραϊκών και μουσουλμανικών, μεταξύ άλλων, μειονοτήτων, διαπολιτισμικής και δια-θρησκευτικής συνεργασίας, πολιτικής και κοινωνικής αντιπροσώπευσης στη δημόσια ζωή. Συγκεκριμένα, η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης συναπαρτίζεται από τρεις εθνοτικές ομάδες: τουρκογενείς, Πομάκους και Ρομά. Η ελληνική πολιτεία σέβεται τα δικαιώματα τους, ως δικαιώματα Ελλήνων πολιτών, έλαβε και λαμβάνει πρόσθετα θετικά μέτρα για να αντιμετωπισθούν ανισότητες που τους αφορούν, με προτεραιότητα στα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών. Σέβεται απολύτως τις προβλέψεις της Συνθήκης της Λωζάνης, κάθε ρύθμιση του διεθνούς δικαίου, όπως και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ανάλογα προστατεύει και τα δικαιώματα ατόμων

εντός της μειονότητας να υπερασπίζονται δικές τους προσωπικές επιλογές που απορρέουν από το δικαίωμα στην διαφορετικότητα. Η Θράκη λοιπόν είναι η καρδιά του πολιτικού, δημοκρατικού και κοινωνικού κοινού ευρωπαϊκού στοιχείου, καθρεφτίζει το σπουδαίο πολυπολιτισμικό ψηφιδωτό που έχει να επιδείξει η Ελλάδα, την σπουδαιότητα των κοινωνικών μας κατακτήσεων και τον ευρωπαϊκό μοναδικό πλαίσιο αρχών και αξιών.

Η περιοχή όμως αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα δημογραφικής συρρίκνωσης και γήρανσης του πληθυσμού της, με ιδιαίτερη ένταση στον βόρειο Έβρο και στους ορεινούς όγκους.⁴⁷ Υπάρχει σημαντική μετανάστευση στο εσωτερικό και το εξωτερικό από όλες τις ομάδες πολιτών. Η μετανάστευση των τουρκογενών γίνεται κυρίως προς την Τουρκία για εκπαιδευτικούς λόγους. Η εγκατάσταση αρκετών χιλιάδων ομογενών από την πρώην Σοβιετική Ένωση την δεκαετία του 1990 δεν άλλαξε το δημογραφικό τοπίο, διότι τους εξασφαλίστηκε μόνο στέγη, και μάλιστα σε οικισμούς τύπου «γκέτο», με αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος τους να μεταναστεύσει.

Προτεραιότητα λοιπόν της αναπτυξιακής πολιτικής θα πρέπει να γίνει η δημογραφική ανασυγκρότηση και συγκράτηση πληθυσμού. Ήδη η αναβάθμιση των υποδομών, της ψηφιοποίησης και της επιχειρηματικής δραστηριότητας που αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελούν πρώτο βήμα στην στρατηγική αυτή κατεύθυνση. Παράλληλα όμως, οι πολιτικές αυτές πρέπει να έχουν και κοινωνικό αποτύπωμα, όπως για παράδειγμα με την δημιουργία νέων παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων, μειονοτικών και μη⁴⁸, με την παροχή δυνατότητας στέγασης σε ευάλωτους πολίτες και εργαζομένους σε μειονεκτικές θέσεις, καθώς και ανανέωση και αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού που υπάρχει σε χώρους υγειονομικής περίθαλψης και κέντρων υγείας.

Για την τόνωση των πιο βόρειων αραιοκατοικημένων περιοχών όπως στον Βόρειο Έβρο, προτάσσονται μέτρα ενίσχυσης κατοίκων για απόκτηση νέα κατοικίας ή

---

⁴⁷ Συνολικά, το χρονικό διάστημα 2012-2019, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχουν καταγραφεί 38.321 γεννήσεις και 58.923 θάνατοι. Η μεγαλύτερη διαφορά καταγράφεται το 2019, οπότε και γεννήθηκαν στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη 4.217 παιδιά, πλην όμως έφυγαν από τη ζωή 7.613 κάτοικοι.

⁴⁸ Στην μειονότητα παρέχεται εκπαίδευση μέσω του διακριτού συστήματος των μειονοτικών σχολείων (Δημοτικά και Γυμνάσια-Λύκεια), της Δημόσιας Εκπαίδευσης και των δύο ιεροσπουδαστηρίων. Το δικαίωμα επιλογής σχολείου και τύπου εκπαίδευσης πρέπει να διευκολύνεται με ισότιμο για όλους τρόπο.

αποκατάσταση υπάρχουσας. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί με προγράμματα επιδοτήσεως κατοικίας, με την κατασκευή και διάθεση κατοικίας στο πλαίσιο θεσμοθετημένων και κρατικά υποστηριζόμενων μετακινήσεων κατοίκων από πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές, αλλά και την ενθάρρυνση χαμηλότοκων δανείων. Τελικός στόχος να δοθούν κίνητρα και διευκολύνσεις σε εκείνους που επιθυμούν να μετοικήσουν και να επενδύσουν σε μία νέα ποιοτική ζωή σε παραμεθόριες περιοχές της Αν. Μακεδονίας και Θράκης.

Η επέκταση των μέτρων θετικής δράσης (affirmative action), που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, και σε άλλους τομείς πέραν των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, όπως στις διαδικασίες πρόσληψης στο δημόσιο, κρίνεται ως μία αξιόλογη πρόταση, καθώς θα ενδυναμώσει περαιτέρω την διαδικασία κοινωνικής συνοχής. Για παράδειγμα, τέτοια μέτρα δράσης μπορούν να εφαρμοσθούν στην αστυνομία, στην συνοριοφυλακή, στη δασοφυλακή, με προσλήψεις εμπειρογνομόνων με την προβλεπόμενη διαδικασία στα Υπουργεία Δικαιοσύνης, Εξωτερικών, Παιδείας, και Προστασίας του Πολίτη.

Ιδιαίτερης σημασίας κρίνονται και οι δράσεις αντιμετώπισης της εκπαιδευτικής φτώχειας και της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, φαινόμενο το οποίο έχει μακροχρόνιες συνέπειες στην οικονομική και αναπτυξιακή δυναμική της περιοχής. Η δημιουργία νέων σχολικών κτιρίων και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων, όλων των βαθμίδων, όπως αναφέρθηκε και στον 2^ο άξονα δράσης, σε συνδυασμό με την μείωση του χάσματος των δεξιοτήτων που σχετίζονται με καλές πρακτικές σχολείων και διδασκόντων- νέες μεθοδολογικές και εκπαιδευτικές στρατηγικές που θα ανταποκρίνονται στα δεδομένα της Θράκης σε συνεργασία με το ΔΠΘ και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής-, κρίνονται απαραίτητες. Παράδειγμα μπορεί να αποτελέσει η ενθάρρυνση ολοήμερων σχολείων με σκοπό την ποιοτικότερη εκπαίδευση, την συμμετοχή σε πληθώρα δραστηριοτήτων που θα αναδείξουν δεξιότητες μαθητών, και τον περιορισμό της νεανικής παραβατικότητας.

Ειδικά για τις δομές μειονοτικών σχολείων, κρίνεται απαραίτητος εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία και διοίκηση των μειονοτικών σχολείων, με την αναβάθμιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των διδασκόντων, των προγραμμάτων, και όπως προαναφέρθηκε ήδη των υποδομών. Για την επίτευξη αυτού του στόχου

συστήνεται η ενεργή και πολύ-επίπεδη διασύνδεση με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ). Παράλληλα, προτείνεται η δημιουργία νέων αναβαθμισμένων και συμπεριληπτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που να παρέχουν πρότυπη εκπαίδευση, και στους ορεινούς όγκους της Ξάνθης και της Κομοτηνής, με ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών, και με εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας ως γλώσσα επιλογής. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο στήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους είναι σημαντική η εξασφάλιση νέων και η ενδυνάμωση υπαρχόντων προγραμμάτων σίτισης.

Ακόμα, προτείνεται η δημιουργία και διαρκής ενίσχυση κέντρων δημιουργικής απασχόλησης, με την ενθάρρυνση συμμετοχής γυναικών από την τοπική κοινωνία, που θα επιτύχει διπλό στόχο, τόσο την ενδυνάμωση της απασχόλησης του τοπικού πληθυσμού των γυναικών όσο και την συνεισφορά στην ευρύτερη εκπαιδευτική αγωγή των παιδιών. Επιπλέον χρήσιμο θα ήταν να ενισχυθούν εκ νέου και δομές δια βίου μάθησης, π.χ. σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, τα οποία έδωσαν στο παρελθόν την δυνατότητα αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού και ένταξης στην αγορά εργασίας μεγάλου αριθμού μουσουλμάνων γυναικών.

Επιπλέον, έμφαση πρέπει να δοθεί στην αξιοποίηση σχετικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως του Erasmus, το οποίο διπλασίασε τους πόρους του, και μιας νέας οικογένειας υποστηρικτικών μέσων, τον *Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης*,⁴⁹ που στοχεύει στην δημιουργία ενός οικοσυστήματος μάθησης και αριστείας προσβάσιμο και ανοιχτό σε όλους, διευκολύνοντας την κινητικότητα στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, τις επαγγελματικές συνεργασίες, και έτσι την κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση.

Ανάπτυξη, βέβαια, δεν νοείται δίχως διαρκείς εθνικές κοινωνικές δράσεις που θα αντιμετωπίζουν και θα αντισταθμίζουν παράγοντες που οδηγούν σε οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες. Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, δυστυχώς, εμφανίζει σταθερά τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας, οικονομικής ένδειας και εισοδηματικής ανισότητας καθώς και χαμηλότερων όρων διαβίωσης για ένα μεγάλο ποσοστό του

---

⁴⁹ Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης έχει ως στόχο να στηρίζει τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οικοδόμηση ανθεκτικών και μακρόπνοων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area_el

πληθυσμού. Σύμφωνα με τα τελευταία ποσοστά της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για την κατανομή του εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό, το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανέρχεται σε 24,3%.⁵⁰ Το ποσοστό αυτό είναι το υψηλότερο μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας και κατά 6.4% υψηλότερο σε σύγκριση με το ποσοστό (17,9%) του συνολικού πληθυσμού της χώρας σε κίνδυνο φτώχειας κατά την ίδια περίοδο.⁵¹

Για τον λόγο αυτό, κρίνεται απαραίτητη η επικαιροποίηση και ενίσχυση των στρατηγικών δράσεων που εφαρμόζει η πολιτεία, για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Δράσεις όπως η ενίσχυση των μηχανισμών προστασίας της οικογένειας και η πρόληψη και καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ΑμεΑ μέσω της προώθησης της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και στήριξη της ανεξάρτητης διαβίωσης δρομολογούνται ήδη μέσω του σχεδίου “*Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας*”, και χρήζουν παρακολούθησης και αξιολόγηση της εφαρμογής τους μακροπρόθεσμα. Παράλληλα, δράσεις προώθησης της κοινωνικής ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των ηλικιωμένων) μέσω της επέκτασης, διεύρυνσης, εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης κοινωνικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών, πολυδιάστατων παρεμβάσεων και κοινωνικής καινοτομίας, μπορούν να συνδυαστούν και να αξιοποιήσουν στρατηγικά την πολυπολιτισμικότητα και τον πολυ-πολιτισμό της Θράκης προς όφελος τους.

Αξίζει να σημειωθεί βέβαια ότι την περαιτέρω υποβάθμιση περιοχών και κοινωνικών ομάδων επιφέρουν χρόνια άλυτα προβλήματα στην περιοχή, όπως το ζήτημα των τίτλων ιδιοκτησίας, δημιουργώντας επιπρόσθετη κοινωνική ανασφάλεια και έχοντας

---

⁵⁰ Στην σχετική έκθεση της ΕΛΣΤΑΤ επισημαίνεται ότι οι πληθυσμιακές ομάδες που κατά τεκμήριο είναι φτωχές, όπως άστεγοι, άτομα σε ιδρύματα, παράνομοι οικονομικοί μετανάστες, Ρομά που μετακινούνται και αλλάζουν τόπο διαμονής κ.λπ., υπο-αντιπροσωπεύονται στην εν λόγω έρευνα. Το γεγονός αυτό καθιστά βέβαιο ότι τα πραγματικά ποσοστά που αφορούν τον πληθυσμό σε κίνδυνο φτώχειας είναι κατά πολύ μεγαλύτερα, ειδικά στις ιδιαίτερα επιβαρυνμένες περιοχές της Θράκης, που συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά Ρομά και άλλων ευάλωτων ομάδων με δυσκολία πρόσβασης στην εκπαίδευση, την υγεία και άλλες κοινωνικές υποστηρικτικές υπηρεσίες, όπως τουρκογενείς, Πομάκοι, πρόσφυγες και μετανάστες κλπ.

⁵¹ Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ). (2020) Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2019 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος: Έτος 2018)

αρνητικό αναπτυξιακό πρόσημο. Σημαντικός αριθμός μειονοτικών δεν διαθέτει τίτλους ιδιοκτησίας. Ήδη έχει θεσμοθετηθεί η ειδική νομιμοποίηση αυθαιρέτων κτισμάτων εάν αφορούν την πρώτη κατοικία με μειωμένο πρόστιμο, χωρίς να θεραπεύεται το πρόβλημα έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων (ν. 4067/2012, άρθρο 47). Το ελληνικό κράτος καλείται να επιταχύνει την επίλυση του θέματος των τίτλων ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης και της κοινότητας των παλλινοστούντων (ιθαγένειες και τίτλοι).

Τέλος, στο πλαίσιο της κοινωνικής πρόνοιας και πρόνοιας υγείας, πέραν των πολιτικών ενδυνάμωσης υποδομών, δομών υγείας και προγραμμάτων, υπάρχουν προτάσεις και πρωτοβουλίες που συνδέουν δημιουργικά και παραγωγικά τους τομείς υγείας με άλλους όπως του πολιτισμού. Παράδειγμα τέτοιου καινοτόμου προγράμματος είναι η «πολιτιστική συνταγογράφηση», που προωθείται ήδη από το Υπουργείο Πολιτισμού και περιγράφει παρεμβάσεις που χρησιμοποιούν τις τέχνες και τον πολιτισμό ως προληπτική και θεραπευτική αγωγή για την προώθηση της ψυχικής υγείας.

Η «πολιτιστική συνταγογράφηση» είναι ένα σύνολο σύνθετων, πολυτροπικών παρεμβάσεων και αποτελούν μέρος μίας προσέγγισης, διαδεδομένης τόσο παγκοσμίως όσο και πανευρωπαϊκά, που υποστηρίζει ευρύτερες θεραπευτικές επιλογές ως απάντηση σε δυσκολίες μη ιατρικής φύσεως. Για παράδειγμα, προτάσεις σε αυτήν την κατεύθυνση περιλαμβάνουν την συμπερίληψη της καλλιτεχνικής και ανθρωπιστικής παιδείας στην εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας, υλοποίηση προγραμμάτων όπου υπάρχει ουσιαστική βάση τεκμηρίωσης, όπως τέχνες για ασθενείς με άνοια, και ανάπτυξη ευρύτερων παρεμβάσεων που ενθαρρύνουν την ενασχόληση με την τέχνη ως μέσο υποστήριξης ενός υγιεινού τρόπου ζωής. Τέτοιες δράσεις και προγράμματα μπορούν να βρουν άμεση πιλοτική εφαρμογή στην περιοχή της Αν. Μακεδονίας-Θράκης.

Ο κοινωνικός χαρακτήρας της Θράκης υπογραμμίζεται και εμπλουτίζεται από την πολυμορφία που διακατέχει την κοινωνία και τις διάφορες μεινότητες που την απαρτίζουν. Πρέπει να τονιστεί ότι ο σεβασμός της θρησκευτικής ελευθερίας, που έχει επιδείξει όλα αυτά τα χρόνια η Ελλάδα σε συνδυασμό με κοινωνικές πολιτικές καλλιέργησε μια κοινωνική συνοχή που απέτρεψε την δημιουργία ακραίων θυλάκων,

και αποτελεί παράδειγμα για την Ευρώπη. Η προαιρετική εφαρμογή της Σαρίας συνιστά ένα σημαντικό θεσμικό βήμα. Οι υποθέσεις οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου ρυθμίζονται πλέον από τις κοινές διατάξεις και τεκμήριο της δικαιοδοσίας έχουν τα πολιτικά δικαστήρια. Η μεταρρύθμιση αυτή αποτέλεσε ένα νέο βήμα στην κατεύθυνση της ισονομίας και των ατομικών δικαιωμάτων - ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα παιδιά - με πλήρη σεβασμό σε θέματα ταυτότητας και θρησκευτικής πίστης. Η τελική πλήρης ευθυγράμμιση του νομοθετικού πλαισίου στον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό αποτελεί στρατηγικό στόχο για το μέλλον.

Ως προς την μειονοτική και θρησκευτική πολιτική υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και εκσυγχρονισμού του πλαισίου, είτε αυτό αφορά, όπως είδαμε παραπάνω, την εκπαιδευτική διάσταση, είτε την θρησκευτική και ορισμένα θέματα δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων, όπως οι μουφτήδες.⁵² Ο Νόμος 1920/1991 χρήζει εκσυγχρονισμού και επαναδιατυπώσεων. Η Ελληνική Πολιτεία πρέπει, σε εύλογο χρόνο, να φέρει τις ανάλογες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις για την ανάδειξη μουφτή και ΔΕΜΠ, στην βάση των παρακάτω γενικών κατευθύνσεων.

Η Μουφτεία και ο Μουφτής συνιστούν δημόσια αρχή, υπαγόμενη στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Όταν χηρεύει η θέση του Μουφτή, διορίζεται τοποτηρητής, ο οποίος εκκινεί την προβλεπόμενη από τον νόμο διαδικασία ανάδειξης Μουφτή, δημοσιοποιώντας πρόσκληση υποβολής υποψηφιοτήτων. Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του μουφτή κατά το νόμο πρέπει να κατέχουν πτυχίο Θεολογίας ΑΕΙ. Για την ευρύτερη συμμετοχή των πιστών προτείνεται η σύσταση ενός Εισηγητικού Συμβουλίου, με καθαρά γνωμοδοτικό χαρακτήρα, του οποίου η σύνθεση πρέπει να ανταποκρίνεται στα δεδομένα του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού και του Συντάγματος, και να εξασφαλίζει την ευρύτερη δυνατή αποδοχή της μειονότητας. Πρέπει να προσδιοριστούν συγκεκριμένοι κανόνες και κριτήρια για τον καθορισμό της

---

⁵² Η διάταξη του Ν. 4511/2018 αποτέλεσε σημαντική μεταρρύθμιση ως προς το ζήτημα των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων του Μουφτή. Τη διάταξη αυτή ακολούθησαν το Προεδρικό διάταγμα (52/2019) «*Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Διεύθυνσης υποθέσεων δικαιοδοσίας Μουφτή στις Μουφτείες της Θράκης*» και η διάταξη του νόμου 4559/2018 που προβλέπει αυτοδίκαια έξοδο από την υπηρεσία με τη συμπλήρωση του 67 έτους (όπως για τους δικαστές). Ο Μουφτής ασκεί δικαιοδοτικά, διοικητικά και πνευματικά καθήκοντα βάσει του ελληνικού συντάγματος, της θρησκευτικής πρακτικής όλων των ισλαμικών κρατών. Διορίζεται και δεν εκλέγεται. Τον Ιανουάριο του 2019 το ΣτΕ απέρριψε την προσφυγή των προηγούμενων Μουφτήδων που στράφηκαν κατά του νόμου. Μετά την παύση λόγω ηλικιακού ορίου των Μουφτήδων Ξάνθης και Κομοτηνής, το 2018 τοποθετήθηκαν στη θέση τους Τοποτηρητές μέχρι να αποφασισθεί η διαδικασία τοποθέτησης των νέων μουφτήδων.

σύνθεσης των μελών του. Δεν είναι απαραίτητο όλοι οι ιμάμηδες να είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ ώστε να διευκολύνεται ευρύτερα η συμμετοχή των πιστών.

Στην ίδια κατεύθυνση νομοθετικού εσकुγγρονισμού βρίσκονται και τα θέματα των βακουφικών περιουσιών. Ο νόμος 3647/08 παραμένει προβληματικός στην εφαρμογή του. Σε μελλοντική του μεταρρύθμιση θα πρέπει να αναλυθούν οι λόγοι της μη εφαρμογής του, και να εκτιμηθεί η παρούσα «λιμνάζουσα» κατάσταση ώστε να δοθεί λύση. Βασική πτυχή του θέματος της βακουφικής περιουσίας παραμένει ο ουσιαστικός διαχειριστικός τους έλεγχος. Ως προς το σκέλος των βακουφικών επιτροπών στην ύπαιθρο, ο εν ισχύ νόμος κρίνεται αντικειμενικά μη εφαρμόσιμος, αφού δεν περιγράφει τον τρόπο διενέργειας εκλογών και δεν περιλαμβάνει σχετική εξουσιοδοτική διάταξη. Πριν από την διενέργεια εκλογών για τις διαχειριστικές επιτροπές των τριών πόλεων πρέπει να προηγείται πλήρης καταγραφή και εκτίμηση της περιουσίας των βακουφίων, καθώς και των χρεών, υποθηκών και λοιπών υποχρεώσεων που τα συνοδεύουν, από ειδική επιτροπή με επικεφαλής τον Μουφτή. Όλα με σεβασμό προς τα δικαιώματα της μειονότητας που προβλέπονται από τη Συνθήκη της Λωζάννης και το σύγχρονο δίκαιο περί μειονοτήτων.

Η πολυπολιτισμικότητα της Θράκης και η θέση της στο σταυροδρόμι Δύσης και Ανατολής παρέχουν δυνατότητες διασυνοριακών πολιτιστικών δράσεων. Το κλασσικό, βυζαντινό και οθωμανικό παρελθόν της περιοχής προσφέρουν ιστορική ενότητα και πολιτιστικό πλούτο, και από αρχαιοτάτων χρόνων η περιοχή συνέβαλε στην επικοινωνία των λαών της Ευρώπης, της Ασίας και της Μεσογείου. Υπενθυμίζονται οι σημαντικές εβραϊκές κοινότητες μέχρι τον Β' Παγκόσμιο και το Ολοκαύτωμα, η παρουσία Αρμενίων έως και σήμερα, οι πρόσφυγες από την Ανατολική και Βόρεια Θράκη, την Μικρά Ασία, τον Πόντο, την Καππαδοκία, οι «παλλινοστούντες» από την πρώην ΕΣΣΔ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μετά την παρακμή των παραδοσιακών μεταποιητικών βιομηχανιών, ο πολιτισμός θεωρείται όλο και περισσότερο ως κινητήρια δύναμη της αναγέννησης των κοινοτήτων και ως εκ τούτο πηγή εσόδων και νέων θέσεων. Μια ζωντανή δημιουργική οικονομία μπορεί να αυξήσει την τοπική ελκυστικότητα για ταλαντούχους επαγγελματίες και επενδύσεις. Ταυτόχρονα, έχει αποδειχθεί ο ρόλος του πολιτισμού στην προώθηση της καινοτομίας καθώς και στη στήριξη της ευημερίας της

υγείας, της δια βίου μάθησης, της δημιουργίας κοινωνικού κεφαλαίου και της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής. Μακροπρόθεσμα οφέλη θα προκύψουν αναμφίβολα από τις συνεργασίες μεταξύ πολιτιστικών οργανισμών, τοπικών επιχειρήσεων και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας, συμπεριλαμβανομένων νέων θέσεων εργασίας και εσόδων, μέσω της αυξημένης τοπικής ελκυστικότητας για τουρίστες, τη διάδοση νέων αγαθών και υπηρεσιών και την υποστήριξη της δημιουργικότητας.⁵³

Ο πολιτισμός λοιπόν αποτελεί σημαντικό κομμάτι οικονομικής, αναπτυξιακής και κοινωνικής ευημερίας. Η Ξάνθη, λ.χ. είναι αναγνωρίσιμη χάριν στα Πομακοχώρια, αλλά και μέσα από τις δυο μεγάλες φεστιβαλικές εκδηλώσεις, χρησιμοποιώντας ως σκηνικό την Παλιά Πόλη. Στην Κομοτηνή, η συμβίωση των κοινοτήτων διαφορετικής εθνοτικής και πολιτισμικής προέλευσης διαμορφώνει μια φυσιογνωμία και ταυτότητα με εξαιρετικό ενδιαφέρον όχι μόνο για τους Έλληνες επισκέπτες και κατοίκους αλλά και για τους Ευρωπαίους επισκέπτες και τους πολίτες του κόσμου. Το γεγονός ότι στον χώρο της Θράκης συμβιώνουν δυο μεγάλα δόγματα χωρίς φονταμελιστικές συμπεριφορές, πάρα τις επιμέρους ιδιαιτερότητες και προβλήματα και κόντρα σε ότι συχνά παρατηρείται σε Ευρώπη και παγκοσμίως, αποτελεί παράδειγμα συνύπαρξης για την Ευρώπη και ταυτόχρονα σημείο αναφοράς.

Είναι λοιπόν αυτά τα στοιχεία που πρέπει να αναδειχθούν, να αξιοποιηθούν, να αποτελέσουν καταλύτη του αναπτυξιακού οικοσυστήματος της περιοχής. Μεταξύ άλλων, προτείνονται: η οργάνωση πιλοτικού προγράμματος για τη συνύπαρξη πολιτισμών στη Θράκη, η ολοκλήρωση των Μουσείων της Αλεξανδρούπολης εντός του 2022 και της Σαμοθράκης που βρίσκονται σε εξέλιξη, η αξιοποίηση του Μεγάλου Μουσικής Κομοτηνής ως Κέντρου Πολιτισμού για τα Βαλκάνια, η ανάδειξη των ανασκαφών της Δοξίπαρας, η ανάπτυξη και στήριξη τομέα Design στο Σουφλί για το μετάξι, και η ολοκλήρωση της ανέγερσης του Τέμενος Βαγιαζήτ εντός του 2023. Τα Κέντρα Πολιτισμού και Τέχνης σε κάθε έναν από τους τρεις νομούς της Θράκης

---

⁵³ Επένδυση 8 του Υπουργείου Πολιτισμού στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης, με ορίζοντα υλοποίησης τετραετίας και προϋπολογισμό 82 εκ. Ήδη εντός του 2021 προχωρά η στρατηγική ανάπτυξη του πολιτιστικού και οικονομικού master plan, με την ανάπτυξη των χρηματοδοτικών εργαλείων και την σταδιακή εφαρμογή βελτιώσεων πολιτιστικών υποδομών.

μπορούν να αποτελέσουν καταλύτη στην προβολή της περιοχής και ανεκτίμητο κομμάτι του οικονομικού οικοσυστήματος της περιοχής.

Στην κατεύθυνση αυτή ενός οικοσυστήματος που θα συνδέει το επιχειρείν με τον πολιτισμό, την παραγωγή, τον τουρισμό αλλά και την κοινωνική ανάταση, προτείνεται η ανάδειξη ενός ξεχωριστού brand name «*Θράκη*» για την ανατολικά του Στρυμόνα Ελλάδα (με πρότυπο ίσως την επιτυχία του ιταλικού «*Eataly*»), που θα εκμεταλλεύεται τις αρχαίες παραδόσεις και μύθους, από τον Διόνυσο και τον Ορφέα, θα προβάλλει την πλούσια και πολυπόικλη ιστορία της από τους ελληνοιστικούς στους βυζαντινούς και τους νεότερους χρόνους. Γύρω από αυτή τη νέα αυτό-εικόνα της Θράκης προτείνεται η ανάπτυξη μιας νέας δημιουργικής οικονομίας της εμπειρίας που θα αξιοποιεί το υλικό και άυλο κεφάλαιο της, από τους «*δρόμους του κρασιού*»⁵⁴, στην πολιτιστική Εγνατία και τον οικολογικό πλούτο της, και που θα τη συνδέουν με την ευρύτερη περιοχή της Θράκης στη Βουλγαρία και την Τουρκία.

Ακόμη και στη γευσιγνωσία και την οινοποιία η Θράκη έχει διανύσει μια πολυπολιτισμική διαδρομή από τα χρόνια του Ομήρου μέχρι και σήμερα. Τα κρασιά αυτής της περιοχής διακρίνονται μεταξύ των ποικιλιών που θεωρούνται σημαντικές και συνδυάζονται με εδέσματα των ντόπιων, των προσφύγων, των μουσουλμάνων. Η τυροκλωστή των Ποντίων, ο καβουρμάς των ντόπιων και το κατσαμάκι των Πομάκων συγκαταλέγονται στα ενδιαφέροντα πολιτιστικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η περιοχή.

Η συμμετοχή του πολιτισμού και η δημιουργία ενός *brand name* για την Θράκη θα δράσει θετικά στην τόνωση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος στην περιοχή. Η περιοχή, λόγω ακριβώς της γεωγραφίας, της ιστορίας, του φυσικού της περιβάλλοντος αλλά του κοινωνικού πολυχρωματισμού της, έχει τεράστιες δυνατότητες τουριστικής άνθισης. Η περιοχή, πέραν της ενίσχυσης του τουρισμού με την παραδοσιακή έννοια, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό τόπο εναλλακτικού

---

⁵⁴ Αξιοσημείωτος είναι ο ιδιαίτερα καρποφόρος κάμπος της περιοχής, με σημείο αναφοράς τον πλέον παραγωγικό, ποιοτικό και διάσημο στην Ευρώπη ελληνικό αμπελώνα, αυτόν της Δράμας και των ημιορεινών περιοχών της βορειοανατολικά αλλά και της περιοχής περί το Πάγγαιον όρος και της Νέας Περάμου Καβάλας.

τουρισμού⁵⁵ παράλληλα με το θαλάσσιο μέτωπο που είναι ελκυστικό στους κατοίκους της νότιας Βαλκανικής, αλλά και τις μέχρι τώρα αναξιοποίητες ιαματικές πηγές σε Ξάνθη, Έβρο και Σαμοθράκη, αλλά και ιαματικά λουτρά Θερμιών Παρανεστίου Δράμας, Ελευθερών Παγγαίου Καβάλας και τα Λασπόλουτρα Λυδίας Καβάλας. Ακόμα, η Καβάλα με τη Θάσο έχουν δυναμική για καλύτερο μαζικό τουριστικό σχεδιασμό, λόγω της καβαλιώτικης ριβιέρας και της Θάσου. Πρέπει να γίνουν ενέργειες ώστε να βοηθηθεί η επέκταση της τουριστικής σεζόν και να βελτιωθούν ή να φτιαχτούν εξ υπαρχής νέες υποδομές. Επιπλέον, είναι αναγκαία η ανάδειξη των οθωμανικών μνημείων μεγάλου ιστορικού ενδιαφέροντος, όπως ο Τεκές της Ρούσσας. Παραμένουν ανεξερεύνητες δύο βυζαντινές πόλεις (Αναστασιούπολη/ Περιθεώρειο και Μαξιμιανούπολη/ Μοσυνούπολη), καθώς και η μοναστική πολιτεία του Παπικείου όρους.

Αντίστοιχα, η σημαντική εβραϊκή ιστορία της περιοχής μπορεί να αποτελέσει σημαντικό τουριστικό πόλο έλξης. Με πρωτοβουλία Επιτροπής της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης προωθείται ήδη διαδικασία ανάδειξης των Εβραϊκών Νεκροταφείων, σε όλη την Ανατολική Μακεδονία–Θράκη. Περιλαμβάνονται τα νεκροταφεία των Σερρών, της Δράμας, Καβάλας, Ξάνθης, Κομοτηνής, Αλεξανδρούπολης και τα δυο νεκροταφεία του Διδυμοτείχου. Λαμβάνοντας υπόψη πως τα νεκροταφεία για τους Εβραίους είναι τόπος ιερός και προσκυνηματικός, η δημιουργία ενός τέτοιου «δρόμου» με το διακριτικό τίτλο «ο δρόμος των Σεφαραδίν προς Ανατολάς», θα συμβάλει στην διαμόρφωση ενός πολύ σημαντικού και ελκυστικού τουριστικού προϊόντος και την προβολή του διεθνώς, δεδομένου και του ρόλου του διεθνή Εβραϊκού Οργανισμού, με έδρα την Πολωνία, ο οποίος έχει τη ευθύνη για τη ανάδειξη των Εβραϊκών Νεκροταφείων.

Ακόμα, στην ορεινή περιοχή η επαναφορά των αργαλειών μπορεί να ζωντανέψει ξανά την οικοτεχνία που αναδεικνύει πολλά στοιχεία χρωματικά και σχεδιαστικά της ευρύτερης περιοχής. Τα μαντήλια που φορούν οι μουσουλμάνες και οι στολές τους χαρακτηρίζονται από χρωματικό πλούτο και στοιχεία της χλωρίδας της ορεινής Ροδόπης. Στον Έβρο η μεταξοκαλλιέργεια (Σουφλί) και η παραγωγή συνδέουν τη Θράκη με τους δρόμους του μεταξιού και την φέρνουν πολύ πέρα από τα ευρωπαϊκά της σύνορα.

---

⁵⁵ (αγροτουρισμού, οικοτουρισμού, οινοτουρισμού, θρησκευτικού τουρισμού, αθλητικού και συνεδριακού τουρισμού, ορειβατικού, περιπατητικού.)

Η χειροτεχνία μπορεί να γίνει πραγματικός μοχλός οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης, αξιοποιώντας την μοναδική της κληρονομιά και πολιτιστική πολυχρωμία, και προωθώντας νέα βιώσιμα μοντέλα διατήρησης και εκσυγχρονισμού του κλάδου αυτού, συνδέοντας τον με άλλες αγορές, όπως την βιομηχανία της μόδας και του design. Με συστηματική φροντίδα, υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης ολόκληρων αλυσίδων αξίας, από τη βιώσιμη προμήθεια πρώτων υλών και υλικών (αναφέρθηκε και στην πρώτη ενότητα, για παράδειγμα η χρήση κινήτρων για την παραγωγή και επεξεργασία βιώσιμων πρώτων υλών για την χειροτεχνία, όπως μετάξι και μαλλί, δεδομένου ότι αυτή την στιγμή οι Έλληνες κτηνοτρόφοι καίνε ή πετάνε το μαλλί από τα πρόβατα) έως τις εξαγωγές, οδηγώντας σε ουσιαστική πολιτιστική και οικονομική αναζωογόνηση της τοπικής κοινωνίας.

Στην κατεύθυνση αυτή προτείνεται, και αποτελεί ήδη σε ένα βαθμό δράση του Υπουργείου Πολιτισμού στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης, η χαρτογράφηση των ιδιαίτερων μορφών χειροτεχνίας της Θράκης και ο εντοπισμός οικοσυστημάτων στην περιοχή αυτή, η δημιουργία συστήματος πιστοποίησης για χειροτεχνικές δεξιότητες, η σύνδεση της χειροτεχνίας με τις υπάρχουσες επίσημες και ανεπίσημες εκπαιδευτικές δομές, όπως μουσεία, FabLabs, κ.α., η σύνδεση της χειροτεχνίας με άλλες οικονομικές δραστηριότητες όπως ο τουρισμός, ο γραφιστικός και βιομηχανικός σχεδιασμός, ο σχεδιασμός αντικειμένων, την μόδα κλπ.⁵⁶

Ακόμα, στις δράσεις του Υπουργείου Πολιτισμού και την επένδυση στην εθνική κινηματογραφία, προτείνεται η ενθάρρυνση και έμφαση της αποτύπωσης της πολυπολιτισμικότητας περιοχών όπως της Θράκης και η χρηματοδότηση παραγωγών με αυξημένο κοινωνικό πρόσημο. Η πολιτισμική, θρησκευτική και γλωσσική βιοποικιλότητα της Θράκης και η επιτυχής κοινωνική συνοχή μπορεί και πρέπει να αναδειχθεί πανελλαδικά και πανευρωπαϊκά. Η καταγραφή της γλωσσικής βιοποικιλότητας της περιοχής μπορεί αρμονικά να αξιοποιηθεί από την ελληνική

---

⁵⁶ Επένδυση 8, Υπόεργο 2, του Υπουργείου Πολιτισμού στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης, με ορίζοντα υλοποίησης τετραετίας και προϋπολογισμό 18 εκ. ευρώ. Το 2021 προχωρά η ανάπτυξη του νομικού και εκπαιδευτικού πλαισίου και των μηχανισμών πιστοποίησης, ενώ από το 2022 θα ξεκινήσουν οι προσκλήσεις για να ανάπτυξη βιώσιμων προγραμμάτων καλλιέργειας δεξιοτήτων και αναβάθμισης φυσικών και τεχνολογικών υποδομών.

κινηματογραφική αλυσίδα.⁵⁷ Τα τουρκικά, τα Ρομανί και τα Πομακικά συνθέτουν μία πλούσια γλωσσική πραγματικότητα που εκφράζεται σε τραγούδια, μύθους και παραδόσεις των σύνοικων στοιχείων της μειονότητας. Προτείνεται η καταγραφή παραδοσιακών τραγουδιών πομάκων και ρομανί, που θα συμβάλει άμεσα στην διατήρηση της γλωσσικής και πολιτιστικής ιστορίας αυτών των κοινοτήτων αλλά και στην συνοχή τους.

Αυτό το μωσαϊκό πολιτισμού αποτελεί μία σημαντική πολιτιστική κληρονομιά που μέχρι σήμερα βοηθά στην αλληλοκατανόηση και το σεβασμό της διαφορετικότητας, διατηρώντας τη συνοχή του κοινωνικού ιστού στη Θράκη μακριά από πολώσεις και στερεότυπα. Για τον σκοπό αυτό, ενθαρρύνεται η δημιουργία ενός εξειδικευμένου πιλοτικού προγράμματος πολιτισμού και σύγχρονου πολιτισμού για τη Θράκη, που θα ενσωματώνει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά αλλά θα θέτει ουσιαστικά τις βάσεις για ένα διασυνδεδεμένο οικοσύστημα.

5^{ος} Άξονας: Διαπεριφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία: η Θράκη ως brand name

Η γεωγραφική θέση της Αν. Μακεδονίας και Θράκης και η διασυνοριακότητα της πρέπει να αξιοποιηθούν περαιτέρω και να ξεκλειδώσουν την δυναμική συνεργασιών και συνεργατικών σχημάτων, τα οποία δεν θα έχουν μόνο οικονομικό και αναπτυξιακό αποτέλεσμα, αλλά θα έχουν και προστιθέμενη αξία στον τομέα της διπλωματίας, της καλής γειτνίασης και της στρατηγικής πολιτικής συνεργασίας στην ευρύτερη περιοχή.

Υπάρχουν τρία επίπεδα παρατήρησης. Πρώτο, η διαπεριφερειακή συνεργασία της Περιφέρειας της Αν. Μακεδονίας και Θράκης με άλλες περιφέρειες εντός της Ελλάδας. Οι επιχειρήσεις της Θράκης έχουν την 3^η χειρότερη επίδοση μεταξύ των 13 περιφερειών της Επικράτειας ως προς τις επιχειρηματικές και συνεργατικές σχέσεις που συνάπτουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζονται οι ευκαιρίες βελτίωσης της ποιότητας προϊόντων, της ενσωμάτωσης καινοτομιών και τεχνογνωσίας από άλλους κλάδους και περιοχές. Εδώ κρίνεται απαραίτητο ένα πλαίσιο ενισχύσεων φοροαπαλλαγών ή fast-track εγκρίσεων των συνεργατικών σχημάτων με δυναμική

---

⁵⁷ Επένδυση 8, Υπόεργο 5, του Υπουργείου Πολιτισμού στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης, με ορίζοντα υλοποίησης τετραετίας και προϋπολογισμό 8 εκ. ευρώ

καινοτομίας, έρευνας και εξωστρέφειας, κατά μήκος της αλυσίδας αξίας, και με έμφαση στα ιδιαίτερα επιχειρηματικά χαρακτηριστικά της Θράκης. Ο διοικητικός και συντονιστικός ρόλος της Περιφέρειας τόσο στην «*περιφερειακή διπλωματία*» όσο και στην στήριξη των επιχειρήσεων κρίνεται ουσιώδης.

Δεύτερο επίπεδο παρατήρησης, που κυμαίνεται στην ίδια οπτική της «*περιφερειακής διπλωματίας*» αλλά διευρύνεται ένα κύκλο παραπάνω, είναι η διαπεριφερειακή συνεργασία εντός της ΕΕ και η τόνωση της εξωστρέφειας της περιοχής, με στόχο την διεθνή παρουσία. Όσον αφορά στην παρουσία και συνεργασία της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας Θράκης εντός της ΕΕ ρόλο ενεργό μπορούν να διαδραματίσουν τα διάφορα forums επιχειρήσεων εντός της Ένωσης, αλλά και θεσμικά σώματα όπως η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ). Η ΕτΠ συντονίζει επίσης ορισμένα δίκτυα που επιτρέπουν στις περιφέρειες και τους δήμους να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πέραν αυτού. Η Διάσκεψη των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών για την Ανατολική Εταιρική Σχέση (ΔΠΤΑΑΕΣ) και η Ευρωμεσογειακή Περιφερειακή και Τοπική Συνέλευση (ARLEM) αποτελούν μέρος των προσπαθειών που καταβάλλει η ΕτΠ στον τομέα της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας.⁵⁸ Παράλληλα, πρέπει να αξιολογηθεί η δημιουργία παραρτήματος/γραφείου διασύνδεσης της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας Θράκης στις Βρυξέλλες για την καλύτερη και ενεργή εκπροσώπηση και συντονισμό τοπικών δράσεων και διαλόγου σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η εξωστρέφεια της περιοχής τόσο σε θεσμικό αλλά και εξαγωγικό/παραγωγικό βαθμό χρήζει διαρκούς ενδυνάμωσης. Διαχρονικά, το 5,6% των εξαγωγών της Ελλάδας προέρχεται από την Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας-Θράκης.⁵⁹ Τα τελευταία χρόνια όμως αυτό έχει μειωθεί περαιτέρω.⁶⁰ Παρόμοια, εντός της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις εξαγωγικές επιδόσεις, που

---

⁵⁸ <https://cor.europa.eu/el/our-work/Pages/default.aspx>

⁵⁹ Το 28,5% των πωλήσεων της περιφέρειας είναι στην διεθνή αγορά, όμως μόνο το 9% των επιχειρήσεων συμμετέχει σε διεθνείς αλυσίδες αξίας (συνιστά το 2^ο χαμηλότερο στην Επικράτεια).

⁶⁰ Ενδεικτικά, το μερίδιο της Θράκης στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών ανήλθε το 2018 σε μόλις 1,1%.

έχουν ιδιαίτερο αντίκτυπο στην επιχειρηματική και κοινωνική ισορροπία της περιφέρειας.⁶¹

Για την περαιτέρω στήριξη και άνθιση της εξωστρέφειας προτείνεται η διασύνδεση των περιφερειακών δομών υποστήριξης εξωστρέφειας με εμπειρότερες εθνικές δομές και η διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρό-μεσαίων επιχειρήσεων σε ποιοτική υποστήριξη προς αυτές. Παραδείγματα τέτοιων δράσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό περιλαμβάνουν την αύξηση της συμμετοχής περιφερειακών επιχειρήσεων σε οικονομικές αποστολές (επιχειρηματικές αποστολές φορέων εγνωσμένου κύρους) και εξαγωγικές πιστώσεις ΟΑΕΠ. Ιδιαίτερο ρόλο μπορεί να διαδραματίσει το Enterprise Greece, στηρίζοντας την συμμετοχή θρακικών εξαγωγικών επιχειρήσεων σε επιχειρηματικές αποστολές και διεθνείς εκθέσεις, με στόχο την διαφοροποίηση των εξαγωγικών προορισμών.⁶²

Τέλος, το τρίτο επίπεδο παρατήρησης εστιάζει συγκεκριμένα στην αξιοποίηση του γεωγραφικού και διασυνοριακού χαρακτήρα της Θράκης με την Βουλγαρία και Τουρκία.⁶³ Η σημαντική διαφορά στα επίπεδα διαβίωσης και ανάπτυξης με τις δυο αυτές χώρες δημιουργεί ευκαιρίες αλλά συχνά αποτελεί και αιτία εντάσεων.⁶⁴ Υπάρχει σημαντικό περιθώριο δράσης και στρατηγικής αξιοποίησης της διασυνοριακότητας, με κοινωνικό, αναπτυξιακό αλλά και γεωπολιτικό πρόσημο.

---

⁶¹ Η περιφερειακή ενότητα Ξάνθης για παράδειγμα με εξαγωγές 200 εκατομμύρια ευρώ είχε το 2018 κατά 82,3% περισσότερες εξαγωγές από αυτή της Ροδόπης, και 159,6% περισσότερες εξαγωγές από την Περιφερειακή Ενότητα Έβρου.

⁶² Τα 2/3 των περιφερειακών εξαγωγών κατευθύνονται σε μόλις 10 χώρες, οι μισές εκ των οποίων έχουν σημαντικά χαμηλότερο εισόδημα από ότι η Ελλάδα.

⁶³ Αξίζει να σημειωθεί ότι η Θράκη βρίσκεται πλησιέστερα σε 5 μεγάλες πρωτεύουσες (Κωνσταντινούπολη, Σόφια, Βουκουρέστι, Βελιγράδι, Σκόπια) από ότι βρίσκεται στην Αθήνα.

⁶⁴ **Με τη Βουλγαρία:** α) Καθημερινές/ συχνές μετακινήσεις Ελλήνων για αγορές φτηνών προϊόντων και υπηρεσιών από τη Βουλγαρία. Παράλληλα, υπάρχουν και καθημερινές αφίξεις Βουλγάρων σε εμπορικά καταστήματα της Θράκης για προμήθεια ειδών υψηλής ποιότητας. β) Είσοδος Βούλγαρων, κυρίως ανειδίκευτων εργατών, για εποχική εργασία αλλά και εγκατάσταση κάποιων μικρών βουλγαρικών εμπορικών επιχειρήσεων. Αγορά ακινήτων, κυρίως παραθαλασσίων κατοικιών, από εύπορους Βούλγαρους. Παράλληλα, μέχρι πρόσφατα παρουσιάζονταν περιπτώσεις μεταφοράς της έδρας ελληνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία για φορολογικούς λόγους ή για την παραγωγή προϊόντων έντασης εργασίας (πρωτίστως στον κλάδο έτοιμου ενδύματος). **Με την Τουρκία:** Καθημερινές/ συχνές μετακινήσεις Ελλήνων για αγορές φτηνών προϊόντων, ιδίως από τον Έβρο και τη Ροδόπη στην Αδριανούπολη. Πολλοί πολίτες, κυρίως μειονοτικοί, πραγματοποιούν ακόμη και τις καθημερινές τους προμήθειες στις γειτονικές αγορές της Κεσάνης, της Αδριανούπολης και της Ραιδεστού.

Το αναπτυξιακό μέλλον της Θράκης, και της Βόρειας Ελλάδας γενικότερα, συνδέεται καθοριστικά με την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων αλλά και της ομαλοποίησης των σχέσεων με την Τουρκία. Μεταξύ των προτάσεων συγκαταλέγεται και η δημιουργία, θεσμικά, ενός φόρουμ ή οργανισμού επικοινωνίας, διαλόγου και συνεργασίας τριμερούς σχήματος, μεταξύ Ελλάδας, Βουλγαρίας και Τουρκίας –και όχι μόνο, που θα δραστηριοποιείται στην ευρύτερη περιοχή των νοτίων Βαλκανίων. Για παράδειγμα, η δημιουργία ενός «*Οργανισμού Ανάπτυξης και Ενίσχυσης της Συνεργασίας της ΝΑ Ευρώπης*». Ένας τέτοιος οργανισμός θα βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των λαών της Βαλκανικής και θα συντελέσει στην ανάπτυξη μεγαλύτερων βαθμών συνεργασίας με μια λογική *συνανάπτυξης*. Αντίστοιχα, δύναται να αξιολογηθεί η δυνατότητα δημιουργίας «*Ειδικών Επιτροπών Συνεργασίας*» σε επιμέρους θέματα, με την συμμετοχή επιμελητηρίων, πανεπιστημίων και εκπροσώπων της περιφέρειας αλλά και βουλευτών.

Στην ίδια κατεύθυνση και η αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως του INTERREG, στα όποια ήδη συμμετέχει η Ελλάδα, με δράσεις που θα δυναμώνουν τους δεσμούς και τις συνέργειες μεταξύ εταιρειών, βιομηχανιών και ερευνητικών ιδρυμάτων.⁶⁵ Ακόμα, στο πλαίσιο της στρατηγικής διασυνοριακής συνεργασίας, προτείνονται:

- *Ανάπτυξη διακρατικών εμπορικών συμφωνιών*, «κανονικοποίηση» των διασυνοριακών διαδικασιών για τη μείωση των καθυστερήσεων, δημιουργία διασυνοριακών διαδρόμων που διέρχονται από τους σημαντικότερους κόμβους μεταφορών (λιμένες και αερολιμένες), εμπορευματικούς σταθμούς και αστικά κέντρα, βελτίωση της διαχείρισης διασυνοριακών υδάτων και ενδιαιτημάτων κτλ.,

---

⁶⁵ Πρόγραμμα Διακρατικής Συνεργασίας Interreg V-B "Βαλκανική-Μεσόγειος. Ενδεικτικές δράσεις που συμπεριλαμβάνει: Διακρατικές συνεργασίες τύπου "τριπλού έλικα" (επιχειρηματικού τομέα, δημόσιου τομέα και ερευνητικών/ ακαδημαϊκών κέντρων) ή "τετραπλού έλικα" (επιχειρηματικού τομέα, δημόσιου τομέα, ερευνητικών/ ακαδημαϊκών κέντρων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών) □ clusters και επιχειρηματικά δίκτυα συνεργασίας για τη βελτίωση της διακρατικής ανταγωνιστικότητας □ κοινή οργάνωση σχημάτων επαγγελματικής κατάρτισης για την προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας, εξατομικευμένα σχήματα εκμάθησης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, μελετών και επισκέψεων πεδίου □ διακρατικά δίκτυα επιχειρηματικής καθοδήγησης/ προγραμμάτων κατάρτισης με γνώμονα την ανάπτυξη και την απασχόληση □ κοινά σχέδια δράσης και στρατηγικές για την προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης των προστατευμένων περιοχών (πολιτιστικών και περιβαλλοντικών), συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Natura 2000.
<https://www.espa.gr/el/pages/staticInterregBalkanMed.aspx>

- *Ενθάρρυνση διασυνοριακού τουρισμού π.χ. με αξιοποίηση της ύπαρξης πολύ σημαντικών οθωμανικών και βυζαντινών μνημείων στη Θράκη,*
- *Αναβάθμιση του μεθοριακού σταθμού της Νυμφαίας, με πρώτο βήμα την άρση της απαγόρευσης διέλευσης λεωφορείων και φορτηγών. Σταθμός που είναι πολύ σημαντικός για τις μετακινήσεις προς και από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.*

Τέλος, υπάρχει ένα μεγάλο εύρος κοινών προβλημάτων που διαπερνά, αν και άνισα, το σύνολο σχεδόν των χωρών της περιοχής και ιδίως των περιοχών πέριξ των εκάστοτε συνόρων. Προβλήματα όπως: μικρές αγορές, περιορισμένη επενδυτική ελκυστικότητα, χαμηλή ερευνητική δραστηριότητα και περιορισμένη σύνδεσή της με την επιχειρηματικότητα, μεγάλος βαθμός διαρροής των νέων επιστημόνων, έντονο δημογραφικό πρόβλημα. Τα προβλήματα αυτά στιγματίζουν την περιοχή της Θράκης και έχουν αρνητικό αποτύπωμα τόσο στις διασυνοριακές και περιφερειακές συνεργασίες, όσο και στην ελκυστικότητα- επιχειρηματική/κοινωνική/τουριστική-, της περιοχής. Είναι αναγκαία λοιπόν μία πολιτική που θα στοχεύει στην αλλαγή της «εικόνας» της περιοχής, δηλαδή τη μετατροπή της από περιοχή εντάσεων σε περιοχή συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης.

Υπάρχει χώρος για τέτοιες από κοινού δράσεις, όπως:

- Κοινές εμπορικές αποστολές σε τρίτες χώρες, καθώς το συνδυαστικά αυξημένο μέγεθος αυξάνει την έλξη και τη διαπραγματευτική δύναμη του συνόλου των χωρών (π.χ. Eataly), αλλά και για τουριστική συν-ανάπτυξη (π.χ. προώθηση ενός διαβαλκανικού τουριστικού προγράμματος κατανόησης του βαλκανικού θρησκευτικού φαινομένου). Γενικότερα, πρέπει να εντοπιστούν προσεκτικά το σύνολο των δράσεων όπου η από κοινού δραστηριοποίηση υπόσχεται να παράσχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε σχέση με τη μεμονωμένη δραστηριοποίηση.
- Συνεργασία μεταξύ ερευνητικών και ακαδημαϊκών βαλκανικών ιδρυμάτων, καθώς εκ του μεγέθους τους και μόνο δεν είναι σε θέση να καλύψουν ένα πολύ μεγάλο μέρος της ύλης που τα σύγχρονα μεγάλα ΑΕΙ και ερευνητικά ιδρύματα παρέχουν.
- Πρωτοβουλίες προς την ΕΕ για την αναγκαιότητα δημιουργίας ταμείου βαλκανικής συν-ανάπτυξης, για την επούλωση των εκροών ανθρωπίνου

δυναμικού ιδίως εξειδικευμένου (brain drain) και την αντιμετώπιση της δημογραφικής παρακμής που απειλεί να ερημοποιήσει μεγάλες περιοχές της Βαλκανικής κτλ.

Επίλογος

Το έργο και οι προτάσεις της Διακομματικής Επιτροπής για την Ανάπτυξη της Θράκης αναγνωρίζουν την ιστορία της περιοχής και των μέχρι τώρα εφαρμοσμένων κυβερνητικών πολιτικών. Αλλά, 30 χρόνια μετά από την πρώτη κοινοβουλευτική επιτροπή, δεδομένων των δομικών, τεχνολογικών και κοινωνικών αλλαγών που έχουν επέλθει, και φυσικά των νέων αναγκών της εποχής μας, προχωρά στην εκπόνηση σύγχρονων και υλοποιήσιμων πολιτικών θέσεων για την αναπτυξιακή ενίσχυση και θωράκιση της ακριτικής περιοχής της περιφέρειας της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης.

Το Πόρισμα αποκρυσταλλώνει ρεαλιστικές προτάσεις και προτείνει εφαρμόσιμες πολιτικές για κυβερνητική δράση, σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Αντιμετωπίζει την Αν. Μακεδονία και Θράκη ως μία περιφερειακή ολότητα, με κατά τόπους ιδιαιτερότητες, δίνοντας όπως είναι αναμενόμενο, ιδιαίτερη έμφαση στο ακριτικό χαρακτήρα της περιφέρειας. Αντιμετωπίζει την έννοια της ανάπτυξης ολιστικά, αναγνωρίζοντας ισότιμα πληθώρα μεταβλητών και παραμέτρων. Έτσι, η ανάπτυξη δεν εκλαμβάνεται αυστηρά και αποκλειστικά με οικονομικούς όρους, και δεν αποτυπώνεται μονάχα σε οικονομικές πολιτικές.

Ανάπτυξη σημαίνει κοινωνική ασφάλεια και ευημερία, σημαίνει ισχυρό σύστημα υποδομών, σύγχρονα δίκτυα υπηρεσιών και τεχνολογίας, σύγχρονη παιδεία που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας. Σημαίνει ακόμα σεβασμός στο περιβάλλον με πράσινες πολιτικές για την ενέργεια και τις επενδύσεις, σημαίνει εργασιακή ασφάλεια, πολιτισμική άνθιση και σεβασμός αστικών και θρησκευτικών ελευθεριών. Με λίγα λόγια, ο στρατηγικός αναπτυξιακός σχεδιασμός υιοθετεί την προσέγγιση μελέτης ενός ευρύτερου πλέγματος παραγόντων, αποτυπώνοντας προτάσεις για την συνολική αναπτυξιακή αναβάθμιση του οικοσυστήματος της περιοχής, θέτοντας έτσι τις βάσεις για μία βιώσιμη και καινοτόμα αναπτυξιακή δυναμική για τις επόμενες δεκαετίες, για τις επόμενες γενιές της Θράκης.

Οι προτάσεις και οι πολιτικές που αποτυπώθηκαν στο πόρισμα παρατίθενται συνοπτικά και συνεκτικά στο τέλος της ενότητας του Επιλόγου, ακολουθώντας την δομή του πορίσματος και τους θεματικούς άξονες δράσης. Αποτελούν τις στρατηγικές

κατευθύνσεις τις οποίες οι πολιτεία ενθαρρύνεται να λάβει υπόψη της, αν δεν αποτελούν ήδη μέρος της κυβερνητικής πολιτικής, και περιλαμβάνουν στοχευμένες δράσεις.

Τέλος, στο πνεύμα της ιστορικής, θεσμικής αλλά ουσιαστικής συνέχειας του έργου της Επιτροπής, προτείνεται η δημιουργία ενός κοινοβουλευτικού μηχανισμού εποπτείας και ελέγχου της υλοποίησης του Πορίσματος – π.χ. ειδική επιστημονική επιτροπή παρακολούθησης αναπτυξιακού σχεδιασμού Θράκης-, που θα συνυπάρχει διαλεκτικά και θα αλληλοεπιδρά με τη κυβερνητική δομή αλλά και τις προτεινόμενες για δημιουργία δομές που αναφέρονται στον 5^ο άξονα δράσης, και ο οποίος θα καταθέτει, ανά διετία, έκθεση εφαρμογής και προόδου προς τον Πρωθυπουργό, τον Πρόεδρο του Ελληνικού Κοινοβουλίου και την Ολομέλεια της Βουλής.

1^{ος} Άξονας: Αναδιαμόρφωση του πρωτογενή τομέα της Θράκης και ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής του παραγωγικού μοντέλου της περιοχής:

- Ανάπτυξη δενδρωδών καλλιεργειών στη Θράκη (ακτινίδια, κεράσια, επιτραπέζια και οينوποιήσιμα σταφύλια, καρύδια, φουντούκια).
- Διεύρυνση δυνατότητας πραγματοποίησης πιλοτικών καλλιεργειών παραγωγής στέβιας.
- Μετατροπή των συμβατικών παραγωγών των νέων κτηνοτρόφων σε βιολογικές.
- Χορήγηση χαμηλότοκων δανείων στους κτηνοτρόφους που διαθέτουν μέσω συμβολαίων την παραγωγή τους στους αγοραστές προϊόντων τους.
- Επιδότηση στο μεταφορικό κόστος επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα.
- Διασύνδεση του εμπορίου και της μεταποίησης με την αγροτική παραγωγή, μέσω συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- Δημιουργία υποδομών αγροτικού τομέα (άρδευση, αγροτική οδοποιία, αναδασμοί).
- Εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων, μικρών και μεγαλύτερων φραγμάτων για καλύτερη διαχείριση των υδάτινων πόρων και αποφυγή υπεράντλησης από τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα.
- Κατασκευή φράγματος Ιάσμου.
- Εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων όπως του φράγματος Νευροκοπίου, και την κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων στην λεκάνη του Νευροκοπίου.
- Καθιέρωση πιστοποιημένων γεωργικών συμβούλων για την παροχή συμβουλών σε αγρότες για νέες μεθόδους καλλιέργειας, εφαρμογή νέων τεχνολογιών και «γεωργία ακριβείας».
- Ανάπτυξη ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας με διασύνδεση του πρωτογενούς τομέα με το επιστημονικό και ερευνητικό προσωπικό του ΔΠΘ.
- Κίνητρα για την παραγωγή και επεξεργασία βιώσιμων πρώτων υλών για την χειροτεχνία (όπως μαλλί, και μετάξι).

2^{ος} Άξονας: Ενεργειακή και περιβαλλοντική αναβάθμιση της Θράκης σε συνδυασμό με ένα σύγχρονο δίκτυο υποδομών.

- Η προτεραιότητα στις νέες επενδύσεις σε υποδομές πρέπει να είναι
  - a) Η ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας των μεταφορών (θαλάσσιες οδικές, σιδηροδρομικές και αεροπορικές)
  - b) Η αναβάθμιση του ενεργειακού δικτύου για μία ασφαλή και οικονομικά ανταγωνιστική αγορά ενέργειας.
- Αναβάθμιση των συνοριακών και τελωνειακών σταθμών της περιφέρειας (Νευροκοπίου, Ορμενίου, Κυπρίνου, Νυμφαίας, Καστανιές Έβρου, Κήπων, Εξοχής, κ.α.), ολοκλήρωση νέας γέφυρας Έβρου (στη συνοριακή δίοδο Κήπων-Υψάλων).
- Κατασκευή νέων και ολοκλήρωση των υπό κατασκευή κάθετων οδικών αξόνων στα τμήματα Ξάνθη-Εχίνος-Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, Αρδάνιο-Ορμένιο-Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, Κομοτηνή-Κίρτζαλι, καθώς και η διασύνδεση Σερρών, Δράμας και Καβάλας, όπως η κάθετη σύνδεση του νομού Δράμας με την Εγνατία (Δρόμος Δράμας-Αμφίπολης).
- Επιτάχυνση έργων αναβάθμισης και ολοκλήρωσης σιδηροδρομικού δικτύου, με έμφαση στις εμπορικές μεταφορές, όπως την σιδηροδρομική Εγνατία, και η ηλεκτροκίνηση και σηματοδότηση της σ/δ σύνδεσης Αλεξανδρούπολη-Ορμένιο.
- Αναβάθμιση υποδομών υποστήριξης αεροπορικών και θαλάσσιων μεταφορών:
  - Θαλάσσια διασύνδεση Λιμένος Αλεξανδρούπολης με νησιά ανατολικού, κεντρικού και νοτίου Αιγαίου.
  - Επέκταση κρηπιδωμάτων στο λιμάνι της Καμαριώτισσας Σαμοθράκης, με παράλληλη κατασκευή περιφερειακής οδού σύνδεσης του λιμανιού Καμαριώτισσας Σαμοθράκης με την επαρχιακή οδό Καμαριώτισσας Σαμοθράκης στην θέση Σωληνάρι.
- Αξιοποίηση του Οργανισμού Λιμένος Αλεξανδρούπολης ως διατοπικού κόμβου της εφοδιαστικής αλυσίδας, με τη διασύνδεση ΟΛΑ-Εγνατίας και την κατασκευή νέας περιφερειακής οδού Αλεξανδρούπολης.
- Ήπιες παρεμβάσεις με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση για ενίσχυση και προστασία του παρθένου δάσους της Ροδόπης καθώς και του παρθένου δάσους της Ελατίας, και των υδροβιότοπων των Δέλτα του Νέστου και του Έβρου.

- Κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων στον Έβρο ποταμό, και προώθηση διακρατικής συμφωνίας διαχείρισης υδάτων με Βουλγαρία και Τουρκία.
- Επιδίωξη δημιουργίας Ενεργειακών Μεταποιητικών Επιχειρήσεων με στόχο τη μείωση του κόστους ηλεκτρικής ενέργειας, με άδεια διασύνδεσης και χρηματοδότηση από την αναπτυξιακή Τράπεζα ή άλλες πηγές.
- Αναβάθμιση ηλεκτρικού δικτύου (ΑΔΜΗΕ-ΔΕΔΗΕ) για εξασφάλιση ενεργειακής ασφάλειας, και τη στήριξη νέων επενδύσεων φυσικού αερίου και ΑΠΕ στην Θράκη.
- Κατά προτεραιότητα δημιουργία επενδύσεων ΑΠΕ στην περιοχή, μέσω ειδικού πλαισίου επιδοτήσεων και ενισχύσεων, οι οποίες ανταποδοτικά θα στηρίζουν τις τοπικές επιχειρήσεις και θα συμβάλλουν τοιούτοτρόπως στην μείωση του ενεργειακού κόστους.
- Φορολογικά και άλλα κίνητρα για την ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης στην περιοχή.
- Φορολογικά και άλλα κίνητρα σε επιχειρήσεις που υλοποιούν στην πράξη το οικονομικό μοντέλο της Κυκλικής Οικονομίας στην περιοχή.
- Μείωση κόστους ενέργειας στη βιομηχανία και μεταποίηση (που επιβαρύνει οριζόντια ελληνικές επιχειρήσεις κατά 30% σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο).
- Επιδότηση κόστους μεταφοράς (μέσω μείωσης τελών κυκλοφορίας και επιστροφή φόρου στα καύσιμα).
- Έργα ανάπτυξης δικτύου διανομής φυσικού αερίου και συνδέσεις καταναλωτών όλων των κατηγοριών.
- Δημιουργία αιολικών πάρκων, ηλιακών πάνελ σύγχρονων δικτύων ενέργειας.
- Έρευνα και αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας όπως γεωθερμίας, βιομάζας και βιοαερίου.
- Αντιμετώπιση του κτηριακού προβλήματος στα μειονοτικά Γυμνάσια-Λύκεια και των Ιεροσπουδαστηρίων (ειδικά στη Ξάνθη) σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση.

3^{ος} Άξονας: Αναδιάταξη του εργασιακού, οικονομικού και επενδυτικού μοντέλου για μία καινοτόμα και βιώσιμη ανάπτυξη στην εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης.

- Αξιολόγηση και επικαιροποίηση του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων (ΧΠΕ).
- Καθιέρωση φορολογικών απαλλαγών και άλλων κινήτρων και ενισχύσεων όπου δυνατόν.
- Επιβράβευση επιχειρήσεων μέσω επιδοτήσεων/φοροαπαλλαγών για επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πράσινη πολιτική και κυκλική οικονομία/υιοθετούν σύγχρονες οργανωτικές δομές.
- Άμεση τροποποίηση του Αναπτυξιακού Νόμου με πρόβλεψη κεφαλαιακής ενίσχυσης αντί αφορολόγητων αποθεματικών.
- Αξιολόγηση δυνατότητας επιδότησης μεταφορικού, ενεργειακού ή/και μισθοδοτικού κόστους επιχειρήσεων της Θράκης.
- Εκσυγχρονισμός εργαλείων ελέγχου συννοριακών και τελωνειακών ροών, εντατικοποίηση ελέγχων, και συνεργασία με τοπικούς επαγγελματίες για τον καλύτερο εντοπισμό δράσης δικτύων παραεμπορίου και διακίνησης λαθραίων προϊόντων.
- Συστηματοποίηση αλλά και εντατικοποίηση του διαλόγου μεταξύ των συμμετεχόντων στο περιφερειακό σύστημα καινοτομίας, για τη βελτίωση της συνάφειας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης γνώσης.
- Υποστήριξη και διάχυση των συστημάτων καινοτομίας σε νεοσύστατες επιχειρήσεις ή σε υφιστάμενες, με κίνητρα για τον εκσυγχρονισμό τους, μέσω της συνεργασίας επιχειρήσεων αλλά και κέντρων έρευνας και καινοτομίας της περιοχής.
- Παροχή φορολογικών κινήτρων για τις εταιρίες που παράγουν καινοτομία μέσα από προγράμματα (R&D) στην περιοχή.
- Ειδικό πλαίσιο κινήτρων για την νεανική και νεοφυή επιχειρηματικότητα (ανάπτυξη θερμοκοιτίδων).
- Επέκταση του καθεστώτος αναστολής καταβολής ΦΠΑ ΚΥΑ Π. 2869/87, και παράλληλα ειδικό καθεστώς-απαλλαγή από ΦΠΑ ή τελών εισαγωγής για συγκεκριμένες πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται σε έρευνα.
- Δημιουργία ενιαίου περιφερειακού μηχανισμού υποστήριξης μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τις επιχειρήσεις της περιοχής, που θα αποτελέσει το σημείο αναφοράς τους για την διαθέσιμη γνώση, των ώριμων ερευνητικών αποτελεσμάτων, την παροχή υπηρεσιών και την πρόσβαση σε ερευνητικές και εργαστηριακές δομές.

- Στρατηγική δράση προσέλκυσης ταλαντούχων φοιτητών, ερευνητών αλλά και διδασκόντων στα ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα της περιοχής, με την υποστήριξη ανάπτυξης δικτύων επιστημονικής και ερευνητικής αριστείας, μέσα από υποτροφίες, επώνυμες έδρες αλλά και διαθεματικά και δι-ιδρυματικά εργαστήρια.
- Δημιουργία ενός *τεχνολογικού campus* με επίκεντρο την Πολυτεχνική Σχολή του ΔΠΘ για την τεχνολογική υποστήριξη των επιχειρήσεων σε τομείς στους οποίους εξειδικεύεται ήδη η περιοχή (*smart specialization*).
- Έμφαση από το ΔΠΘ σε προγράμματα engineering, εφαρμογές στον αγροτικό τομέα, και δημιουργία ΙΕΚ αγροτικής οικονομίας κατά το μοντέλο της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής.
- Βελτίωση των δεξιοτήτων των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών και των επαγγελματιών τους, με έμφαση στην αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων, και την προώθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας, digital marketing, κα (Οργανισμός Acropole Across), καθώς και με αυξημένο τον ρόλο ακαδημαϊκών αδρυμάτων όπως του ΔΠΘ.
- Δημιουργία και στήριξη ενός βασικού σχεδίου «Διά Βίου Μάθησης» και ενίσχυσης δεξιοτήτων με συντονιστικό ρόλο του ΔΠΘ, καθώς και η δημιουργία και ενίσχυση των ‘Διετών Προγραμμάτων Σπουδών’ για αποφοίτους των ΕΠΑΛ σε συνεργασία με τοπικούς παραγωγικούς φορείς.
- Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της παρουσίας μειονοτικών φοιτητών στα ελληνικά πανεπιστήμια, πρέπει να ενδυναμωθεί το καθεστώς ειδικής ποσόστωσης, με ρύθμιση θετικής διάκρισης φοιτητών μειονότητας που θα στοχεύει στην εξασφάλιση στέγασης βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.
- Κατάρτιση πληθυσμού με έμφαση στις γυναίκες, μέσα από προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων που καταλήγουν σε πιστοποίηση, και αξιοποίηση των κέντρων δημιουργικής απασχόλησης για τον σκοπό αυτό.
- Εξασφάλιση ψηφιακή συνδεσιμότητας υπερυψηλής ταχύτητας για τους πολίτες και τους κοινωνικοοικονομικούς φορείς (συμπεριλαμβανομένων των δύο νησιών Σαμοθράκης και Θάσου).
- Υποστήριξη της διάχυσης υπηρεσιών υπερυψηλής ταχύτητας και η ανάπτυξη ασύρματων δικτύων 5G σε αστικά κέντρα και βασικούς άξονες οδικών και

σιδηροδρομικών μεταφορικών δικτύων και θαλάσσιων οδών με την απαιτούμενη αναβάθμιση σταθερών δικτυακών υποδομών.

- Στρατηγική αναβάθμιση των υπηρεσιών των δημοσίων φορέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης με έμφαση στην τεχνολογική και ψηφιακή αναβάθμιση, όπως και τη σταθερή και συνεπή διαχείριση ειδικών επενδυτικών και αναπτυξιακών πόρων.

4^{ος} Άξονας: Δημιουργία ενός δυναμικού οικοσυστήματος κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης

- Προτεραιότητα της αναπτυξιακής πολιτικής η δημογραφική ενίσχυση και συγκράτηση πληθυσμού.
- Δημιουργία νέων παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων, μειονοτικών και μη, παροχή δυνατότητας στέγασης σε ευάλωτους πολίτες και εργαζομένους σε μειονεκτικές θέσεις, καθώς και ανανέωση και αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού που υπάρχει σε χώρους υγειονομικής περίθαλψης και κέντρων υγείας.
- Προγράμματα επιδοτήσεως κατοικίας στον Βόρειο Έβρο (δήμοι Διδυμοτείχου και Ορεστιάδας), με την κατασκευή και διάθεση κατοικίας στο πλαίσιο θεσμοθετημένων και κρατικά υποστηριζόμενων μετοικήσεων από πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές, αλλά και την ενθάρρυνση χαμηλότοκων δανείων.
- Η επέκταση των μέτρων θετικής δράσης (affirmative action) και σε άλλους όπως στις διαδικασίες πρόσληψης στο δημόσιο, πχ. στην αστυνομία, στην συνοριοφυλακή, στη δασοφυλακή, με προσλήψεις εμπειρογνομόνων με την προβλεπόμενη διαδικασία στα Υπουργεία Δικαιοσύνης, Εξωτερικών, Παιδείας, και Προστασίας του Πολίτη.
- Ενθάρρυνση ολοήμερων σχολείων με σκοπό την ποιοτικότερη εκπαίδευση, τη συμμετοχή σε πληθώρα δραστηριοτήτων που θα αναδείξουν δεξιότητες μαθητών, και τον περιορισμό της νεανικής παραβατικότητας.
- Για τις δομές μειονοτικών σχολείων, κρίνεται απαραίτητος εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία και διοίκηση των μειονοτικών σχολείων, με την αναβάθμιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των διδασκόντων.
- Δημιουργία νέων αναβαθμισμένων και συμπεριληπτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που να παρέχουν πρότυπη

εκπαίδευση, και στους ορεινούς όγκους της Ξάνθης και της Ροδόπης, με ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών, και με εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας ως γλώσσας επιλογής.

- Επιτάχυνση επίλυσης του θέματος των τίτλων ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης και της κοινότητας των παλλινοστούντων (ιθαγένειες και τίτλοι).
- Ο Νόμος 1920/1991 χρήζει εκσυγχρονισμού και επαναδιατυπώσεων. Η Ελληνική Πολιτεία πρέπει, σε εύλογο χρόνο, να φέρει τις ανάλογες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις για την ανάδειξη μουφτή και ΔΕΜΠ.
- Οργάνωση πιλοτικού προγράμματος για τη συνύπαρξη πολιτισμών στη Θράκη.
- Κατάρτιση αναπτυξιακών πολιτιστικών masterplan για την Ξάνθη, τη Ροδόπη και τον Έβρο και υλοποίησή τους, στο πλαίσιο του Υποέργου «*Ο Πολιτισμός ως Μοχλός Περιφερειακής Ανάπτυξης*» του Έργου «*Ο Πολιτισμός ως Μοχλός Ανάπτυξης*» που έχει ενταχθεί στα εγκεκριμένα προγράμματα του Ταμείου Ανάκαμψης από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
- Επένδυση στη Θρακιώτικη χειροτεχνία, από τις πρώτες ύλες μέχρι την προβολή και εμπορία, στο πλαίσιο του Υποέργου «*Αναβίωση, Ενίσχυση και Ανάδειξη της Χειροτεχνίας*» του Έργου «*Ο Πολιτισμός ως Μοχλός Ανάπτυξης*» που έχει ενταχθεί στα εγκεκριμένα προγράμματα του Ταμείου Ανάκαμψης από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού.
- Ολοκλήρωση των Μουσείων της Αλεξανδρούπολης εντός του 2022 και της Σαμοθράκης που βρίσκονται σε εξέλιξη.
- Αξιοποίηση του Μεγάλου Μουσικής Κομοτηνής ως Κέντρου Πολιτισμού για τα Βαλκάνια.
- Ανάδειξη των ανασκαφών της Δοξαπάρας.
- Ανάπτυξη και στήριξη τομέα Design στο Σουφλί για το μετάξι.
- Ολοκλήρωση της ανέγερσης του Τέμενος Βαγιαζήτ εντός του 2023.
- Ανάδειξη ενός ξεχωριστού *brand name* «*Θράκη*» για την ανατολικά του Στρυμόνα Ελλάδα, τόσο ως τουριστικού προορισμού, όσο και ως τόπου προέλευσης επώνυμων ποιοτικών προϊόντων με ιδιαίτερη πολιτιστική αξία.
- Καταγραφή παραδοσιακών τραγουδιών Πομάκων και Ρομανί, που θα συμβάλει άμεσα στην διατήρηση της γλωσσικής και πολιτιστικής ιστορίας αυτών των κοινοτήτων αλλά και στην συνοχή τους.

5^{ος} Άξονας: Διαπεριφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία: η Θράκη ως brand name

- Η ακριτικότητα και μεθωριακότητα της περιοχής να μετατραπεί σε πλεονέκτημα, σε πύλη και σταυροδρόμι. Η διαπολιτισμικότητα και διαθρησκευτικότητα να γίνει πρότυπο ειρηνικής συνύπαρξης για την ενοποιημένη Ευρώπη.
- Προώθηση πλαισίου ενισχύσεων φοροαπαλλαγών ή fast-track εγκρίσεων των συνεργατικών σχημάτων με δυναμική καινοτομίας, έρευνας και εξωστρέφειας, κατά μήκος της αλυσίδας αξίας, και με έμφαση στα ιδιαίτερα επιχειρηματικά χαρακτηριστικά της Θράκης.
- Δημιουργία παραρτήματος/γραφείου διασύνδεσης της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας Θράκης στις Βρυξέλλες για την καλύτερη και ενεργή εκπροσώπηση και συντονισμό τοπικών δράσεων και διαλόγου σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Διασύνδεση των περιφερειακών δομών υποστήριξης εξωστρέφειας με εμπειρότερες εθνικές δομές, και η διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων σε ποιοτική υποστήριξη από αυτές.
- Αύξηση της συμμετοχής περιφερειακών επιχειρήσεων σε οικονομικές αποστολές (επιχειρηματικές αποστολές φορέων εγνωσμένου κύρους) και εξαγωγικές πιστώσεις ΟΑΕΠ.
- Δημιουργία, θεσμικά, ενός φόρουμ ή οργανισμού επικοινωνίας, διαλόγου και συνεργασίας τριμερούς σχήματος, μεταξύ Ελλάδας, Βουλγαρίας και Τουρκίας –και όχι μόνο, που θα δραστηριοποιείται στην ευρύτερη περιοχή των νοτίων Βαλκανίων (*«Οργανισμού Ανάπτυξης και Ενίσχυσης της Συνεργασίας της ΝΑ Ευρώπης»*).
- Αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως του INTERREG.
- Ανάπτυξη διακρατικών εμπορικών συμφωνιών, «κανονικοποίηση» των διασυνοριακών διαδικασιών για τη μείωση των καθυστερήσεων, δημιουργία διασυνοριακών διαδρόμων που διέρχονται από τους σημαντικότερους κόμβους μεταφορών (λιμένες και αερολιμένες), εμπορευματικούς σταθμούς και αστικά κέντρα, βελτίωση της διαχείρισης διασυνοριακών υδάτων και ενδιαιτημάτων κτλ.,
- Ενθάρρυνση διασυνοριακού τουρισμού π.χ. με αξιοποίηση της ύπαρξης πολύ σημαντικών οθωμανικών και βυζαντινών και άλλων μνημείων στη Θράκη.

- Δημιουργία «Κέντρων Εξυπηρέτησης Εξαγωγέων» στα μεγάλα τελωνεία με διευρυμένο ωράριο λειτουργίας για την κατά προτεραιότητα εξυπηρέτηση επιχειρήσεων με σημαντικές εξαγωγικές ροές και τελωνειακές πιστοποιήσεις (π.χ. ΑΕΟ, απλουστευμένες διαδικασίες, κ.τλ.).
- Αναβάθμιση του μεθοριακού σταθμού της Νυμφαίας, με πρώτο βήμα την άρση της απαγόρευσης διέλευσης λεωφορείων και φορτηγών. Σταθμός που είναι πολύ σημαντικός για τις μετακινήσεις προς και από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.
- Πολιτική που θα στοχεύει στην αλλαγή της «εικόνας» της περιοχής, δηλαδή τη μετατροπή της από περιοχή συνοριακών εντάσεων σε περιοχή συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α.
Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Αγροτικός Τομέας στη Θράκη είναι ιδιαίτερα σημαντικός, για λόγους που έχουν να κάνουν, όχι μόνο με τη διάσταση της συμβολής του στην οικονομία της περιοχής, αλλά κυρίως με την αποτελεσματική συμβολή του στη διατήρηση του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού σε μία από τις πλέον «εθνικά ευαίσθητες» περιοχές της χώρας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα στη Θράκη υπερβαίνει το 20% του ενεργού εργατικού δυναμικού, συμβάλλει κατά περίπου 8% στο εθνικό γεωργικό Α.Ε.Π. και καλύπτει περίπου το 30% των συνολικών εξαγωγών της περιοχής.

Σημαντική είναι, όμως, και η διασύνδεση του με τους άλλους τομείς της οικονομίας (δευτερογενής, τριτογενής), σχέση που κάνει αντιληπτό πόσο σημαντική είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία της Θράκης για την τοπική οικονομία. Μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων στηρίζεται στο παραγόμενο προϊόν του πρωτογενή τομέα, όπως π.χ. μεταποιητικές βιομηχανίες τροφίμων, καπνού, βάμβακος και άλλων αγροτικών προϊόντων, υπηρεσίες μεταφοράς, χονδρεμπόριο και λιανεμπόριο αγροτικών προϊόντων, τραπεζικές και εκτελωνιστικές υπηρεσίες, επιχειρήσεις εισροών (γεωργικά μηχανήματα, φάρμακα, εφόδια κτλ).

Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι ορισμένα αγροτικά προϊόντα που παράγονται στην περιοχή, όπως ο καπνός είναι μονοκαλλιέργεια και η μοναδική πηγή εισοδήματος και ζώης χιλιάδων οικογενειών αγροτών, που δεν διαθέτουν εναλλακτικές δυνατότητες για παραμονή στις πατρογονικές τους εστίες.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του ΟΣΔΕ, η καλλιεργηθείσα έκταση στη Θράκη το 2020 ανήλθε σε 2.761,430 στρέμματα (407.305 στρέμματα στην Ξάνθη, 834.490 στρέμματα στη Ροδόπη και 1.519,635 στρέμματα στον Έβρο).

Το 93,15% της εν λόγω έκτασης, καλύπτεται από παραδοσιακές καλλιέργειες (Σκληρό σιτάρι, κτηνοτροφικά, φυτά, βαμβάκι, ενεργειακές καλλιέργειες, αραβόσιτος, ελαιώνες, καπνός) και 8,38% αγρανάπαυση, ενώ το υπόλοιπο καλύπτεται με μικρά ποσοστά από καλλιέργειες της άλλης γεωργίας (αμπελώνες, δενδρώδεις, ρύζι, σπόροι σποράς, οσπριοειδή, γεώμηλα).

Σε σχέση με το 2014, πρώτο έτος εφαρμογής της υφισταμένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) 2014-2020, η καλλιεργηθείσα έκταση παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα, με μικρές διαφοροποιήσεις στα παραγόμενα προϊόντα που αναφέρονται στην ανάλυση της παραγωγής ανά περιοχή που ακολουθεί.

Σε ότι αφορά στους απασχολούμενους στον αγροτικό τομέα, ανέρχονται σε περίπου 100.000 στην φυτική παραγωγή και περίπου 7.500 στην κτηνοτροφία.

Ειδικότερα, για την κτηνοτροφία θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Θράκη διαθέτει σημαντικές ποσότητες παραγωγής αγελαδινού γάλακτος, της τάξης του 14% της συνολικής παραγωγής της Ελλάδος, ενώ στο αιγοπρόβειο το 3,2% της συνολικής παραγωγής. Και οι δυο τομείς για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους είναι πολύ σημαντικοί, καθώς:

-η δραστηριότητα της αγελαδοτροφίας στηρίζει αποτελεσματικά την παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών που καλύπτουν το 21,5% της καλλιεργούμενης εκτάσεις στη Θράκη και αποτελεί την βασική πηγή Α΄ ύλης, που μεταποιούν γαλακτοβιομηχανίες που δραστηριοποιούνται κυρίως στη Θράκη, ενώ

-ο τομέας της αιγοπροβατοτροφίας στηρίζει το εισόδημα, την επιβίωση και την παραμονή στη Θράκη χιλιάδων οικογενειών κτηνοτρόφων.

Τέλος, σε ότι αφορά στον τομέα της επαγγελματικής αλιείας, θα πρέπει να τονιστεί ότι απασχολούνται περίπου 550 αλιείς, δραστηριοποιούνται πέντε επαγγελματικοί σύλλογοι και συνεταιρισμοί, ενώ ο τομέας διαδραματίζει σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό ρόλο στις παράκτιες περιοχές της Θράκης και στη Σαμοθράκη.

Το σχέδιο για την αγροτική ανάπτυξη της Θράκης περιλαμβάνει την αποτύπωση της υφιστάμενης παραγωγικής κατάστασης σε φυτική, ζωική παραγωγή και αλιεία, όπως αυτή διαμορφώνεται ανά περιοχή, τις διαφοροποιήσεις που υπήρξαν στη διάρκεια της υφιστάμενης προγραμματικής περιόδου (2014-2020), καθώς επίσης και τις προτάσεις για την αναβάθμιση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα της περιοχής.

Βέβαια, δεν θα μπορούσε να γίνει οποιοδήποτε πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης, εάν δεν λαμβάνονταν υπόψη δυο σοβαροί παράγοντες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αγροτική παραγωγή.

-Η κλιματική αλλαγή και το πώς μπορούν να προβλεφθούν τα ακραία καιρικά φαινόμενα και να περιορισθούν οι επιπτώσεις τους, αλλά - και στις περιπτώσεις που υπάρχουν καταστροφές - πώς μπορούν να στηριχθούν με αποτελεσματικό τρόπο οι πληττόμενοι αγρότες.

-Οι υποδομές στη γεωργία και κυρίως η αξιοποίηση των υδάτινων πόρων. Πρέπει να τονιστεί ότι από τη συνολική καλλιεργηθείσα έκταση στη Θράκη μόνο το 60% είναι αρδευόμενη. Οι δεκάδες χιλιάδες γεωτρήσεις είναι προφανές ότι ανεβάζουν το κόστος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων, αλλά, κυρίως, προκαλούν μεγάλη περιβαλλοντική επιβάρυνση από την καύση πετρελαίου, όπως επίσης και από την επέκταση της υφαλμύρωσης, η οποία καταστρέφει όλο και μεγαλύτερη έκταση εύφορης καλλιεργήσιμης γης.

Αξιοσημείωτο είναι, ότι η έλλειψη υποδομών όσον αφορά στους υδάτινους πόρους δεν οφείλεται στη γεωμορφολογία της περιοχής, καθώς τα φυσικά όρια της Θράκης είναι δυο ποταμοί, ο Έβρος και ο Νέστος, των οποίων τα ύδατα στο μεγαλύτερο μέρος χύνονται στη θάλασσα.

Στην περίπτωση του Έβρου, μάλιστα, σχεδόν κάθε χρόνο βιώνουμε έντονα πλημμυρικά φαινόμενα, που καταστρέφουν μεγάλες ποσότητες αγροτικής παραγωγής και οδηγούν ακριτικές αγροτικές οικογένειες σε απόγνωση.

Τέλος, είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι η προοπτική του αγροτικού τομέα στη Θράκη, θα πρέπει να βασιστεί στην ουσιαστική στήριξη των νέων αγροτών. Οι απασχολούμενοι στον αγροτικό τομέα στη Θράκη, με ηλικία κάτω των 45 ετών είναι μόλις 8.477 και κατά συνέπεια είναι απαραίτητο, προκειμένου να κρατηθεί ζωντανός ο αγροτικός τομέας στη Θράκη, να τους δοθεί η κατά προτεραιότητα δυνατότητα πρόσβασης στα αναπτυξιακά προγράμματα της Ε.Ε. (σχέδια βελτίωσης, προγράμματα νέων αγροτών), η δυνατότητα απόκτησης γης μέσω χαμηλότοκων δανείων από το τραπεζικό σύστημα, ουσιαστικής κάλυψής τους από τα ακραία καιρικά φαινόμενα, ένταξης των παραγωγών τους σε προγράμματα ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και οργάνωσής τους σε συλλογικά σχήματα, προκειμένου να πετύχουν μείωση του κόστους παραγωγής και αύξηση των εμπορικών προοπτικών και των προϊόντων τους.

1. Η ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΘΕΙΣΑ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟ ΠΡΟΙΟΝ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ 2020	ΣΥΝΟΛΟ 2014	ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΠΙ ΤΟΙΣ 100%
ΣΚΛΗΡΟ ΣΙΤΑΡΙ	27.997,01	35.850,81	-22%
ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ	19.969,73	39.361,55	-49%
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	3.230,43	4.280,83	-25%
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ-ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΣΜΕΤΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΚΤΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	23.135,47	27.190,10	-15%
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ ΓΙΑ ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	59.400,09	16.870,03	252%
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	28,14	1.779,55	-98%
ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΗ	1.582,98	697,96	127%
ΒΑΜΒΑΚΙ	65.841,35	59.324,64	11%
ΛΙΝΟΣ ΜΗ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	1,64	0,65	152%
ΛΙΝΟΣ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0,82	0,00	
ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	5.303,65	2.854,34	86%
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	38.612,98	38.681,26	0%
ΚΑΠΝΟΣ	6.014,71	8.300,99	-28%
ΝΤΟΜΑΤΕΣ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	22,66	28,57	-21%
ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ (ΑΚΡΟΔΡΥΑ)	1.515,25	544,46	178%
ΕΠΙΣΠΟΡΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΨΥΧΑΝΘΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	0,00	105,73	-100%
ΚΥΡΙΑ ΨΥΧΑΝΘΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΩΝ	0,00	3.856,70	-100%
ΓΕΩΜΗΛΑ	390,06	0,00	
ΣΠΟΡΟΙ ΣΠΟΡΑΣ	117,61	5,41	2074%
ΞΗΡΑ ΜΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΜΕΝΑ ΣΥΚΑ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ	0,00	2,28	-100%
ΛΟΙΠΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	0,00	2,22	-100%
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		0,10	

ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	3.789,95	4.273,84	-11%
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	37,55	29,11	29%
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)		0,69	
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)		402,30	
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	17,22	6,50	165%
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	459,33	74,21	519%
ΓΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	817,44	242,22	237%
ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΕΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΕΣ	#ΑΝΑΦ!	3.151,05	#ΑΝΑΦ!
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ	1,12	4,29	-74%
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΑΠΕ	119,13	77,14	54%
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ	4.945,93	6.836,55	-28%
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ ΠΟΤΙΣΤΙΚΟΣ	7.809,72	14.357,42	-46%
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ-ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	0,00	82,07	-100%
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ	733,96	619,45	18%
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΧΡΗΣΗ	309,06	239,92	29%
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΑΦΙΔΑΣ	0,21	0,00	
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΜΩΝ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ - ΕΚΡΙΖΩΣΗ	0,00	0,50	-100%
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	0,00	15,10	-100%
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	0,00	2,50	-100%
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	58,87	74,05	-20%
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ	1.610,90	2.009,95	-20%
ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	61,09	0,00	
ΠΥΡΗΝΟΚΑΡΠΑ	761,64	0,00	
ΜΗΛΟΕΙΔΗ	248,43	0,00	
ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ	374,95	0,00	
ΦΥΤΩΡΙΑ	9,31	7,47	25%
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ	6,29	0,00	
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΥΡΩΜΕΝΟΥΣ ΔΑΣΙΚΟΥΣ	31,53	0,00	
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	7,57	0,00	
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΝΝΑΒΗ	1,69	0,00	
ΠΡΩΤΕΙΝΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	0,00	8,74	
ΡΥΖΙ	757,99	157,90	380%
ΣΤΑΦΙΔΕΣ	0,00	0,31	-100%
ΣΠΟΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ	7,60		
ΑΧΛΑΔΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ		0,70	
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ		0,27	
ΜΕΛΙ ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ		0,05	
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (VQPRD) ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ		0,10	
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ		816,81	
ΣΥΝΟΛΟ	276.143,06	273.229,39	

**Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΘΕΙΣΑ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟ ΠΡΟΙΟΝ ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΤΟ 2020**

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΞΑΝΘΗ 2020 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΡΟΔΟΠΗ 2020 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΕΒΡΟΣ 2020 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΚΛΗΡΟ ΣΙΤΑΡΙ	550,88	4.124,21	23.321,92	27.997,01	10,13
ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ	7.104,67	6.595,04	6.270,02	19.969,73	7,23
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	337,75	797,04	2.095,64	3.230,43	1,16
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ- ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΣΜΕΤΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΚΤΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	4.106,09	5.382,28	13.647,10	23.135,47	8,38
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ ΓΙΑ ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	8.110,45	19.207,86	32.081,78	59.400,09	21,51
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	0	17,11	11,03	28,14	0,01
ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΗ	83,87	167,47	1.331,64	1.582,98	0,57
ΒΑΜΒΑΚΙ	3.714,49	33.309,02	28.817,84	65.841,35	23,84
ΛΙΝΟΣ ΜΗ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0	0,11	1,53	1,64	0,00
ΛΙΝΟΣ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0	0	0,82	0,82	0,00
ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	694,16	2.451,39	2.158,10	5.303,65	1,92
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	6.298,75	1.565,39	30.748,84	38.612,98	13,98
ΚΑΠΝΟΣ	1.040,37	4.684,35	289,99	6.014,71	2,18
ΝΤΟΜΑΤΕΣ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	6,44	13,24	2,98	22,66	0,00
ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ (ΑΚΡΟΔΡΥΑ)	491,41	406,07	617,77	1.515,25	0,55
ΕΠΙΣΠΟΡΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΨΥΧΑΝΘΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	0	0	0	0,00	0,00
ΚΥΡΙΑ ΨΥΧΑΝΘΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΩΝ	0	0	0	0,00	0,00
ΓΕΩΜΗΛΑ	235,42	68,54	86,1	390,06	0,14
ΣΠΟΡΟΙ ΣΠΟΡΑΣ	71,44	0	46,17	117,61	0,04

ΞΗΡΑ ΜΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΜΕΝΑ ΣΥΚΑ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ	0	0	0	0,00	0,00
ΛΟΙΠΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	0	0	0	0,00	0,00
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	751,8	1.162,94	1.875,21	3.789,95	1,37
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	10,1	9,56	17,89	37,55	0,00
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	1	4,13	12,09	17,22	0,00
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	24,37	229,27	205,69	459,33	0,17
ΓΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	14,13	10,31	793	817,44	0,30
ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΕΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΕΣ	0	0	0	0,00	0,00
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ	1,07	0,05	0	1,12	0,00
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΑΠΕ	18,87	35,07	65,19	119,13	0,04
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ	336,81	621,45	3.987,67	4.945,93	0,79
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ ΠΟΤΙΣΤΙΚΟΣ	5.466,17	1.285,11	1.058,44	7.809,72	2,82
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ- ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	0	0	0	0,00	0,00
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ	100,52	199,45	433,99	733,96	0,26
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΧΡΗΣΗ	21,08	112,36	175,62	309,06	0,11
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΑΦΙΔΑΣ	0,1	0,11	0	0,21	0,00
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΜΩΝ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ - ΕΚΡΙΖΩΣΗ	0	0	0	0,00	0,00
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	0	0	0	0,00	0,00
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	0	0	0	0,00	0,00
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	15,78	11,38	31,71	58,87	0,00
ΛΟΙΠΕΣ	827,34	183,9	599,66	1.610,90	0,58

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ					
ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	17,37	1,51	42,21	61,09	0,02
ΠΥΡΗΝΟΚΑΡΠΑ	60,12	601,06	100,46	761,64	0,28
ΜΗΛΟΕΙΔΗ	75,1	87,63	85,7	248,43	0,09
ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ	117,27	82,23	175,45	374,95	0,14
ΦΥΤΩΡΙΑ	1,24	4,24	3,83	9,31	0,00
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ	0,07	6,16	0,06	6,29	0,00
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΥΡΩΜΕΝΟΥΣ ΔΑΣΙΚΟΥΣ	23,78	0,03	7,72	31,53	0,00
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ		4,34	3,23	7,57	0,00
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΝΝΑΒΗ	0,26	0	1,43	1,69	0,00
ΠΡΩΤΕΙΝΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	0	0,00	0	0,00	0,00
ΡΥΖΙ	0	0	757,99	757,99	0,00
ΣΤΑΦΙΔΕΣ	0	0	0	0,00	0,00
ΣΠΟΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ	0	7,6	0	7,60	0,27
ΣΥΝΟΛΟ	40.730,54	83.449,01	151.963,51	276.143,06	

Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΘΕΙΣΑ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟ ΠΡΟΪΟΝ ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΤΟ 2014

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΞΑΝΘΗ 2014 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΡΟΔΟΠΗ 2014 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΕΒΡΟΣ 2014 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΚΛΗΡΟ ΣΙΤΑΡΙ	425,66	5.910,68	29.514,47	35.850,81
ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ	8.879,77	11.620,54	18.861,24	39.361,55
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	311,14	1.148,44	2.821,25	4.280,83
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ-ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΣΜΕΤΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΚΤΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	2.644,21	6.488,04	18.057,85	27.190,10
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ ΓΙΑ ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	3.227,29	2.974,92	10.667,82	16.870,03
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	2,4	31,10	1.746,05	1.779,55
ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΗ	69,18	198,43	430,35	697,96
ΒΑΜΒΑΚΙ	2.463,39	35.302,60	21.558,65	59.324,64

ΛΙΝΟΣ ΜΗ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0,35	0,30	0,00	0,65
ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	533,43	1.073,27	1.247,64	2.854,34
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	7.004,48	764,35	30.912,43	38.681,26
ΚΑΠΝΟΣ	1.859,44	6.048,96	392,59	8.300,99
ΝΤΟΜΑΤΕΣ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	3,21	11,36	14	28,57
ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ (ΑΚΡΟΔΡΥΑ)	61,38	99,67	383,41	544,46
ΕΠΙΣΠΟΡΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΨΥΧΑΝΘΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	13,79	53,02	38,92	105,73
ΚΥΡΙΑ ΨΥΧΑΝΘΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΩΝ	47,73	1.741,86	2.067,11	3.856,70
ΓΕΩΜΗΛΑ	0	0,00	0	0,00
ΣΠΟΡΟΙ ΣΠΟΡΑΣ	1,81		3,6	5,41
ΞΗΡΑ ΜΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΜΕΝΑ ΣΥΚΑ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ	0,2		2,08	2,28
ΛΟΙΠΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	0,2		2,02	2,22
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ			0,1	0,10
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	1.013,56	1.065,32	2.194,96	4.273,84
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	6,51	10,20	12,4	29,11
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)		0,05	0,64	0,69
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	1,9	1,37	3,23	6,50
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	9,46	47,40	17,35	74,21
ΓΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	0	5,21	237,01	242,22
ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΕΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΕΣ	12,45	2.727,52	411,08	3.151,05
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ	2,18		2,11	4,29
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΑΠΕ	9,02	13,30	54,82	77,14
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ	651,37	686,00	5.499,18	6.836,55
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	68,72	12,47	321,11	402,30
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ ΠΟΤΙΣΤΙΚΟΣ	9.262,19	1.752,96	3.342,27	14.357,42
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ-	3,66	22,91	55,5	82,07

ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ				
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ	88,72	168,86	361,87	619,45
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΧΡΗΣΗ	12,7	72,71	154,51	239,92
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΑΦΙΔΑΣ	0		0	0,00
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΜΩΝ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ - ΕΚΡΙΖΩΣΗ	0,5			0,50
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	10,35		4,75	15,10
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	2,38		0,12	2,50
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	11,02	5,25	57,78	74,05
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ	783,71	948,06	278,18	2.009,95
ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	0		0	0,00
ΠΥΡΗΝΟΚΑΡΠΑ	0		0	0,00
ΜΗΛΟΕΙΔΗ	0		0	0,00
ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ	0		0	0,00
ΦΥΤΩΡΙΑ	1,2	1,87	4,4	7,47
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ	0		0	0,00
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΥΡΩΜΕΝΟΥΣ ΔΑΣΙΚΟΥΣ	0		0	0,00
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΝΝΑΒΗ	0		0	0,00
ΠΡΩΤΕΙΝΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ			8,74	8,74
ΣΤΑΦΙΔΕΣ			0,31	0,31
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ			816,81	816,81
ΑΧΛΑΔΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ		0,70		0,70
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ		0,27		0,27
ΜΕΛΙ ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ		0,05		0,05
ΡΥΖΙ			157,9	157,90
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (VQPRD) ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ		0,10		0,10
ΣΥΝΟΛΟ	39.500,66	81.010,12	152.718,61	273.229,39

Η συνολική καλλιεργήσιμη έκταση (πλην των βοσκοτόπων) στον νομό ΞΑΝΘΗΣ το 2020 σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία ΟΣΔΕ είναι 40.730,54 εκτάρια (ή 407.305 στρέμματα)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	2014 ΕΚΤΑΣΗ ha	2020 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ * %
ΣΚΛΗΡΟ ΎΣΙΤΑΡΙ	425,66	550,88	125,22	29,42
ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ	8.879,77	7.104,67	-1.775,10	-19,99
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	311,14	337,75	26,61	8,55
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ- ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΣΜΕΤΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΚΤΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	2.644,21	4.106,09	1.461,88	55,29
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ ΓΙΑ ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	3.227,29	8.110,45	4.883,16	151,31
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	2,40	0,00	-2,40	-100,00
ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΗ	69,18	83,87	14,69	21,23
ΒΑΜΒΑΚΙ	2.463,39	3.714,49	1.251,10	50,79
ΛΙΝΟΣ ΜΗ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0,35	0,00	-0,35	-100,00
ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	533,43	694,16	160,73	30,13
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	7.004,48	6.298,75	-705,73	-10,08
ΚΑΠΝΟΣ	1.859,44	1.040,37	-819,07	-44,05
ΝΤΟΜΑΤΕΣ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	3,21	6,44	3,23	100,62
ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ (ΑΚΡΟΔΡΥΑ)	61,38	491,41	430,03	700,60
ΕΠΙΣΠΟΡΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΨΥΧΑΝΘΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	13,79	0,00	-13,79	-100,00
ΚΥΡΙΑ ΨΥΧΑΝΘΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΩΝ	47,73	0,00	-47,73	-100,00

ΓΕΩΜΗΛΑ	0,00	235,42	235,42	
ΣΠΟΡΟΙ ΣΠΟΡΑΣ	1,81	71,44	69,63	3.846,96
ΞΗΡΑ ΜΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΜΕΝΑ ΣΥΚΑ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ	0,20	0,00	-0,20	-100,00
ΛΟΙΠΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	0,20	0,00	-0,20	-100,00
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	1.013,56	751,80	-261,76	-25,83
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	6,51	10,10	3,59	55,15
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	1,90	1,00	-0,90	-47,37
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	9,46	24,37	14,91	157,61
ΓΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	0,00	14,13	14,13	
ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΕΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΕΣ	12,45	0,00	-12,45	-100,00
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ	2,18	1,07	-1,11	-50,92
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΑΠΕ	9,02	18,87	9,85	109,20
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ	651,37	336,81	-314,56	-48,29
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	68,72	0,00	-68,72	-100,00
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ ΠΟΤΙΣΤΙΚΟΣ	9.262,19	5.466,17	-3.796,02	-40,98
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ- ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	3,66	0,00	-3,66	-100,00
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ	88,72	100,52	11,80	13,30
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΧΡΗΣΗ	12,70	21,08	8,38	65,98
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΑΦΙΔΑΣ	0,00	0,10	0,10	
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΜΩΝ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ - ΕΚΡΙΖΩΣΗ	0,50	0,00	-0,50	-100,00
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	10,35	0,00	-10,35	-100,00
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	2,38	0,00	-2,38	-100,00
ΛΟΙΠΕΣ	11,02	15,78	4,76	43,19

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ				
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ – ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ	783,71	827,34	43,63	5,57
ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	0,00	17,37	17,37	
ΠΥΡΗΝΟΚΑΡΠΑ	0,00	60,12	60,12	
ΜΗΛΟΕΙΔΗ	0,00	75,10	75,10	
ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ	0,00	117,27	117,27	
ΦΥΤΩΡΙΑ	1,20	1,24	0,04	3,33
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ	0,00	0,07	0,07	
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΥΡΩΜΕΝΟΥΣ ΔΑΣΙΚΟΥΣ	0,00	23,78	23,78	
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΝΝΑΒΗ	0,00	0,26	0,26	
	39.500,66	40.730,54		

1.1.ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ (2014-2020):

Οι εκτάσεις του σκληρού σιταριού διαχρονικά από το 2014 αυξήθηκαν στα επίπεδα των 551 εκταρίων το 2020.

Στα λοιπά σιτηρά περιλαμβάνονται το μαλακό σιτάρι, το κριθάρι ζωοτροφικό και ζυθοποιίας, η βρώμη, η σίκαλη, και τριτικάλε.

Τα λοιπά σιτηρά καλύπτουν έκταση 7.105 εκταρίων το 2020. Ο μαλακός σίτος με ποσοστό 40% με 4.329 εκτάρια και το κριθάρι με 37% με 2.676 εκτάρια). Ωστόσο, εμφανίζονται μειωμένα κατά 20% σε σχέση με το 2014.

Μεγάλη άνοδο στον Νομό σημειώνουν τα κτηνοτροφικά φυτά για ζωοτροφές, σημειώνοντας, κατά το 2020, αύξηση της τάξης του 151,31% (8.110 εκτάρια), κυρίως λόγω της ανάπτυξης της κτηνοτροφίας στον Νομό της Ξάνθης.

Στα κτηνοτροφικά φυτά για ζωοτροφές δηλώνονται, επίσης, από τους κτηνοτρόφους και καλλιέργειες όπως ο βίκος, τα κτηνοτροφικά κουκιά, τα μπιζέλια, τα ρεβίθια, το καλαμπόκι (περίπου 1.100 εκτάρια), το σκληρό σιτάρι (131 εκτάρια), το τριφύλλι (625 εκτάρια), η μηδική (780 εκτάρια) και 1240 εκτάρια κοφτολίβαδα. Οι παραγωγές αυτές γίνονται, προκειμένου οι κτηνοτρόφοι να **μην έχουν υποχρέωση να τηρήσουν την διαφοροποίηση καλλιεργειών (δηλαδή, παραγωγοί με 100-300 στρέμματα να έχουν υποχρεωτικά 2 διαφορετικές καλλιέργειες και παραγωγοί με πάνω από 300 στρέμματα να έχουν υποχρέωση για 3 διαφορετικές καλλιέργειες).**

Έτσι, παραγωγοί και ειδικά κτηνοτρόφοι με 10 εκτάρια αρόσιμης γης και άνω που αν παραπάνω από το 75% της αρόσιμης γης τους είναι σε αγρανάπαυση, αγρωστώδη ή λοιπά ποώδη κτηνοτροφικά φυτά ή συνδυασμός και ταυτοχρόνως δεν υπάρχουν εναπομείναντα παραπάνω από 300 στρέμματα αρόσιμης γης ή αν παραπάνω από το 75% της συνολικής γης χρησιμοποιείται για την παραγωγή αγρωστωδών ή λοιπών ποωδών κτηνοτροφικών φυτών και ταυτοχρόνως δεν υπάρχουν εναπομείναντα

παραπάνω από 300 στρέμματα αρόσιμης γης, τότε **δε χρειάζεται να τηρηθεί διαφοροποίηση καλλιεργειών.**

Το καλαμπόκι στον νομό Ξάνθης παρουσίασε διαχρονικά μία μείωση περίπου 41% και διαμορφώθηκε στα 5.466 εκτάρια (υπενθυμίζουμε πως 1.100 εκτάρια καλαμποκιού δηλώθηκαν στα κτηνοτροφικά φυτά επομένως η μείωση είναι λιγότερη). Παρόλα αυτά ο νομός είναι 1^{ος} στη Θράκη στη καλλιέργεια καλαμποκιού.

Άλλη υποχρέωση της πράσινης ενίσχυσης είναι και η ύπαρξη περιοχών οικολογικής εστίασης για κάθε παραγωγό που ξεπερνά τα 150 στρέμματα. Τέτοιες περιοχές θεωρούνται η αγρανάπαυση και εκτάσεις με καλλιέργειες με ικανότητα δέσμευσης αζώτου όπως μηδική, κτηνοτροφικά όσπρια, βίκος κλπ.

Η αγρανάπαυση (2020) -εκτάσεις σε καλή γεωργική κατάσταση που προσμετρούνταν στα εκτατικά δικαιώματα (2014)- έχει αυξηθεί κατά 55% στα 4.107 εκτάρια το 2020

Οι ενεργειακές καλλιέργειες (ηλίανθος, ελαιοκράμβη) εξακολουθούν να κατέχουν (παρόλο τη μείωση των εκτάσεων κατά 10%) σημαντική έκταση 6.299 εκταρίων το 2020 στον νομό Ξάνθης

Στον καπνό είχαμε μείωση των εκτάσεων κατά 44%.

Στο βαμβάκι σημειώθηκε αύξηση κατά 51%.

Στις λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες (ακτινίδια , ρόδια) υπάρχει αξιοσημείωτο ενδιαφέρον για την περαιτέρω αύξηση τους, καθώς το 2020 στον νομό Ξάνθης καλύπτουν συνολικά 827 εκτάρια, εκ των οποίων τα 586 είναι ακτινίδια και τα 198 ρόδια. Ειδικά τα ακτινίδια προσφέρουν υψηλό στρεμματικό όφελος στους παραγωγούς, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι η Ελλάδα γίνεται η 2^η εξαγωγική δύναμη στην Ευρώπη, μετά την Ιταλία.

Οι ροδακινιές μεταποίησης το 2020 στον ν. Ξάνθης καταλαμβάνουν 17 εκτάρια, τα πυρηνόκαρπα (ροδάκινα, βερίκοκα) 60 εκτάρια και τα μηλοειδή 75 εκτάρια.

Οι ελιές με 695 εκτάρια το 2020 (+30%) και τα ακρόδρυα -καρποί με κέλυφος (καρυδιά, αμυγδαλιά) είχαν αύξηση κατά 700%, φθάνοντας τα 491 εκτάρια το 2020.

1.2. ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ (2014-2020)

Η συνολική καλλιεργήσιμη έκταση (πλην των βοσκοτόπων) στον νομό ΡΟΔΟΠΗΣ το 2020 σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία ΟΣΔΕ είναι 83.449,01 εκτάρια (ή 834.490 στρέμματα)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	2014 ΕΚΤΑΣΗ ha	2020 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ * %
ΣΚΛΗΡΟΣ ΣΙΤΟΣ	5.910,68	4.124,21	-1.786,47	-30,22
ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ	11.620,54	6.595,04	-5.025,50	-43,25
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	1.148,44	797,04	-351,40	-30,60
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ- ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ	6.488,04	5.382,28	-1.105,76	-17,04

ΠΡΟΣΜΕΤΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΚΤΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ				
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ ΓΙΑ ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	2.974,92	19.207,86	16.232,94	545,66
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	31,10	17,11	-13,99	-44,98
ΟΣΠΡΙΑ ΒΡΩΣΙΜΑ	198,43	167,47	-30,96	-15,60
ΒΑΜΒΑΚΙ	35.302,60	33.309,02	-1.993,58	-5,65
ΛΙΝΟΣ ΜΗ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0,30	0,11	-0,19	-63,33
ΕΛΑΙΩΝΕΣ	1.073,27	2.451,39	1.378,12	128,40
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	764,35	1.565,39	801,04	104,80
ΚΑΠΝΟΣ	6.048,96	4.684,35	-1.364,61	-22,56
ΤΟΜΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ	11,36	13,24	1,88	16,55
ΑΚΡΟΔΡΥΑ (ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ)	99,67	406,07	306,40	307,41
ΕΠΙΣΠΟΡΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΨΥΧΑΝΘΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	53,02	0,00	-53,02	-100,00
ΚΥΡΙΑ ΨΥΧΑΝΘΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΩΝ	1.741,86	0,00	-1.741,86	-100,00
ΓΕΩΜΗΛΑ	0,00	68,54	68,54	
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (VQPRD) ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ	0,10	0,00	-0,10	-100,00
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	1.065,32	1.162,94	97,62	9,16
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	10,20	9,56	-0,64	-6,27
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	1,37	4,13	2,76	201,46
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	47,40	229,27	181,87	383,69
ΓΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	5,21	10,31	5,10	97,89
ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΕΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΕΣ	2.727,52	0,00	-2.727,52	-100,00

ΜΕΛΙ ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ	0,05	0,00	-0,05	-100,00
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ	0,27	0,05	-0,22	-81,48
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΑΠΕ	13,30	35,07	21,77	163,68
ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ	686,00	621,45	-64,55	-9,41
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	12,47	0,00	-12,47	-100,00
ΑΧΛΑΔΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	0,70	0,00	-0,70	-100,00
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ ΠΟΤΙΣΤΙΚΟΣ	1.752,96	1.285,11	-467,85	-26,69
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ- ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	22,91	0,00	-22,91	-100,00
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ	168,86	199,45	30,59	18,12
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΧΡΗΣΗ	72,71	112,36	39,65	54,53
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΑΦΙΔΑΣ	0,00	0,11	0,11	
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	0,05	0,00	-0,05	-100,00
ΛΟΠΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	5,25	11,38	6,13	116,76
ΛΟΠΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ	948,06	183,90	-764,16	-80,60
ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	0,00	1,51	1,51	
ΠΥΡΗΝΟΚΑΡΠΑ	0,00	601,06	601,06	
ΜΗΛΟΕΙΔΗ	0,00	87,63	87,63	
ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ	0,00	82,23	82,23	
ΦΥΤΩΡΙΑ	1,87	4,24	2,37	126,74
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ	0,00	6,16	6,16	
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΥΡΩΜΕΝΟΥΣ ΔΑΣΙΚΟΥΣ	0,00	0,03	0,03	
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	0,00	4,34	4,34	
ΣΠΟΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ	0,00	7,60	7,60	
	81.010,12	83.449,01		

Ειδικότερα στο Νομό Ροδόπης (2014-2020):

Οι καλλιεργηθείσες εκτάσεις με σκληρό σιτάρι μειώθηκαν μεταξύ 2014-2020 κατά 30% και καλύπτουν έκταση 4.124 εκταρίων.

Στα λοιπά σιτηρά περιλαμβάνονται το μαλακό σιτάρι, το κριθάρι ζωοτροφικό και ζυθοποιίας, η βρώμη, η σίκαλη, και το τριτικάλε. Στον νομό Ροδόπης τα λοιπά σιτηρά κατέχουν συνολική έκταση της τάξης των 6.595 εκταρίων το 2020, σημειώνοντας μείωση κατά 43% σε σχέση με το 2014.

Τα κτηνοτροφικά φυτά για ζωοτροφές εμφανίζουν και στο νομό Ροδόπης μεγάλη άνοδο το 2020 κατά 546% (19.208 εκτάρια).

Σε αυτή την κατηγορία δηλώνονται και καλλιέργειες όπως: βίκος (631 εκτάρια), κτηνοτροφικά κουκιά, μπιζέλια, ρεβίθια, καλαμπόκι (περίπου 555 εκτάρια), μηδική σανός για αποξήρανση και ξηρική (2.382 εκτάρια) τριφύλλι ζωοτροφές (2.715 εκτάρια) και 11.809 εκτάρια κοφτολίβαδα κ.α.

Η αγρανάπωση (2020) -εκτάσεις σε καλή γεωργική κατάσταση που προσμετρούνταν στα εκτατικά δικαιώματα (2014) - έχει μειωθεί κατά 17%, κατέχοντας 5.382 εκτάρια το 2020

Οι ενεργειακές καλλιέργειες (ηλίανθος, ελαιοκράμβη) κατέχουν έκταση 1.565 εκταρίων το 2020, σημειώνοντας αύξηση 105% σε σχέση με το 2014.

Η βαμβακοκαλλιέργεια, αν και μειώθηκε κατά 6%, καλύπτει έκταση 33.309 εκταρίων και ποσοστό 40% της συνολικά καλλιεργηθείσας έκτασης.

Οι λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες το 2020 εκτείνονται σε 184 εκτάρια (67 εκτάρια ακτινίδια, 93 ρόδια) και οι ελιές 2.451 εκτάρια.

Τα πυρηνόκαρπα (με την πλειοψηφία να ανήκει στις κερασιές) καταλαμβάνουν το 2020 601 εκτάρια και τα μηλοειδή 88 εκτάρια.

Τα ακρόδρυα -καρποί με κέλυφος (καρυδιά, αμυγδαλιά) είχαν αύξηση κατά 307%, φθάνοντας τα 406 εκτάρια το 2020.

Τα ενεργειακά φυτά (ηλίανθος, ελαιοκράμβη για παραγωγή βιοντίζελ) προσφέρουν μία διέξοδο στην κατεύθυνση της διατήρησης της γεωργικής δραστηριότητας σε πολλές περιοχές και ειδικά στη Θράκη. Είναι εμφανής η αντικατάσταση μεγάλου μέρους των εκτάσεων της καλλιέργειας των σιτηρών με νέες καλλιέργειες, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και προοπτικές ανάπτυξης και ενίσχυσης του εισοδήματος των παραγωγών, όπως είναι και τα κτηνοτροφικά και ενεργειακά φυτά.

Ο καπνός στον Νομό Ροδόπης, παρότι σε σχέση με το 2014 παρουσιάζει μείωση κατά 22,56%, αποτελεί μία βασική καλλιέργεια στην περιοχή καθώς στις πλείστες των περιπτώσεων είναι μονοκαλλιέργεια, δίνει εισόδημα σε 5.500 παραγωγών και καλύπτει το 5,61% της καλλιεργηθείσας έκτασης στον Νομό Ροδόπης.

1.3. ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ (2014 -2020)

Η συνολική καλλιεργήσιμη έκταση (πλην των βοσκοτόπων) στον νομό ΕΒΡΟΥ το 2020 σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία ΟΣΔΕ είναι 151.963,51 εκτάρια (ή 1.519.635 στρέμματα)

	2014 ΕΚΤΑΣΗ ha	2020 ΕΚΤΑΣΗ ha	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ * %
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ				
ΣΚΛΗΡΟ ΣΙΤΑΡΙ	29.514,47	23.321,92	-6.192,55	-20,98
ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ	18.861,24	6.270,02	-12.591,22	-66,76
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	2.821,25	2.095,64	-725,61	-25,72
ΠΡΩΤΕΙΝΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	8,74	0,00	-8,74	-100,00
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ- ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΚΑΛΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΣΜΕΤΡΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΕΚΤΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	18.057,85	13.647,10	-4.410,75	-24,43
ΡΥΖΙ	157,90	757,99	600,09	380,04
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ ΓΙΑ ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ	10.667,82	32.081,78	21.413,96	200,73
ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΑ	1.746,05	11,03	-1.735,02	-99,37
ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΗ	430,35	1.331,64	901,29	209,43
ΒΑΜΒΑΚΙ	21.558,65	28.817,84	7.259,19	33,67
ΛΙΝΟΣ ΜΗ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0,00	1,53	1,53	
ΛΙΝΟΣ ΚΛΩΣΤΙΚΟΣ	0,00	0,82	0,82	
ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	1.247,64	2.158,10	910,46	72,97
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	30.912,43	30.748,84	-163,59	-0,53
ΚΑΠΝΟΣ	392,59	289,99	-102,60	-26,13
ΝΤΟΜΑΤΕΣ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	14,00	2,98	-11,02	-78,71
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	0,10	0,00	-0,10	-100,00
ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ	383,41	617,77	234,36	61,13
ΕΠΙΣΠΟΡΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΨΥΧΑΝΘΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	38,92	0,00	-38,92	-100,00
ΚΥΡΙΑ ΨΥΧΑΝΘΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΟΣΠΡΙΟΕΙΔΩΝ	2.067,11	0,00	-2.067,11	-100,00
ΓΕΩΜΗΛΑ	0,00	86,10	86,10	
ΣΠΟΡΟΙ ΣΠΟΡΑΣ	3,60	46,17	42,57	1.182,50
ΞΗΡΑ ΜΗ	2,08	0,00	-2,08	-100,00

ΜΕΤΑΠΟΙΗΜΕΝΑ ΣΥΚΑ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ				
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΣΤΑ ΜΙΚΡΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	816,81	0,00	-816,81	-100,00
ΛΟΙΠΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	2,02	0,00	-2,02	-100,00
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	2.194,96	1.875,21	-319,75	-14,57
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	12,40	17,89	5,49	44,27
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	3,23	12,09	8,86	274,30
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	17,35	205,69	188,34	1.085,53
ΓΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	237,01	793,00	555,99	234,59
ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΕΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΕΣ	411,08	0,00	-411,08	-100,00
ΧΩΡΟΙ ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΩΝ	2,11	0,00	-2,11	-100,00
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΜΕ ΑΠΕ	54,82	65,19	10,37	18,92
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ	5.499,18	3.987,67	-1.511,51	-27,49
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	321,11	0,00	-321,11	-100,00
ΣΤΑΦΙΔΕΣ	0,31	0,00	-0,31	-100,00
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ ΠΟΤΙΣΤΙΚΟΣ	3.342,27	1.058,44	-2.283,83	-68,33
ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ- ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	55,50	0,00	-55,50	-100,00
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΝΟΥ	361,87	433,99	72,12	19,93
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΧΡΗΣΗ	154,51	175,62	21,11	13,66
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	0,64	0,00	-0,64	-100,00
ΕΛΑΙΟΥΧΟΙ ΣΠΟΡΟΙ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	4,75	0,00	-4,75	-100,00
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ (ΕΠΙΣΠΟΡΗ)	0,12	0,00	-0,12	-100,00
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	57,78	31,71	-26,07	-45,12
ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ – ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ	278,18	599,66	321,48	115,57
ΡΟΔΑΚΙΝΙΕΣ	0,00	42,21	42,21	

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ				
ΠΥΡΗΝΟΚΑΡΠΑ	0,00	100,46	100,46	
ΜΗΛΟΕΙΔΗ	0,00	85,70	85,70	
ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ	0,00	175,45	175,45	
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΝΝΑΒΗ	0,00	1,43	1,43	
ΦΥΤΩΡΙΑ	4,40	3,83	-0,57	-12,95
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ	0,00	0,06	0,06	
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΥΡΩΜΕΝΟΥΣ ΔΑΣΙΚΟΥΣ	0,00	7,72	7,72	
ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	0,00	3,23	3,23	
	152.718,61	151.963,51		

Ειδικότερα για τον νομό Έβρου (2014-2020):

Το 2014 καλλιεργούνταν στην Ελλάδα περίπου 200.000 εκτάρια στρέμματα καλαμποκιού, κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα (Έβρος, Σέρρες, Καβάλα, Ξάνθη, Θεσσαλονίκη). Πρώτος νομός σε καλλιεργούμενες εκτάσεις ήταν ο Έβρος (καλλιέργεια άνω των 25 χιλιάδων εκταρίων) .

Το αυξημένο κόστος παραγωγής του καλαμποκιού, τα υψηλά κόστη μεταφοράς κατά την πώληση (π.χ από Ορεστιάδα για το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης), προβλήματα διάθεσης των προϊόντων λόγω διεθνών εμπορικών συγκυριών και χαμηλών τιμών παραγωγού καθώς και η άμεση γειτνίαση του νομού Έβρου με τη Βουλγαρία και την εισαγωγή δημητριακών με χαμηλό κόστος παραγωγής, οδήγησαν στην πλήρη κατάρρευση της καλλιέργειας του καλαμποκιού στον νομό Έβρου.

Σήμερα τα εκτάρια καλαμποκιού στην περιοχή ανέρχονται σε 1.058 (μείωση κατά 68% σε σχέση με το 2014) .

Οι εκτάσεις του σκληρού σιταριού διαχρονικά από το 2014 μειώθηκαν κατά 21% , ωστόσο παραμένουν στα υψηλά επίπεδα των 23.322 εκταρίων το 2020.

Στα λοιπά σιτηρά περιλαμβάνονται το μαλακό σιτάρι , το κριθάρι ζωοτροφικό και ζυθοποιίας, η βρώμη , σίκαλη, και τριτικάλε.

Στον νομό Έβρου τα λοιπά σιτηρά κατέχουν συνολική έκταση 6.270 εκταρίων το 2020 (ο σίτος μαλακός κατείχε το 2020 3.907 εκτάρια , το κριθάρι 2.098 εκτάρια), αν και μειώθηκαν κατά 67% σε σχέση με το 2014.

Τα κτηνοτροφικά φυτά για ζωοτροφές στον νομό Έβρου εμφανίζουν μεγάλη άνοδο το 2020 κατά 201% σε σχέση με το 2014 (32.082 εκτάρια). Στα κτηνοτροφικά φυτά για ζωοτροφές δηλώνονται και καλλιέργειες όπως βίκος (790 εκτάρια), κτηνοτροφικά κουκιά, μπιζέλια , ρεβίθια , καλαμπόκι (περίπου 427 εκτάρια), μηδική σανός και ξηρική μηδική για ζωοτροφή (21.018 εκτάρια) και 8.073 εκτάρια κοφτολίβαδα.

Η μηδική καταλαμβάνει και εδώ πολύ μεγάλο ποσοστό λόγω και της προτίμησης της και για βιολογική καλλιέργεια με πρωμοδότηση.

Η αγρανάπαυση (2020) - εκτάσεις σε καλή γεωργική κατάσταση που προσμετρούνταν στα εκτατικά δικαιώματα (2014)- έχει μειωθεί κατά 24%, διατηρώντας όμως 13.647 εκτάρια το 2020.

Οι ενεργειακές καλλιέργειες (ηλιάνθος, ελαιοκράμβη) εξακολουθούν να κατέχουν πολύ μεγάλη (ανεπαίσητη μείωση 0,5%) έκταση 30.749 εκταρίων το 2020. Στην ουσία η καλλιέργεια του ηλιάνθου αντικατέστησε διαχρονικά τον αραβόσιτο.

Επίσης η βαμβακοκαλλιέργεια αυξήθηκε κατά 34% και διαμορφώθηκε στα υψηλά των 28.818 εκταρίων.

Οι λοιπές δενδρώδεις καλλιέργειες το 2020 κατελάμβαναν 600 εκτάρια (μουριές 545 εκτάρια και ρόδια 20) και οι ελιές 2.158 εκτάρια .

Οι ροδακινίες μεταποίησης το 2020 στον ν. Έβρου καταλαμβάνουν 42 εκτάρια, τα πυρηνόκαρπα (ροδάκινα, βερίκοκα) 100εκτάρια και τα μηλοειδή 86 εκτάρια.

Τα ακρόδρυα - καρποί με κέλυφος (καρυδιά, αμυγδαλιά) είχαν αύξηση κατά 61% στα 618 εκτάρια το 2020.

2. ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ

2.1 ΒΑΜΒΑΚΙ

Η καλλιέργεια του βαμβακιού για την Θράκη αποτελεί γεωργική δραστηριότητα ιδιαίτερης σημασίας, αφού καλύπτει περίπου το 24% της καλλιεργηθείσας έκτασης στην περιοχή. Οι νομοί Ροδόπης και Έβρου είναι ο δεύτερος και ο τρίτος νομός σε καλλιεργούμενη με βαμβάκι έκταση στην Ελλάδα.

Εκτός από τους 9.500 θρακιώτες καλλιεργητές (2020) που ζουν από το βαμβάκι στη Θράκη, υπάρχουν ακόμη 9 εκκοκκιστήρια που το μεταποιούν και δυο κλωστήρια και πλεκτήρια που χρησιμοποιούν αποκλειστικά βαμβάκι Θράκης.

Το 2019 καταγράφεται αύξηση στην παραγωγή σύσπορου βαμβακιού και στις τρεις Περιφερειακές ενότητες της Θράκης, ενώ η μεγαλύτερη αναλογία εξακολουθεί να αντιστοιχεί στον Έβρο (90,720 τόνοι, με ποσοστό 51%). Ακολουθεί η Ροδόπη (72,033 τόνοι, με ποσοστό 40%), ενώ μικρότερη παραμένει η συμμετοχή της Ξάνθης (15.442 τόνοι).

Οι σημερινές απαιτήσεις από το βαμβάκι στη διεθνή αγορά

Ποιες είναι οι συνθήκες στη διεθνή κλωστοϋφαντουργία σήμερα και τι απαιτούν από το βαμβάκι:

- Ο έντονος ανταγωνισμός και η τεχνολογική εξέλιξη (μηχανές κλωστηρίων με πολύ υψηλές ταχύτητες) απαιτούν **βαμβάκι ανώτερης ποιότητας**.
- Η κλιματική αλλαγή αλλά και η συνειδητοποίηση των καταναλωτών υψηλού εισοδήματος απαιτούν **βαμβάκι που παράχθηκε με βιώσιμες γεωργικές πρακτικές**.
- Η ανάγκη για χαμηλότερες εισροές (τόσο για χαμηλότερο κόστος, όσο και για περιβαλλοντικούς λόγους), αλλά ταυτόχρονα και υψηλότερες στρεμματικές αποδόσεις, άρα και καλύτερο εισόδημα, απαιτούν την **εφαρμογή ευφυσούς γεωργίας** και γενικότερα την ψηφιοποίηση της καλλιέργειας.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα της βαμβακοπαραγωγής στη Θράκη είναι ότι κατά σημαντικό ποσοστό αυτής πραγματοποιείται σε ξηρικά και όχι αρδευόμενα χωράφια. Κατά συνέπεια είναι απαραίτητο προκειμένου να αυξηθεί το εισόδημα των Θρακιωτών βαμβακοπαραγωγών αλλά και να βελτιωθεί η ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος, μεγάλο μέρος των εκτάσεων που καλλιεργούνται να μετατραπούν από ξερικές σε αρδευόμενες.

Απαραίτητη, επίσης, προϋπόθεση για την επιβίωση της παραγωγής βάμβακος είναι η διατήρηση της συνδεδεμένης ενίσχυσης.

Αν θέλουμε στη Θράκη να συνεχίσει το βαμβάκι να δίνει ένα καλό εισόδημα στους χιλιάδες βαμβακοπαραγωγούς και να συνεχίσουν να λειτουργούν με επιτυχία οι μεταποιητικές επιχειρήσεις, **πρέπει να παραχθεί ένα ανταγωνιστικό στις διεθνείς αγορές προϊόν, υψηλότερης αξίας**, που η υπεραξία του να επιστρέφει σε όλους τους συμμετέχοντες.

Με τη συνεργασία, παραγωγών, μεταποίησης και Πολιτείας πρέπει να υλοποιηθεί στη Θράκη ένα πρόγραμμα παραγωγής βαμβακιού με «ταυτότητα». Ταυτότητα, που θα του δίνει τη δυνατότητα να διατίθεται σε υψηλότερες τιμές στη διεθνή αγορά.

Στο βαμβάκι αυτό θα πρέπει να:

- Μετριέται η ποιότητα η ταξινόμηση του κατά 100%, έτσι ώστε να είναι δεδομένη η διασφάλιση για τον πελάτη.
- Είναι πιστοποιημένη παραγωγή του, σύμφωνα με διεθνή συστήματα πιστοποίησης, και να υπάρχει 100% ιχνηλασιμότητα.
- Στα αγροτεμάχια που συμμετέχουν στο πρόγραμμα να εφαρμοστούν συστήματα ευφυούς γεωργίας, με στόχο αποδοτικότερη άρδευση, σωστή λίπανση και καλύτερη αντιμετώπιση ασθενειών.
- Να υπάρχει ειδική δράση προώθησης του στις διεθνείς αγορές, όχι απλά ως «Ελληνικό βαμβάκι», αλλά με δική του ταυτότητα, που θα το κάνει ιδιαίτερο ως Θρακιώτικο βαμβάκι.
- Αρχικά η Πολιτεία να συνεισφέρει οικονομικά στην υλοποίηση του προγράμματος αυτού, ενώ αργότερα αυτό θα αυτοχρηματοδοτείται από την υπεραξία του βαμβακιού. Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στο πρόγραμμα αυτό.
- Μέρος της παραγωγής βάμβακος στη Θράκη να ενταχθεί σε πρόγραμμα βιολογικής καλλιέργειας. Με τον τρόπο αυτό το βαμβάκι της Θράκης θα αποκτήσει πιστοποιητικό ποιότητας που θα ενισχύσει την διάθεση του στις αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου κυριαρχεί το πιστοποιημένο βαμβάκι από την Τουρκία.
- Να πραγματοποιηθεί ερευνητικό πρόγραμμα από την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, τόσο για τις πλέον αποδοτικές ποικιλίες σπόρων που πρέπει να χρησιμοποιούνται στη Θράκη, όσο και για τη δυνατότητα εφαρμογής συστήματος ευφυούς γεωργίας, προκειμένου να παραχθεί ένα ποιοτικά καλύτερο προϊόν και με χαμηλότερο κόστος παραγωγής.

2.2. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΜΗΔΙΚΗ

Τα κτηνοτροφικά φυτά, που δίνουν σημαντικές για την κτηνοτροφία ζωτροφές, ανήκουν σε διάφορες βοτανικές οικογένειες, με τα περισσότερα και τα σπουδαιότερα να ανήκουν σε δύο από αυτές: την οικογένεια των σιτηρών και την οικογένεια των ψυχανθών.

Στην πρώτη ανήκει ο αραβόσιτος, το κριθάρι, η βρώμη και η σίκαλη κυρίως (κτηνοτροφικά σιτηρά παγκόσμιας σπουδαιότητας,) καθώς επίσης και άλλα είδη που απαντώνται ή χρησιμοποιούνται για την εγκατάσταση λειμώνων.

Στην οικογένεια των ψυχανθών πρωταρχική θέση κατέχουν η μηδική (το σπουδαιότερο σανοδοτικό ή χορτοδοτικό φυτό στον κόσμο), η σόγια, τα τριφύλλια, ο βίκος, τα κτηνοτροφικά κουκιά κ.α καθώς και άλλα δευτερεύοντα που είναι απαραίτητα επίσης για την εγκατάσταση λειμώνων.

Τα κτηνοτροφικά σιτηρά και τα κτηνοτροφικά ψυχανθή συμπληρώνουν το ένα το άλλο στην κατάρτιση ορθολογικών σιτηρεσιών, απαραίτητων για την ανάπτυξη της ζωϊκής παραγωγής, ιδιαίτερα σε μια χώρα όπως η χώρα μας, ελλειμματική σε κρέας, που φιλοδοξεί να περιορίσει τις εισαγωγές της σε ζωοτροφές, συγχρόνως δε να ελέγξει το κόστος παραγωγής των κτηνοτροφικών της προϊόντων.

Από τα παραπάνω φυτά στην Ελλάδα καλλιεργούνται σε σημαντικές εκτάσεις (για τα δεδομένα της ελληνικής γεωργίας) ο αραβόσιτος και το κριθάρι από τα σιτηρά, η μηδική και ο βίκος από τα ψυχανθή. Η βρώμη και η σίκαλη καταλαμβάνουν ολοένα και μικρότερες εκτάσεις, ενώ τα πρωτεϊνούχα ψυχανθή (σπουδαία υποκατάστατα της σόγιας, υπό προϋποθέσεις) όπως τα κτηνοτροφικά κουκιά, το κτηνοτροφικό μπιζέλι, το κτηνοτροφικό ρεβύθι, το λαθούρι, το λούπινο κ.α καλλιεργούνται σε πολύ μικρές εκτάσεις.

Τα κτηνοτροφικά ψυχανθή, αλλά και όλα τα ψυχανθή, διατηρούν το πλεονέκτημα, ως φυτά αζωτόλογα (αυτά μόνο σε όλο το φυτικό βασίλειο), να εμπλουτίζουν το έδαφος με άζωτο και να συμβάλουν έτσι σημαντικά στην οικονομία αζώτου στη φύση (γι αυτό και είναι αναντικατάστατα φυτά αμειψισποράς) ενώ συγχρόνως δεν χρειάζονται αζωτούχο λίπανση ή ικανοποιούν τις ανάγκες τους με πολύ μικρές ποσότητες αζώτου.

Από τα κτηνοτροφικά ψυχανθή, το πιο σημαντικό σανοδοτικό φυτό στον κόσμο, η μηδική, αποτελεί ζωοτροφή υψηλής διατροφικής αξίας, κατάλληλη για όλα τα παραγωγικά ζώα και ιδιαιτέρως για τα γαλακτοπαραγωγά, γι' αυτό και η καλλιέργειά της αυξάνει καθημερινά, εμφανίζοντας καλές προοπτικές αφού εκτός των άλλων, αποτελεί ζωοτροφή εύγεστη και ελκυστική για τα ζώα. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι το φυτό ως βαθύρριζο και αζωτόλογο βελτιώνει τα εδάφη, ενώ συγχρόνως δίνει μεγάλες στρεμματικές αποδόσεις. Στα ζώα η μηδική χορηγείται με διάφορες μορφές, κυρίως όμως σαν σανός, άλευρο σανού, χλωρή νομή, ενσίρωμα και διάφορα αφυδατωμένα προϊόντα, ενώ αρκετές εκτάσεις μηδικής σε παγκόσμια κλίμακα βόσκονται από διάφορα είδη ζώων σε λειμώνες στους οποίους η μηδική εγκαθίσταται σε μείγματα με άλλα φυτά.

Το χόρτο της μηδικής είναι πλούσιο σε πρωτεΐνες, υδατάνθρακες, ανόργανα άλατα και βιταμίνες.

Να προστεθεί επίσης ότι η φυτοτεχνική υπεροχή της οφείλεται και στο γεγονός ότι ως φυτό πολυετές, απαιτεί δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας κάθε τέσσερα ή πέντε χρόνια και όχι κάθε χρόνο, συγχρόνως δε είναι φυτό πολλαπλών κοπών, γρήγορης αναβλάστησης μετά από κάθε κοπή (το καλοκαίρι) αρδευόμενη ή ξηρική.

Στη χώρα μας καλλιεργούνται κάθε χρόνο 1,5- 2,0 εκατ. στρέμματα με μηδική, με ένα σημαντικό ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων να απαντάται στην Θράκη (κυρίως στην Ξάνθη).

Οι προοπτικές περαιτέρω αύξησης των καλλιεργούμενων εκτάσεων είναι ευοίωνες, αφού το προϊόν ζητείται ολοένα και περισσότερο λόγω των πολλών πλεονεκτημάτων του.

Στην Θράκη, με την σημαντική ανάπτυξη της ζωϊκής παραγωγής και δη της παραγωγής γάλακτος, η καλλιέργεια της μηδικής αποτελεί απαραίτητο πυλώνα στην κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης της κτηνοτροφίας.

Η τιμή πώλησης των προϊόντων της θα μπορούσε να αυξηθεί εάν η μηδική καλλιεργούνταν, σύμφωνα με τους κανόνες της ολοκληρωμένης διαχείρισης της παραγωγής.

2.3. ΚΑΠΝΟΣ

Η καλλιέργεια καπνού ποικιλίας Μπασμά στη Θράκη αποτελεί σημαντική γεωργική δραστηριότητα, καθώς αναπτύσσεται σε ορεινές, μειονεκτικές και παραμεθόριες περιοχές, αξιοποιεί εδάφη οριακής γονιμότητας για την παραγωγή των εξαιρετικής ποιότητας καπνών ανατολικού τύπου, παρέχει απασχόληση σε σημαντικό αριθμό καλλιεργητών και συνεισφέρει θετικά στις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων.

Σε επίπεδο χώρας η παραγωγή καπνού Μπασμά ανήλθε το 2019 σε 10.571 τόνους, εκ των οποίων οι 7.710 τόνοι παρήχθησαν στη Θράκη(73%). Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής προέρχεται από τη Ροδόπη (83%), ενώ μικρότερες αναλογίες αντιστοιχούν στην Ξάνθη (15%) και στον Έβρο(2%).

Για το 2020, η παραγωγή καπνού Μπασμά σε επίπεδο χώρας εκτιμάται σε 8.400 τόνους, εκ των οποίων οι 6.300 τόνοι αναμένονται στη Θράκη(75%).

Ο αριθμός των παραγωγών στη Ροδόπη για το 2019 ανέρχεται σε 5.568 ενώ αντίστοιχα στη Ξάνθη σε 1.982 και στον Έβρο σε 165. Ο αριθμός των παραγωγών στη Ροδόπη για το 2020 ανέρχεται σε 4.972 ενώ αντίστοιχα στη Ξάνθη σε 1.825 και στον Έβρο σε 150.

Συνοπτικά για το 2020, 6.947 παραγωγοί στη Θράκη έχουν ως κύρια πηγή εισοδήματος των οικογενειών τους, την καλλιέργεια καπνού ποικιλίας Μπασμά

2.3.1.ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ - ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Α. Έργα υποδομών

- Παροχή νερού για άρδευση σε καπνοπαραγωγούς, που δεν έχουν πρόσβαση σε αρδευτικό δίκτυο. Επιλογή συγκεκριμένων περιοχών που δεν υπάρχει πρόσβαση σε σταθερής παροχής άρδευση. Σχεδιασμός και εγκατάσταση λιμνοδεξαμενών που θα παρέχουν αρδευτικό νερό στις συγκεκριμένες περιοχές και δικτύου διανομής. Απαιτείται χρηματοδότηση για μελέτη και υλοποίηση του έργου. Ήδη υπάρχουν σχετικές προμελέτες, όπως αναφέρεται στο ειδικό κεφάλαιο για τις υποδομές του αγροτικού τομέα της Θράκης.

B. Χρηματοδότηση παραγωγών για αγορά εξοπλισμού

- Χρηματοδότηση παραγωγών για την αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού, όπως μικρούς γεωργικούς ελκυστήρες 60h, φυτευτικές μηχανές σκαλιστήρια, λιπασματοδιανομείς, εξοπλισμό για ψεκασμούς με σκοπό περεταιίρω εκμηχάνιση της καλλιέργειας στη Θράκη. Αυτό θα μειώσει το κόστος παραγωγής του προϊόντος για τους καπνοπαραγωγούς και θα διευκολυνθεί η εργασία τους.
- Ενίσχυση των παραγωγών για αγορά και χρησιμοποίηση βιολογικών σκευασμάτων και εφαρμογή μη επεμβατικών μεθόδων φυτοπροστασίας (πχ. φερομονικές παγίδες) κατά την καλλιέργεια και αποθήκευση του προϊόντος που παράγουν, για προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας των παραγωγών και για ενίσχυση της βιοποικιλότητας.
- Ενίσχυση των παραγωγών για αγορά και χρησιμοποίηση πλαστικών για κάλυψη λιαστρών και σπορείων, ώστε να επιτευχθεί βελτίωση της ποιότητας και αύξηση του εισοδήματός τους.

Γ. Οικονομική στήριξη των παραγωγών

- Απευθείας χρηματική ενίσχυση (επιδότηση) από την Ε.Ε. για ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, οι οποίες καλλιεργούν ως επί το πλείστον καπνό ποικιλίας Μπασμά, ώστε να καλύπτεται η απώλεια εισοδήματος από τις χαμηλές αποδόσεις του παραγόμενου προϊόντος στο χωράφι. Συσχέτιση της απευθείας ενίσχυσης με το συνολικό εισόδημα του παραγωγού και ορισμός ως δικαιούχων των παραγωγών που έχουν ετήσιο εισόδημα κάτω ενός αποδεκτού ελάχιστου εισοδήματος.
- Απευθείας χρηματική ενίσχυση στους μικρούς παραγωγούς μέχρι 10 στρεμμάτων, ώστε να ανταποκρίνεται το εισόδημά τους σε ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης.

Υπάρχει σχετική μελέτη σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δ. Αναπροσαρμογή σχετικών ρυθμίσεων στον ΕΛΓΑ

Ανανέωση της λίστας των ασθενειών/ καταστροφών στον ΕΛΓΑ με ενσωμάτωση στη λίστα αποζημίωσης των καταστροφών από νεκρωτική ίωση του καπνού.

Ε. Δράσεις σχετικές με την ποικιλία Μπασμά

- Γενετική βελτίωση της απόδοσης του σπόρου ΒΞ81 που δίνει εξαιρετικής ποιότητας Μπασμά, ώστε να παράγεται μεγαλύτερη απόδοση σε κιλά ανά στρέμμα χωρίς παράλληλα να υποβαθμίζεται η ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος.
- Ορισμός του Μπασμά ΒΞ81 ως Προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) ή Προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη (ΠΓΕ), για απόκτηση μιας πιο συγκεκριμένης ταυτότητας που πιθανόν να ευνοήσει την εμπορική διάθεση του προϊόντος.

ΣΤ. Εκπαίδευση παραγωγών για βελτίωση γνωστικού επιπέδου τους

- Οργάνωση από τον ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ και του ΔΠΘ σεμιναρίων για καπνοπαραγωγούς, με σκοπό την βελτίωση του γνωστικού επιπέδου των παραγωγών σε θέματα καλλιέργειας και γεωργίας ακριβείας, ασφάλειας στην γεωργία, προστασίας του περιβάλλοντος.

2.3.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΑΠΝΟΥ ΤΥΠΟΥ VIRGINIA ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Η Σταυρούπολη αποτελεί μια παραδοσιακά καπνοπαραγωγική, ορεινή περιοχή της Ξάνθης. Έχει αμμώδη, με καθόλου ή μικρή κλίση, εκτάσεις και βρίσκεται στην ουσία στην μικρή κοιλάδα που δημιουργείται από την διέλευση του ποταμού Νέστου από την περιοχή. Στην δεκαετία του 80 καλλιεργήθηκαν εκτεταμένα τα καπνά τύπου βιρτζίνια στην περιοχή, με πολύ καλά ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Η καλλιέργεια Βιρτζίνια στην περιοχή σταμάτησε το 2000 και ξανάρχισε 12 χρόνια αργότερα με νέα μορφή και νέα δυναμική υπό την αιγίδα και καθοδήγηση της ΣΕΚΕ, στα πλαίσια της παραγωγής Βιολογικού καπνού για 100% εξαγωγή του στις Η.Π.Α.

Το πρωτόκολλο καλλιέργειας ταιριάζει απόλυτα στο προφίλ και την τοπογραφία της περιοχής, καθώς οι καλλιέργειες της περιοχής βρίσκονται σε οικολογικά σημαντικές ζώνες που δένουν πλήρως με την βιολογική γεωργία και τις αρχές της.

Σήμερα καλλιεργούν βιολογικό καπνό 24 καπνοπαραγωγοί σε περίπου 1000 στρέμματα και παράγουν περίπου 200 τόνους καπνά, ο οποίος αποξηραίνεται και διαχειρίζεται μετασυλλεκτικά σε πρότυπη μονάδα που έχει εγκαταστήσει η ΣΕΚΕ στην ακριτική αυτή περιοχή. Τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά είναι εξαιρετικά. Υπάρχει η δυνατότητα να αυξηθεί η καλλιέργεια, με αύξηση της παραγωγής τους 500 τόνους και ενασχόληση και άλλων κατοίκων της περιοχής στην καπνοκαλλιέργεια. Προκειμένου να υπάρξει περαιτέρω ανάπτυξη της παραγωγής καπνών ποικιλίας Βιρτζίνια στην περιοχή πρέπει να γίνουν τα εξής:

A. Έργα υποδομών

- Παροχή νερού για άρδευση σε καπνοπαραγωγούς που δεν έχουν πρόσβαση σε αρδευτικό δίκτυο. Σχεδιασμός και εγκατάσταση της επέκτασης του υπάρχοντος αρδευτικού δικτύου ώστε να παρέχεται νερό για άρδευση στις συγκεκριμένες περιοχές για να μπορέσουν να καλλιεργηθούν και άλλα διαθέσιμα αγροκτήματα στην περιοχή που τώρα βρίσκονται σε αγρανάπαυση. Απαιτείται χρηματοδότηση για μελέτη και υλοποίηση του έργου.

B. Χρηματική Ενίσχυση παραγωγών ως επιδότηση

- Απευθείας χρηματική ενίσχυση για την περιοχή ως ορεινή και μειονεκτική, ώστε να καλύπτεται η απώλεια εισοδήματος από τις χαμηλές αποδόσεις που λαμβάνονται στον καπνό και τις άλλες καλλιέργειες. Συσχέτιση της απευθείας ενίσχυσης με το συνολικό εισόδημα των παραγωγών και ορισμός ως δικαιούχων παραγωγών που έχουν ετήσιο εισόδημα κάτω του ενός αποδεκτού ελάχιστου εισοδήματος, το οποίο θα οριστεί με συγκεκριμένα κριτήρια.

2.4. ΣΙΤΗΡΑ

Ο τομέας των σιτηρών καλύπτει το 17,5% περίπου της συνολικής καλλιεργηθείσας έκτασης στη Θράκη, παρουσιάζοντας όμως σημαντική μείωση σε σχέση με το 2014 κατά 36,22% στα σιτηρά και κατά 46% στον αραβόσιτο.

Κατά συνέπεια είναι απαραίτητο να τεθούν στρατηγικοί στόχοι για τα σιτηρά στη Θράκη αφού πέραν όλων των άλλων αντιμετωπίζουν έντονο ανταγωνισμό από τις γειτονικές χώρες Βουλγαρία και Ρουμανία οι οποίες είναι σημαντικές χώρες παραγωγής σιτηρών χαμηλού κόστους (η παραγωγή μαλακού σίτου στην Ελλάδα αντιστοιχεί μόνο στο 4% της αντίστοιχης βουλγαρικής και η ελληνική παραγωγή

αραβοσίτου στο 38% της Βουλγαρικής, ενώ η Ρουμανία καταλαμβάνει την ηγέτιδα πρώτη θέση στην Ευρώπη στην παραγωγή αραβοσίτου).

Οι στρατηγικοί στόχοι στον τομέα των σιτηρών και οι προοπτικές για την ανάπτυξη τους στη Θράκη είναι οι εξής:

α) Συμβολαιακή Γεωργία

Προώθηση του **θεσμού της Συμβολαιακής γεωργίας** μεταξύ πρωτογενή τομέα και του τομέα μεταποίησης για την παραγωγή ειδικών προϊόντων (π.χ. ζυμαρικά, μύρα κλπ.). Η Συμβολαιακή Γεωργία, δηλαδή η γραπτή εμπορική συμφωνία μεταξύ παραγωγών και εταιριών τυποποίησης- μεταποίησης ή και εμπορίας αγροτικών προϊόντων με το πιστοποιημένο σύστημα παραγωγής είναι απαίτηση της αγοράς. αφού Διασφαλίζει την παραγωγή και την εμπορία ποιοτικών και ασφαλών προϊόντων, αλλά και κατοχυρώνει τα δικαιώματα του παραγωγού γνωστοποιώντας του την τιμή εκ των προτέρων. Επιπλέον εξασφαλίζεται η συνεργασία παραγωγών σκληρού σίτου με μεταποιητικές μονάδες ζυμαρικών, παραγωγών μαλακού και σκληρού σίτου με αλευροβιομηχανίες και παραγωγών κριθαριού με εταιρίες «της Θράκης και γενικά της Ελλάδος .

Στο σκληρό σιτάρι οι ποσότητες συντριπτικά στη Θράκη δεν παράγονται μέσω Συμβολαιακής γεωργίας. Άρα επιτακτική είναι η ανάγκη προσέλκυσης μεγάλης εταιρίας Ζυμαρικών και στη Θράκη που με κατάλληλα οικονομικά κίνητρα θα δημιουργήσει νέες επενδύσεις.

β) Καλλιεργητικές πρακτικές

Επιλογή ποικιλιών σίτου και κριθαριού με μειωμένες απαιτήσεις νερού, ανθεκτικών στο κρύο και στις ασθένειες, με ικανοποιητική απόδοση και υψηλή ποιότητα προϊόντος. Αξιοποίηση/βελτίωση του εγχώριου γενετικού υλικού.

Επιπλέον μεγάλο ρόλο στην ποιότητα των σιτηρών παίζει και το γενετικό υλικό των ποικιλιών που θα προτείνουν οι Βιομηχανίες ζυμαρικών, για το σκληρό και το μαλακό σιτάρι, οι Αλευροβιομηχανίες (Μύλοι Θράκης) και οι βιομηχανίες ζυθοποιίας (Βεργίνα ΑΕ , Αθηναϊκή Ζυθοποιία) για το κριθάρι μύρας. Βέβαια η ποιότητα για τον αγοραστή πρέπει να συμβαδίζει και με την αποδοτική παραγωγή ανά στρέμμα καθώς και την ικανοποιητική τιμή του παραγωγού.

Είναι σημαντική επίσης η επέκταση του συστήματος γεωργικών προειδοποιήσεων με σκοπό την ολοκληρωμένη προστασία καθώς και η προώθηση ποικιλιών κριθαριού με καλή βυνοποιητική απόδοση .

Αραβόσιτος: Βελτίωση της τεχνικής παραγωγής στην καλλιέργεια αραβοσίτου, μέσω κατάλληλων υβριδίων διαφορετικού βιολογικού κύκλου ανάλογα με τη εδαφολογική δομή και σύσταση των χωραφιών, υψηλό δυναμικό παραγωγής και με υψηλή αποτελεσματικότητα χρήσης αζώτου (για περιορισμό του κόστους παραγωγής και της επιβάρυνσης των φυσικών πόρων). Προώθηση της καλλιέργειας αραβοσίτου είτε σε περιοχές με αναπτυγμένη κτηνοτροφία είτε σε αντικατάσταση εκτάσεων αποδεδειγμένων από άλλες αρδευόμενες καλλιέργειες .

Μαλακό σιτάρι: Το μαλακό σιτάρι αποδίδει μεν καλύτερα από το σκληρό αλλά υπολείπεται σε ποιότητα. Επιπλέον οι Αλευρόμυλοι εισάγουν από Ρωσία, Ουκρανία,

Καζακστάν, Βουλγαρία μαλακό σιτάρι στην ποιότητα που θέλουν και το πληρώνουν φθηνότερα σε αρκετές περιπτώσεις σε ανταγωνιστικές τιμές.

Το μαλακό σιτάρι έχει μεγάλο βιολογικό κύκλο και ευδοκιμεί καλύτερα στις βόρειες χώρες όπως η Γερμανία, Γαλλία, Αυστρία, Ρωσία σπέρνοντας το από αρχές Σεπτεμβρίου και συγκομίζοντάς το τέλη Ιούλη.

Στη Ελλάδα όπως και στη Θράκη η ωρίμανση σταματά βίαια τέλη Μαΐου με αρχές Ιουνίου με την άνοδο των θερμοκρασιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπολείπεται σε ποιοτικές προδιαγραφές για αλευροποίηση και μεγάλο μέρος να χρησιμοποιείται ως ζωοτροφικό.

Επομένως πρέπει να εστιαστεί η προσπάθεια στην επιλογή κατάλληλων ποικιλιών μικρότερου βιολογικού κύκλου, οι οποίες θα είναι αποδοτικές αλλά και πιο ποιοτικές. Οι Έλληνες καλλιεργητές στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν χρησιμοποιούν πιστοποιημένο σπόρο μαλακού σιταριού. Η κατάταξη των ποικιλιών μαλακού σιταριού στην Ιταλία γίνεται σε πέντε κατηγορίες ανάλογα με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά :

- ✓ Ανώτατη ποιότητα: Ειδ. Βάρος:80kg/hl min , Πρωτεΐνη :13,5 %min
- ✓ Ανώτερη ποιότητα: : Ειδ. Βάρος:79kg/hl min , Πρωτεΐνη :12 %min
- ✓ Φίνο: Ειδ. Βάρος:79kg/hl min , Πρωτεΐνη :11 %min
- ✓ Απλή αρτοποιητική ικανότητα: Ειδ. Βάρος:76kg/hl min
- ✓ Εμπορικό για μπισκότα: Ειδ. Βάρος:73-75kg/hl min

Πρέπει, κατά συνέπεια να γίνει πειραματισμός ποικιλιών μαλακού σίτου προς εύρεση κατάλληλων ποικιλιών για ποιοτικό σιτάρι. Οι συνήθεις ποιοτικές προδιαγραφές για καλής ποιότητας αλευροποιήσιμο μαλακό σιτάρι στην Θράκη είναι οι εξής : Ειδικό Βάρος :77kg/hl min , Πρωτεΐνη :11,00 %min , Falling Number :300sec min, Γλουτένη:21,00 % min, Υγρασία :12,00 % max, Ξένες Ύλες :1,50 %max, Προσβεβλημένα από έντομα 0,50% max.

Σκληρό σιτάρι : Το σκληρό σιτάρι ευδοκιμεί και σε αλκαλικά εδάφη με PH>7 σε σχέση με το μαλακό. Η γεωμορφολογία του εδάφους και το κλίμα ευνοεί κυρίως το σκληρό σιτάρι όπου στη Θράκη έχει μέσες αποδόσεις 250-400 κιλά /στρέμμα ενώ το μαλακό σιτάρι 450-600 κιλά /στρέμμα.

Παρόλα αυτά το σκληρό σιτάρι καλύπτει τη διαφορά των 200 κιλών ανά στρέμμα χάρη στην καλύτερη τιμή που απολαμβάνει σε σχέση με το μαλακό αλλά και λόγω της πολύ καλής ποιότητας του. Στη Θεσσαλία επιτυγχάνονται παραγωγές σκληρού με υαλώδη 65-80% και στον Έβρο-Ροδόπη 55-75%. Εκτός από βιομηχανίες ζυμαρικών και αλευροβιομηχανίες θα αγοράσουν σκληρό σιτάρι με υαλώδη 70% προκειμένου να παράγουν σμιγδάλι αλλά και αλεύρι κίτρινου τύπου φαρίνα.

Σήμερα με τη χρήση πιστοποιημένου σπόρου σκληρού σίτου 12 κιλών /στρέμμα παρέχεται συνδεδεμένη ενίσχυση στους παραγωγούς 3,6 ευρώ /στρέμμα. Η χρήση του πιστοποιημένου σπόρου διαπιστώθηκε από τους εξαγωγείς ότι αυξάνει την ποιότητα του τελικού προϊόντος. Το σκληρό σιτάρι έχει χαμηλό κόστος παραγωγής. Απαιτεί ελάχιστο νερό για άρδευση που είναι τόσο πολύτιμο τα τελευταία χρόνια. Είναι ένα προϊόν που η χώρα μας έχει συγκριτικό πλεονέκτημα επειδή λόγω κλίματος δεν καλλιεργείται στις Βόρειο-Ευρωπαϊκές χώρες.

Στην Ιταλία οι προδιαγραφές ποιότητας σκληρού σίτου στο Χρηματιστήριο Αγροτικών Προϊόντων της Μπολόνια έχουν ως εξής:

Fino: Πρωτεΐνη: 13,5%min, Ειδικό Βάρος :80kg/hl min, Υαλώδη 80%

1^{ης} κατηγορίας: 12,5%min, Ειδικό Βάρος :78kg/hl min, Υαλώδη 70%

Εμπορικό: 11%min, Ειδικό Βάρος :76kg/hl min, Υαλώδη 50%

γ) Συστήματα Διαχείρισης Ποιότητας

Προώθηση της πιστοποίησης. Εκσυγχρονισμός υφιστάμενων καλλιεργειών σιτηρών για αναβάθμιση της ποιότητας των σιτηρών μέσω της ένταξης της καλλιέργειας σε Συστήματα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης. Η πιστοποίηση όμως αυτή καθ' αυτή (δηλ. η λήψη πιστοποιητικού) δεν πρέπει να αποτελεί σκοπό, αλλά μέσο που θα οδηγήσει σε μια αλλαγή νοοτροπίας που θα υπηρετεί την ποιότητα προς όφελος των παραγωγών, των καταναλωτών και του περιβάλλοντος.

δ) Συνεταιρισμοί και Οργανώσεις Παραγωγών

Αναβάθμιση του ρόλου των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων στη συγκέντρωση και διαχείριση της παραγωγής δημητριακών. Στη Θράκη και σε όλη την Ελλάδα είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ απαραίτητη η συλλογική δράση, η οργάνωση και η στήριξη των γεωργών από υγιείς και ορθολογικά λειτουργούσες οργανώσεις παραγωγών και συνεταιρισμούς.

Είναι πλέον μονόδρομος για τους μικρομεσαίους τουλάχιστον παραγωγούς η οργάνωσή τους σε συλλογικά σχήματα (συνεταιρισμούς, οργανώσεις παραγωγών). Μέσα από τα σχήματα αυτά βελτιώνεται η οικονομική τους θέση και η διαπραγματευτική τους δύναμη πετυχαίνοντας οικονομίες κλίμακας τόσο στις αγορές των εφοδίων τους όσο και στην προώθηση της παραγωγής τους.

Η ενεργοποίηση του Μέτρου 9.1 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, που αφορά τη Σύσταση νέων Ομάδων και Οργανώσεων Παραγωγών στον τομέα της γεωργίας- Δημητριακών (Καλαμπόκι Ζωοτροφικό, Κριθάρι Ζωοτροφικό & Ζυθοποιίας, Σιτάρι Σκληρό, Σιτάρι Μαλακό) θα ωφελήσει τους εντασσόμενους αγρότες παρέχοντας τους τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα από κοινού τις προκλήσεις που θέτουν η αύξηση του ανταγωνισμού και η παγίωση των αγορών σε σχέση με την εμπορία των προϊόντων τους. Το Μέτρο 9.1 είναι ένα πολύ καλό κίνητρο για νεοσύστατες ομάδες και οργανώσεις παραγωγών διότι τους παρέχεται ένα ποσοστό επί του κύκλου εργασιών τους μέχρι 100 χιλιάδες το χρόνο. Η στήριξη καταβάλλεται ως κατ' αποκοπή ενίσχυση σε ετήσιες δόσεις για πέντε έτη από την ημερομηνία κατά την οποία αναγνωρίστηκε η ομάδα ή η οργάνωση παραγωγών, με βάση το επιχειρηματικό της σχέδιο. Οι Οργανώσεις Παραγωγών εκτός από τη συγκεκριμένη ενίσχυση για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών τους, θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν και τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΠΑΑ.

Ως χώρα αλλά ειδικά η περιοχή της Θράκης για την ανάπτυξη της πρέπει να στοχεύσει σε προϊόντα που έχουν συγκριτικά, παραγωγικά, εμπορικά, εξαγωγικά πλεονεκτήματα και μέσα σε αυτά είναι και τα σιτηρά. Στόχος η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της βιωσιμότητας και της αποτελεσματικότητας της ελληνικής αγροτικής οικονομίας και μέσω της αξιοποίησης όλων των αναπτυξιακών εργαλείων που η Κοινή Αγροτική Πολιτική προσφέρει.

2.5. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Οι ενεργειακές καλλιέργειες καλύπτουν περίπου το 14% της συνολικής καλλιεργηθείσας έκτασης της Θράκης. Τα προϊόντα που καλλιεργούνται κυρίως είναι ο ηλίανθος και η ελαιοκράμβη που προορίζονται κυρίως για παραγωγή βιοντίζελ και δίνουν σημαντικά καλύτερο εισόδημα από την καλλιέργεια των σιτηρών. Ιδιαίτερη ώθηση στις ενεργειακές καλλιέργειες υπήρξε με τον νόμο 3423/13.12.2005 ο οποίος ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικός για τις καλλιέργειες αυτές, ώστε να αυξηθεί εισόδημα των Ελλήνων αγροτών και να δοθεί η δυνατότητα παραγωγής βιοντίζελ από ελληνικά ενεργειακά φυτά.

Δυστυχώς η προσπάθεια που ξεκίνησε με τον συγκεκριμένο νόμο δεν ολοκληρώθηκε αφού η μετατροπή των δύο εργοστασίων της Ελληνικής βιομηχανίας ζάχαρης (της Ξάνθης και της Λάρισας) σε μονάδες παραγωγής βιοαιθανόλης από αραβόσιτο, τεύτλα και γλυκό σόργο, ενώ ξεκίνησε με πολύ καλές προοπτικές και με την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Πάντως είναι σημαντικό ότι το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής από τις ενεργειακές καλλιέργειες στην ΠΑΜΘ, όπως ο ηλίανθος και η ελαιοκράμβη που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή βιοκαυσίμων (βιοντίζελ), ανήκει στη Θράκη, η οποία με παραγωγή 90.137 τόνων το 2019 καλύπτει το 62% της παραγωγής της περιφέρειας και το 30% της χώρας. Η παραγωγή σπόρων ηλίανθου για παραγωγή βιοκαυσίμων στη Θράκη ανήλθε το 2019 σε 85.405 τόνους, παρουσιάζοντας μεγάλη άνοδο ως προς το προηγούμενο έτος (+51%), προερχόμενη κυρίως από τον Έβρο (83%) δευτερευόντως από την Ξάνθη (16%). Μικρή παραμένει η παραγωγή ελαιοκράμβης στη Θράκη (4.272 τόνοι το 2019) προερχόμενη κυρίως από την Ξάνθη (88%), καλύπτοντας το 53% του όγκου παραγωγής στην περιφέρεια και το 15% στη Χώρα, ενώ σε χαμηλό επίπεδο κυμαίνεται η παραγωγή της στον Έβρο και τη Ροδόπη.

Εξέλιξη και μεταβολή παραγωγής ενεργειακών καλλιεργειών στη Θράκη (2019-2018, σε τόνους)

Προϊόντα	Έβρος		Ροδόπη		Ξάνθη		Θράκη		Μεταβολή 2019/18 (%)
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	
Ηλίανθος	70.945	46.000	1.000	700	13.460	9.866	85.405	56.566	51,0
Ελαιοκράμβη	500	90	32	34	3.740	3.738	4.272	3.862	10,6
Λουπά	5	8	5	15	450	302	460	325	41,5
Σύνολο	71.450	46.098	1.037	749	17.650	13.906	90.137	60.753	48,4

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Επισημαίνεται ότι η έκταση και η παραγωγή των ενεργειακών καλλιεργειών της χώρας, αποτελούμενη σχεδόν στο σύνολό της, από ηλίανθο και ελαιοκράμβη, παρουσίασε το 2019 σημαντική άνοδο ως προς το προηγούμενο έτος (+14,5% και +27% αντίστοιχα), ενώ η χρήση τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται να ενισχυθεί, κυρίως εξαιτίας του περιορισμού των εισαγωγών φοινικέλαιο για παραγωγή βιοκαυσίμων. Όπως αναφέρεται σε έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2019 (COM (2019) 142 τελικό, 13.3.2019) η ιδιαίτερα έντονη επέκταση των φυτειών παραγωγής φοινικέλαιου (προέλευσης Μαλαισίας, Ινδονησίας κ.α, χωρών) στο διάστημα της περιόδου 2008-2016 προήλθε σε ποσοστό της τάξεως

του 45% από την αποψίλωση δασών, χαρακτηρίζοντας το φοινικέλαιο ως πρώτη ύλη υψηλού κινδύνου στο πλαίσιο της επιδιωκόμενης μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Συνέχεια της νέας οδηγίας της ΕΕ για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, 11.2.2018) το αποτέλεσμα ήταν οι εισαγωγές φοινικέλαιου για παραγωγή βιοντίζελ να παγώσουν στο επίπεδο που είχαν διαμορφωθεί το 2019, μια και από το 2020 προβλέπεται να υπολογιστεί το μερίδιό τους ενόψει της εφαρμογής των περιορισμών που θέτει η αναφερόμενη οδηγία από τα κράτη μέλη, το αργότερο μέχρι την 30η Ιουνίου 2021.

Οι εξελίξεις αυτές αναμένεται να επηρεάσουν ευνοϊκά τη συμμετοχή του ηλίανθου και της ελαιοκράμβης στην παραγωγή βιοντίζελ, η παραγωγή του οποίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ-27) εκτιμάται το 2020 σε 15 δισεκατομμύρια λίτρα (στοιχεία ΕΥ Agricultural Markets, short-Term Outlook, Autumn 2020), παρουσιάζοντας μικρή μείωση ως προς το 2019, (-3.2%), αλλά με αισθητή άνοδο της κατανάλωσης που προβλέπεται το 2020 να κυμανθεί σε 18,5 δισεκατ.λίτρα (+8,2%).

2.6. ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΗΣ «ΑΛΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ»

1. ΡΥΖΙ

Η καλλιέργεια του ρυζιού, υπολειπόμενη σε έκταση και όγκο παραγωγής στην Θράκη, έχει σημαντικά περιθώρια επέκτασης στις παραποτάμιες κυρίως περιοχές. Στην περίπτωση αυτή οι παραγωγοί θα πρέπει να στραφούν στην καλλιέργεια ποικιλιών μακρύκοκκων (*Oryza sativa indica*) που ολοένα και περισσότερο ζητούνται από τους καταναλωτές.

2. ΟΣΠΡΙΑ

Τα όσπρια (ξερά φασόλια, ρεβίθια, φακές, κουκιά, αρακάς) έχουν περιθώρια επέκτασης και βελτίωσης της καλλιεργητικής τεχνικής τους στα οποία η χώρα μας έχει σημαντικές ελλείψεις, ενώ καλλιεργούμενα σε περιοχές που εξασφαλίζουν την βραστερότητά τους, είναι δεδομένο ότι θα έχουν υψηλή ζήτηση.

3. ΠΑΤΑΤΕΣ

Περιθώρια παραπέρα επέκτασης στον γεωργικό χάρτη της Θράκης έχει και η καλλιέργεια της πατάτας, εάν οι νομοί Ροδόπης και Έβρου ακολουθήσουν το υπόδειγμα της Ξάνθης, στην οποία συγκεντρώνεται σήμερα η κύρια παραγωγή πατάτας της ευρύτερης περιοχής.

4. ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ

Στον πολυσυζητημένο τομέα των Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών, ευοίωνες ανοίγονται οι προοπτικές για την καλλιέργεια ζητούμενων ειδών, με αποδεδειγμένες ευεργετικές επιδράσεις στον ανθρώπινο οργανισμό και ευχέρεια τοποθέτησής τους στις αγορές του εξωτερικού, υπό την προϋπόθεση ότι τα παραγόμενα προϊόντα θα είναι αποτέλεσμα βιολογικής γεωργίας ή συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της παραγωγής. Η παραγωγική αλυσίδα θα πρέπει να ολοκληρώνεται με την κατάλληλη σύγχρονη τυποποίηση των συγκεκριμένων προϊόντων.

Μεταξύ των πολλών και με καλλιεργητικό ενδιαφέρον Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών, προτείνονται για την περιοχή της Θράκης, η ρίγανη, η μαντζουράνα, το θυμάρι, το φασκόμηλο, η μέντα και το μελισσόχορτο. Σημειώνεται ότι τα Αρωματικά και Φαρμακευτικά φυτά αξιοποιούν ξηρικά εδάφη.

5. ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΑ

Στον τομέα της δενδροκομίας, η Θράκη υστερεί σημαντικά έναντι άλλων περιοχών της χώρας, τόσο σε αριθμό καλλιεργουμένων ειδών όσο και σε καλλιεργούμενες εκτάσεις. Τα μόνα, σε αξιοσημείωτη έκταση καλλιεργούμενα είδη είναι τα ακτινίδια, τα ρόδια τα επιτραπέζια σταφύλια και οινοποιήσιμα σταφύλια και τα κεράσια.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός για την επέκταση της δενδροκομίας στην περιοχή πρέπει να περιλαμβάνει αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων των προαναφερομένων ειδών με τις κατάλληλες ποικιλίες καθώς και καλλιέργεια των ακρόδρυων (ξηροί καρποί) όπως είναι τα καρύδια και τα φουντούκια, η παραγωγή των οποίων στη χώρα μας είναι ελλειμματική, ενώ οι εισαγόμενες, σημαντικές ποσότητες από τρίτες χώρες υστερούν ποιοτικά, συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες ελληνικές. Η καλλιέργεια της συκιάς, για παραγωγή νωπών σύκων πρέπει να είναι επίσης στις προτεραιότητές μας. Πάντως ο τομέας της δενδροκομίας πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα και να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την ανάπτυξη του.

6. ΛΑΧΑΝΟΚΟΜΙΑ- ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΓΕΩΘΕΡΜΙΚΩΝ ΠΕΔΙΩΝ

Στον τομέα της λαχανοκομίας, η συνολική παραγωγή της Θράκης είναι μικρή σε σχέση με τις δυνατότητες της περιοχής, με εξαίρεση τα σπαράγγια και τα σκόρδα.

Ένα πρόγραμμα επέκτασης της καλλιέργειας κηπευτικών ειδών υπό κάλυψη (θερμοκήπια) είναι απαραίτητο να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί στην Θράκη. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα μπορούσε να περιλαμβάνει, εκτός από την καλλιέργεια των παραδοσιακά καλλιεργούμενων ειδών και την καλλιέργεια νέων, όπως τα ντοματίνια (βελανίδια) και οι έγχρωμες πιπεριές.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες στη Θράκη και μάλιστα με αξιοποίηση της γεωθεμίας. Η Θράκη διαθέτει ένα σημαντικό σε μέγεθος και ποιοτικά χαρακτηριστικά γεωθερμικό πεδίο το οποίο παραγωγικά έχει αξιοποιηθεί μόνο σε ένα μέρος της Ξάνθης. Κατά συνέπεια είναι απαραίτητο να δρομολογηθούν οι σχετικές διαδικασίες (προσέγκυση ενδιαφερομένων, προκηρύξεις) προκειμένου το μεγαλύτερο μέρος του να αξιοποιηθεί ωθώντας την ανάπτυξη των θερμοκηπιακών καλλιεργειών και της παραγωγής ενέργειας.

Για την αξιοποίησή των θερμοκηπιακών καλλιεργειών τους θεωρούμε σκόπιμο να εξετασθεί η αντίστοιχη ανάπτυξη τους σε χώρες που θεωρούνται προηγμένες τεχνολογικά (Ολλανδία, Ισραήλ) και πιθανώς να επιδιωχθεί η συνεργασία επενδυτών από τις χώρες αυτές με επιχειρηματίες ή συνεταιρισμούς της Θράκης.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί για μια ακόμα φορά ότι η ανάπτυξη της Δενδροκομίας και των Κηπευτικών Καλλιεργειών στην Θράκη παρεμποδίζεται από την έλλειψη επαρκών ποσοτήτων νερού για άρδευση, ενώ πολύ συχνά είναι τα πλημμυρικά φαινόμενα στην περιοχή. Το ίδιο ισχύει και για τα αρδευόμενα φυτά της Μεγάλης Καλλιέργειας. Αυτό σημαίνει ότι είναι απαραίτητο τώρα, περισσότερο παρά ποτέ, να εκτελεστούν έργα που αποσκοπούν στην σωστή διαχείριση και αξιοποίηση του νερού, με την εκτέλεση έργων υποδομής για την ενίσχυση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα, την εξοικονόμηση νερού, την αντιπλημμυρική προστασία, την κατασκευή λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων, τη δημιουργία λεκανών απορροής κ.ο.κ.

3.Η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Η ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Όγκος και μεταβολή παραδόσεων αιγοπρόβειου γάλακτος στη Θράκη (σε τόνους, 2019-2018)

	2019		2018		Μεταβολή 2019/18 (%)		2014	
	Πρόβειο	Αίγιο	Πρόβειο	Αίγιο	Πρόβειου	Αίγειου	Πρόβειο	Αίγιο
Έβρος	3.558	3.380	3.653	3.486	-2,6	-3,0	3.683	2.271
Ροδόπη	5.138	1.275	6.098	1.131	-15,7	12,7	5.258	913
Ξάνθη	8.345	2.777	9.769	3.109	-14,6	-10,7	7.675	1.949
Θράκη	17.041	7.432	19.520	7.726	-12,7	-3,8	16.616	5.133
ΠΑΜΘ	31.922	13.255	35.774	14.613	-10,8	-9,3		
Σύνολο χώρας	643.027	143.544	675.803	152.772	-4,8	-6,0		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 5.3.202

Όγκος και μεταβολή παραδόσεων αγελαδινού γάλακτος στη Θράκη (2019-2018)

Θράκη	2019		2018		Μεταβολή 2019/18		2014	
	Παραδόσεις	Μ. Τιμή	Παραδόσεις	Μ. Τιμή	Ποσότητας	Μ. τιμής	Παραδόσεις	Μ. τιμή
	(τόνοι)	(€/100 κιλά)	(τόνοι)	(€/100 κιλά)	(%)		(τόνοι)	(€/100 κιλά)
Έβρος	20.234	37,19	19.744	36,87	2,5	0,9	17.790	43,03
Ροδόπη	15.003	37,95	13.602	40,41	10,3	-6,1	10.006	43,82
Ξάνθη	52.953	37,45	51.317	39,36	3,2	-4,9	57.829	42,61
Θράκη	88.190	37,53	84.663	38,88	4,2	-3,5	85.625	
ΠΑΜΘ	105.146	38,16	101.263	38,95	3,8	-2,0		
Σύνολο χώρας	633.296	38,73	622.876	39,92	1,7	-3,0		

ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ														
Π.Ε/ Prefecture	ΕΚΤΡΟΦ ΕΣ/ Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦ ΕΣ/ Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦ ΕΣ/ Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦ ΕΣ/ Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦ ΕΣ/ Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦ ΕΣ/ Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦ ΕΣ/ Holdings	ΖΩΑ/ Animals
	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
1	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Rodopi	1869	265054	2260	289309	1507	231653	1425	223.511	1374	218.669	1346	214.158	1.341	205.997
Evros	1730	193449	2282	226088	1266	180545	1242	176.081	1222	176.266	1180	171.524	1.197	169.378
Xanthi	1620	221526	1644	265527	1264	189452	1198	188.118	1.113	179.008	1.072	175.169	1.060	168.395
Kavala	1306	215284	1517	232438	906	184008	869	177.875	843	177.605	822	173.942	820	173.849
Drama	838	164645	849	204803	730	158750	709	154.871	685	156.579	660	153.201	660	151.349
Total	7.363 €	1.059.958 €	8.552 €	1.218.165 €	5.673 €	944.408 €	5.443 €	920.456 €	5.237 €	908.127 €	5.080 €	887.994 €	5.078 €	868.968 €

ΒΟΟΕΙΔΗ/Bovine															
	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		
Π.Ε/ R.U	ΕΚΤΡΟΦΕΣ / Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦΕΣ / Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦΕΣ / Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦΕΣ / Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦΕΣ / Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦΕΣ / Holdings	ΖΩΑ/ Animals	ΕΚΤΡΟΦΕΣ / Holdings	ΖΩΑ/ Animals	
1	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Rodopi	1.437	25.677	1.294	25.218	1.271	25.640	1.236	27.539	1.218	28.183	1.090	27.070	1.313	26.732	
Evros	695	19.282	637	14.933	658	16.891	599	17.730	565	18.290	550	19.774	1.037	19.699	
Xanthi	930	27.747	800	24.665	785	25.306	727	24.712	688	24.045	651	25.953	852	25.973	
Kavala	338	8.728	256	8.142	202	7.670	189	6.965	179	7.258	166	7.581	266	7.601	
Drama	587	25.634	548	27.434	521	25.921	501	24.494	480	24.527	464	24.935	509	24.801	
Total	3.987	107.068	3.535	100.392	3.437	101.428	3.252	101.440	3.130	102.303	2.921	105.313	3.977	104.806	

3.1. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Η Αιγοπροβατοτροφία στη Θράκη ενώ από το 2014 έως το 2019 παρουσιάζει σημαντική μείωση και σε αριθμό εκτροφών κατά 31% και σε αριθμό ζώων κατά 17,52% αντίθετα οι ποσότητες γάλακτος που παραδόθηκαν στη βιομηχανία εμφανίζονται αυξημένες την αντίστοιχη περίοδο κατά 12%. Αυτό σημαίνει ότι οι κτηνοτρόφοι κατέβαλαν σημαντική προσπάθεια παρά τις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν (μη ικανοποιητικό επίπεδο τιμών, υψηλό κόστος εφοδίων, έλλειψη

ουσιαστικής στήριξης από την Πολιτεία) να βελτιώσουν το ζωικό τους κεφάλαιο και να αναβαθμίσουν τις μεθόδους εκτροφής του ζωικού τους κεφαλαίου και να εκσυγχρονίσουν τις εγκαταστάσεις τους. Στη δε αγελαδοτροφία πρέπει να τονιστεί ότι όχι μόνο δεν υπήρξε μείωση των εκτροφών και του ζωικού κεφαλαίου αλλά αντίθετα υπήρξε αύξηση περίπου 3% μεταξύ των ετών 2014 - 2019 στις παραδόσεις του γάλακτος και διατήρηση του αριθμού και των εκτροφών και του ζωικού κεφαλαίου. Πρέπει να τονιστεί ότι στον τομέα των βοοειδών υπάρχουν αρκετές σύγχρονες και μεγάλου μεγέθους εκτροφές που παράγουν περίπου το 14% της ελληνικής παραγωγής γάλακτος.

Είναι επίσης σημαντικό ότι στην περιοχή δραστηριοποιούνται μονάδες μεταποίησης προϊόντων κτηνοτροφίας (γαλακτοβιομηχανίες, εταιρείες αλλαντικών και κρέατος), όμως λόγω της απόστασης από τα μεγάλα αστικά κέντρα επιβαρύνεται σημαντικά και το κόστος των εφοδίων των κτηνοτρόφων αλλά και της μεταφοράς των τελικών προϊόντων της κτηνοτροφίας.

Προκειμένου να ενισχυθεί η κτηνοτροφία στη Θράκη απαιτείται:

1) Με πρωτοβουλία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ να διαμορφωθεί ένα συνυποσχετικό (MOU) μεταξύ των συνεταιρισμών, των κτηνοτρόφων της Θράκης και των εταιρειών που αγοράζουν τα προϊόντα της κτηνοτροφίας με κύριους άξονες:

α) Την σύναψη ετήσιων συμβάσεων όχι μεταξύ του κάθε κτηνοτρόφου και του αγοραστή, αλλά μεταξύ των συνεταιρισμών, των κτηνοτρόφων και των αγοραστών για το σύνολο των κτηνοτρόφων που επιθυμούν να παραδώσουν το προϊόν τους στον κάθε αγοραστή. Το σύστημα αυτό εφαρμόζεται με οφέλη για όλες τις πλευρές στον τομέα του καπνού.

Έτσι διασφαλίζεται ένα ικανοποιητικό επίπεδο τιμών για τους κτηνοτρόφους, ξεκαθαρίζουν οι όροι του παιχνιδιού αφού τα τιμολόγια διάθεσης των κτηνοτροφικών προϊόντων θα περνούν από τους συνεταιρισμούς, περιορίζονται οι ελληνοποιήσεις και δίνεται ένα σαφές μήνυμα ότι η Πολιτεία αλλά και ο ιδιωτικός τομέας στηρίζουν αποτελεσματικά την κτηνοτροφία της Θράκης.

β) Μαζική αγορά από τους αγοραστές των προϊόντων της κτηνοτροφίας, εφοδίων που χρειάζονται οι κτηνοτρόφοι και διάθεση τους σε αυτούς, παρακρατώντας την αξία των εφοδίων από την αξία των προϊόντων που αγοράζουν.

Οι μαζικές αγορές εφοδίων θα μειώσουν σημαντικά το κόστος παραγωγής των κτηνοτρόφων. Εάν, δε, οι αγορές των εφοδίων των κτηνοτρόφων γίνουν από συνεταιρισμούς της περιοχής, τότε το όφελος είναι διπλό αφού θα επιτευχθεί και η απορρόφηση σημαντικού ποσοστού φυτικής παραγωγής της περιοχής και θα μειωθεί το κόστος παραγωγής στην κτηνοτροφία.

γ) Μετατροπή όλης της παραγωγής των νέων κτηνοτρόφων σε βιολογική με την υποστήριξη του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ και των ΚΕΑ ένταξη της σε προγράμματα του ΠΑΑ για βιολογική κτηνοτροφία και απορρόφηση αυτής από τον ιδιωτικό τομέα.

- 2) Οι ευρωπαϊκές ενισχύσεις των κτηνοτρόφων της Θράκης να είναι στα υψηλότερα επίπεδα των ενισχύσεων που καταβάλλονται για το ίδιο ζωικό κεφάλαιο και με τα ίδια ιστορικά δικαιώματα σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.
- 3) Να υπάρξει επιδότηση του μεταφορικού κόστους για τα εφόδια των κτηνοτρόφων της Θράκης αλλά και για τη μεταφορά των προϊόντων τους σε μεγάλα αστικά κέντρα.
- 4) Στη νέα προγραμματική περίοδο να προκηρυχθεί μέτρο για μικρά σχέδια βελτίωσης ζωικής παραγωγής, έτσι ώστε με γρήγορες και απλές διαδικασίες να μπορούν να ενταχθούν οι κτηνοτρόφοι της Θράκης και να αναβαθμίσουν τις παραγωγικές τους εγκαταστάσεις.
- 5) Να ενισχυθούν οι κτηνιατρικές υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων της Θράκης προκειμένου να υπάρξει ουσιαστική επιστημονική στήριξη των κτηνοτρόφων, καθώς επίσης και να υπάρξει επαρκής στελέχωση των ΚΕΑ με κτηνιάτρους.
- 6) Να προκηρυχθεί στο επόμενο ΠΑΑ η δράση ΟΠΑΑΧ έτσι ώστε οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης να μπορέσουν να υλοποιήσουν έργα αγροτικής οδοποιίας και διαχείρισης νερού (μικρές λιμνοδεξαμενές και μικρά αρδευτικά δίκτυα που θα υποστηρίζουν το έργο των κτηνοτρόφων των ορεινών περιοχών της Θράκης).
- 7) Είναι σημαντικό ότι λόγω της γειτνίασης με την Τουρκία και τη Βουλγαρία, κυρίως όμως με την Τουρκία, πολύ συχνά, μεταδίδονται ζωνόσοι, που καταστρέφουν το ζωικό κεφάλαιο της Θράκης. Κατά συνέπεια η χορήγηση των εμβολίων και των αντιπαρασιτικών σκευασμάτων πρέπει να γίνεται δωρεάν και μετά από κτηνιατρική γνωμάτευση και βεβαίωση από τις κτηνιατρικές υπηρεσίες του αριθμού των αιγοπροβάτων κάθε κτηνιατρικής μονάδας.
- 8) Να χορηγηθούν χαμηλότοκα δάνεια για τους κτηνοτρόφους της Θράκης από τραπεζικό σύστημα της χώρας μας.
- 9) Οι κτηνοτρόφοι της Θράκης να εντάσσονται με υψηλή μοριοδότηση στα προγράμματα του ΠΑΑ(Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης).
- 10) Σε συνεργασία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης με το Υπουργείο Ενέργειας να προκηρυχθεί πρόγραμμα για τους κτηνοτρόφους της Θράκης όπου οι μικροί κτηνοτρόφοι να εγκαταστήσουν μικρές μονάδες φωτοβολταϊκών για να αποκτήσουν επάρκεια ενέργειας για τις σταβλικές τους εγκαταστάσεις, οι δε μεγάλοι να δημιουργήσουν μονάδες παραγωγής βιοαερίου με πρώτη ύλη τα απόβλητα του ζωικού τους κεφαλαίου και να διαθέτουν στην υψηλότερη δυνατή το παραγόμενο ηλεκτρικό ρεύμα.

4. Η ΑΛΙΕΙΑ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Η αλιεία έχει ζωτική σημασία για την κοινωνικο-οικονομική επιβίωση των παράκτιων περιοχών.

Ακολουθώς αναφέρονται οι σύλλογοι και συνεταιρισμοί αλιέων στη Θράκη:

ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΒΙΣΤΩΝΙΔΟΣ & ΒΙΣΤΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ «Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ» ΠΟΡΤΟ ΛΑΓΟΣ, ΞΑΝΘΗ

ο Αλιευτικός Συνεταιρισμός Βιστωνίδας και Βιστωνικού Κόλπου είναι ένας από τους πιο ιστορικούς. Ιδρύθηκε το 1945 και λειτουργεί από το 1946 σε μία υγιή οικονομική βάση από τότε μέχρι σήμερα, χωρίς χρέη προς τα πιστωτικά ιδρύματα και δίνει οικονομικές απολαβές σε 35 οικογένειες σήμερα.

Ο Αλιευτικός Συνεταιρισμός Βιστωνίδας και Βιστωνικού Κόλπου, αποτελεί έναν Αλιευτικό Συνεταιρισμό πρότυπο για τη χώρα, αλλά και για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Καθώς ως μισθωτής του δημόσιου ιχθυοτροφείου της Βιστωνίδας από το 1946 μέχρι σήμερα έχει κατορθώσει να ασκεί αλιευτική διαχείριση στο ιχθυοτροφείο με τρόπο υποδειγματικό, αλλά και πρωτοποριακό εφαρμόζοντας τεχνικές αλιείας και κατασκευές, που έγιναν πρότυπο για τα έργα αλιευτικής εκμετάλλευσης των λιμνοθαλασσών στη νότια Ευρώπη.

ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ «Ο ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ» ΔΗΜΟΥ ΑΒΔΗΡΩΝ ΞΑΝΘΗΣ.

Ιδρύθηκε το 2004 και έχει εγγεγραμμένα 45 μέλη, όλοι επαγγελματίες αλιείς με κύριο βιοπορισμό την αλιεία. 23 ενεργά σκάφη μικρής κλίμακας κάτω των 12 μέτρων ελλιμενίζονται στο αλιευτικό καταφύγιο Αβδήρων. Δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη παράκτια ζώνη των Αβδήρων, αλιεύοντας κυρίως με στατικά εργαλεία και τα είδη που στοχεύουν είναι επί τον πλείστον εποχικά.

ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΗΜΟΥ ΑΒΔΗΡΩΝ

Ο σύλλογος αριθμεί 135 μέλη και 70 αλιευτικά σκάφη όλων των κατηγοριών. Λόγω της πανδημίας, οι εμπορικές τιμές των αλιευτικών προϊόντων καθώς και η προσέλευση του αγοραστικού κοινού έχει μειωθεί, με αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματος των αλιέων να έχει χαθεί.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΑΛΙΕΩΝ «Η ΠΑΝΑΓΙΑ» ΔΗΜΟΥ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Είναι ο μεγαλύτερος σύλλογος αλιείας στην ευρύτερη περιοχή της Ροδόπης και αριθμεί 130 μέλη. Τα μέλη αυτά ασχολούνται αποκλειστικά με την αλιεία και εδρεύουν στο Φανάρι.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλιέων ασχολείται με την αλίευση του χταποδιού, καθώς η περιοχή μας είναι η κυριότερη για την αλίευσή του σε ολόκληρη την Ελλάδα. Επιπροσθέτως, η περιοχή μας ενδείκνυται για την αλίευση του τόνου και είναι μία από τις κορυφαίες της Ελλάδος στον τομέα αυτό. Ο σύλλογος κατέχει έναν ικανοποιητικό αριθμό αδειών καθώς, σε 4 μέλη του επιτρέπεται η αλίευση του τόνου.

ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

Ο σύλλογος αριθμεί 200 μέλη από την Αλεξανδρούπολη, τη Σαμοθράκη και τις γύρω περιοχές και τα αλιευτικά σκάφη είναι κατά 90% παράκτιας αλιείας και τα υπόλοιπα

μέσης. Τα προβλήματα δεν διαφέρουν από αυτά της υπόλοιπης Ελλάδας απλά εδώ λόγω της ιδιαιτερότητας της περιοχής τα βλέπουμε πολύ πιο έντονα.

Προβλήματα-Προτάσεις των ομάδων αλιείας για τον κλάδο:

1. Αντικατάσταση του εκχειλιστήρα στο νότιο ανάχωμα της Βιστωνίδας. Είναι ιδιαίτερος κρίσιμο έργο κυρίως για αντιπλημμυρικούς λόγους, διότι σε περίπτωση ακραίων καιρικών φαινομένων, θα προκληθούν σημαντικά προβλήματα στο οικισμό του Πόρτο Λάγους.
2. Εκβάθυνση του κύριου εσοδευτικού στομίου του Λαγού.
3. Αντιπροσχωτικές περιοδικές εκσκαφές του κεντρικού καναλιού της Βιστωνίδας, ειδικά στην περιοχή της γέφυρας, με σκοπό να έχει το κατάλληλο βάθος για τη λειτουργία του ως εσοδευτικού στόμιο.
4. Εργασίες συντήρησης ιχθυοφραγμών και ιχθυοσυλληπτικών εγκαταστάσεων στα σημεία που έχουν φθορές. Ενίσχυση ή και αντικατάσταση σκυροδέματος και αντικατάσταση μεταλλικών κατασκευών στο Πόρτο Λάγους.
5. Επαναχρησιμοποίηση της γεωθερμίας.
6. Λόγω της γεωγραφικής θέσης του λιμένα Αβδήρων, δεν προσφέρει ασφάλεια στα σκάφη κατά τους χειμερινούς μήνες. Έτσι, χρήζει βελτίωση ο νοτιοανατολικός βραχίονας του λιμένα καθώς απαραίτητη είναι και η εκβάθυνση του στομίου του.
7. Η εξαίρεση από την οικονομική στήριξη για την προσωρινή παύση αλιευτικών δραστηριοτήτων μέσω του ΕΠΑΛΘ αποτελεί πληγή για τον κλάδο. Δόθηκε μόνο σε σκάφη που έχουν εγκατεστημένο σύστημα αυτόματου εντοπισμού, κάτι το οποίο δεν ήταν υποχρεωμένοι οι αλιείς να εγκαταστήσουν σε σκάφη κάτω των 12 μέτρων.
8. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι οι ζημιές από θαλάσσια θηλαστικά και προστατευόμενα είδη.
9. Οι συμπλοιοκτησίες και αστικές κοινωνίες συνεκμετάλλευσης αλιευτικών πλοίων να αντιμετωπίζονται ισότιμα με τους υπόλοιπους αλιείς γιατί πρόκειται κυρίως για επιχειρήσεις οικογενειακού χαρακτήρα.
10. Επανακαθόριση του πλαισίου επαγγελματικότητας των αλιέων και νέα πλαίσια στην ερασιτεχνική αλιεία.
11. Αξιοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων για τον εκσυγχρονισμό του κλάδου.
12. Δυνατότητα παραχώρησης του Χώρου της ΕΤΑΔ στο Φανάρι, εμβαδού 3,5 στρεμμάτων πίσω από τις αποθήκες. Ο λόγος για την παραχώρηση του συγκεκριμένου μέρους είναι διότι είναι ο μόνος ικανός για την εναπόθεση των εργαλείων αλιείας καθώς είναι ο μεγαλύτερος, ο κοντινότερος στο λιμάνι και στον μόλο όπου ελλιμενίζονται τα καΐκια.
13. Επέκταση του λιμένα Φαναρίου κι όχι την τοποθέτηση πλωτών προβλητών λόγω της παρεμπόδισης της ναυσιπλοΐας εντός του λιμένα. Η επέκταση να γίνει προς την βόρεια πλευρά, από το ήδη υπάρχον κανάλι όπου θα μπορούν να εξυπηρετηθούν καλύτερα και με μεγαλύτερη ασφάλεια σε πιθανές κακοκαιρίες. Ο χώρος αυτός θα είναι αποκλειστικά για ερασιτεχνικές βάρκες μέχρι 7 μέτρα μήκος και με χαμηλού ύψους σπιράγιο, μιας και οι περισσότερες έχουν χαμηλό ή και καθόλου. Αντίστοιχη υποδομή υπάρχει στο γειτονικό Πόρτο Λάγους.
14. Εκβάθυνση του στομίου του λιμένα Φαναρίου.
15. Βυθομέτρηση και εκβάθυνση λιμένα Φαναρίου.
16. Εκβάθυνση τεχνητού καναλιού και σύνδεση με την θάλασσα για καλύτερο ρευματισμό του λιμένα Φαναρίου.

17. Δια πλάτυνση του σημείου όπου γίνεται η καθέλκυση και η ανέλκυση των σκαφών, (γλίστρα) στο λιμένα Φαναρίου, για καλύτερη κι ευκολότερη πρόσβαση των χρηστών.
18. Έλεγχος και επισκευή κρηπιδωμάτων για αποφυγή καθίζησης στο λιμένα Φαναρίου.
19. Επισκευή ήδη υπαρχόντων προβλητών στο λιμένα Φαναρίου.
20. Τοποθέτηση σύγχρονων παροχών ρεύματος και νερού στο λιμένα Φαναρίου.
21. Τα τελευταία χρόνια η μείωση των ιχθυοαποθεμάτων είναι σε μεγάλο βαθμό και ιδιαίτερα μετά την έντονη δραστηριότητα του Τούρκικου στόλου στην περιοχή με μεθόδους που είναι απαγορευμένοι για τους Έλληνες ψαράδες λόγω κανονισμών της Ε.Ε.
22. Οι εισαγωγές αλιευμάτων είναι απαραίτητες λόγω έλλειψης, ωστόσο ο κρατικός έλεγχος θα πρέπει να είναι ενδεδειγμένος.

5. ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ- ΚΕΝΤΡΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΩΝ

Ακραία καιρικά φαινόμενα είναι εκείνα που πολύ δύσκολα ή καθόλου δεν τιθασούνται και δεν ελέγχονται από τον άνθρωπο και των οποίων η δράση συνεπιφέρει πάντοτε μεγάλες ζημιές, ποσοτικές και ποιοτικές, στην παραγωγή.

Συνήθη αντίθετα, είναι τα φαινόμενα εκείνα που επηρεάζουν άλλοτε ευνοϊκά και άλλοτε δυσμενέστερα, όχι όμως απαραίτητα καταστροφικά, την ανάπτυξη των φυτικών ειδών. Ο βαθμός της ωφέλειας ή των ζημιών των φυτών από τη δράση τους εξαρτάται από τις κληρονομικές καταβολές των φυτών και από την πληρότητα των καλλιεργητικών φροντίδων που παρέχονται από τον παραγωγό.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα όπως είναι οι παγετοί, οι έντονες χαλαζοπτώσεις, οι πολύ ισχυροί άνεμοι, οι πολύ ισχυρές βροχοπτώσεις κ.ά. προκαλούν συνήθως σημαντικές καταστροφές.

Τιμές των μετεωρολογικών μεταβλητών πέραν των κανονικών για την εποχή που διανύεται, συνιστούν επίσης επιβλαβείς - καταστροφικούς παράγοντες, όπως π.χ. για την Ελλάδα ένα θερμό φθινόπωρο ή ένας θερμός χειμώνας, ένα ψυχρό καλοκαίρι, ένα ανομβρο φθινόπωρο κ.ο.κ. Κοντολογίς, οι παρατεινόμενες πέραν των συνηθισμένων ορίων υψηλές θερμοκρασίες, η παρατεινόμενη ανομβρία, οι πέραν κάθε προσδοκίας παράκαιρα σημειούμενοι παγετοί, οι έντονες και χωρίς διακοπή βροχοπτώσεις και κάθε άλλης μορφής μετεωρολογικό φαινόμενο που θα σημειώσει ασυνήθιστα ακραίες τιμές εκτός εποχής, αποτελούν επίσης καταστροφικούς παράγοντες, γιατί και τα φυτά και οι καλλιεργητές είναι συνηθισμένοι σε φθινόπωρο στο οποίο οι θερμοκρασίες βαίνουν φθίνουσες, σε χειμώνα με χαμηλές θερμοκρασίες, σε καλοκαίρι με υψηλές θερμοκρασίες, σε φθινόπωρο με αυξανόμενες βροχοπτώσεις κ.ο.κ.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα πολύ δύσκολα ή καθόλου αντιμετωπίζονται από τον καλλιεργητή, σε αντίθεση με τα συνήθη που επιδέχονται τις παρεμβάσεις του ανθρώπου, μέσω της καλλιεργητικής τεχνικής. Τα παραπάνω ακραία και ασυνήθιστα για κάθε εποχή καιρικά φαινόμενα σημειώνονται ολοένα και συχνότερα τα τελευταία χρόνια, αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής. Προς την κατεύθυνση αυτή, οι προβλέψεις και οι προοπτικές είναι δυστυχώς δυσοίωνες.

Παραδείγματα υπάρχουν πολλά και οι περιπτώσεις καταστροφών της φυτικής κυρίως παραγωγής και στη χώρα μας αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο τα τελευταία χρόνια, όπως οι πέραν του κανονικού σε ένταση και διάρκεια βροχοπτώσεις (Ιόνια νησιά, Κρήτη, Καρδίτσα κ.ο.κ), οι υψηλές θερμοκρασίες του φθινοπώρου (σχεδόν σε όλη τη χώρα), οι συχνές πολύ ισχυρές χαλαζοπτώσεις (σε πολλούς γεωργικούς νομούς της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των νομών της βόρειας Ελλάδας), οι πολύ ισχυροί άνεμοι κ.λ.π.

Η κλιματική αλλαγή δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στο εισόδημα και την ζωή των αγροτών, σοβαρά προβλήματα στις επιχειρήσεις που διακινούν αγροτικά προϊόντα και στη γενικότερη οικονομία των αγροτικών περιοχών.

Είναι σημαντικό όμως, ότι δημιουργείται ένα αίσθημα ανασφάλειας στους αγρότες και ιδιαίτερα στους νέους αγρότες που σε αρκετές περιπτώσεις εκδηλώνεται σε απόφαση για την εγκατάλειψη της αγροτικής δραστηριότητας και της υπαίθρου γενικότερα.

Άρα, είναι μονόδρομος να προστατευθεί η αγροτική παραγωγή από τα ασυνήθιστα και ακραία καιρικά φαινόμενα και παράλληλα, όταν εκδηλωθούν, να υπάρχει γρήγορη και αποτελεσματική κάλυψη των πληττόμενων αγροτών.

Άποψη μας είναι όσον αφορά την ενεργητική προστασία, σε συνεργασία με τις υπηρεσίες του ΕΛΓΑ, να εκπονηθεί μια μελέτη για τη Θράκη η οποία θα δημιουργεί μια ασπίδα προστασίας από τα ακραία καιρικά φαινόμενα και παράλληλα θα καλύπτει αποτελεσματικά αυτούς που πλήττονται.

Τα κύρια στοιχεία του σχεδίου αυτού πρέπει να προβλέπουν:

- 1) Την από αέρος αντιχαλαζική προστασία με την εγκατάσταση ραντάρ στο αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης και την κάλυψη όλης της περιοχής της Θράκης.
- 2) Αντιχαλαζικά δίχτυα.
- 3) Την κάλυψη όλων των φυτωρίων παραγωγής φυτών.
- 4) Το σχεδιασμό ευρείας κλίμακας αντιπλημμυρικών έργων τα οποία θα χρησιμοποιούνται και ως αρδευτικά.

Όσον αφορά τις εκτιμήσεις και τις γρήγορες αποζημιώσεις των αγροτών αλλά και τις καλλιεργητικές φροντίδες που θα πρέπει να γίνουν έτσι ώστε να περιοριστεί το μέγεθος των ζημιών και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την ομαλή συνέχιση της δραστηριότητας τους, παράλληλα δε να νιώσουν οι αγρότες τις υπηρεσίες του κράτους δίπλα τους, προτείνουμε τα εξής:

Όσον αφορά το μείζον θέμα της επιστημονικής στήριξης των αγροτών και της εφαρμογής ενός προγράμματος που θα φέρει τους εκπροσώπους της ελληνικής πολιτείας (γεωπόνους, κτηνιάτρους, ιχθυολόγους) δίπλα στον αγρότη είναι απαραίτητη η δημιουργία τριών ΚΕΑ (Κέντρων εξυπηρέτησης αγροτών) στις τρεις περιοχές της Θράκης.

Στα ΚΕΑ μπορούν να συγκεντρωθούν και να απασχοληθούν όλα τα στελέχη των περιφερειακών υπηρεσιών και οργανισμών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, ΟΠΕΚΕΠΕ, ΚΕΠΠΥΕΛ, ΕΛΓΑ) και κάτω από ενιαία διοίκηση να αναπτύξουν συντονισμένες δράσεις ουσιαστικής στήριξης των αγροτών.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στη Θράκη στις τρεις οργανωτικές δομές του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, ΟΠΕΚΕΠΕ και ΚΕΠΠΥΕΛ) απασχολούνται 37 γεωτεχνικοί (36 γεωπόνοι και 1 κτηνίατρος). Μαζί με τους γεωτεχνικούς του ΕΛΓΑ πού είναι περίπου 18 συνολικά οι γεωτεχνικοί ανέρχονται σε 56. Παράλληλα απασχολούνται και 10 γεωτεχνικοί με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, οπότε εάν και αυτοί απασχοληθούν σε μονιμότερες συμβάσεις ο αριθμός αυξάνεται σε 66.

Σε αυτούς θα μπορούσαν να προστεθούν και οι αριστούχοι τελειόφοιτοι φοιτητές του Τμήματος Αγροτικής Ανάπτυξης του ΔΠΘ για να κάνουν την απαραίτητη πτυχιακή τους άσκηση στα ΚΕΑ και όσον αφορά την κτηνοτροφία και οι κτηνίατροι που υπηρετούν στις μονάδες του Δ' Σώματος Στρατού. Εάν δημιουργηθούν πολυδύναμα κέντρα αγροτικής ανάπτυξης, σε κάθε περιοχή της Θράκης, υπό ενιαίο συντονισμό, και οι γεωτεχνικοί εκπαιδευτούν κατάλληλα σε όλες τις δραστηριότητες των αγροτών της Θράκης και ενημερωθούν για τις απαιτήσεις των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, τότε δημιουργείται ένα πολύτιμο επιστημονικό δυναμικό που μπορεί να παρέχει:

- 1) Συνεχή υποστήριξη των αγροτών της Θράκης, στις καθημερινές καλλιεργητικές φροντίδες από εξειδικευμένους κρατικούς λειτουργούς.
- 2) Ενημέρωση και εκπαίδευση των αγροτών σε προγράμματα και νέες τεχνολογίες.
- 3) Γρήγορες εκτιμήσεις των ζημιών και ταχύτερη καταβολή των αποζημιώσεων των πληττόμενων αγροτών.
- 4) Επιστημονικές συμβουλές για την αποκατάσταση των καλλιεργειών και ποιμνιοστασίων που επλήγησαν από ακραία καιρικά φαινόμενα κυρίως.
- 5) Ενημέρωση των αγροτών γύρω από νέες καλλιέργειες και σύγχρονες μεθόδους εκτροφής στην κτηνοτροφία, καθώς επίσης και πληροφόρησης τους για τις τάσεις στην αγορά των αγροτικών προϊόντων.
- 6) Έλεγχος της πιστής εφαρμογής των όρων συμβολαιακής γεωργίας μεταξύ αγροτών και αγοραστών των προϊόντων τους. Υποστήριξη στην παραγωγή βιολογικών προϊόντων γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- 7) Υποστήριξη στην παραγωγή βιολογικών προϊόντων γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- 8) Δημιουργία αισθήματος σιγουριάς και ασφάλειας των αγροτών για την ουσιαστική προς αυτούς στήριξη της Πολιτείας.

Πέραν αυτών, η Θράκη χαρακτηρίζεται από υψηλό υδατικό δυναμικό λόγω των μεγάλων διακρατικών ποταμών, Νέστου και Έβρου και τμήμα του Άρδα, παραπόταμου του Έβρου. Ο μεγάλος όγκος των υδάτων σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του ορεινού ανάγλυφου, την επίδραση των κλιματικών συνθηκών, και την αδυναμία μέχρι σήμερα συντονισμένης πρόληψης/αντιμετώπισης από την Ελληνική και Βουλγαρική πλευρά , έχουν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση εκτεταμένων πλημμυρικών φαινομένων στην Θράκη.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα πλημμυρικού κινδύνου παρουσιάζεται στην πεδινή περιοχή της Π.Ε. Έβρου. Περιοχές υψηλής πλημμυρικής επικινδυνότητας είναι επίσης οι πεδιάδες Ξάνθης και Κομοτηνής. Στις πεδιάδες της Ξάνθης και της Κομοτηνής έχουν γίνει αποτελεσματικές διευθετήσεις ρεμάτων. Στην περιοχή του Έβρου ποταμού έχουν κατασκευαστεί σημαντικά αντιπλημμυρικά έργα, που όμως σε κάποιες

περιπτώσεις δεν προστατεύουν επαρκώς, κύρια λόγω του τρόπου διαχείρισης των ανάντη ταμιευτήρων στη Βουλγαρία αλλά και της μείωσης των αναγκαίων εκτάσεων για την εκτόνωση των πλημμυρών.

Αν και στο παρελθόν έχουν χρηματοδοτηθεί σχετικά έργα από το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδα-Βουλγαρία, αυτά έχουν κατευθυνθεί κυρίως προς συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης. Ακόμη και σήμερα (2021) σημειώνεται απουσία ολοκληρωμένων ή συντονισμένων σχεδίων διαχείρισης στη βάση της συνολικής λεκάνης απορροής. Επιπρόσθετα, εκτιμάται ως σημαντική η ανάγκη υλοποίηση δράσεων ορεινής υδρονομίας στις λεκάνες απορροής των ποταμών με σκοπό την ενίσχυση της αντιπλημμυρικής προστασίας των κατάντη περιοχών. Ως εκ τούτου, για την προστασία των οικισμών αλλά και μεγάλων αγροτικών εκτάσεων υψηλής παραγωγικής αξίας απαιτούνται πρόσθετα αντιπλημμυρικά έργα.

Σημαντικές ανάγκες προκύπτουν επίσης και για την προστασία από τη διάβρωση της παράκτιας ζώνης της Θράκης, ειδικά στο Δήμο Αλεξανδρούπολης.

Παράλληλα, στον ορεινό όγκο της Ροδόπης υπάρχει κίνδυνος δασικών πυρκαγιών, για την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση των οποίων απαιτείται εθνική δράση και διασυνοριακός συντονισμός. Επισημαίνεται επίσης ότι δεν έχουν καταγραφεί δράσεις αντισεισμικής θωράκισης και σεισμικής αναβάθμισης του υφιστάμενου δομικού πλούτου που αφορά σε διατηρητέα κτήρια και σύνολα.

6. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η Θράκη, διαθέτει μεγάλη βιοποικιλότητα με πλούσια πανίδα, κυρίως ορνιθολογική στις περιοχές Ramsar (Δέλτα Νέστου και Έβρου, Λίμνες Βιστωνίδας και Ισμαρίδας). Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αλλά και του τύπου των οικοσυστημάτων, τα ενδιαιτήματα της περιοχής παρουσιάζουν σημαντικό βαθμό διασυνοριακότητας (38). Παρά τις έντονες πιέσεις που έχει δεχθεί το φυσικό περιβάλλον στο παρελθόν, διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τη φυσικότητά του.

Στα όρια της ΠΑΜΘ έχουν θεσμοθετηθεί 34 περιοχές του δικτύου Natura 2000 (ΖΕΠ και ΕΖΔ) που αναλογούν στο 16% της συνολικής έκτασης της. Δώδεκα από αυτές τις περιοχές Natura εντάσσονται στα 4 Εθνικά Πάρκα της ΑΜΘ και διαχειρίζονται από ισαριθμους φορείς διαχείρισης, οι οποίοι όμως λειτουργούν με ελλείψεις πόρων και προσωπικού.

Η εκπόνηση και εφαρμογή μέχρι σήμερα σχεδίων διαχείρισης για τις προστατευόμενες περιοχές της ΠΑΜΘ και ειδικά των Εθνικών Πάρκων χαρακτηρίζεται από σημαντικές καθυστερήσεις. Στην πράξη, δεν υπάρχει ακόμη σχέδιο διαχείρισης σε ισχύ (έχουν εκπονηθεί για το Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και για το Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου), ενώ σε περιοχές Natura εκτός Εθνικών Πάρκων διαπιστώνεται απουσία πρωτοβουλιών είτε για διαχείριση είτε για ανάδειξη των περιοχών αυτών.

Οι προτεραιότητες για παρεμβάσεις σε προστατευόμενες περιοχές Natura αναμένεται να καθοριστούν από το Εθνικό Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας (ΠΔΠ). Η κάλυψη ορισμένων προστατευόμενων περιοχών από διαχειριστικά σχέδια πρόκειται να πραγματοποιηθεί από το ΠΕΠ ενώ είναι πιθανή και η συμβολή του ΥΜΠΕΡΑΑ και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ).

Στον **τομέα των υδατικών πόρων**, το υδατικό διαμέρισμα της Θράκης (GR12) είναι το πλουσιότερο μεταξύ των υδατικών διαμερισμάτων της χώρας. Οι κύριες καταναλώσεις υδατικών πόρων γίνονται από τη γεωργία (πάνω από 85% των υδατικών πόρων της Θράκης). Από τη σύγκριση προσφοράς και ζήτησης νερού, προκύπτει ότι το υδατικό ισοζύγιο της περιφέρειας είναι πλεονασματικό αλλά οι υδατικοί πόροι δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένοι.

Τα σημαντικότερα προβλήματα συνοψίζονται ως εξής:

- το υπόγειο υδατικό δυναμικό των πεδινών εκτάσεων ιδίως της Ξάνθης και Κομοτηνής έχει εξαντλήσει πλήρως τις δυνατότητές του για την ικανοποίηση των αυξημένων αρδευτικών αναγκών των περιοχών αυτών,
- παρατηρούνται ελλείψεις όσον αφορά στην ύδρευση περιοχών όπως της ορεινής ζώνης αλλά και αστικών κέντρων, που εν μέρει οφείλονται στις υψηλές απώλειες λόγω παλαιότητας του δικτύου,
- στα παράκτια πεδία παρατηρείται τόσο στην υφαλμύριση των υδάτων όσο και των εδαφών λόγω υπεράντλησης και διείσδυσης της θάλασσας στους υπόγειους υδροφορείς,
- παρατηρείται σημαντική επιβάρυνση των επιφανειακών υδάτων, σημαντικό τμήμα της οποίας είναι διασυννοριακής προέλευσης (και οφείλεται τόσο σε επιβαρύνσεις από την άσκηση της γεωργίας όσο και από ελλιπή επεξεργασία υγρών λυμάτων), ενώ τμήμα της οφείλεται σε αστικά λύματα οικισμών, υγρά απόβλητα κτηνοτροφικών και βιομηχανικών μονάδων, φυτοφάρμακα και λιπάσματα από μεγάλης κλίμακας καλλιέργειες της Θράκης.

Μέρος των δράσεων που κρίνονται ως απαραίτητες από τα Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Διαμερισμάτων καθώς και έργα βελτίωσης της υδροδότησης οικισμών πρόκειται να υλοποιηθούν από το ΠΕΠ.

Οι ανάγκες επικαιροποίησης των δύο Σχεδίων Διαχείρισης μετά το 2015 σύμφωνα με την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα, θα καλυφθούν από το ΥΜΠΕΡΑΑ ενώ απαραίτητη θεωρείται και η συμβολή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ).

7. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Απαραίτητη είναι η δημιουργία ενός αξιόπιστου, επικαιροποιημένου και **Ολοκληρωμένου Προγράμματος Υποδομών Αγροτικής Ανάπτυξης** ανά Περιφερειακή Ενότητα (Νομό), **το οποίο δεν υφίσταται σήμερα ως ενιαίο σύνολο**, ικανό να χρησιμοποιηθεί ώστε να βοηθά στο σχεδιασμό, στη διοίκηση και στον έλεγχο των έργων αγροτικής ανάπτυξης στον τομέα των υδατινών πόρων και των λοιπών υποδομών του αγροτικού τομέα.

Τα έργα **Υποδομών Αγροτικής Ανάπτυξης** που προτείνονται στα πλαίσια των Συγχρηματοδοτούμενων και Εθνικών Προγραμμάτων Υπουργείων (κυρίως του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) και Περιφερειών χαρακτηρίζονται από τα εξής:

1. Αξιοποιούν και αποθηκεύουν τα επιφανειακά ύδατα (κατασκευή ταμιευτήρων) συμβάλλοντας στην ορθολογική χρήση των υδατικών πόρων σε περιοχές που δεν είναι πλούσιες, αποθηκεύοντας τα πλεονάζοντα ύδατα τον χειμώνα για να αξιοποιηθούν σε εποχές αυξημένης ζήτησης.

2. Συμβαδίζουν με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αξιοποίηση των υδάτων των ταμιευτήρων με την κατασκευή νέων αρδευτικών δικτύων, εκσυγχρονισμό των υφισταμένων αρδευτικών δικτύων και βελτίωση συνθηκών άρδευσης.
3. Περιορίζουν την εκμετάλλευση των υπογείων υδάτων από γεωτρήσεις συμβάλλοντας στην διατήρηση της στάθμης των υδάτων των υπόγειων υδροφορέων, σύμφωνα με τις επιταγές της Ε.Ε. για τη προστασία του περιβάλλοντος.
4. Με την σύνταξη επικαιροποιημένων μελετών, λαμβάνονται υπόψη τα τεχνικά δεδομένα στη περιοχή των έργων και έχουν ικανοποιητική ποιότητα κατασκευής.
5. Συνδέονται με την παραγωγή συγκεκριμένων τοπικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, προς όφελος των αγροτών και των πολιτών της χώρας με σκοπό την αναζωογόνηση της υπαίθρου.

Εγγειοβελτιωτικά Έργα

Το **Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη των Εγγειοβελτιωτικών Έργων** στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης έχει στόχο εκτός από την εξοικονόμηση και ορθολογική διαχείριση των νερών και την αύξηση των αρδευτικών εκτάσεων που είναι **168.027 εκτάρια** έναντι **1.174.875 της χώρας¹** την σύνδεση με την παραγωγή είκοσι ειδών που συνθέτουν το καλάθι τοπικών προϊόντων με τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- α) να έχουν προοπτικές εξαγωγών και γενικά διεύρυνσης των αγορών τους,
- β) να αναδεικνύουν την ταυτότητα μιας περιοχής ή το όνομά τους να παραπέμπει άμεσα στον τόπο παραγωγής τους,
- γ) να σχετίζονται με τις επισιτιστικές ανάγκες της χώρας.

Έργα Αναδασμών

Ο αναδασμός αγροτικών κτημάτων είναι η ενοποίηση και αναδιανομή όλης ή μέρους της έκτασης αγροτικής γης που περικλείεται στα διοικητικά ό ρ ι α ε ν ό ς ή περισσότερων χωριών, έτσι ώστε ο κάθε ιδιοκτήτης να πάρει συγκεντρωμένη την ιδιοκτησία του σε ένα , δύο ή τρία το πολύ τεμάχια γης, ίσης περίπου αξίας με την ιδιοκτησία που κατείχε πριν τον αναδασμό .

Η αναδιάρθρωση της εγγείου ιδιοκτησίας με την παράλληλη κατασκευή στοιχειωδών παράλληλων έργων (οδοποιία, αποστραγγιστικά, κ.λπ.) που θα καταστήσουν λειτουργικό το νέο κτηματικό καθεστώς και θα αντιμετωπίσουν μια από τις σημαντικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες του γεωργικού τομέα στην Ελλάδα, που είναι ο μικρός και κατακερματισμένος κλήρος. (Δράση 4.3.2. ΠΑΑ 2014-2020)

Η δράση αφορά σε:

- Εκούσιους και υποχρεωτικούς αναδασμούς λόγω παραμεθορίου, με τα παράλληλα έργα αυτών.
- Παράλληλα έργα σε περιοχές περατωθέντων αναδασμών.

Τα οφέλη που προκύπτουν για τον αγρότη είναι πολλαπλά αφού η ολοκλήρωση των σχεδίων αγροτικού αναδασμού οδηγεί σε:

1. Καλύτερη οργάνωση των γεωργικών μονάδων.
2. Διευκόλυνση στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών.

3. Μείωση του χρόνου μετάβασης των αγροτών στις γεωργικές τους μονάδες μέσω της βελτίωσης της αγροτικής οδοποιίας.
4. Αξιοποίηση της εγκαταλειμμένης γεωργικής γης.
5. Διευκόλυνση στη μηχανοποίηση της γεωργίας .
6. Μείωση του κόστους κατασκευής εγγειοβελτιωτικών, αρδευτικών και άλλων έργων υποδομής .
7. Μείωση του κόστους παραγωγής .
8. Αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας .
9. Μεγαλύτερο γεωργικό εισόδημα .

Διάνοιξη και βελτίωση του δασικού οδικού δικτύου

Σκοπός της συγκεκριμένης δράσης είναι η αποτελεσματικότερη διαχείριση, ανάπτυξη και η προστασία των δημοσίων και μη δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας, οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσής του ορεινού πληθυσμού και η ανάπτυξη του τουρισμού. Το δασικό οδικό δίκτυο, προκειμένου να είναι προσπελάσιμο, απαιτεί τη συνεχή βελτίωσή του, ενώ εξυπηρετεί κυρίως τους παρακάτω σκοπούς:

1. Την εκμετάλλευση των δασών και δασικών εκτάσεων, με την ευρύτερη έννοιά της, που περιλαμβάνει όλες τις συναφείς φάσεις από την αναδάσωση και καλλιέργεια των δασοσυστάδων μέχρι την συγκομιδή των δασικών προϊόντων.
2. Την πρόσβαση προς στις υφιστάμενες τεχνικές εγκαταστάσεις όπως δασοφυλάκεια, παρατηρητήρια, δασικοί οικισμοί, κ.λ.π. εγκαταστάσεις μεταποίησης δασικών προϊόντων δασικά φυτώρια, εκτροφεία θηραμάτων, κ.λπ.
3. Την εκμετάλλευση των λειτουργιών του δάσους που αναφέρονται τόσο στον τουρισμό και στην αναψυχή, που βρίσκονται εντός των δασικών περιοχών. Την συγκομιδή (παραλαβή και μετατόπιση) των προϊόντων και κυρίως του ξύλου και ρητίνης και τη μεταφορά τους από τον τόπο υλοτόμησης μέχρι τους τόπους συγκέντρωσης ή τα κέντρα επεξεργασίας ή κατανάλωσής τους.
4. Την διακίνηση του προσωπικού που ασχολείται με την διαχείριση και προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων από κάθε κίνδυνο.

(Δράση 4.3.3. ΠΑΑ 2014-2020)

7.1. ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Το **Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη των Εγγειοβελτιωτικών Έργων** στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης έχει στόχο εκτός από την εξοικονόμηση και ορθολογική διαχείριση των νερών και την αύξηση των αρδευτικών εκτάσεων που είναι **168.027 εκτάρια** έναντι **1.174.875 της χώραςⁱⁱ** την σύνδεση με την παραγωγή είκοσι ειδών που συνθέτουν το καλάθι τοπικών προϊόντων με τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- α) να έχουν προοπτικές εξαγωγών και γενικά διεύρυνσης των αγορών τους,
- β) να αναδεικνύουν την ταυτότητα μιας περιοχής ή το όνομά τους να παραπέμπει άμεσα στον τόπο παραγωγής τους,
- γ) να σχετίζονται με τις επισιτιστικές ανάγκες της χώρας.

7.2. ΈΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΩΝ

Ο αναδασμός αγροτικών κτημάτων είναι η ενοποίηση και αναδιανομή όλης ή μέρους της έκτασης αγροτικής γης που περικλείεται στα διοικητικά ό ρ ι α ε ν ό ς ή

περισσότερων χωριών, έτσι ώστε ο κάθε ιδιοκτήτης να πάρει συγκεντρωμένη την ιδιοκτησία του σε ένα, δύο ή τρία το πολύ τεμάχια γης, ίσης περίπου αξίας με την ιδιοκτησία που κατείχε πριν τον αναδασμό.

Η αναδιάρθρωση της εγγείου ιδιοκτησίας με την παράλληλη κατασκευή στοιχειωδών παράλληλων έργων (οδοποιία, αποστραγγιστικά, κ.λπ.) που θα καταστήσουν λειτουργικό το νέο κτηματικό καθεστώς και θα αντιμετωπίσουν μια από τις σημαντικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες του γεωργικού τομέα στην Ελλάδα, που είναι ο μικρός και κατακερματισμένος κλήρος. (Δράση 4.3.2. ΠΑΑ 2014-2020)

Η δράση αφορά σε:

- Εκούσιους και υποχρεωτικούς αναδασμούς λόγω παραμεθορίου, με τα παράλληλα έργα αυτών.

- Παράλληλα έργα σε περιοχές περατωθέντων αναδασμών.

Τα οφέλη που προκύπτουν για τον αγρότη είναι πολλαπλά αφού η ολοκλήρωση των σχεδίων αγροτικού αναδασμού οδηγεί σε:

1. Καλύτερη οργάνωση των γεωργικών μονάδων.
2. Διευκόλυνση στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών.
3. Μείωση του χρόνου μετάβασης των αγροτών στις γεωργικές τους μονάδες μέσω της βελτίωσης της αγροτικής οδοποιίας.
4. Αξιοποίηση της εγκαταλειμμένης γεωργικής γης.
5. Διευκόλυνση στη μηχανοποίηση της γεωργίας.
6. Μείωση του κόστους κατασκευής εγγειοβελτιωτικών, αρδευτικών και άλλων έργων υποδομής.
7. Μείωση του κόστους παραγωγής.
8. Αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας.
9. Μεγαλύτερο γεωργικό εισόδημα.

7.3. ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Σκοπός της συγκεκριμένης δράσης είναι η αποτελεσματικότερη διαχείριση, ανάπτυξη και η προστασία των δημοσίων και μη δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας, οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσής του ορεινού πληθυσμού και η ανάπτυξη του τουρισμού. Το δασικό οδικό δίκτυο, προκειμένου να είναι προσπελάσιμο, απαιτεί τη συνεχή βελτίωσή του, ενώ εξυπηρετεί κυρίως τους παρακάτω σκοπούς:

1. Την εκμετάλλευση των δασών και δασικών εκτάσεων, με την ευρύτερη έννοιά της, που περιλαμβάνει όλες τις συναφείς φάσεις από την αναδάσωση και καλλιέργεια των δασοσυστάδων μέχρι την συγκομιδή των δασικών προϊόντων.
2. Την πρόσβαση προς στις υφιστάμενες τεχνικές εγκαταστάσεις όπως δασοφυλάκεια, παρατηρητήρια, δασικοί οικισμοί, κ.λπ. εγκαταστάσεις μεταποίησης δασικών προϊόντων δασικά φυτώρια, εκτροφεία θηραμάτων, κ.λπ.
3. Την εκμετάλλευση των λειτουργιών του δάσους που αναφέρονται τόσο στον τουρισμό και στην αναψυχή, που βρίσκονται εντός των δασικών περιοχών. Την συγκομιδή (παραλαβή και μετατόπιση) των προϊόντων και κυρίως του ξύλου και ρητίνης και τη μεταφορά τους από τον τόπο υλοτόμησης μέχρι τους τόπους συγκέντρωσης ή τα κέντρα επεξεργασίας ή κατανάλωσής τους.
4. Την διακίνηση του προσωπικού που ασχολείται με την διαχείριση και προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων από κάθε κίνδυνο.

(Δράση 4.3.3. ΠΑΑ 2014-2020)

8. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΑ 2021-2027 Ή ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

8.1 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΡΟΥ

1) ΈΡΓΟ: ΥΠΟΓΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΥΧΕΡΟΥ

1.1. ΥΠΟΓΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΥΧΕΡΟΥ

Το εν λόγω έργο, αγροτικού χαρακτήρα, αφορά τη μελέτη για την υπογειοποίηση του αρδευτικού συστήματος του κάμπου Τυχερού, το οποίο περιλαμβάνει τα αγροκτήματα των περιοχών Τυχερού-Φυλακτού, Θυμαριάς και Γεμιστής. Σημειώνεται ότι το παρόν έργο συμπεριλαμβάνει έκταση 29.000 στρεμμάτων καλλιεργήσιμων και αρδεύσιμων εν συνόλω. Το κόστος κατασκευής εκτιμάτε **13.000.000€**

Εντός του Φεβρουαρίου **2021** αναμένεται να γίνει η δημοπράτηση της μελέτης προϋπολογισμού **1.281.328€** και για τα οποία υπάρχει διασφαλισμένη πίστωση από Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης.

1.2. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΤΑΛΟΥ ΣΤΟΝ ΠΕΠΛΟ ΤΗΣ Δ. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΦΕΡΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ.

Η κατασκευή του έργου εκτιμάται στα **7.500.000€** και συμπεριλαμβάνει την άρδευση **7.500** στρεμμάτων.

Υπάρχει ολοκληρωμένη μελέτη κατασκευής του έργου, οποία έχει κατατεθεί στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης αναμένοντας να προκηρυχθεί κάποιο μέτρο του ΠΑΑ που να προβλέπει κατασκευή αρδευτικών συστημάτων για να ενταχθεί.

1.3. Επιπλέον, στα πλαίσια του Π.Α.Α. 2021-2027 να προβλεφθεί έγκαιρα η δυνατότητα εκτέλεσης αντιστοίχων έργων με τα ΟΠΑΑΧ του Γ'ΚΠΣ, όπως μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα, έργα διαχείρισης υδατικών πόρων (βελτίωση – εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων), μικρές λιμνοδεξαμενές, έργα πρόσβασης στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (αγροτική οδοποιία) κλπ, σε ορεινά και μειονεκτικά Δημοτικά Διαμερίσματα.

1.4. Έργα Αναδασμών

1.5. Διάνοξη και βελτίωση του δασικού οδικού δικτύου

Σκοπός της συγκεκριμένης δράσης είναι η αποτελεσματικότερη διαχείριση, ανάπτυξη και η προστασία των δημοσίων και μη δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας, οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσής του ορεινού πληθυσμού και η ανάπτυξη του τουρισμού.

1) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ 5ης ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2014-2020 ΜΕΤΡΟ 4

Ένα μόνο έργο με ημερομηνία ένταξης 2/7/2019 και συγκεκριμένα για την Δράση 4.3.1. (πάνω των 2,2εκ €), υπάρχει για ολόκληρη την Θράκη και συγκεκριμένα για τον νομό Έβρου που αφορά:

2.1. «ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΓΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΤΟΕΒ ΕΡΥΘΡΟΠΟΤΑΜΟΥ» με προϋπολογισμό ένταξης 10.018.500€ με ημερομηνία προέγκρισης Δημοπράτησης από την ΕΥΔ ΠΑΑ την 7/09/2020 (ΚΩΔ ΟΠΣΑΑ 0011231844).

2) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ 4ης ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ»

Μέσω του «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ»», είχε προγραμματισθεί η κατασκευή στο Μέτρο 125 (Α) των κάτωθι έργων:

- I) «ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΕ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΤΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ», προϋπολογισμού 4.200.700 ευρώ. Αφορά εκσυγχρονισμό δικτύου 27.000 στρεμμάτων για το οποίο υπάρχει ώριμη μελέτη.
- II) «ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΥΧΕΡΟΥ ΝΟΜΟΥ ΈΒΡΟΥ» αφορά 40.000 στρέμματα προϋπολογιζόμενης δαπάνης 38 εκ. ευρώ. Για το έργο αυτό υπάρχει ώριμη μελέτη για τα πρώτα 10.000 στρέμματα η οποία δημοπρατήθηκε το 2008. Για την άρδευση των υπόλοιπων στρεμμάτων το ΥΠΑΑΤ ανέλαβε να καλύψει το κόστος της μελέτης και εν συνεχεία των αντίστοιχων αρδευτικών έργων.
- III) «ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΙΣ ΗΜΙΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ» και μετατροπή των ξερικών εκτάσεων σε αρδευτικές.
- IV) «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΑΓΩΓΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΥΠΡΙΝΟΥ» με το οποίο θα αρδεύεται έκταση 5.000 στρέμματα συνολικού προϋπολογισμού 8 εκατ. ευρώ.
- V) «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΚΑΦΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ» μετά την έγκριση των περιβαλλοντικών της μελετών.

Επιπλέον, στα πλαίσια του ΠΑΑ. 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ» υπάρχει η δυνατότητα εκτέλεσης αντιστοιχών έργων με τα ΟΠΑΑΧ του Γ'ΚΠΣ, όπως μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα, έργα διαχείρισης υδατικών πόρων (βελτίωση – εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων), έργα πρόσβασης στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (αγροτική οδοποιία) κλπ, σε ορεινά και μειονεκτικά Δημοτικά Διαμερίσματα. Αφορούν τις Δημοτικές Ενότητες (πρώην Δήμους): Βύσσας, Διδυμοτείχου (εκτός του Δ.Δ. Διδυμοτείχου), Κυπρίνου, Μεταξάδων, Ορφέα (Δ.Δ. Κυριακής, Μαυροκκλησίου, Μικρού Δέρειου), Σουφλίου (Δ.Δ. Δαδιάς, Οικισμοί Σιδηρούς & Γιαννούλητου Δ.Δ. Σουφλίου), Τριγώνου, Τυχερού (Δ.Δ. Λευκίμης), Ορεστιάδας (εκτός του Δ.Δ. Ορεστιάδας).

8.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΟΔΟΠΗΣ

3) ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟ ΠΑΑ 2021-2027 Η ΤΟ ΝΕΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΩΝ:

1.1.ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΟΜΨΑΤΟΥ /ΙΑΣΜΟΥ

Επί του ποταμού Κομψάτου τροφοδοτείται από αμιγώς ελληνικά ύδατα. Το φράγμα θα αρδεύσει 300.000 στρ. του κάμπου της Κομοτηνής και το κόστος του σύμφωνα με την τελευταία μελέτη ανέρχεται μαζί με τα δίκτυα διανομής περίπου στα 200 εκ ευρώ τα οποία όμως μπορεί να εκταμειωθούν σταδιακά.

Σήμερα ο κάμπος Κομοτηνής αρδεύεται από περίπου 5.000 γεωτρήσεις. Η απόφαση αυτή για την εκμετάλλευση των υπόγειων υδάτων πάρθηκε πριν από περίπου 50

χρόνια όταν βρέθηκαν τότε τα πρώτα υπόγεια νερά από την τότε ΥΕΒ (Υπηρεσία Εγγείων Βελτιώσεων) έναντι της τότε μελέτης του φράγματος (υπήρχε μελέτη για το φράγμα από τότε και μακέτα του φράγματος στην ΑΤΕ Κομοτηνής) **γιατί το φράγμα θεωρήθηκε ακριβό.**

Αξιολογώντας λοιπόν την υφιστάμενη κατάσταση επισημαίνουμε τα εξής

α) Οι περιβαντολογικές συνέπειες της χρήσης των υπόγειων υδάτων είναι πλέον εμφανείς.

- υφαλμύριση και ερημοποίηση παράλιας παραλίμνιας ζώνης .

- μείωση παραγωγικότητας λόγω της εναπόθεσης των νιτρικών στο έδαφος

-ιδιαίτερα υψηλό περιβαντολογικό αποτύπωμα της άρδευσης λόγω της μεγάλης ενέργειας που απαιτείται για την λειτουργία των χιλιάδων γεωτρήσεων.

-όξυνση του προβλήματος της καταλληλότητας του πόσιμου νερού λόγω της υπεράντλησης του υπόγειου υδροφορέα.

β) Το κόστος των 5.000 γεωτρήσεων με το εξοπλισμό τους ανέρχεται περίπου στα 150 εκ ευρώ. Αν υπολογίσουμε και τις γεωτρήσεις που στέρεψαν αλλά και εκείνες που αντικαταστάθηκαν λόγω ζημιάς (πολλές και δυο φορές) το συνολικό ποσό που επενδύθηκε από το κράτος και τους αγρότες **φτάνει τα 300 εκ ευρώ** .Το ετήσιο κόστος λειτουργίας **ανέρχεται στα 15 εκ ευρώ** (ΔΕΗ και συντήρηση)

γ) Η αντιπλημμυρική προστασία που θα παρέχει στη κατάντι περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Τα ανωτέρω δείχνουν ότι το φράγμα καλύπτει πλήρως τη σχέση οφέλους / κόστους και είναι πρώτης προτεραιότητας.

Αν συνεχίσουμε με το σημερινό σύστημα άρδευσης με τη χρήση των υπογείων υδάτων, είναι σίγουρο ότι τα επόμενα χρόνια θα έχουμε ακόμη πιο έντονη την μείωση της αγροτικής παραγωγής, την υφαλμύριση του υπόγειου υδροφορέα και κατά συνέπεια του αγροτικού εισοδήματος η οποία μοιραία θα οδηγήσει σε εγκατάλειψη της υπαίθρου και την δημιουργία τεράστιου δημογραφικού προβλήματος στη Ροδόπη.

Το φράγμα είναι η λύση για την αντιστροφή της σημερινής καταστροφικής κατάστασης στον κάμπο της Ροδόπης.

1.2.Επιπλέον, στα πλαίσια των **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Π.Α.Α. 2014 -2020 και 2021-2027** πρέπει να προβλεφθεί έγκαιρα η δυνατότητα εκτέλεσης αντιστοίχων έργων με τα ΟΠΑΑΧ του Γ'ΚΠΣ, όπως **μικρά εγχειοβελτιωτικά έργα, έργα διαχείρισης υδατικών πόρων (βελτίωση – εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων), έργα πρόσβασης στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (αγροτική οδοποιία)** κλπ, σε ορεινά και μειονεκτικά Δημοτικά Διαμερίσματα.

1.3.Παροχή νερού για άρδευση σε καπνοπαραγωγούς που δεν έχουν πρόσβαση σε αρδευτικό δίκτυο.

Επιλογή συγκεκριμένων περιοχών που δεν υπάρχει πρόσβαση σε σταθερής παροχής άρδευση. Σχεδιασμός και εγκατάσταση λιμνοδεξαμενών που θα παρέχουν αρδευτικό νερό στις συγκεκριμένες περιοχές και δικτύου διανομής. Απαιτείται χρηματοδότηση για μελέτη και υλοποίηση του έργου. Επιλέξιμες περιοχές στο Δήμο Αρριανών Φιλύρας και στο Δήμο Μαρώνειας Σαπών, (σχετικές προμελέτες της εταιρείας ΕΥΕΡΓΟΣ Α.Ε.).

1.4. Έργα Αναδασμών

1.5. Διάνοξη και βελτίωση του δασικού οδικού δικτύου

Σκοπός είναι η αποτελεσματικότερη διαχείριση, ανάπτυξη και η προστασία των δημοσίων και μη δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας, οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης του ορεινού πληθυσμού και η ανάπτυξη του τουρισμού.

2.) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ 4ης ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ– ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ»

Μέσω του «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ» είχε προγραμματισθεί η υλοποίηση του έργου : «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΚΟΜΨΑΤΟΥ (ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΙΑΣΜΟΥ)», εκτιμώμενου κόστους κατασκευής 60 εκατ. € (βλ. εκπόνηση της αντίστοιχης οριστικής μελέτης στο κεφάλαιο «Δημόσια Έργα του Γ' ΚΠΣ»)

Επίσης στα πλαίσια του Δ' Προγραμματικής Περιόδου μέσω του «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ» ολοκληρώνονται τα έργα του ΠΕΠ ΑΜΘ :

I) «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΑΓΜΑΤΟΣ ΙΑΣΙΟΥ» προϋπολογισμού 18.453.345€, με χρηματοδότηση από το ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ» 2 εκατ.€ περίπου.

II) «ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΕΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΔΡΟΔΥΝΑΜΙΚΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΩΝ ΕΛΑΦΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΜΘ», προϋπολογισμού 2.500.000€ που αφορά το σύνολο της περιφέρειας Μακεδονίας – Θράκης.

Επιπλέον, στα πλαίσια του Π.Α.Α. 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ» υπάρχει η δυνατότητα εκτέλεσης αντιστοιχών έργων με τα ΟΠΑΑΧ του Γ' ΚΠΣ, όπως μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα, έργα διαχείρισης υδατικών πόρων (βελτίωση – εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων), έργα πρόσβασης στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (αγροτική οδοποιία) κλπ, σε ορεινά και μειονεκτικά Δημοτικά Διαμερίσματα.

Αφορούν τις Δημοτικές Ενότητες (πρώην Δήμους):

Ιάσμου (εκτός του Δ.Δ Ιάσμου) και τον

Σώστου.

Επίσης αφορά τις κοινότητες Ορχάνης και Κεχρού.

8.3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΞΑΝΘΗΣ

1) ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟ ΠΑΑ 2021-2027 Η ΤΟ ΝΕΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

1.1. Μετά την απόφαση του ΣΤΕ το 2020 με την οποία απορρίφθηκε η Ακύρωση και Αίτηση Αναστολής της Ορνιθολογική Εταιρεία και άλλων Περιβαλλοντικών φορέων της από 29-9-2008 ΚΥΑ έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων, για το δημοπρατημένο έργο «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ -ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ» με προϋπολογισμό 57.000.000€ και την αντίστοιχη Β Φάση «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ ΓΙΑ

ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ Έργα μεταφοράς και διανομής νερού στη περιοχή Α2» προϋπολογισμού Μελέτης 54.000.000 €, επιβάλλεται πλέον η υλοποίηση του έργου με την εξεύρεση νέας χρηματοδότησης έως από το ΝΕΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ή το νέο ΠΑΑ 2021-2027

1.2. Επιπλέον, στα πλαίσια του Π.Α.Α. 2014 -2020 και 2021-2027 να προβλεφθεί **έγκαιρα η δυνατότητα εκτέλεσης αντιστοίχων έργων με τα ΟΠΑΑΧ του Γ'ΚΠΣ, όπως μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα, έργα διαχείρισης υδατικών πόρων (βελτίωση –εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων), έργα πρόσβασης στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις (αγροτική οδοποιία) κλπ, σε ορεινά και μειονεκτικά Δημοτικά Διαμερίσματα.**

1.3. Παροχή νερού για άρδευση σε καπνοπαραγωγούς που δεν έχουν πρόσβαση σε αρδευτικό δίκτυο.

Επιλογή συγκεκριμένων περιοχών που δεν υπάρχει πρόσβαση σε σταθερής παροχής άρδευση. Σχεδιασμός και εγκατάσταση λιμνοδεξαμενών που θα παρέχουν αρδευτικό νερό στις συγκεκριμένες περιοχές και δικτύου διανομής. Απαιτείται χρηματοδότηση για μελέτη και υλοποίηση του έργου. Επιλέξιμες περιοχές στην ορεινή περιοχή της Ξάνθης (σχετικές προμελέτες της εταιρείας ΕΥΕΡΓΟΣ Α.Ε.)

1.4. Έργα Αναδασμών

1.5. Διάνοιξη και βελτίωση του δασικού οδικού δικτύου

Σκοπός είναι η αποτελεσματικότερη διαχείριση, ανάπτυξη και η προστασία των δημοσίων και μη δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας, οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσής του ορεινού πληθυσμού και η ανάπτυξη του τουρισμού.

2. ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ 4ης ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ»

Μέσω του «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΑ 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ»» υλοποιούνται τα έργα:

I) «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ -ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ».

Το έργο εντάχθηκε στο ΠΑΑ 2007-2013 στις 5-11-2008 με προϋπολογισμό 50.538.500€ και κωδικό έργου 2008ΣΕ08180008, η δημοπράτηση του πραγματοποιήθηκε στις 20-1-2009 με ανοικτό διεθνή διαγωνισμό. Ο συμβατικός χρόνος περαίωσης του έργου είναι 36 μήνες.

II) «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ -ΕΡΓΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Α2».

Το έργο εντάχθηκε στο ΠΑΑ 2007-2013 το 2009 με προϋπολογισμό 57.000.000€ και κωδικό έργου 2009ΣΕ08180001, η δημοπράτηση του πραγματοποιήθηκε στις 20-1-2009, υπήρξε προσωρινός Ανάδοχος αλλά με τις εξελίξεις των προσφυγών για την υλοποίηση του Α' έργου ακυρώθηκε.

A. ΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

29-7-2003 Εγγραφή στη ΣΑΜ 081(Κ.Α.2003ΣΜ0810005) της μελέτης με τίτλο «ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΙΣ ΠΕΔΙΑΔΕΣ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΓΕΙΩΝ ΥΔΡΟΦΟΡΕΩΝ (ΟΔΗΓΙΑ ΕΚ/2000/60)» με

προϋπολογισμό 4.700.000 € και **εγκεκριμένη πίστωση 100.000 €** του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

26-01-2004 Δημοπράτηση της μελέτης

26-10-2004 Υπογράφηκε η σύμβαση εκπόνηση της μελέτης

05-05-2005 Εγκρίθηκε η Προκαταρκτική Γεωλογική Μελέτη

17-11-2005 Αυξήθηκε η εγκεκριμένη πίστωση αμοιβής της μελέτης σε

1.054.000€ από πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

15.12.2005 Εγκρίθηκε η Προκαταρκτική Μελέτη των Υδραυλικών και των Ηλεκτρομηχανολογικών Έργων.

25.04. 2006 Εγκρίθηκε η Γεωργοτεχνικο-οικονομική Μελέτη,

12-10-2006 Αυξήθηκε η εγκεκριμένη πίστωση αμοιβής της μελέτης σε 3.000.000€ από πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

19.03. 2007 Εγκρίθηκε η Γεωλογική Προμελέτη του Ν. Ξάνθης

26.03. 2007 Εγκρίθηκε η Γεωτεχνική Μελέτη

29-10-2007 Αυξήθηκε ο προϋπολογισμός της μελέτης σε 5.700.000€ για την επέκταση της σύμβασης σε στάδιο οριστικής μελέτης των έργων άρδευσης της περιοχής Α2

06.12. 2007 Εγκρίθηκε η Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ) για το σύνολο των έργων του Ν. Ξάνθης,

12.12. 2007 και εγκρίθηκε η Υδραυλική και Ηλεκτρομηχανολογική Προμελέτη των έργων

22.01. 2008 κεφαλής και μεταφοράς και διανομής νερού της περιοχής Α2 του Ν. Ξάνθης

10-04-2008 Αυξήθηκε ο προϋπολογισμός της μελέτης σε 6.700.000€ για την επέκταση της σύμβασης σε στάδιο οριστικής μελέτης των έργων άρδευσης της περιοχής Α1

17-07-2008 Από το ΥΠΟΙΟ εντάχθηκε στο ΠΔΕ 2008 το έργο με προϋπολογισμού 50.000.000€

29-09-2008 Έκδοση ΚΥΑ έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΥΠΕΧΩΔΕ, Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης, Υπ. Πολιτισμού και Υπ. Ανάπτυξης)

27-10-2008 Έγκριση οριστικής μελέτης Περιβαλλοντικών επιπτώσεων από το ΥΠΑΑΤ

03-11-2008 Εγκρίθηκε η οριστική μελέτη Έργων Κεφαλής

05-11-2008 Απόφαση Ένταξης του έργου «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ-ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ» στο ΠΑΑ 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλατζής»

06-11-2008 Απόφαση Δημοπράτησης του έργου «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ- ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ», Έγκριση της Διακήρυξης του διαγωνισμού του παραπάνω έργου με ημερομηνία δημοπράτησης την 20-1-2009.

26-11-2008 Κατάθεση Αίτησης Ακύρωσης και Αίτησης Αναστολής της από 29-9-2008 ΚΥΑ έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων, από την Ορνιθολογική Εταιρεία και άλλους Περιβαλλοντικούς φορείς.

22-12-2008 Έγκριση οριστικής μελέτης του έργου «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ- Έργα μεταφοράς και διανομής νερού περιοχής Α2»

30-12-2008 Απόφαση Ένταξης του έργου «ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΜΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΝΕΣΤΟ ΣΤΗ ΠΕΔΙΑΔΑ ΞΑΝΘΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΥΔΡΟΦΟΡΕΑ-Έργα μεταφοράς και διανομής νερού στη περιοχή Α2» στο ΠΑΑ 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλτατζής», Απόφαση Δημοπράτησης του έργου «...Έργα μεταφοράς και διανομής νερού περιοχής Α2»

20-1-2009 Δημοπράτηση του έργου «...-ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ»

11-2-2009 Κατακύρωση του έργου «...-ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ», αρ πρωτ 8924/128/11-2-2009

5-3-2009 Αποστολή από την ΔΤΜΚ προς το Ελεγκτικό Συνέδριο (Κλιμάκιο Συμβάσεων) του φακέλου για τον προ συμβατικό έλεγχο του έργου «...-ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ»,

7-4-2009 Απάντηση Ελεγκτικού Συνεδρίου ότι δεν κωλύεται η υπογραφή της σύμβασης κατασκευής του έργου «ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ»,

Τρέχουσες εξελίξεις 2009-2020:

Ι) Παρά την παραπάνω θετική γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου για την υπογραφή της σύμβασης κατασκευής του έργου «ΕΡΓΑ ΚΕΦΑΛΗΣ», **εκδόθηκε διαταγή αναστολής ισχύος της ΚΥΑ Περιβαλλοντικών Όρων του έργου, μέχρι την εκδίκαση της αίτησης ακύρωσης.** Ύστερα από την δυσμενή εξέλιξη αυτή το Υπουργείο δεν προχώρησε δια μέσου της αρμόδιας Διεύθυνσης Τεχνικών Μελετών Κατασκευών (ΔΤΜΚ) στη υπογραφή συμφωνητικού για το έργο «ΕΡΓΩΝ ΚΕΦΑΛΗΣ».

Η αίτησης ακύρωσης από την Ορνιθολογική Εταιρεία και άλλους Περιβαλλοντικούς φορείς αρχικά θα εκδικαζόταν στις 6-5-2009 αλλά στην συνέχεια αναβλήθηκε πολλές φορές, αλλά τελικά απορρίφθηκε το 2020.

ΙΙ) Επίσης δεν υλοποιήθηκε η διενέργεια ανοικτού διαγωνισμού (Μάρτιος 2009) για το δεύτερο κατά σειρά έργο «Έργα μεταφοράς και διανομής νερού περιοχής Α2» που αφορούν την άρδευση έκτασης 57.620 στρ. η οποία περιλαμβάνει τα χωριά Μυρωδάτο, Άβδηρα, Βελόνη, Μάνδρα και Πεζούλα προϋπολογισμού Μελέτης 54 εκατ €.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η σκοπιμότητα του έργου βασίζεται στην ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος της υφαλμύρισης στις πεδιάδες των δύο Νομών, Ξάνθης και Ροδόπης. Διαπιστώθηκε όμως ότι τα διαθέσιμα ύδατα από τον ποταμό Νέστο, ύστερα και από την διακρατική συμφωνία Ελλάδος-Βουλγαρίας για τα νερά του Νέστου του 1996, μόλις επαρκούσαν για την αντιμετώπιση των αναγκών του Νομού Ξάνθης. Ως εκ τούτου η άρδευση της πεδιάδας του Νομού Ροδόπης αποδεσμεύθηκε από τα νερά του ποταμού Νέστου τα οποία μεταφέρονται και διανέμονται πλέον για την άρδευση και την αποκατάσταση του υπογείου υδροφορέα της πεδιάδας του Νομού Ξάνθης, έκτασης 305.000 στρεμμάτων.

Η άρδευση του Νομού Ροδόπης εκτάσεως 677.000 στρεμμάτων θα γίνει μέσω της αποταμίευσης νερού από την κατασκευή τριών φραγμάτων, η οποία ούτως ή άλλως είναι οικονομικότερη λύση για τον νομό Ροδόπης απ' ότι η μεταφορά νερού από τον ποταμό Νέστο. Ήδη εκπονείται στα πλαίσια του ΕΠΑΑ-ΑΥ 2000-2006 (Επιχ.

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης του Γ΄ ΚΠΣ) η μελέτη του Φράγματος Ιάσμου σε οριστικό στάδιο, με δυνατότητα αποταμίευσης 160 εκατ. κυβικά μέτρα νερό.

Τα «**Έργα Κεφαλής**» δηλαδή όλα τα έργα από την υδροληψία στους Τοξότες μέχρι και το συγκρότημα αντλιοστασίων στην Κυψέλη, θα εξυπηρετήσουν την έκταση των 242.200 στρ. Η περιοχή Α1 έκτασης 62.800 στρ. εξυπηρετείται αυτοτελώς από τον αγωγό Α1 (συνολική έκταση $242.200+62.800=305.000$ στρέμματα), τροφοδοτούμενος από διάφυγα του υφιστάμενου αρδευτικού έργου Θαλασσιάς – Κρεμαστής. Ο προϋπολογισμός των έργων ανέρχεται σε 50.538.500 € και είναι το έργο που δημοπρατήθηκε στις 20-1-2009, με συμβατικό χρόνο περαίωσης 36 μήνες.

Τα «**Έργα μεταφοράς και διανομής νερού περιοχής Α2**» αφορούν την άρδευση έκτασης 57.620 στρ. η οποία περιλαμβάνει τα χωριά Μυρωδάτο, Άβδηρα, Βελόνη, Μάνδρα και Πεζούλα και παρουσιάζει τα μεγαλύτερα προβλήματα υφαλμύρινσης. Ο προϋπολογισμός των έργων αυτών ανέρχεται σε 54 εκατ. €. Στα πλαίσια της σύμβασης της μελέτης εκπονείται επίσης σε οριστικό στάδιο η μελέτη των έργων της περιοχής Α1. Η **περιοχή Α1 έκτασης 62.800 στρεμμάτων** περιλαμβάνει τα χωριά Δέκαρχο, Ορφανό, Εύλαλο, Μικροχώρι, Άβατο, Εράσμιο, Ζηλωτή, Δάφνη και Μάγγανα, καθώς και εκτάσεις που ανήκουν στα χωριά Κυψέλη, και Εξοχή. Έχει καταταγεί δεύτερη κατά σειρά προτεραιότητας από πλευράς αντιμετώπισης της υφαλμύρινσης. Ο προϋπολογισμός των έργων εκτιμάται σε 55 εκατ. €.

Πέραν της κατασκευής του κυρίως έργου θα υλοποιηθούν και τα κάτωθι υποέργα:

- ✓ Απαλλοτριώσεις
- ✓ Αποζημιώσεις ηρτημένης εσοδείας.
- ✓ Δαπάνες για ΟΚΩ.
- ✓ Υπηρεσίες Αρχαιολογίας

Το έργο θα συμβάλει στην εξυπηρετήσει των αρδευτικών αναγκών 242.000 στρεμμάτων της πεδιάδας του Νομού Ξάνθης, στην ορθολογική διαχείριση του διαθέσιμου νερού άρδευσης στην μείωση απωλειών αρδευτικού νερού στην μείωση του κόστους παραγωγής – αύξηση του εισοδήματος των αγροτών , στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων.

Επίσης προγραμματίζεται η υλοποίηση των παρακάτω έργων:

II) «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΖΩΝΗΣ Α2» συνολικού προϋπολογισμού 54εκατ. €. Ολοκληρώθηκε η οριστική μελέτη των δικτύων άρδευσης έκτασης 57.260 στρεμμάτων στις περιοχές των Δήμων Αβδήρων, Μυρωδάτου, Βελόνης, Πεζούλας και Μάνδρας. Το έργο εντάχθηκε στις 29/12/2008 στο πρόγραμμα «**Π.Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ 2007-2013**»

III) «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΖΩΝΗΣ Α1» συνολικού προϋπολογισμού 55 εκατ. € περίπου. Εκπονείται σε οριστικό στάδιο η μελέτη αρδευτικών δικτύων σε έκταση 62.820 στρεμμάτων στις περιοχές Δεκαρχο, Ορφανό, Εύλαλο, Μικροχώρι, Άβατο, Εράσμιο, Ζηλωτή, Δάφνη, Μάγκανα, Κυψέλη και Εξοχή.

Επιπλέον, στα πλαίσια του **Π.Α.Α. 2007-2013 «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ»** υπάρχει η δυνατότητα εκτέλεσης αντιστοίχων έργων με τα ΟΠΑΑΧ του Γ΄ ΚΠΣ, όπως **μικρά εγγειοβελτιωτικά έργα, έργα διαχείρισης υδατικών πόρων (βελτίωση – εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων), έργα πρόσβασης στις αγροτικές**

εκμεταλλεύσεις (αγροτική οδοποιία) κλπ, σε ορεινά και μειονεκτικά Δημοτικά Διαμερίσματα.

9. ΟΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

Η επίτευξη του στόχου της οικονομικής περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας για τους παραγωγούς της Θράκης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα **μεταφοράς έρευνας και καινοτομίας** στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, και κυρίως από την παροχή της **αναγκαίας συμβουλευτικής υποστήριξης** στους παραγωγούς, η οποία θα πρέπει βασίζεται στην ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών στην παραγωγή, επιτρέποντας την αποδοτική χρήση των πόρων και συμβάλλοντας σημαντικά στη μείωση του κόστους των γεωργικών εισροών, στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των κινδύνων της παραγωγής καθώς και στην αύξηση της παραγωγικότητας, της ποιότητας, της ασφάλειας και της ιχνηλασιμότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων.

Θα πρέπει, επιπλέον, να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της μελλοντικής ΚΑΠ, η οποία καλείται να υπηρετήσει τους μεγάλους ευρωπαϊκούς στόχους που θέτει η Πράσινη Συμφωνία μέσω της στρατηγικής “Από το αγρόκτημα στο πιάτο” και της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, οι παραγωγοί της Θράκης, θα κληθούν, μεταξύ άλλων, να εφαρμόσουν μειώσεις στη χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και αντιβιοτικών. Γι’ αυτό το λόγο, ο προτεινόμενος Κανονισμός για τα Στρατηγικά Σχέδια της ΚΑΠ (Άρθρο 13), ορίζει ότι στη νέα ΚΑΠ οι γεωργικές συμβουλές θα πρέπει να καλύπτουν υποχρεωτικά την ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών στη γεωργία.

Παράλληλα, και πέραν των κανονιστικών υποχρεώσεων, η μεταφορά έρευνας και καινοτομίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, μπορεί να διασφαλίσει μεγαλύτερο εισόδημα για τους παραγωγούς από την αγορά, καθώς είναι ιδιαίτερα μεγάλη η ζήτηση από πλευράς καταναλωτικού κοινού για προϊόντα που έχουν παραχθεί με βιώσιμο τρόπο και είναι σε θέση να το τεκμηριώσουν, μέσω της ψηφιοποίησης της παραγωγικής διαδικασίας, ενώ από την άλλη πλευρά η λεγόμενη **γεωργία άνθρακα**, δηλ. η εφαρμογή γεωργικών πρακτικών, όπως η ευφυής γεωργία, που μειώνουν το αποτύπωμα άνθρακα ή αυξάνουν την αποθήκευσή του στο έδαφος, αποτελεί μία ευκαιρία εναλλακτικού εισοδήματος για τους παραγωγούς μέσω της πώλησης πιστώσεων στην αγορά άνθρακα (π.χ. σε βιομηχανίες που “μολύνουν”), ή σε αγοραστές που συμβάλλονται με τους παραγωγούς με την προϋπόθεση ότι παράγουν με αυτό τον τρόπο (εταιρείες τροφίμων, λιανεμπόριο).

Σε αυτό το πλαίσιο, η οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα των παραγωγών και συλλογικών σχημάτων της ΠΑΜΘ και της Θράκης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ευφυή συμβουλευτική, ώστε να είναι σε θέση όχι μόνο να ενισχύσουν το εισόδημά τους, να είναι ανταγωνιστικοί και περιβαλλοντικά βιώσιμοι, αλλά και για να υπηρετήσουν και τους στόχους της μελλοντικής ΚΑΠ. Συνεπώς, ο στόχος του ψηφιακού μετασχηματισμού δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά στο επίπεδο της ανάπτυξης των αναγκαίων υποδομών, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, αλλά και στο επίπεδο της πλαισίωσης και στήριξης των παραγωγών από ένα αποτελεσματικό Σύστημα Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας (ΣΓΓΚ) που θα έχει ως επίκεντρο την ευφυή συμβουλευτική. Προς την κατεύθυνση αυτή, είναι αναγκαίο η ΠΑΜΘ να καταγράψει, να συσπειρώσει και να ενισχύσει όλους τους φορείς που εμπλέκονται στο περιφερειακό ΣΓΓΚ (γεωργικούς συμβούλους,

ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς φορείς, παρόχους υπηρεσιών ευφυούς γεωργίας), αλλά και να τους κατευθύνει και συντονίσει ώστε να διασφαλιστεί η στήριξη των παραγωγών και των συλλογικών τους σχημάτων με βάση τα ιδιαίτερα περιφερειακά-τοπικά χαρακτηριστικά και ανάγκες.

ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ

Κρίσιμο θεωρείται το ζήτημα της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού και της επιτακτικής αναγκαιότητας της ανανέωσης του γεωργικού δυναμικού της Θράκης που αποτελεί, άλλωστε και έναν από τους 9 στόχους της μελλοντικής Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Οι νεοεισερχόμενοι στον κλάδο, είτε πρόκειται για τη συνέχιση λειτουργίας υφιστάμενης εκμετάλλευσης είτε για την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης, έχουν συστηματικά αναδείξει τη δυσκολία πρόσβασης σε γη και σε χρηματοδότηση ως τα κυριότερα εμπόδια. Αυτό υπογραμμίστηκε σε έρευνα που δημοσίευσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Νέων Γεωργών (CEJA) τον Σεπτέμβριο του 2017 σχετικά με τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά της γεωργικής δραστηριότητας που ασκείται από τους νέους γεωργούς. Η ηλικιακή διάρθρωση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα της ΠΑΜΘ δεν διαφοροποιείται σημαντικά από το μέσο όρο της χώρας. Το 2019 το μεγαλύτερο μέρος των απασχολούμενων αγροτών στην ΠΑΜΘ συγκεντρώνεται στις κλάσεις ηλικίας 45 ετών. Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό απασχόλησης που αντιστοιχεί στις κλάσεις ηλικίας μέχρι 44 ετών περιορίστηκε με εντονότερο ρυθμό, με αποτέλεσμα η συνολική απώλεια θέσεων εργασίας στο διάστημα της τριετίας 2017-2019 (5.426 άτομα) να προέρχεται κατά τα 2/3 από τις νεότερες κλάσεις ηλικίας.

Προς την κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαία, καταρχάς, η βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων εργαλείων του 1^{ου} και του 2^{ου} πυλώνα της ΚΑΠ και ειδικότερα:

- ✓ Η παραχώρηση προτεραιότητας στους γεωργούς νεαρής ηλικίας, όταν πρόκειται να ληφθεί η βασική ενίσχυση από το εθνικό/περιφερειακό απόθεμα
- ✓ Πιο στοχευμένος σχεδιασμός των μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, πέραν των ειδικών μέτρων στήριξης των νέων γεωργών, με προτεραιοποίηση τους σε επιχορηγήσεις, δάνεια ή εγγυήσεις, ειδικά σχεδιασμένα για να βοηθήσουν την ανάπτυξη των αγροτικών επιχειρήσεων, ή στην παροχή συμβουλών σχετικά με τον καλύτερο τρόπο για να εισέλθουν οι γεωργοί νεαρής ηλικίας στη γεωργία.

Πέραν όμως του αποτελεσματικότερου σχεδιασμού και στόχευσης των εργαλείων της ΚΑΠ, χρειάζεται ευρύτερος εθνικός και περιφερειακός σχεδιασμός για την ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού, αφενός με την αξιοποίηση όλων των αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών εργαλείων και αφετέρου με την παροχή οικονομικών και άλλων κινήτρων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όσον αφορά τη φυτική παραγωγή για τις παραδοσιακές καλλιέργειες (σιτηρά, βαμβάκι, καπνός, ενεργειακά φυτά, κτηνοτροφικά φυτά), αναλυτικά αναφέρονται οι κατευθύνσεις στις οποίες πρέπει να κινηθεί η προσπάθεια για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας τους στα σχετικά κεφάλαια της μελέτης.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην ανάπτυξη των δενδρωδών καλλιεργειών στη Θράκη (ακτινίδια, κεράσια, επιτραπέζια και οινοποιήσιμα σταφύλια, καρύδια,

φουντούκια), που παρουσιάζουν σημαντική προοπτική στην ελληνική και διεθνή αγορά και δίνουν ικανοποιητικό εισόδημα στους παραγωγούς – σήμερα, αλλά και στο μέλλον, καθώς οι καλλιέργειες αυτές παρουσιάζουν υψηλό συγκριτικό πλεονέκτημα στο πλαίσιο της γεωργίας άνθρακα, που αποτελεί σημαντική τάση, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Πρέπει, όμως, να τονιστεί ότι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξή τους είναι:

- Η αξιοποίηση των υδάτινων πόρων στη Θράκη
- Η επιδότηση του φυτικού κεφαλαίου από το ΠΑΑ (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης), όπως έγινε στο παρελθόν.
- Η χαμηλότοκη χρηματοδότηση από το τραπεζικό σύστημα, ιδιαίτερα στους νέους αγρότες, για τις δαπάνες πρώτης εγκατάστασης.
- Η διασφάλιση της διάθεσης των παραγομένων προϊόντων, μέσω συμβολαίων των αγροτών με τους συνεταιρισμούς και τις επιχειρήσεις που τυποποιούν, μεταποιούν και διαθέτουν φρούτα και ξηρούς καρπούς.
- Η επιδότηση από τον ΕΛΓΑ των επενδύσεων που έχουν σχέση με την ενεργητική προστασία (π.χ. αντιχαλαζιακά δίχτυα).
- Η συνεχής υποστήριξη των αγροτών στις νέες καλλιέργειες από τα στελέχη των ΚΕΑ (Κέντρα Εξυπηρέτησης Αγροτών), αλλά και τους επιστήμονες των φορέων που θα απορροφήσουν τα προϊόντα και που έχουν γνώση των απαιτήσεων της αγοράς.

Επίσης, προοπτική ανάπτυξης στον τομέα της φυτικής παραγωγής έχει ο κλάδος των λαχανικών και οσπρίων, ιδιαίτερα αν η παραγωγή τους πραγματοποιηθεί σε βιολογική βάση – κυρίως, από νέους αγρότες στο πλαίσιο συμβολαϊκής γεωργίας με εταιρείες του ιδιωτικού τομέα που διακινούν τα προϊόντα αυτά. Στην κατεύθυνση αυτή θα βοηθούσε σημαντικά ο καθορισμός, από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τον ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, ειδικών περιοχών (ζωνών) παραγωγής των προϊόντων αυτών.

Τέλος, πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα πραγματοποίησης πιλοτικών καλλιεργειών παραγωγής στέβιας, η ζήτηση της οποίας είναι αυξημένη σε διεθνές επίπεδο και παράλληλα να πραγματοποιηθεί σχετικό business plan που να αξιολογεί τη βιωσιμότητα ή μη μίας επένδυσης στον τομέα αυτό.

Όσον αφορά την Κτηνοτροφία, αναλυτικά αναφέρονται στο σχετικό κεφάλαιο τα μέτρα για την ανάπτυξή της.

Ιδιαίτερα πρέπει να τονιστούν:

- Η συμφωνία μεταξύ των εταιρειών που διακινούν τα προϊόντα της κτηνοτροφίας και των συλλογικών φορέων των κτηνοτρόφων, που έχει σχέση με τη διαμόρφωση των τιμών των κτηνοτροφικών προϊόντων σε συνδυασμό με τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά.
- Η μετατροπή των παραγωγών των νέων κτηνοτρόφων σε βιολογικές.
- Η χορήγηση χαμηλότοκων δανείων από το τραπεζικό σύστημα στους κτηνοτρόφους, που διαθέτουν μέσω συμβολαίων την παραγωγή τους στους αγοραστές των προϊόντων τους.
- Οι επιχειρήσεις παραγωγής κρέατος πουλερικών, χοιρινού κρέατος, αλλά και τις μονάδες παραγωγής βόειου κρέατος, είναι σημαντικό να έχουν προτεραιότητα στα προγράμματα του ΠΑΑ και στον αναπτυξιακό νόμο και παράλληλα να προβλεφθεί επιδότηση στο μεταφορικό κόστος εφοδίων και

προϊόντων, όπως επίσης και ειδική χρηματοδότηση από το Τραπεζικό σύστημα.

- Η ανάπτυξη της μελισσοκομίας, εφόσον αυτή πραγματοποιηθεί σε συλλογική βάση και με συμβολαιακή μορφή με συνεταιρισμούς και εταιρείες, που διακινούν προϊόντα μελισσοκομίας. Είναι σημαντικό ότι στις ορεινές περιοχές, όπου η κύρια ενασχόληση είναι η παραγωγή καπνού και η κτηνοτροφία, η παραγωγή προϊόντων μέλισσας μπορεί να αποφέρει ένα συμπληρωματικό εισόδημα για τις αγροτικές οικογένειες.

Όσον αφορά την αλιεία και ιδιαίτερα την ανάπτυξη των υποδομών της, αναλυτικά γίνεται αναφορά στο σχετικό κεφάλαιο της μελέτης.

Σημαντική είναι η διασύνδεση του εμπορίου και της μεταποίησης με την αγροτική παραγωγή, μέσω συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Οι μεταποιητικές και εμπορικές επιχειρήσεις του συνεταιριστικού και ιδιωτικού τομέα, έχοντας γνώση της αγοράς μπορούν να δείξουν τον δρόμο στους αγρότες της περιοχής για παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων που μπορούν να διατεθούν με αξιώσεις στις αγορές και να τους δίνουν ικανοποιητικό εισόδημα. Όσο μεγαλύτερο τμήμα της αγροτικής παραγωγής συμβολαιοποιηθεί, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η επιτυχία του εγχειρήματος της αγροτικής ανάπτυξης της Θράκης.

Βαρύτητα πρέπει να δοθεί στη θεσμοθέτηση κινήτρων από την Πολιτεία για την πραγματοποίηση επενδύσεων στην τυποποίηση και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων στη Θράκη, με την υψηλότερη δυνατή μοριοδότηση και την υψηλότερη δυνατή επιδότηση (χωρίς την διαφοροποίηση μεταξύ μεγάλων/μικρών συνεταιριστικών και ιδιωτικών εταιρειών). Με αυτό τον τρόπο είναι εφικτό να απορροφηθεί με ικανοποιητικούς όρους η υφιστάμενη αγροτική παραγωγή, και να υπάρξουν επενδύσεις που θα οδηγήσουν σε νέες καλλιέργειες με υψηλή απόδοση στους αγρότες, στις επιχειρήσεις και στους συνεταιρισμούς.

Απαραίτητη είναι η δημιουργία υποδομών στον αγροτικό τομέα (άρδευση, αγροτική οδοποιία αναδασμοί), έτσι ώστε να παραχθούν ανταγωνιστικά προϊόντα με τη μείωση του κόστους παραγωγής και παράλληλα να προστατευθεί η αγροτική παραγωγή από την υφαλμύρωση και την κλιματική αλλαγή.

Τα έργα αυτά θα πρέπει, εφόσον υπάρχει ωριμότητα μελετών, να ενταχθούν είτε στα προγράμματα του ΠΑΑ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, είτε στο Ταμείο Ανάκαμψης.

Όσον αφορά την περιοχή του Έβρου και ιδιαίτερα του Βόρειου Έβρου, πρέπει να αποτυπωθούν το ταχύτερο δυνατό οι θέσεις για κατασκευή τόσο αρδευτικών, όσο και αντιπλημμυρικών έργων που θα στηρίξουν και θα προστατεύσουν την Αγροτική παραγωγή της περιοχής.

Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην ανάληψη δράσεων για την αντιμετώπιση των δυσμενών επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή, με πρωταγωνιστικό ρόλο στον ΕΛΓΑ και στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου προστασίας της Αγροτικής παραγωγής της Θράκης και άμεσης/δίκαιης αποζημίωσης των αγροτών.

Πρωτοποριακή και απαραίτητη είναι η δημιουργία κέντρων εξυπηρέτησης αγροτών (ΚΕΑ), στις τρεις περιοχές της Θράκης με στόχο την επιστημονική υποστήριξη τους. Το πρόγραμμα αυτό θα φέρει τους γεωπόνους ΥΠΑΑ στο χωράφι και τους κτηνιάτρους στις κτηνοτροφικές μονάδες, όπως αναλυτικά περιγράφεται στο σχετικό κεφάλαιο για τα ΚΕΑ.

Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη της ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας (βιολογικά προϊόντα, ολοκληρωμένη διαχείριση, ΠΟΠ, ΠΓΕ), έτσι ώστε αφενός μεν να αποκτήσουν υπεραξία τα προϊόντα της Θράκης, αφετέρου να υπάρξει ουσιαστική προστασία των αγροτών, των καταναλωτών και του περιβάλλοντος.

Παράλληλα να υπάρξει προβολή των ποιοτικών αγροτικών προϊόντων της Θράκης, έτσι ώστε να γίνουν ευρέως γνωστά και να βελτιώνονται οι τιμές διάθεσης τους. Πέραν αυτών, πιλοτικά θα μπορούσαν όλες οι παραγωγές, δύο περιοχών (για παράδειγμα της Σταυρούπολης, Ξάνθης και μέρος της Σαμοθράκης) να μετατραπούν σε βιολογικές, γεγονός που θα τις κάνει πιο ελκυστικές στην προσέλκυση τουριστών. Με τον τρόπο αυτό θα υπάρξει τόνωση της οικονομίας τους, τόσο στον πρωτογενή όσο και στον τριτογενή τομέα.

Όλη η προσπάθεια για την ανάπτυξη της ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας στη Θράκη μπορεί να υποστηριχθεί από το ΔΠΘ, τους γεωπόνους και κτηνοτρόφους του συνεταιριστικού και ιδιωτικού τομέα, και φυσικά από το επιστημονικό προσωπικό των κέντρων εξυπηρέτησης αγροτών.

Πρέπει να προχωρήσει η εξυγίανση και περαιτέρω ανάπτυξη των συλλογικών σχημάτων των αγροτών της Θράκης (συνεταιρισμοί και ομάδες) παραγωγών. Υπάρχουν αξιόλογες συνεταιριστικές οργανώσεις στη Θράκη, οι οποίες με την κατάλληλη υποστήριξη από το τραπεζικό σύστημα της χώρας μας, μπορούν να αναπτυχθούν περισσότερο και να υποστηρίξουν αποτελεσματικότερα τα μέλη τους. Επίσης, πρέπει να έχουν υψηλή μοριοδότηση για ένταξη τους στα αναπτυξιακά προγράμματα του ΠΑΑ αλλά να υποστηριχθούν και με τα προγράμματα άλλων υπουργείων (Ανάπτυξης, Εργασίας κλπ). Ειδικότερα θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα έτσι ώστε οι δύο οργανώσεις ΕΑΣ Ξάνθης και ΕΑΣ Ορεστιάδας, που βρίσκονται σε επίπεδο διαπραγμάτευσης με πτωχευτικούς οργανισμούς, για το πρόγραμμα εξόφλησης των οφειλών τους, να οδηγηθούν σε προγράμματα που διευκολύνουν την εύρυθμη λειτουργία τους με παράλληλη μακρόχρονη εξόφληση των οφειλών τους.

Η Πολιτεία, ο συνεταιριστικός και ιδιωτικός τομέας, καθώς επίσης και το τραπεζικό σύστημα, να αναπτύξουν μια νέα σχέση εμπιστοσύνης με τους αγρότες της Θράκης. Το ενδιαφέρον όλων πρέπει να είναι συνεχές και να αποδεικνύεται εμπράκτως με δράσεις και συμπεριφορές, που να διευκολύνουν τους παραγωγούς στις δραστηριότητές τους. Για παράδειγμα, το κόστος μεταφοράς των αγροτικών προϊόντων και των πρώτων και βοηθητικών υλών που χρησιμοποιούνται από τους αγρότες της Θράκης να τύχει επιδότησης από την Πολιτεία.

Η πρόσβαση των αγροτών της Θράκης - και ιδιαίτερα των νέων αγροτών - στα προγράμματα του ΠΑΑ να γίνεται με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους και οι αποζημιώσεις αυτών, που υφίστανται καταστροφές από ακραία καιρικά φαινόμενα, να γίνεται γρήγορα και στο μεγαλύτερο δυνατό ποσοστό επί των ζημιών τους.

Τέλος, για να υλοποιηθούν όλα όσα αναφέρονται στη μελέτη μας είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μία διαχρονική και διακομματική ομάδα, που να θέσει χρονοδιαγράμματα επίτευξης της στρατηγικής αγροτικής ανάπτυξης της Θράκης, που να ξεπερνά τις γραφειοκρατικές διαδικασίες, να συντονίζει τις προσπάθειες των αγροτών και να τις συνδέει με συνεταιρισμούς και επιχειρήσεις. Κυρίως, όμως, να δίνει μία ιδιαίτερη διάσταση στην αγροτική ανάπτυξη της Θράκης, η οποία δεν θα είναι ούτε ευκαιριακή ούτε κομματική, αλλά καθαρά εθνική και διαχρονική.

ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ:

Αλέξανδρος Κοντός

Γενικός Διευθυντής ΣΕΚΕ Α.Ε.

Πρ. Υπουργός ΥΠΑΑΤ

Χρήστος Αυγουλάς

Ομότιμος Καθηγητής ΓΠΑ

Πρ. Γενικός Γραμματέας ΥΠΑΑΤ

Δημήτρης Παπαγιαννίδης

Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Υποδομών & Μεταφορών,

Πρ. Γενικός Γραμματέας ΥΠΑΑΤ

Έλλη Τσιφόρου

Γενική Διευθύντρια ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Εμμανουήλ Σαραντίδης

Γενικός Διευθυντής Α.Σ.Ξάνθης

Βασίλης Αμπαρτζίδης

Γεωπόνος ΣΕΚΕ Α.Ε.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.
ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Φεβρουάριος 2021

Ευρωπαϊκό Θεσμικό Πλαίσιο Κρατικών Ενισχύσεων

Με το άρθρο 107 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) προβλέπεται ότι κρατικές ενισχύσεις που πληρούν τα ακόλουθα σωρευτικά χαρακτηριστικά δεν συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), με εξαίρεση σχετικής ρητής πρόβλεψης των Συνθηκών.

α. μεταφορά κρατικών πόρων και καταλογισμός στο κράτος

β. χορήγηση οικονομικού πλεονεκτήματος

γ. επιλεκτικά υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων ή κλάδων ασκούν οικονομική δραστηριότητα με την έννοια της παροχής αγαθών ή υπηρεσιών σε ορισμένη αγορά.

γ. κίνδυνος νόθευσης του ανταγωνισμού και στρέβλωσης του ενδοενοσιακού εμπορίου.

Στην πράξη οι κρατικές ενισχύσεις προς επιχειρήσεις μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές. Ενδεικτικά, ενισχύσεις προς επιχειρήσεις είναι οι επιχορηγήσεις, οι πάσης φύσεως επιδοτήσεις, οι εγγυήσεις δανείων, οι φορολογικές απαλλαγές/εκπτώσεις, οι ρυθμίσεις/διαγραφές χρεών, οι εκπτώσεις/μειώσεις ασφαλιστικών εισφορών ενώ θέματα κρατικών ενισχύσεων εγείρονται και στους κρίσιμους τομείς των αποκρατικοποιήσεων, των πωλήσεων περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου αλλά και της αναδιάρθρωσης προβληματικών επιχειρήσεων.

Ωστόσο, δεν είναι όλες οι κρατικές ενισχύσεις μη συμβατές με το Ενωσιακό Δίκαιο, καθώς η παρέμβαση του Κράτους κρίνεται πολλές φορές απαραίτητη για την διασφάλιση της ομαλής και αποδοτικής λειτουργίας της οικονομίας. Για το λόγο αυτό το άρθρο 107 της ΣΛΕΕ στις παρ. 2 και 3 θέτει τους στρατηγικούς στόχους και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι ενισχύσεις είναι συμβατές ή δύναται να κριθούν συμβιβάσιμες αντίστοιχα, ενώ το δευτερογενές νομικό πλαίσιο των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις εξειδικεύει περαιτέρω τις κατηγορίες των ενισχύσεων που μπορούν να κριθούν ως συμβατές και τις σχετικές προϋποθέσεις.

Με το άρθρο 108 της ΣΛΕΕ καθιερώνεται ένα σύστημα ελέγχου της ομαλής εφαρμογής του πλαισίου των κρατικών ενισχύσεων, που επιτρέπει τη χορήγηση ενισχύσεων που έχουν προηγουμένως κοινοποιηθεί και εγκριθεί από την Επιτροπή ή έχουν απαλλαγεί της σχετικής υποχρέωσης επί τη βάση σχετικών απαλλακτικών κανονισμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ελέγχει τα μέτρα ενισχύσεων που κοινοποιούνται από κράτη μέλη, ενώ δύναται να προβαίνει σε έλεγχο υφιστάμενων ενισχύσεων για να διαπιστώσει αν εξακολουθούν να είναι συμβατές και να ελέγχει κατασταλτικά κρατικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν χωρίς να της κοινοποιηθούν καθώς και ενισχύσεις που έχουν εγκριθεί αλλά εφαρμόστηκαν καταχρηστικά.

Η άσκηση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προϋποθέτει τη στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη, τα οποία φέρουν το βάρος κοινοποίησης των κρατικών ενισχύσεων που σχεδιάζουν να χορηγήσουν. Στο πλαίσιο αυτό, με ειδικούς κανονισμούς της Επιτροπής, εκδιδόμενους κατ'εφαρμογή των αρ. 108 παρ. 4 και 109 ΣΛΕΕ, που θέτουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, εξαιρούνται από την υποχρέωση κοινοποίησης ορισμένες κατηγορίες κρατικών ενισχύσεων.

Αντικείμενο της πρότασης

Βάσει των ανωτέρω, στόχος της πρότασης είναι η παρουσίαση των διαθέσιμων εργαλείων που θα αποτελέσουν ένα μίγμα ενισχύσεων για την ενθάρρυνση ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων στην περιοχή της Θράκης.

Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός 651/2014

Οι Γενικοί Απαλλακτικοί Κανονισμοί είναι κανονιστικά κείμενα περί συμβατότητας μέτρων κρατικών ενισχύσεων που μπορούν να τεθούν σε ισχύ χωρίς κοινοποίηση στην ΕΕ.

Θέτουν τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες τα σχεδιαζόμενα μέτρα κρατικών ενισχύσεων θεωρούνται συμβατά με την εσωτερική αγορά και απαλλάσσονται από την υποχρέωση κοινοποίησης στην ΕΕ.

Βασικός πύλonaς της πρότασης είναι ο Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός 651/2014. Παρακάτω περιγράφονται συνοπτικά τα άρθρα του ΓΑΚ 651/2014.

- Περιφερειακές ενισχύσεις – επενδυτικές ενισχύσεις (άρθρο 14)
- Περιφερειακές ενισχύσεις λειτουργίας (άρθρο 15)
- Περιφερειακές ενισχύσεις για την αστική ανάπτυξη (άρθρο 16)
- Επενδυτικές ενισχύσεις προς ΜΜΕ (άρθρο 17)
- Ενισχύσεις για συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ΜΜΕ (άρθρο 18)
- Ενισχύσεις για συμμετοχή ΜΜΕ σε εμπορικές εκθέσεις (άρθρο 19)
- Ενισχύσεις για την κάλυψη των δαπανών συνεργασίας των ΜΜΕ που συμμετέχουν σε έργα ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας (άρθρο 20)
- Ενισχύσεις χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου (άρθρο 21)
- Ενισχύσεις για νεοσύστατες επιχειρήσεις (άρθρο 22)
- Ενισχύσεις προς ΜΜΕ – Ενισχύσεις για εναλλακτικές πλατφόρμες διαπραγμάτευσης που ειδικεύονται στις ΜΜΕ (άρθρο 23)
- Ενισχύσεις προς ΜΜΕ – Ενισχύσεις για δαπάνες διερεύνησης (άρθρο 24)
- Ενισχύσεις για σχέδια έρευνας και ανάπτυξης (άρθρο 25)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για ερευνητικές υποδομές (άρθρο 26)
- Ενισχύσεις για συνεργατικούς σχηματισμούς καινοτομίας (άρθρο 27)
- Ενισχύσεις καινοτομίας για ΜΜΕ (άρθρο 28)
- Ενισχύσεις για καινοτόμο διεργασία και οργανωτική καινοτομία στον τομέα των υπηρεσιών (άρθρο 29)
- Ενισχύσεις για έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (άρθρο 30)
- Ενισχύσεις για επαγγελματική κατάρτιση (άρθρο 31)
- Ενίσχυση για την πρόσληψη εργαζομένων σε μειονεκτική θέση με τη μορφή επιδότησης μισθού (άρθρο 32)
- Ενισχύσεις για την απασχόληση εργαζομένων με αναπηρία υπό μορφή επιδότησης μισθού (άρθρο 33)
- Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση των πρόσθετων δαπανών που συνεπάγεται η απασχόληση εργαζομένων με αναπηρία (άρθρο 34)
- Ενισχύσεις για την αντιστάθμιση των δαπανών της υποστήριξης που παρέχεται σε εργαζομένους σε μειονεκτική θέση (άρθρο 35)
- Επενδυτικές ενισχύσεις προς επιχειρήσεις για την υπέρβαση ενωσιακών προτύπων ή για την αύξηση της προστασίας του περιβάλλοντος ελλείψει ενωσιακών προτύπων (άρθρο 36)

- Επενδυτικές ενισχύσεις για την πρόωρη προσαρμογή σε μελλοντικά ενωσιακά πρότυπα (άρθρο 37)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για μέτρα ενεργειακής απόδοσης (άρθρο 38)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για μέτρα ενεργειακής απόδοσης σε κτίρια (άρθρο 39)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για συμπαραγωγή ενέργειας υψηλής απόδοσης (άρθρο 40)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (άρθρο 41)
- Ενισχύσεις λειτουργίας για την προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (άρθρο 42)
- Ενισχύσεις λειτουργίας για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε εγκαταστάσεις μικρής κλίμακας (άρθρο 43)
- Ενισχύσεις με τη μορφή μειώσεων περιβαλλοντικών φόρων δυνάμει της οδηγίας 2003/96/ΕΚ (άρθρο 44)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για την αποκατάσταση μολυσμένων χώρων (άρθρο 45)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για ενεργειακά αποδοτικό σύστημα τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης (άρθρο 46)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση αποβλήτων (άρθρο 47)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για ενεργειακές υποδομές (άρθρο 48)
- Ενισχύσεις για την εκπόνηση περιβαλλοντικών μελετών (άρθρο 49)
- Καθεστώτα ενισχύσεων για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από ορισμένες θεομηνίες (άρθρο 50)
- Ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα για τη μεταφορά κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών (άρθρο 51)
- Ενισχύσεις για υποδομές ευρυζωνικών δικτύων (άρθρο 52)
- Ενισχύσεις για τον πολιτισμό και τη διατήρηση της κληρονομιάς (άρθρο 53)
- Καθεστώτα ενισχύσεων για οπτικοακουστικά έργα (άρθρο 54)
- Ενισχύσεις για αθλητικές υποδομές και πολυλειτουργικές ψυχαγωγικές υποδομές (άρθρο 55)
- Επενδυτικές ενισχύσεις για τοπικές υποδομές (άρθρο 56)
- Ενισχύσεις για περιφερειακούς αερολιμένες (άρθρο 56α)
- Ενισχύσεις για θαλάσσιους λιμένες (άρθρο 56β)
- Ενισχύσεις για λιμένες εσωτερικής ναυσιπλοΐας (άρθρο 56γ)

Λοιποί Γενικοί Απαλλακτικοί Κανονισμοί

Οι παρακάτω Γενικοί Απαλλακτικοί Κανονισμοί απευθύνονται σε επιχειρήσεις στους τομείς της γεωργίας και δασοκομίας και αλιείας και υδατοκαλλιέργειας:

- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 702/2014 της Επιτροπής, της 25ης Ιουνίου 2014 , για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων στους τομείς της γεωργίας και δασοκομίας και σε αγροτικές περιοχές συμβιβάσιμων με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1388/2014 της Επιτροπής, της 16ης Δεκεμβρίου 2014 , για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, τη μεταποίηση και την εμπορία προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κανονισμοί de minimis (ενισχύσεις ήσσονος σημασίας)

Οι κανονισμοί de minimis καθορίζουν τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία μέτρα ενίσχυσης θεωρείται ότι δεν επηρεάζουν τις διακρατικές συναλλαγές και, συνεπώς, δεν συνιστούν κρατικές ενισχύσεις και δεν χρειάζεται να κοινοποιηθούν στην ΕΕ

- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1407/2013 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 18ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1408/2013 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 18ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας («de minimis») στον γεωργικό τομέα
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθμ. 717/2014 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 27ης Ιουλίου 2014 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας

Κατευθυντήριες γραμμές

Αφορούν μέτρα κρατικών ενισχύσεων τα οποία δεν εμπίπτουν σε Γενικούς Απαλλακτικούς Κανονισμούς και πρέπει να κοινοποιηθούν στην ΕΕ. Αποκρυσταλλώνουν ωστόσο τις βασικές αρχές αξιολόγησης των μέτρων από την Επιτροπή.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΟΥ Η ΠΟΛΥΤΟΜΕΑΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

1. Κατευθυντήριες γραμμές για τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα
2. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου
3. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση μη χρηματοπιστωτικών προβληματικών επιχειρήσεων
4. Κριτήρια για την ανάλυση της συμβατότητας με την εσωτερική αγορά των κρατικών ενισχύσεων για την προώθηση της υλοποίησης σημαντικών έργων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος

ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ

1. Πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία.
2. Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας
3. Κατευθυντήριες γραμμές για ορισμένα μέτρα κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου μετά το 2012
4. Κατευθυντήριες γραμμές για τις Κρατικές ενισχύσεις σε αερολιμένες και αεροπορικές εταιρείες.
5. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2007 για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 1191/69 και (ΕΟΚ) αριθ. 1107/70
6. Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στις σιδηροδρομικές επιχειρήσεις.
7. Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα των θαλασσίων μεταφορών.

8. Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την εφαρμογή των κανόνων στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων όσον αφορά την ταχεία ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων.
9. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στη δημόσια ραδιοτηλεόραση
10. Ανακοίνωση της Επιτροπής για τις κρατικές ενισχύσεις για κινηματογραφικές ταινίες και λοιπά οπτικοακουστικά έργα
11. Κριτήρια για την ανάλυση της συμβατότητας των κρατικών ενισχύσεων για την απασχόληση εργαζομένων σε μειονεκτική θέση και εργαζομένων με αναπηρία οι οποίες κοινοποιούνται μεμονωμένα.
12. Κριτήρια για την ανάλυση της συμβατότητας των κρατικών ενισχύσεων για επαγγελματική εκπαίδευση οι οποίες κοινοποιούνται μεμονωμένα.
13. Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στον γεωργικό και τον δασονομικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές για την περίοδο 2014-2020.
14. Κατευθυντήριες γραμμές για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

Στο παρόν σημείωμα δεν αναλύεται το νομικό πλαίσιο για την παροχή υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ), κατ'εφαρμογή του αρ.106 παρ. 2 ΣΛΕΕ, καθώς εκτιμάται πως εκφεύγει της στόχευσης της τρέχουσας ομάδας.

Με βάση τα ανωτέρω είναι σκόπιμο να εντοπιστούν εκείνα τα εργαλεία που προσιδιάζουν στους στόχους ενίσχυσης της περιοχής της Ξάνθης και να ακολουθήσει στοχευμένη πλέον συνεργασία σε αυτή τη βάση.

ΓΝΩΜΕΣ ΜΕΙΟΨΗΦΙΑΣ

**Πρόταση ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ
για τον Στρατηγικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό Θράκης**

Περιεχόμενα

Επιτελική Σύνοψη

1. Θέματα Οικονομίας και Ανάπτυξης

1.1. Μια από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Ελλάδας και της ΕΕ

1.2. «Ατυχείς πολιτικές του παρελθόντος

1.2.1. Οι «αναπτυξιακές» πολιτικές που ασκήθηκαν μέχρι σήμερα ήταν κυρίως επιδοματικού χαρακτήρα και αποδείχτηκαν αναποτελεσματικές

1.2.2. Ατυχείς πολιτικές έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας

1.3. Η σημερινή κατάσταση

1.4. Βασικοί Στόχοι για την ανάπτυξη

1.4.1. Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως ικανοποιητικού προορισμού για κατοίκηση

1.4.2. Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως τόπου άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας

1.4.3. Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης

1.4.4. Αξιοποίηση της διασυνοριακότητας

2. Θεσμικά

2.1. Πολυπολιτισμικότητα

2.2. Θεσμικά και εκπαιδευτικά ζητήματα σχετικά με τη Μειονότητα

2.2.1. Εκπαίδευση

2.2.2. Θρησκευτικές ελευθερίες

2.2.3. Μουσουλμανική (βακουφική) περιουσία

2.2.4. Μέτρα θετικής διάκρισης (affirmative action)

2.2.5. Τίτλοι ιδιοκτησίας

Παραρτήματα

Διάγραμμα 1. Πληθυσμός και κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της Θράκης ως ποσοστό της χώρας

Διάγραμμα 2: Πληθυσμός και Απασχόληση στη Θράκη ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 3: Ποσοστό πληθυσμού ανά επίπεδο εκπαίδευσης, Θράκη και σύνολο χώρας

Πίνακας 1: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά τομέα στη Θράκη, 2018 και στόχοι για 2027

Διάγραμμα 4: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 5: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε γεωργία, δασοκομία, αλιεία ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 6: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε κατασκευές, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 7: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκινήτων οχημάτων και μαοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 8: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ενημέρωση και επικοινωνία, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 9: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 10: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διαχείριση ακίνητης περιουσίας, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 11: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 12: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διοίκηση και άμυνα, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 13: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Πίνακας 2: Ποσοστά ενίσχυσης των νομών της Θράκης

Επιτελική Σύνοψη

Το πόρισμά στηρίζεται στις εξής βασικές παραδοχές:

1^ο Η Θράκη είναι μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες Περιοχές της χώρας, με χρόνια προβλήματα.

- Η περιορισμένη ανάπτυξή της δεν αποτελεί φυσικό φαινόμενο (φυσικός ντετερμινισμός) αλλά είναι αποτέλεσμα πολιτικών που ασκήθηκαν στο παρελθόν.
- Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να αλλάξει άμεσα (δεν γίνονται θαύματα), ούτε «αυτόματα» από τους «μηχανισμούς της αγοράς», ούτε με ημίμετρα και επιμέρους παρεμβάσεις, ούτε με μια ισχυρότερη επιδοματικού χαρακτήρα πολιτική.

2^ο Το ανθρώπινο δυναμικό είναι ο βασικός παράγοντας της αναπτυξιακής διαδικασίας.

- Δεδομένου ότι η ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας είναι από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις εγκατάστασης επιχειρήσεων –και ιδίως επιχειρήσεων έντασης γνώσης και τεχνολογιών– σε μια περιοχή, φαίνεται πως δεν είναι τόσο προφανές ποιος προσελκύει ποιον: οι επιχειρήσεις τους εργαζόμενους ή το αντίστροφο.
- Μάλιστα, η κατοίκηση στην περιοχή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας δημιουργεί ζήτηση για υψηλότερου επιπέδου υπηρεσίες (σχολεία, εστιατόρια, βιβλιοπωλεία, κινηματογράφο, θέατρο κ.λπ.), κάνοντας την περιοχή πιο ελκυστική.
- Η ενσωμάτωση της μειονότητας είναι καθοριστική για την ανάπτυξη της περιοχής. Για τον λόγο αυτό,

3^ο Ο μόνος τρόπος για να αλλάξει η περιοχή είναι να υπάρξει μια στρατηγική μακράς πνοής.

- Η ανάπτυξη της περιοχής πρέπει να στηρίζεται σε μια λογική ενισχυόμενης αλλά και αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Τα κίνητρα από μόνα τους, χωρίς βελτίωση των υποδομών και των γενικότερων συνθηκών διαβίωσης και επιχειρείν, δεν μπορούν να είναι αποτελεσματικά.
- Χρειάζεται να πραγματοποιηθεί ένα «άλμα προς τα εμπρός» που θα επιτρέψει να βελτιωθεί δραστικά η ποιότητα ζωής στην περιοχή και να αλλάξει η «εικόνα» της Θράκης. Χρειάζεται ένα νέο όραμα για την περιοχή, που να διατυπωθεί σε Σχέδιο με

συγκεκριμένους στόχους / αποστολές (mission oriented policies). Προτείνουμε 4 βασικούς στόχους:

1^{ος} Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως ικανοποιητικού προορισμού για κατοίκηση.

2^{ος} Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως τόπου άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

3^{ος} Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης, που να στηρίζεται στη γνώση.

4^{ος} Αξιοποίηση της διασυνοριακότητας και διαπολιτισμικότητας της περιοχής.

Το Πόρισμα αναφέρεται σε αυτούς τους τέσσερις Στρατηγικούς στόχους αλλά ταυτόχρονα προτείνει και κάποιες πολύ συγκεκριμένες εμβληματικές δράσεις / μέτρα / έργα, όπως ενδεικτικά:

1. Δημιουργία τεχνολογικού campus στο ΔΠΘ.
2. Πιλοτική εφαρμογή της ΔΟΜΗΣ στήριξης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ).
3. Δημιουργία «Οργανισμού Ανάπτυξης και Ενίσχυσης της Συνεργασίας της ΝΑ Ευρώπης» με έδρα τη Θράκη.
4. Βελτίωση των υποδομών (π.χ. δημιουργία κάθετων αξόνων για την ενθάρρυνση της Διασυνοριακότητας).

Ο στόχος είναι μετά από μια δετία να έχει αυξηθεί η παραγόμενη προστιθέμενη αξία στη Θράκη και να έχει βελτιωθεί η τομεακή σύνθεση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας (Πίνακας 1). Κυρίως όμως πρέπει να βελτιωθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της περιοχής, το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της και βέβαια να έχει αρχίσει να γίνεται πιο ελκτική τόσο ως χώρος κατοικίας και ως χώρος απασχόλησης και άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

4^{ov} Η μουσουλμανική μειονότητα

Η πολυπολιτισμικότητα της Θράκης και η θέση της στο σταυροδρόμι Δύσης και Ανατολής, αποτελούν θετικούς παράγοντες, μεταξύ άλλων, για την οικονομική της ανάπτυξη, αλλά και την όλη εικόνα της περιοχής. Δυστυχώς, σειρά από «ατυχείς» πολιτικές σε θέματα περιουσίας και δικαιωμάτων για μειονοτικούς (αβεβαιότητα των τίτλων ιδιοκτησίας σε μεγάλη έκταση, έλλειψη δυνατότητας πρόσληψης στο δημόσιο, δυσκολίες με οικοδομικές άδειες και διπλώματα οδήγησης, κ.λπ.) τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του 1990, οδήγησαν σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα, τόσο σε ό,τι αφορά την ομαλή τους ένταξη στην τοπική κοινωνία αλλά και σε στρεβλώσεις της ανάπτυξης. Για τους λόγους αυτούς –όπως άλλωστε συνέβαινε και στο προηγούμενο πόρισμα της «Επιτροπής Τσουδερού»– το πόρισμα περιλαμβάνει ένα αυτοτελές τμήμα για τις αναγκαίες πολιτικές έναντι της μειονότητας.

Βέβαια, ο επαναπροσδιορισμός των πολιτικών έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας μετά το 1991 δημιουργούν προϋποθέσεις για να αποτελέσει η πολυπολιτισμικότητα συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

5^{ov} Το Πόρισμα ως Στρατηγικό Σχέδιο

Το πόρισμα δεν αποτελεί πρόγραμμα, εφόσον στην απόφαση της Ολομέλειας δεν προβλέφθηκε συγκεκριμένος προϋπολογισμός ούτε τέθηκε συγκεκριμένος χρονικός ορίζοντας υλοποίησης. Το ζητούμενο ούτως ή άλλως δεν είναι ακόμη ένα πρόγραμμα για την περιοχή, με την έννοια ότι υπάρχουν προγράμματα που τρέχουν για την περιοχή σε όλα τα επίπεδα κεντρικής κυβέρνησης αλλά και όλων των βαθμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η ελληνική οικονομία μέχρι το 2027 θα χρηματοδοτηθεί με έναν πακτωλό χρημάτων (72 δισ. Ευρώ), από το Ταμείο Ανάκαμψης, τα ΕΣΠΑ και την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Δηλαδή μαζί με τα 40 δισ. Ευρώ των πόρων του ΕΣΠΑ και της ΚΑΠ που λάμβανε παραδοσιακά από την ΕΕ, θα λάβει και άλλα 32 δισ. Ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης! Αυτό αποτελεί μια χρυσή ευκαιρία για να γίνουν δομικές αλλαγές στη χώρα, όμως ο τρόπος διαχείρισης από την κυβέρνηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης δεν αφήνει καμία ελπίδα ότι θα συμβεί κάτι τέτοιο. Κυρίως όμως, δεν αφήνει καμία ελπίδα για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, που είναι από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, το σχέδιο της κυβέρνησης

για το Ταμείο Ανάκαμψης δεν επιμερίζει τον συνολικό προϋπολογισμό των επιχορηγήσεων ανά Περιφέρεια. Επομένως για τον μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό μετασχηματισμού της ελληνικής οικονομίας δεν γνωρίζουμε τις χρηματοδοτικές δυνατότητες που έχουν προβλεφθεί για κάθε περιφέρεια της χώρας και με ποια κριτήρια έγινε (αν έχει γίνει) αυτός ο επιμερισμός. Αντίθετα, ο ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία πρότεινε μια εναλλακτική πρόταση για τη χρήση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης «*Ελλάδα - Ισχυρή Οικονομία - Δίκαιη Κοινωνία*» όπου μεταξύ των άλλων προβλέπει ένα σημαντικό μέρος των πόρων να κατευθυνθεί για την «*Ανάπτυξη των Περιφερειών των Πόλεων και της Υπαίθρου*» και *στα πλαίσια αυτά ένα μέρος του θα μπορούσε να δοθεί για το Σχέδιο Ανάπτυξης της Θράκης.*

Για να μπορέσει το Πόρισμα να λειτουργήσει αποτελεσματικά θα πρέπει οι στόχοι του να αποτελέσουν αιρεσιμότητα (conditionality) για όλες τις χρηματοδοτήσεις στην περιοχή και βέβαια να υλοποιηθούν όλα τα εμβληματικά έργα, μέτρα, δράσεις που προτείνει. Για να διασφαλισθεί αυτό, θα πρέπει να προβλεφθεί ένας μηχανισμός εποπτείας και ελέγχου της υλοποίησης του Πορίσματος της Βουλής, από Επιτροπή της Βουλής σε συνεργασία με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και άλλους θεσμικούς φορείς, με την κατάθεση έκθεσης εφαρμογής και ελέγχου κάθε έτος προς τον Πρόεδρο της Βουλής.

1. Θέματα Οικονομίας και Ανάπτυξης

1.1 Μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Ελλάδας και της ΕΕ

Ενώ αποτελεί το 6,5% της έκτασης της χώρας, αντιπροσωπεύει μόνο το 3,4% του πληθυσμού και το 2,2% του παραγόμενου ΑΕΠ, ενώ το ΑΕΠ/κεφαλή είναι μόλις το 65% του μέσου όρου της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της Θράκης ως ποσοστό της χώρας είναι διαχρονικά χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της στον πληθυσμό της χώρας (Διάγραμμα 1). Το ποσοστό της συμβολής της Θράκης στην απασχόληση της χώρας στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα υπολείπεται του ποσοστού της στον πληθυσμό (Διάγραμμα 2). Η συμβολή της παραγόμενης Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας κατά τομέα στη Θράκη, με εξαίρεση τη γεωργία και τη δημόσια διοίκηση, είναι υποδεέστερη της συμβολής της στον πληθυσμό της χώρας (Πίνακας 1 και Διαγράμματα 4-13). Έχει υπερδιπλάσιο ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα.

Η Θράκη υπολείπεται ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης του μέσου όρου της χώρας. Το ποσοστό πληθυσμού ανά επίπεδο εκπαίδευσης στη Θράκη είναι χαμηλότερο του μ.ό. της χώρας για τις υψηλές βαθμίδες εκπαίδευσης και είναι μεγαλύτερο για τους αποφοίτους δημοτικού και αυτούς που εγκατέλειψαν την εκπαίδευση (Διάγραμμα 3). Το ποσοστό του πληθυσμού με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι μόλις το 68,8% του μέσου όρου της χώρας.

Η λιγότερη ανάπτυξη της περιοχής δεν είναι φυσικό φαινόμενο (φυσικός ντετερμινισμός), είναι αποτέλεσμα πολιτικών που ασκήθηκαν στο παρελθόν:

- *Κλίμα ανασφάλειας στην περιοχή για πολλές δεκαετίες:* Λόγω των τεταμένων σχέσεων για μεγάλο διάστημα με τη Βουλγαρία και στη συνέχεια με την Τουρκία που οδήγησαν στην «στρατιωτικοποίηση» της περιοχής. Έτσι η περιοχή έμεινε αποκομμένη από τον 'φυσικό' χώρο της (την ενδοχώρα της) με δυσμενείς συνέπειες για την ανάπτυξή της.
- *Λανθασμένες πολιτικές έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας,* απουσία κοινωνικής ένταξης και μη αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού της.
- *Εκτεταμένοι θύλακες* (ιδίως ειδικές πληθυσμιακές ομάδες χωρικά εντοπισμένες) χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και περιορισμένων δεξιοτήτων.
- *Η συνεχής υποστελέχωση της κρατικής διοίκησης στην περιοχή είχε ως αποτέλεσμα την περιορισμένη δυναμική και τεχνική-διοικητική ικανότητα των τοπικών φορέων.*
- *Ελλιπείς υποδομές, ιδίως στις ορεινές περιοχές.*
- *Επιδοματικές πολιτικές για την οικονομική ανάπτυξη που εξέθρεψε μια κακώς εννοούμενη επιχειρηματικότητα με μειωμένη κοινωνική ευθύνη.*
- *Η έλλειψη βασικών οδικών ή άλλων δικτύων μεταφοράς μείωσε την ανταγωνιστικότητα της περιοχής λόγω απόστασης από τις κύριες αγορές και τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας.*

1.2 «Ατυχείς» πολιτικές του παρελθόντος

1.2.1 Οι «αναπτυξιακές» πολιτικές που ασκήθηκαν μέχρι σήμερα ήταν κυρίως επιδοματικού χαρακτήρα και αποδείχτηκαν αναποτελεσματικές.

Αναπτυξιακοί νόμοι, χορήγηση ενισχύσεων μεγαλύτερης έντασης σε σχέση με τις άλλες περιοχές της χώρας με αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων να έχουν επενδύσει σημαντικά κεφάλαια για τη δημιουργία σύγχρονων βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Γεγονός ασφαλώς πολύ σημαντικό, παράλληλα όμως είχαμε και αρνητικά αποτελέσματα με την έννοια ότι:

- Δημιουργήθηκαν πολλά «κουφάρια» επιχειρήσεων που ενισχύθηκαν από αναπτυξιακούς νόμους.
- Επιχειρήσεις που «παρασύρθηκαν», λόγω του μεγάλου ύψους των αναπτυξιακών κινήτρων της Θράκης, να εγκατασταθούν εκεί χωρίς να εκτιμήσουν σωστά το κόστος λειτουργίας τους.

Το 1988 (άρθρο 21 του Ν. 1767/1988) προβλέφθηκε η χορήγηση επιδότησης 12% του συνολικού ετήσιου μισθολογικού κόστους των επιχειρήσεων που ήταν εγκατεστημένες στη Θράκη, ως αντιστάθμιση των εγγενών και δομικών μειονεκτημάτων της περιοχής. Υπήρξε μια πολύ σημαντική ενίσχυση για τις επιχειρήσεις όμως ίσως οδήγησε στον εφησυχασμό των επιχειρήσεων αντί να προσπαθούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

1.2.2 Ατυχείς πολιτικές έναντι της μουσουλμανικής μειονότητας

Σειρά από «ατυχείς» πολιτικές σε θέματα περιουσίας και δικαιωμάτων για μειονοτικούς (αβεβαιότητα των τίτλων ιδιοκτησίας σε μεγάλη έκταση, έλλειψη δυνατότητας πρόσληψης στο δημόσιο, δυσκολίες με οικοδομικές άδειες και διπλώματα οδήγησης, κ.λπ.) τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του 1990, οδήγησαν σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα, τόσο σε ό,τι αφορά την ομαλή τους ένταξη στην τοπική κοινωνία αλλά και σε στρεβλώσεις της ανάπτυξης. Το έντονο αίσθημα αδικίας της μουσουλμανικής μειονότητας οδήγησε σε αντίθετα αποτελέσματα από τα επιδιωκόμενα. Έτσι, για παράδειγμα, η «μπάρα» που λειτουργούσε ως «εσωτερικό σύνορο» απομονώνοντας τα χωριά των Πομάκων οδήγησε στη συγκράτησή τους στις

ορεινές περιοχές, σε αντίθεση με τις ορεινές περιοχές που κατοικούνταν από χριστιανούς. Παρόμοιες πολιτικές υπήρξαν, ενδεικτικά:

- Η «ομογενοποίηση» των τριών διαφορετικής προέλευσης μειονοτικών ομάδων.
- Η εκπαιδευτική πολιτική δεκαετιών με στόχο την ενσωμάτωση της μειονότητας, είχε το αντίθετο αποτέλεσμα με πολλούς νέους να σπουδάζουν στην Τουρκία. Η κατάσταση αλλάζει σταδιακά μετά το 1998.
- Η οικονομική γκετοποίηση των ομογενών και άλλων μεταναστών από την πρώην ΕΣΣΔ (Σάπες, Κομοτηνή).

1.3 Η σημερινή κατάσταση

Η Θράκη είναι μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες Περιοχές της χώρας και της ΕΕ, με χρόνια προβλήματα και με περιορισμένη ελκυστικότητα για ιδιωτικές επενδύσεις αλλά και για την παραμονή ανθρώπινου δυναμικού. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να αλλάξει άμεσα, ούτε «αυτόματα» από τους «μηχανισμούς της αγοράς», ούτε μπορεί να στηρίζεται μόνο σε μια λογική «επιδοτούμενης ανάπτυξης», ούτε μπορεί να στηριχθεί η ανάπτυξή της σε ημίμετρα και σε επιμέρους παρεμβάσεις. Πρέπει να υπάρξει ένα *νέο όραμα* για την περιοχή και να αλλάξει η «εικόνα» της, αξιοποιώντας, μεταξύ των άλλων, τη διασυνοριακότητα και την πολυπολιτισμικότητά της, που μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν μειονεκτήματα αλλά στη νέα εποχή των ανοικτών συνόρων μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμα πλεονεκτήματα.

Τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί η αμφισβήτηση και η επανεξέταση της αξίας και των αξιών της ανάπτυξης. Η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν ταυτίζεται πλέον απλά με την αύξηση του ΑΕΠ της. Με άλλα λόγια, μας ενδιαφέρει πλέον και το είδος της ανάπτυξης, και όχι μόνο το μέγεθος¹ ή ο ρυθμός αύξησής της.

Οι τελευταίες δύο δεκαετίες χαρακτηρίστηκαν από την ευρεία αναγνώριση της σημασίας της γνώσης, της καινοτομίας και του ανθρώπινου δυναμικού στην οικονομική ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά τις οικονομίες των αναπτυγμένων χωρών. Η αναγνώριση της σημασίας της γνώσης ως του κύριου συντελεστή οικονομικής ανάπτυξης υπήρξε τόσο έντονη, ώστε από τα μέσα της δεκαετίας του '90 έχει υιοθετηθεί ο όρος «οικονομία της γνώσης».

Η προσέλκυση νέων, δημιουργικών και με υψηλή μόρφωση ατόμων θεωρείται συνήθως ότι επιτυγχάνεται περίπου αυτόματα με τη δημιουργία των αντίστοιχων θέσεων εργασίας που θα προκύψουν από την εγκατάσταση των νέων επιχειρήσεων. Έρευνες όμως δείχνουν ότι αρκετοί άλλοι παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή εγκατάστασης νέων και δημιουργικών ανθρώπων σε μια περιοχή, που σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών, όπως είναι η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος, το πολιτιστικό δυναμικό, η δημογραφική σύνθεση, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά κ.λπ.

Δεδομένου ότι η ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας είναι από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις εγκατάστασης επιχειρήσεων –και ιδίως επιχειρήσεων έντασης γνώσης και τεχνολογιών– σε μια περιοχή, *δεν είναι τόσο προφανές ποιος προσελκύει ποιον: οι επιχειρήσεις τους εργαζόμενους ή το αντίστροφο.* Το πιθανότερο είναι πως στη σύγχρονη μετα-βιομηχανική οικονομία οι παράγοντες αυτοί αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται.

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και άλλοι τοπικοί φορείς δεν διαθέτουν όλα τα κατάλληλα εργαλεία ώστε να εκπονήσουν μελέτες, έργα και πολιτικές μεγάλης κλίμακας που θα αλλάξουν την εικόνα της περιοχής. Το ζητούμενο, λοιπόν, δεν είναι μόνο η αύξηση των διαθέσιμων πόρων για την περιοχή αλλά και η αύξηση της συλλογικής αναλυτικής ικανότητας των φορέων αυτών καθώς και του μηχανισμού υλοποίησης των έργων.

Υπάρχει πληθώρα πολιτικών / προγραμμάτων που ασκούνται σήμερα σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα διοίκησης (κεντρικής κυβέρνησης, Περιφέρειας, Τοπικής Αυτοδιοίκησης). Το Πόρισμα θα πρέπει να δώσει έμφαση *κυρίως* στη διατύπωση γενικών στρατηγικών επιλογών κεντρικών αναπτυξιακών στοχεύσεων ή προκλήσεων, και βασικών μέσων ή αποστολών (mission oriented policies) που *θα πρέπει να αποτελέσουν αιρεσιμότητα (conditionality) για όλες τις χρηματοδοτήσεις στην περιοχή.* Τέλος, θα πρέπει να προβλεφθεί ένας *μηχανισμός εποπτείας και ελέγχου της υλοποίησης του Πορίσματος, με την κατάθεση έκθεσης εφαρμογής και ελέγχου κάθε έτος προς τον Πρόεδρο της Βουλής.*

Στη συνέχεια, *προτείνουμε 4 βασικούς στόχους / «αποστολές» για να εισέλθει η Θράκη σε μια νέα πορεία ανάπτυξης.*

1.4 Βασικοί Στόχοι για την ανάπτυξη

1.4.1 Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως ικανοποιητικού προορισμού για κατοίκηση

- *Ενίσχυση απασχόλησης – Μείωση ανεργίας μέσω της ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας*
- *Δημογραφική ανασυγκρότηση και συγκράτηση πληθυσμού με δημιουργικό τρόπο (περιορισμός μετανάστευσης προς το εσωτερικό αλλά και εξωτερικό –brain drain).*

Η Θράκη αντιμετωπίζει συνολικά προβλήματα δημογραφικής συρρίκνωσης και γήρανσης του πληθυσμού της, με ιδιαίτερη ένταση στον βόρειο Έβρο και στους ορεινούς όγκους. Υπάρχει σημαντική μετανάστευση στο εσωτερικό και το εξωτερικό από όλες τις ομάδες πολιτών. Η μετανάστευση των τουρκογενών γίνεται κυρίως προς την Τουρκία για εκπαιδευτικούς λόγους. Η εγκατάσταση αρκετών χιλιάδων ομογενών από την πρώην Σοβιετική Ένωση δεν άλλαξε το δημογραφικό τοπίο, διότι τους εξασφαλίστηκε μόνο στέγη, και μάλιστα σε οικισμούς τύπου «γκέτο», με αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος τους να μεταναστεύσει.

Υπάρχει ανάγκη σχεδίου στήριξης της νέας γενιάς ώστε να σταματήσει η “διπλή διαρροή” από την περιοχή (προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως την Αθήνα αλλά και προς το εξωτερικό –brain drain). Π.χ. διευκολύνσεις με χαμηλότοκα δάνεια για απόκτηση πρώτης κατοικίας ή την επιδότηση ενοικίου για τα νέα ζευγάρια. Επέκταση των δομών στήριξης της οικογένειας από τους ΟΤΑ με τη δημιουργία νέων παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών. Προώθηση προγραμμάτων επιδότησης για απόκτηση πρώτης κατοικίας για όσους επιλέγουν να εγκατασταθούν σε Δήμους του βόρειου Έβρου.

Βελτίωση της καθημερινότητας στην περιοχή (Βελτίωση των Δημόσιων δομών υγείας – παιδείας, παιδικών σταθμών, μεταφορών, κ.λπ.

- *Προώθηση της κοινωνικής συνοχής και εξάλειψη των φαινομένων κοινωνικής περιθωριοποίησης και φτώχειας - Πολιτικές περαιτέρω «ενσωμάτωσης» της μουσουλμανικής μειονότητας - Διαπολιτισμικότητα ως συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής*

Η απουσία ουσιαστικής εκπαιδευτικής πολιτικής για τα παιδιά της μειονότητας ενισχύει την απομόνωσή της, με αποτέλεσμα να αυξάνονται εκείνοι που δεν ομιλούν καλά την ελληνική γλώσσα, γεγονός που επιτείνει τις δυσκολίες ενσωμάτωσης. Σε αυτούς προστέθηκαν και οι πρόσφυγες ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση που, είκοσι χρόνια από την έλευσή τους στην Ελλάδα, οι μεγαλύτεροι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τη ρωσική ή τα γεωργιανά ως βασική γλώσσα επικοινωνίας.

Οι πολιτικές ενσωμάτωσης πρέπει λοιπόν να συνοδεύονται με αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής και με συγκεκριμένα μέτρα στήριξης του (π.χ. διασφάλιση της Α΄ κατοικίας που αγόρασαν με δάνεια και με την εγγύηση του Ελληνικού δημοσίου και κινδυνεύει από τις τράπεζες. Επιτάχυνση της μετεγκατάστασης των Ρομά που ζουν σε καταυλισμούς όπως στον οικισμό του Αλαν-Κογιού στην Κομοτηνή κ.ά. στη Θράκη. Απόδοση των τίτλων ιδιοκτησίας των σπιτιών που διαμένουν για δεκαετίες οι κάτοικοι του οικισμού Ηφαίστου του Δ. Κομοτηνής.

- *Σύγκλιση των νομών της Θράκης σε σχέση με το μ.ό. της χώρας και μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό της. Ιεράρχηση οικιστικού δικτύου και πολυκεντρική ανάπτυξη, ώστε να διασφαλιστεί μια καλή ποιότητα ζωής και στις ημιαστικές περιοχές όπου μπορεί να καταφύγει μεγάλο μέρος των κατοίκων των χωριών. Έτσι, κάθε πολίτης να μπορεί να αναπτύξει τις κοινωνικές και επαγγελματικές δυνατότητές του και αυτό να μην καθορίζεται από το γεγονός ότι ζει στη Θράκη.*

Για παράδειγμα, χρειάζεται μια πολιτική «αναζωογόνησης της υπαίθρου» μέσω πολιτικών: «πόλων ανάπτυξης», ενθάρρυνσης της μετανάστευσης στην ύπαιθρο κατοίκων από αστικές περιοχές, ενθάρρυνσης συνεταιριστικών σχημάτων (π.χ. δημιουργία του *brand name* ΘΡΑΚΗ, αντίστοιχο του Eataly¹), ανάδειξης περιοχών όπως τα θρακικά μετέωρα στον Ίασμο, παραγωγής τοπικών προϊόντων κ.λπ.

- *Βελτίωση φυσικών και κοινωνικών υποδομών (π.χ. σχολικής στέγης, Κέντρων Υγείας και των πολυδύναμων περιφερειακών Ιατρείων στην περιοχή).*

- *Βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου ιδίως στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση / περιορισμός της σχολικής διαρροής ιδίως της μειονότητας, γιατί είναι βασικός παράγοντας που οδηγεί στη «γκετοποίησή» τους. Ίδρυση σχολείων δεύτερης ευκαιρίας.*

Ανάγκη ουσιαστικής αναβάθμισης της εκπαιδευτικής πολιτικής, ιδιαίτερα για τα παιδιά της μειονότητας που σήμερα δεν μαθαίνουν καλά την ελληνική γλώσσα. Αυτό συμβάλλει στη μείωση των κοινωνικών συναναστροφών με τους νέους της πλειονότητας, πράγμα που, μεταξύ άλλων, επιτείνει τις δυσκολίες ενσωμάτωσής τους.

Αντιμετώπιση με ειδικές ρυθμίσεις της κάλυψης των μεγάλων κενών σε εκπαιδευτικό προσωπικό και των δύο βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Επέκταση των ολοήμερων σχολείων.

Η σχολική διαρροή αφορά κυρίως τα παιδιά των Ρομά.

- *Ανάπτυξη του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ) ώστε να καταστεί πόλος ανάπτυξης και προώθησης της οικονομίας της γνώσης, με την ίδρυση και λειτουργία των νέων τμημάτων που έχει αποφασίσει η Σύγκλητος του Ιδρύματος. Στήριξη και αναβάθμιση του επιστημονικού έργου του ΔΠΘ με την επιστημονική, διοικητική στελέχωσή του καθώς και τη βελτίωση των πάσης φύσεως υποδομών του.*
- *Ενίσχυση του παραρτήματος του Ερευνητικού Κέντρου ΑΘΗΝΑ στην Ξάνθη.*
- *Δημιουργία Κτηνιατρικής Σχολής στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο.*
- *Ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών, δομών και δράσεων. Αξιοποίηση του Μεγάρου Μουσικής της Κομοτηνής ως υποδομής που έχει διαβαλκανικό χαρακτήρα.*
- *Ανάδειξη των ταυτοτικών χαρακτηριστικών της ποικιλομορφίας και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των πληθυσμιακών ομάδων, που να χαρακτηρίζεται και από μια λογική «συνομιλίας» της με την πλειονότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να υιοθετηθεί η πρόταση της Πολιτισμικής Εγνατίας που έχει στο επίκεντρό της το Μέγαρο Μουσικής και συναφείς πολιτισμικές υποδομές. Παράλληλα στο τριεθνές του βόρειου Έβρου θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί πολιτιστικό θεματικό πάρκο αλλά και κάμπους νεολαίας, προκειμένου να αναδειχθεί ιδίως σε δυναμικά κοινά ο*

ιδιαίτερος χαρακτήρας της Θράκης και να προβληθεί διεθνώς προκειμένου για την καλύτερη τουριστική αξιοποίηση της περιοχής και των πλεονεκτημάτων της.

1.4.2 Βελτίωση της ελκυστικότητας της Θράκης ως τόπου άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας

- *Επιχειρηματικό Περιβάλλον - Βελτίωση ανταγωνιστικότητας και μέτρα στήριξης της υγιούς επιχειρηματικότητας*

Η τοπική επιχειρηματικότητα πρέπει να στηριχθεί πολλαπλά, με στοχευμένα και όχι γενικά κριτήρια και κίνητρα (βάσει του level playing field), εναρμονισμένα με το ευρωπαϊκό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων και ακολουθώντας διεθνείς καλές πρακτικές. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί σε παθογένειες του επιχειρείν στην περιοχή, όπως οι ελλειπείς υποδομές, τα υψηλά μεταφορικά κόστη και ο φορολογικός και άλλου είδους αθέμιτος ανταγωνισμός από τις γειτονικές χώρες. Ανάγκη μέτρων προστασίας από τα δίκτυα του παρεμπορίου και της διακίνησης λαθραίων προϊόντων με τον εκσυγχρονισμό των εργαλείων και την εντατικοποίηση των ελέγχων.

Οι «αναπτυξιακές» πολιτικές που ασκήθηκαν μέχρι σήμερα (αναπτυξιακοί νόμοι¹, επιδότηση 12% μισθολογικού κόστους κ.λπ.) οπωσδήποτε αποτέλεσαν σημαντική ενίσχυση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, αλλά δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην ανάπτυξη της περιοχής. Η ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής δεν μπορεί να επιτευχθεί με αποσπασματικές πολιτικές για την αντιμετώπιση επιμέρους ζητημάτων, αλλά με πολιτικές για μια συνολική αντιμετώπιση όλων των επιμέρους συνιστωσών της. Επίσης, η πολιτική αυτή δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο σε μια λογική «επιδοτούμενης ανάπτυξης» αλλά σε μια λογική ενισχυόμενης αλλά και αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να εξεταστεί η καθιέρωση της ενίσχυσης του λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων (για την αντιμετώπιση κυρίως του αυξημένου μεταφορικού κόστους).

Δημιουργία ενιαίου περιφερειακού μηχανισμού υποστήριξης μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τις επιχειρήσεις της περιοχής, που θα αποτελέσει το σημείο αναφοράς τους για την διαθέσιμη γνώση, των ώριμων

ερευνητικών αποτελεσμάτων, την παροχή υπηρεσιών και την πρόσβαση σε ερευνητικές και εργαστηριακές δομές.

- *Βελτίωση φυσικών υποδομών*

Η έλλειψη επαρκών και σύγχρονων υποδομών μεταφορών, ακόμη και μετά τη λειτουργία της ΕΓΝΑΤΙΑΣ, καθώς και οι περιορισμένης κλίμακας υπηρεσίες Logistic και η έλλειψη οργανωμένων αγορών (αγροτικών προϊόντων, ιχθυαγορές κ.λπ.), καθιστούν το κόστος μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών, ακόμη και μέσα στην Ελλάδα, τροχοπέδη για την ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της περιοχής. Γι' αυτό απαιτείται, για παράδειγμα: Να εκσυγχρονιστεί (ηλεκτροκίνηση κ.λπ.) το σιδηροδρομικό δίκτυο Θεσσαλονίκη-Αλεξανδρούπολη-Ορμένιο και να μελετηθούν οι κάθετοι σιδηροδρομικοί άξονες και τα σημεία σύνδεσης με τη Βουλγαρία (π.χ. Κομοτηνή-Podkova) και την Τουρκία. Να αναβαθμιστεί η οδική σύνδεση Αρδάνιο-Ορμένιο και Κομοτηνή-Νυμφαία και μετά να συνδεθούν με ευρωπαϊκούς άξονες. Σύνδεση της Εγνατίας οδού με το λιμάνι Αλεξανδρούπολης. Βελτίωση της διασυνδεσιμότητας των μεταφορών (λιμάνι, σιδηρόδρομος, Εγνατία, κάθετοι άξονες και επίσπευση της νέας γέφυρας – οδικής και σιδηροδρομικής– στους Κήπους). Εκσυγχρονισμός των πυλών εισόδου. Αναβάθμιση των ενεργειακών και τηλεπικοινωνιακών δικτύων, που υπολείπονται της υπόλοιπης χώρας. Να ενταχθεί το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης και το σύνολο των υποδομών μεταφοράς στα **διευρωπαϊκά δίκτυα** και στους μεγάλους άξονες.

- *Η Θράκη να γίνει «πυλώνας» για τη συνολική αναβάθμιση των ψηφιακών υποδομών σε 5G. Να αναβαθμιστεί ο αναπτυξιακός ρόλος του Λιμανιού Αλεξανδρούπολης.*

Η ανάπτυξη της περιοχής σχετίζεται άμεσα με την αξιοποίηση του Λιμένα Αλεξανδρούπολης στο πλαίσιο των συνδυασμένων σύγχρονων μεταφορών, την ένταξη στα διευρωπαϊκά δίκτυα, με οδικούς άξονες και ηλεκτροκίνητο σιδηρόδρομο. Η δημιουργία διαμετακομιστικού κέντρου κι ενεργειακού κόμβου πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της Εθνικής Στρατηγικής. Η αξιοποίηση και αναβάθμιση του εμπορικού χαρακτήρα του λιμανιού, με την υλοποίηση των αναγκαίων σύγχρονων υποδομών και την ανάπτυξη πλήθους

εμπορικών δραστηριοτήτων, ακολουθώντας το μοντέλο των υποπαραχωρήσεων (πρακτική που κυριαρχεί κατά 88% στη διεθνή λιμενική βιομηχανία) κι όχι της πλήρους ιδιωτικοποίησης, δύναται να δώσει αναπτυξιακή ώθηση στην ευρύτερη περιοχή, να ενισχύσει τη γεωστρατηγική θέση της χώρας, να ενισχύσει την οικονομία και την εργασία.

Ο περιφερειακός ρόλος της Θράκης ως γέφυρα ειρήνης και συνανάπτυξης στην περιοχή βασίζεται μεταξύ άλλων και στη διεύρυνση του αναπτυξιακού και εμπορικού χαρακτήρα του λιμένα Αλεξανδρούπολης καθώς και των υποδομών που συνδέονται με αυτόν. Πρέπει να προασπιστεί έναντι του κινδύνου στρατικοποίησης της περιοχής σε συνέχεια των Αναθεωρημένων Αμυντικών Συμφωνιών με τις ΗΠΑ.

Παράλληλα, δύναται η απόδοση μέρους της Δυτικής Χερσαίας Ζώνης στην τοπική κοινωνία, προκειμένου να αναπτυχθούν αθλητικές, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές κι εμπορικές δραστηριότητες, αφήνοντας ισχυρό αναπτυξιακό αποτύπωμα στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης.

- *Επέκταση κι αναβάθμιση του κεντρικού λιμανιού της Σαμοθράκης, αξιοποιώντας το εκπονημένο από το 2018 master plan.*
- *Να καταστεί η Θράκη ενεργειακός κόμβος διεθνούς εμβέλειας, γεγονός που, εκτός των οικονομικών ωφελειών, θα της προσδώσει μια ιδιαίτερη γεωστρατηγική θέση.*

Συγκεκριμένα, η Θράκη αναδεικνύεται σε μια εξαιρετικά σημαντική περιοχή για τα δίκτυα ενέργειας, γιατί βρίσκεται στο επίκεντρο του συνολικού σχεδιασμού για το φυσικό αέριο που αφορά όλη την Ευρώπη: α) Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (TAP) που μεταφέρει φυσικό αέριο από το Αζερμπαϊτζάν μέσω Τουρκίας και Ελλάδας στην υπόλοιπη Ευρώπη, και Κάθετος Διασυνδετήριος Αγωγός Φυσικού Αερίου Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB), που θα διοχετεύσει το φυσικό αέριο από τον TAP στο δίκτυο της Βουλγαρίας. β) Κατασκευή πλωτού σταθμού Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου (LNG) στην Αλεξανδρούπολη.
- *Αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας στην περιοχή (π.χ. ολοκλήρωση των δικτύων φυσικού αερίου στις πόλεις της Θράκης).*

Θα πρέπει παράλληλα να αξιοποιηθούν νέες μορφές ενέργειας, όπως η ύπαρξη των γεωθερμικών πεδίων στη Θράκη, η αιολική ενέργεια, η βιομάζα, το βιοαέριο και η αξιοποίηση του φυσικού αερίου για οικιακή και επαγγελματική χρήση. Βεβαίως με ταυτόχρονη διαφύλαξη κανόνων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της φυσικής κληρονομιάς (κάτι που δεν φαίνεται να συμβαίνει στην περίπτωση της εγκατάστασης ΑΠΕ στο Λειβαδίτη Ξάνθης).

- *Η βιομηχανία είναι καθοριστική για την ανάπτυξη. Αναδιάρθρωση της οικονομίας με ενίσχυση της βιομηχανίας, αύξηση της προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων, αύξηση των εξαγωγών.*

Η βιομηχανία αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την ανάπτυξη. Ενίσχυση της τεχνολογικής αναβάθμισης και της συνεργασίας των μικρών και μεσαίων μεγέθους επιχειρήσεων, κυρίως στη μεταποίηση των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής που μπορεί να είναι εξόχως ανταγωνιστική λόγω της πολυποικιλότητας και της παράδοσης σε υψηλής ποιότητας τοπικά προϊόντα. Για παράδειγμα, μπορεί να δημιουργηθούν δρόμοι του *κρασιού της Θράκης* και να διαμορφωθεί-κατοχυρωθεί το *brand name ΘΡΑΚΗ* με βάση τις μακράιωνες παραδόσεις της περιοχής που φτάνουν μέχρι τη μυθολογία αλλά και περνώντας από τους ελληνιστικούς, βυζαντινούς και νεότερους χρόνους (αντίστοιχα με το Eataly αλλά και τον *δρόμο του μεταξιού*). Ταυτόχρονα με την αναβάθμιση της αυτο-εικόνας της περιοχής και την ανάπτυξη μιας οικονομίας της εμπειρίας, μπορεί να προσδώσει στα προϊόντα υψηλή προστιθέμενη αξία. Αυτά μαζί, θα συμβάλουν και στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα.

- *Αξιοποίηση της παρουσίας πολύ μεγάλων επιχειρήσεων στη Θράκη, κυρίως λόγω των υψηλών κινήτρων των Αναπτυξιακών Νόμων.*

Να δοθούν κίνητρα σε πολύ μεγάλες επιχειρήσεις στη Θράκη ώστε να αντιμετωπίσουν την πρόκληση του εκσυγχρονισμού τους, να δημιουργήσουν δραστηριότητες υψηλότερης αξίας, σε συνεργασία κυρίως με το ΔΠΘ (π.χ. τεχνολογικό campus), και βέβαια με τις προσφερόμενες ενισχύσεις για Έρευνα και Ανάπτυξη.

- *Συστηματική και οργανωμένη προσπάθεια διαφοροποίησης-εμπλουτισμού και βελτίωσης της αποδοτικότητας του πρωτογενή τομέα, με έμφαση στις ορεινές περιοχές και βελτίωση της δυνατότητας επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων κ.λπ.*

Η οικονομία της Θράκης παραμένει σε μεγάλο βαθμό αγροτική. Υπάρχει εξαιρετικά μικρός κλήρος¹. Απαιτείται επομένως ενθάρρυνση της ανάπτυξης νέων, αποτελεσματικών συνεργατικών σχημάτων, για να μπορέσουν να παρακολουθήσουν τις τεχνολογικές εξελίξεις (ευφυής γεωργία κ.λπ.) και να διεκδικήσουν μια καλύτερη θέση στην παγκόσμια αγροδιατροφική αγορά. Παρομοίως, χρειάζεται ενθάρρυνση του βαθμού συνεργασίας στο πλαίσιο του αγροτοδιατροφικού τομέα, σε όλα τα επίπεδα: μεταξύ των αγροτών (συνεταιρισμοί –παραδοσιακοί και νέου τύπου– κ.λπ.), μεταξύ των αγροτών και των μεταποιητικών επιχειρήσεων (συμβολαιακή γεωργία, κ.λπ.), μεταξύ των μεταποιητικών επιχειρήσεων του αγροτοδιατροφικού τομέα (δίκτυα και clusters) και μεταξύ ολόκληρης της αλυσίδας αξίας του αγροτοδιατροφικού τομέα και ερευνητικών κέντρων.

Να ενισχυθεί ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο ανάπτυξης της υπαίθρου για την περιοχή με προγράμματα για την προσέλκυση, την εκπαίδευση και στήριξη μιας νέας γενιάς αγροτών καθώς και την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών (ευφυής γεωργία).

Να υποβληθεί σχέδιο αναδιάρθρωσης της γεωργικής καλλιέργειας με καθιέρωση πιστοποιημένων γεωργικών συμβούλων για την παροχή συμβουλών σε αγρότες και κτηνοτρόφους για νέες μεθόδους καλλιέργειας και εκτροφής με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και «γεωργία ακριβείας».

Ανάπτυξη ποιοτικής γεωργίας και κτηνοτροφίας με διασύνδεση του πρωτογενούς τομέα με το επιστημονικό και ερευνητικό προσωπικό του ΔΠΘ.

Χρειάζεται να προχωρήσουν με μεγαλύτερους ρυθμούς οι αναδασμοί.

Απαιτούνται έργα για την άρδευση των καλλιεργειών με επιφανειακά ύδατα και χαμηλό κόστος και η κατασκευή των δικτύων άρδευσης στα υφιστάμενα ή νέα φράγματα και ταμιευτήρες σε Ροδόπη και Έβρο (π.χ. να προχωρήσει η κατασκευή του φράγματος του ποταμού Κομψάτου στον Ίασμο, έργο που θα δώσει τη δυνατότητα για άρδευση έως και 300 χιλ. στρεμμάτων). Μεγάλο μέρος των εκτάσεων της ΒΑ Ελλάδας ανατολικά της Θεσσαλονίκης αρδεύεται με νερά που προέρχονται από τη Βουλγαρία (Στρυμόνας, Νέστος, Άρδας, Έβρος) και την Τουρκία (Εργίνης), γεγονός που συχνά οδηγεί σε

έλλειψη δυνατότητας άρδευσης σε μέρες ανομβρίας αλλά και σε πλημμύρες στις περιόδους μεγάλων βροχοπτώσεων.

Ανάγκη ανάπτυξης ενός πιλοτικού «ειδικού προγράμματος στη Θράκη» για την ανόρθωση και την αναδιάρθρωση της κτηνοτροφίας.

Ενίσχυση της σηροτροφίας και παραγωγής μεταξιού στο Σουφλί και ανάδειξη των παραδοσιακών κουκουλόσπιτων και των προϊόντων μεταξιού. Δημιουργία οργανωμένων κτηνοτροφικών πάρκων με σύγχρονες υποδομές, οργανωμένη κτηνοτροφία και φιλοπεριβαλλοντικά έργα. Προστασία από ζωνόσους.

Πιλοτικά προγράμματα ψηφιακής γεωργίας για αναβαθμισμένη ποιότητα καλλιέργειας και προϊόντος καθώς και ανάπτυξη οικοτεχνίας και κυκλικής οικονομίας.

Απαιτούνται αντιπλημμυρικά έργα και ορθή διαχείριση των υδάτων με σύγχρονα έργα αξιοποίησης κι εξοικονόμησης νερού.

- *Ορυκτός πλούτος*

Ο ορυκτός πλούτος της περιοχής (π.χ. σπάνιες γαίες και ζεόλιθος) πρέπει να αξιοποιηθεί, με παράλληλη διασφάλιση της υγείας των κατοίκων της και του φυσικού της περιβάλλοντος. Η εξόρυξη μπορεί να αποτελέσει μια δραστηριότητα επικίνδυνη για το περιβάλλον και για αυτό το λόγο συνδέεται με δέσμευση για τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων ασφαλείας και προστασίας του περιβάλλοντος, που προβλέπει τόσο η ευρωπαϊκή όσο και η ελληνική νομοθεσία. Με αυτά τα δεδομένα, οι δραστηριότητες που θέτουν συνολικότερα ζητήματα ως προς την αναπτυξιακή φυσιογνωμία περιοχών και δημιουργούν ζήτημα ευρύτερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα πρέπει να αποκλείονται», όπως η εξόρυξη και η μεταλλουργία χρυσού.

Φυσικό περιβάλλον:

Διαχείριση και προστασία του πολύτιμου φυσικού κεφαλαίου της περιοχής σύμφωνα με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιοποικιλότητα, με ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης των περιοχών του δικτύου NATURA 2000. Παράλληλα, ο φυσικός πλούτος πρέπει να αποτελέσει πόρο ανάπτυξης, και ενίσχυση της εργασίας, τουρισμού και παραγωγής.

Περιβαλλοντική αποκατάσταση και αξιοποίηση παλιών βιομηχανικών χώρων, όπως τα Μεταλλεία της Κίρκης.

1.4.3 Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης

Μετάβαση σε ένα νέο παράδειγμα οικονομικής ανάπτυξης της Θράκης, που σχηματικά θα αποκαλούσαμε «οικονομία της γνώσης» με μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων –στηριζόμενο σε μεγάλο βαθμό στην υπάρχουσα δυναμική (path dependence) και στις ευρωπαϊκές πολιτικές της «έξυπνης εξειδίκευσης» (smart specialization), ως εξής:

- *Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων, αύξηση των εξαγωγών κ.λπ.*
- *Πιλοτική Ενεργοποίηση της «Δομής στήριξης ΜμΕ».*

Το 2019 (Ν.4605/2019) συστήθηκε το Δίκτυο υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, που τελεί υπό την αιγίδα μιας επιτελικής δομής την οποία αποτελούν εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης, της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδος, της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών - Βιοτεχνών - Εμπόρων Ελλάδος, της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας και του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης. Κεντρικός στόχος είναι να αντιμετωπιστεί η ελλιπής ενημέρωση της επιχειρηματικής κοινότητας, κυρίως των μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, σχετικά με δημόσιες ιδίως πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται προς όφελός της. Η Δομή θα λειτουργεί και ηλεκτρονικά, μέσω υπηρεσιών που θα προσφέρονται κεντρικά από ηλεκτρονική πλατφόρμα, αλλά και με φυσική παρουσία επιτόπου από εκπροσώπους της στα κατά τόπους επιμελητήρια. Η δημιουργία της Δομής θα επιφέρει πολλαπλασιαστικά αναπτυξιακά αποτελέσματα, υποστηρίζοντας ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων γύρω από ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών όπως: Χρηματοδοτικές Ευκαιρίες, Διεθνοποίηση - Εξωστρέφεια, Καινοτομία και Οργάνωση, Συνέργειες και Δικτυώσεις και Αναδιάρθρωση/Μετασχηματισμός Επιχείρησης. Η ενεργοποίησή της πιλοτικά στη Θράκη θα ήταν ένα σημαντικό βήμα ενίσχυσης της περιοχής.

- *Βελτίωση της συνεργασίας του ΔΠΘ με Επιχειρήσεις – Επιμελητήρια (επαγγελματικά και επιστημονικά) – Εργαζόμενους – Αυτοδιοίκηση (Τοπική και Περιφερειακή).*

Απαιτείται υποβοήθηση του πανεπιστημίου, ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης που θα βοηθήσει τη μετάβαση των επιχειρήσεων στην 4BE. Συγκεκριμένα, προτείνεται να δημιουργηθεί ένα τεχνολογικό campus με επίκεντρο την Πολυτεχνική Σχολή του ΔΠΘ για την τεχνολογική υποστήριξη των επιχειρήσεων σε τομείς στους οποίους εξειδικεύεται ήδη η περιοχή (smart specialization). Το campus θα πρέπει να προσελκύσει ερευνητικά κέντρα επιχειρήσεων από όλη τη χώρα και το εξωτερικό αλλά και παραρτήματα ερευνητικών κέντρων της χώρας. Η δημιουργία του τεχνολογικού campus θα βοηθήσει και στη συνολικότερη αναβάθμιση του ΔΠΘ και την καλύτερη ενσωμάτωσή του στην περιοχή. Επιδοτούμενα προγράμματα πρακτικής άσκησης τελειόφοιτων του ΔΠΘ σε επιχειρήσεις της περιοχής. Δημιουργία και στήριξη ενός βασικού σχεδίου Διά Βίου Μάθησης και ενίσχυσης δεξιοτήτων με συντονιστικό ρόλο του ΔΠΘ. Δημιουργία και ενίσχυση των Διετών Προγραμμάτων Σπουδών για αποφοίτους των ΕΠΑΛ και σε συνεργασία με τοπικούς παραγωγικούς φορείς.

- *Άμεση ολοκλήρωση του κτηματολογίου και απόκτηση τίτλων ιδιοκτησίας, στις ορεινές κυρίως περιοχές.*
- *Αξιοποίηση των μεγάλων τουριστικών δυνατοτήτων της περιοχής (ύπαρξη σημαντικών βιοτόπων, μνημείων βυζαντινών και οθωμανικών κ.λπ.).*

Η Θράκη είναι σημαντικός τόπος εναλλακτικού τουρισμού αλλά διαθέτει και ένα θαλάσσιο μέτωπο ελκυστικό στους κατοίκους της νότιας Βαλκανικής. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαία η ανάδειξη των οθωμανικών μνημείων μεγάλου ιστορικού ενδιαφέροντος, όπως το Τέμενος του Βαγιαζήτ και ο Τεκές της Ρούσσας. Παραμένουν ανεξερεύνητες δύο βυζαντινές πόλεις (Αναστασιούπολη/Περιθεώρειο και Μαξιμιανούπολη/Μοσυνούπολη), καθώς και η μοναστική πολιτεία του Παπικείου όρους –τα θρακικά μετέωρα. Ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής της Μαρώνειας και της μοναστικής πολιτείας του Παπικείου όρους, του Αρχαιολογικού χώρου Δοξιπάρας, η

Πλωτινούπολη κ.ά. Δημιουργία ενός πιλοτικού προγράμματος σύγχρονου πολιτισμού για τη Θράκη και ειδικό πιλοτικό πρόγραμμα ανάδειξης και περιβαλλοντικής προστασίας κυρίως του ορεινού όγκου της Σαμοθράκης. Να δημιουργηθούν ενιαίες τουριστικές διαδρομές ανάδειξης και επίσκεψης των μνημείων της Θράκης. Αξιοποίηση των ιαματικών πηγών σε Ξάνθη, Έβρο και Σαμοθράκη.

1.4.4 Αξιοποίηση της διασυνοριακότητας

Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και η πορεία ένταξης γειτονικών χωρών στην ΕΕ, το άνοιγμα των συνόρων, διαμόρφωσαν αντικειμενικά μεγάλες δυνατότητες για να αποτελέσει η διασυνοριακότητα το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής.

- *Ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, που αποτελεί ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής, καθώς βρίσκεται πλησιέστερα σε πέντε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες (Κωνσταντινούπολη, Σόφια, Βουκουρέστι, Βελιγράδι, Σκόπια) απ' ό,τι στην Αθήνα.*

Ενδεικτικά: α) *Ανάπτυξη διακρατικών εμπορικών συμφωνιών, «κανονικοποίηση» των διασυνοριακών διαδικασιών για τη μείωση των καθυστερήσεων, δημιουργία διασυνοριακών διαδρόμων που διέρχονται από τους σημαντικότερους κόμβους μεταφορών (λιμένες και αερολιμένες), εμπορευματικούς σταθμούς και αστικά κέντρα, βελτίωση της διαχείρισης διασυνοριακών υδάτων και ενδιαιτημάτων κ.λπ., β) *Ενθάρρυνση διασυνοριακών πρωτοβουλιών: της Αυτοδιοίκησης, επιχειρηματιών, Πανεπιστημίου κ.λπ., γ) *Ενθάρρυνση διασυνοριακού τουρισμού π.χ. με αξιοποίηση της ύπαρξης πολύ σημαντικών οθωμανικών και βυζαντινών μνημείων στη Θράκη, δ) Αναβάθμιση του μεθοριακού σταθμού της Νυμφαίας, με πρώτο βήμα την άρση της απαγόρευσης διέλευσης λεωφορείων και φορτηγών -σταθμός που είναι πολύ σημαντικός για τις μετακινήσεις προς και από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό του τελωνείου των Κήπων, καθώς και την αναβάθμιση των τελωνείων Ορμενίου και Καστανεών.***

- *Η σημαντική διαφορά στα επίπεδα διαβίωσης / ανάπτυξης με τη Βουλγαρία και την Τουρκία δημιουργεί ευκαιρίες αλλά και είναι αιτία εντάσεων και χρειάζεται παρακολούθηση και διορθωτικές κινήσεις από την πλευρά της Πολιτείας.*

Συγκεκριμένα, παρατηρούνται: Με τη Βουλγαρία: α) Καθημερινές/συχνές μετακινήσεις Ελλήνων για αγορές φτηνών προϊόντων και υπηρεσιών από τη Βουλγαρία. Παράλληλα, υπάρχουν και καθημερινές αφίξεις Βουλγάρων σε εμπορικά καταστήματα της Θράκης για προμήθεια ειδών υψηλής ποιότητας, β) Είσοδος Βούλγαρων, κυρίως ανειδίκευτων εργατών, για εποχική εργασία αλλά και εγκατάσταση κάποιων μικρών βουλγαρικών εμπορικών επιχειρήσεων, γ) Αγορά ακινήτων, κυρίως παραθαλασσίων κατοικιών, από εύπορους Βούλγαρους, δ) Παράλληλα, μέχρι πρόσφατα παρουσιάζονταν περιπτώσεις μεταφοράς της έδρας ελληνικών επιχειρήσεων στη Βουλγαρία για φορολογικούς λόγους ή για την παραγωγή προϊόντων έντασης εργασίας (πρωτίστως στον κλάδο έτοιμου ενδύματος).

Με την Τουρκία: Καθημερινές/συχνές μετακινήσεις Ελλήνων για αγορές φτηνών προϊόντων, ιδίως από τον Έβρο και τη Ροδόπη στην Αδριανούπολη. Πολλοί πολίτες, κυρίως μειονοτικοί, πραγματοποιούν ακόμη και τις καθημερινές τους προμήθειες στις γειτονικές αγορές της Κεσάνης, της Αδριανούπολης και της Ραιδεστού.

- *Δημιουργία «Οργανισμού Ανάπτυξης και Ενίσχυσης της Συνεργασίας της ΝΑ Ευρώπης».*

Το αναπτυξιακό μέλλον της Θράκης, και της Βόρειας Ελλάδας γενικότερα, συνδέεται καθοριστικά με την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων αλλά και της ομαλοποίησης των σχέσεων με την Τουρκία. Ο Οργανισμός αυτός θα βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των λαών της Βαλκανικής και θα συντελέσει στην ανάπτυξη μεγαλύτερων βαθμών συνεργασίας με μια λογική *συνανάπτυξης*.

Υπάρχει ένα μεγάλο εύρος κοινών προβλημάτων που διαπερνά, αν και άνισα, το σύνολο σχεδόν των χωρών της περιοχής και ιδίως των περιοχών πέριξ των εκάστοτε συνόρων. Προβλήματα όπως: μικρές αγορές, περιορισμένη επενδυτική ελκυστικότητα, χαμηλή ερευνητική δραστηριότητα και περιορισμένη σύνδεσή της με την επιχειρηματικότητα, μεγάλος βαθμός

διαρροής των νέων επιστημόνων, έντονο δημογραφικό πρόβλημα. Χρειάζονται λοιπόν πολιτικές για την αλλαγή της «εικόνας» της περιοχής, δηλαδή τη μετατροπή της από περιοχή εντάσεων σε περιοχή συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης.

Υπάρχει χώρος για τέτοιες από κοινού δράσεις, όπως:

- Κοινές εμπορικές αποστολές σε τρίτες χώρες, καθώς το συνδυαστικά αυξημένο μέγεθος αυξάνει την έλξη και τη διαπραγματευτική δύναμη του συνόλου των χωρών (π.χ. Eataly), αλλά και για τουριστική συνανάπτυξη (π.χ. προώθηση ενός διαβαλκανικού τουριστικού προγράμματος κατανόησης του βαλκανικού θρησκευτικού φαινομένου). Γενικότερα, πρέπει να εντοπιστούν προσεκτικά το σύνολο των δράσεων όπου η από κοινού δραστηριοποίηση υπόσχεται να παράσχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε σχέση με τη μεμονωμένη δραστηριοποίηση.
- Συνεργασία μεταξύ ερευνητικών και ακαδημαϊκών βαλκανικών ιδρυμάτων, καθώς εκ του μεγέθους τους και μόνο δεν είναι σε θέση να καλύψουν ένα πολύ μεγάλο μέρος της ύλης που τα σύγχρονα μεγάλα ΑΕΙ και ερευνητικά ιδρύματα παρέχουν.
- Πρωτοβουλίες προς την ΕΕ για την αναγκαιότητα δημιουργίας ταμείου βαλκανικής συνανάπτυξης, για την επούλωση των εκροών ανθρωπίνου δυναμικού ιδίως εξειδικευμένου (brain drain) και την αντιμετώπιση της δημογραφικής παρακμής που απειλεί να ερημοποιήσει μεγάλες περιοχές της Βαλκανικής κ.λπ.

2. Θεσμικά

2.1 Πολυπολιτισμικότητα

Η πολυπολιτισμικότητα της Θράκης και η θέση της στο σταυροδρόμι Δύσης και Ανατολής, αποτελούν θετικούς παράγοντες για την οικονομική της ανάπτυξη, αλλά και την όλη εικόνα της περιοχής.

Το κλασσικό, βυζαντινό και οθωμανικό παρελθόν της περιοχής προσφέρουν ιστορική ενότητα πολιτιστικού πλούτου. Οι σημαντικές εβραϊκές κοινότητες μέχρι τον Β'

Παγκόσμιο και το Ολοκαύτωμα, η παρουσία Αρμενίων έως και σήμερα, οι πρόσφυγες από την Ανατολική και Βόρεια Θράκη, τη Μικρά Ασία, τον Πόντο, την Καππαδοκία, οι «παλλινოსτούντες» από την πρώην ΕΣΣΔ, ενισχύουν τον πολιτισμικό πλούτο.

Πάντοτε οι ανταγωνισμοί και οι εμπορικές διεκδικήσεις προκαλούσαν εντάσεις, αλλά μέσα από αυτές αναδείχθηκαν συνέργειες που ανέδειξαν πολιτισμική εξέλιξη από τα ευρήματα της αρχαιολογικής έρευνας. Το χαρακτηριστικό της σύγκλισης και της συνεργασίας των λαών είναι το κυρίαρχο στοιχείο. Η Θράκη αποτελεί γέφυρα επικοινωνίας και ο κομβικός της ρόλος είναι ιστορικά και ερευνητικά διαπιστωμένος.

Η θρησκευτική ανοχή, η αρμονική συνύπαρξη χριστιανών και μουσουλμάνων καθώς επίσης και ο πολιτισμικός πλούτος της μειονότητας δεν πρέπει να λησμονούνται. Τα ήθη, τα έθιμα, η λαογραφία της Θράκης, τα μνημεία (αρχαία, ελληνιστικά, βυζαντινά, οθωμανικά), οι χώροι προσευχής των δύο θρησκειών με εμβληματικά μνημεία (όπως το τζαμί Διδυμοτείχου, ο ναός Κοσμοσώτειρας στις Φέρες, οι τεκέδες των Μπεκτασήδων στην ορεινή περιοχή του Έβρου, η Παναγιά της Αρχαγγελιώτισσας, η Παναγιά της Καλαμούς στην Ξάνθη, ο μακεδονικός τάφος στα Κομνηνά Σταυρούπολης, το κάστρο Πυθίου, το κάστρο Διδυμοτείχου, ο γαλλικός σταθμός Πυθίου, η Μεσημβρία πόλη, η Ρωμαϊκή-Βυζαντινή πόλη Τραϊανούπολης) δημιουργούν μία πλούσια πολιτιστική πραγματικότητα στην περιοχή.

Πρέπει, λοιπόν, να αναδειχθεί περαιτέρω ο πολυπολιτισμικός αλλά και διασυνοριακός χαρακτήρας της Θράκης. Πρόκειται για πολιτισμικό πλούτο που μπορεί να αξιοποιηθεί με πολλούς τρόπους και έχει και προφανή –χωρίς να περιορίζεται σε αυτήν– αναπτυξιακή διάσταση (τουρισμός κ.λπ.). Μια τέτοια προσπάθεια απαιτεί αρωγή από επιστημονικούς - ακαδημαϊκούς φορείς

Η μονοκαλλιέργεια του καπνού, η άνθιση του καπνεμπορίου, η διαδικασία καλλιέργειας από τη φύτευση μέχρι τη διάθεση του μοναδικού σε ποιότητα μπισμά της Θράκης, δημιούργησε έναν τρόπο ζωής και επικοινωνίας της Θράκης, κυρίως της μειονότητας, με τον υπόλοιπο πληθυσμό της, αλλά και με τον έξω κόσμο μέσω μεγάλων ελληνικών και διεθνών εταιρειών διακίνησης του μοναδικού αυτού προϊόντος.

Ακόμη και στη γευσιγνωσία και την οινοποιία, η Θράκη έχει διανύσει μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα διαδρομή. Τα κρασιά αυτής της περιοχής διακρίνονται μεταξύ των ποικιλιών που θεωρούνται σπάνιες και συνδυάζονται με εδέσματα των ντόπιων, των προσφύγων, των μουσουλμάνων. Η τυροκλωστή των Ποντίων, ο καβουρμάς των ντόπιων και το κατσαμάκι των Πομάκων (πολέντα στην Ιταλία) συγκαταλέγονται στα ενδιαφέροντα πολιτιστικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η περιοχή.

Στην ορεινή περιοχή, η επαναφορά των αργαλειών μπορεί να ζωντανέψει ξανά την οικοτεχνία που έχει πολλά στοιχεία χρωματικά και σχεδιαστικά της ευρύτερης περιοχής. Τα μαντήλια που φορούν οι μουσουλμάνες και οι στολές τους χαρακτηρίζονται από χρωματικό πλούτο και στοιχεία της χλωρίδας της ορεινής Ροδόπης και διαφοροποιούνται από τις μονόχρωμες ενδυματολογικές επιλογές του αυστηρού σουνιτικού Ισλάμ.

Τα τουρκικά, τα ρομανί και τα πομακικά συνθέτουν μία πλούσια γλωσσική πραγματικότητα που εκφράζεται σε τραγούδια, μύθους και παραδόσεις των σύνοικων στοιχείων της μειονότητας. Προτείνεται η καταγραφή παραδοσιακών τραγουδιών πομάκων και ρομανί, που θα συμβάλει άμεσα στη διατήρηση της γλωσσικής και πολιτιστικής ιστορίας αυτών των κοινοτήτων αλλά και στη συνοχή τους.

Στον Έβρο η μεταξοκαλλιέργεια (Σουφλί) και η παραγωγή συνδέουν τη Θράκη με τους δρόμους του μεταξιού και την φέρνουν πολύ πέρα από τα ευρωπαϊκά της σύνορα.

Αυτό το μωσαϊκό πολιτισμού αποτελεί μία σημαντική πολιτιστική κληρονομιά που μέχρι σήμερα βοηθά στην αλληλοκατανόηση και τον σεβασμό της διαφορετικότητας, διατηρώντας τη συνοχή του κοινωνικού ιστού στη Θράκη μακριά από πολώσεις και στερεότυπα.

2.2 Θεσμικά και εκπαιδευτικά ζητήματα σχετικά με τη Μειονότητα

Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης συναπαρτίζεται από τρεις εθνοτικές ομάδες: τουρκογενείς, πομάκους και ρομά. Η Ελληνική Πολιτεία σέβεται τα δικαιώματά τους, ως δικαιώματα Ελλήνων πολιτών, όπως και τις σχετικές προβλέψεις της Συνθήκης της Λωζάννης. Προτεραιότητα της Ελληνικής Πολιτείας είναι η

προώθηση δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων στη Θράκη που θα ενισχύσουν τα δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας, θωρακίζοντας την ισονομία και ισοπολιτεία και την κοινωνική συνοχή στην περιοχή.

Στο πλαίσιο αυτό, έλαβε και θα λαμβάνει πρόσθετα θετικά μέτρα για να αντιμετωπισθούν ανισότητες που αφορούν τη μειονότητα, με προτεραιότητα: στα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών, σε σχετικές ρυθμίσεις του διεθνούς δικαίου, στην εκπαίδευση και τα θρησκευτικά δικαιώματα, όπως και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μεταξύ άλλων ως προς το δικαίωμά τους να διατηρούν τα χαρακτηριστικά της ταυτότητας τους, να αυτοπροσδιορίζονται αναλόγως και όχι να ετεροπροσδιορίζονται. Ανάλογα προστατεύει και θα λάβει πρόσθετα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων ατόμων εντός της μειονότητας να υπερασπίζονται τις δικές τους προσωπικές επιλογές για την ταυτότητα και τον αυτοπροσδιορισμό τους.

Στο παρελθόν υπήρξαν σοβαρά λάθη και σημαντικές αστοχίες στις κρατικές πολιτικές απέναντι στη μειονότητα, που δημιούργησαν μία διαχρονική αίσθηση αδικίας για την αντιμετώπιση των μελών της ως δεύτερης κατηγορίας πολιτών. Από τη δεκαετία του 1990, με κυμαινόμενη επιτυχία, καταβλήθηκαν προσπάθειες για την αναστροφή της κατάστασης αυτής.

Η Κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ προώθησε την ιστορικής σημασίας νομοθετική ρύθμιση για την προαιρετικότητα της Σαρίας και τον εκσυγχρονισμό των μουφτειών, διόρισε Τοποτηρητές και άνοιξε τη συζήτηση για κατάργησή της Σαρίας και την ανάδειξη μουφτηδών με διαδικασίες που θα αποφασιστούν σε διαβούλευση με τη μειονότητα και θα εξασφαλίζουν την μεγαλύτερη δυνατή αποδοχή τους. Ειδικότερα, οι σημαντικές μεταρρυθμίσεις που θεσπίστηκαν στην περίοδο διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ 2015-2019 είναι οι εξής:

- Το 2018, με την ψήφιση του νόμου 4511/2018, καθιερώνεται η προαιρετική εφαρμογή της Σαρίας. Οι υποθέσεις οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου ρυθμίζονται πλέον από τις κοινές διατάξεις και το τεκμήριο της δικαιοδοσίας έχουν τα πολιτικά δικαστήρια. Μόνο κατ' εξαίρεση υπάγονται στη δικαιοδοσία του Μουφτή, εφόσον αμφότερα τα διάδικα μέρη υποβάλουν σχετική αίτηση για επίλυση της

συγκεκριμένης διαφοράς κατά τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο. Ειδικότερα για τις κληρονομικές σχέσεις των μελών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, αυτές ρυθμίζονται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, εκτός εάν ο διαθέτης συντάξει ενώπιον συμβολαιογράφου δήλωση τελευταίας βούλησης με αποκλειστικό περιεχόμενό της τη ρητή επιθυμία του να υπαχθεί η κληρονομική του διαδοχή στον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο και η δήλωση αυτή είναι ελεύθερα ανακλητή. Η μεταρρύθμιση αυτή αποτέλεσε ένα νέο βήμα στην κατεύθυνση της ισονομίας και των ατομικών δικαιωμάτων – ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα παιδιά– με πλήρη σεβασμό σε θέματα ταυτότητας και θρησκευτικής πίστης.

- Η μεταρρύθμιση συμπληρώθηκε με το Π.Δ. 52/2019, το οποίο καθόρισε για πρώτη φορά τους δικονομικούς κανόνες για τη συζήτηση υποθέσεων δικαιοδοσίας του Μουφτή και την έκδοση των αποφάσεών του, ρύθμισε κρίσιμα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των Μουφτειών και σύστησε απαραίτητες θέσεις υπαλλήλων για την υποβοήθηση του έργου τους.
- Σύσταση και λειτουργία του Τομέα Μεινοτικής Εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που εξασφαλίζει για πρώτη φορά πανεπιστημιακού επιπέδου εκπαίδευση των δασκάλων του μειονοτικού-τουρκόγλωσσου προγράμματος στα μειονοτικά δημοτικά σχολεία της Θράκης.
- Πιλοτικό πρόγραμμα για τη χρήση της μητρικής γλώσσας των νηπίων ως γλώσσας στήριξης σε νηπιαγωγεία με αμιγώς μειονοτικό μαθητικό πληθυσμό, μέσω της ταυτόχρονης παρουσίας στην τάξη της νηπιαγωγού και συνεργάτριας-πολιτισμικής διαμεσολαβήτριας από τη μειονότητα.
- Πολυεπίπεδη παρέμβαση στο Μεινοτικό Γυμνάσιο-Λύκειο Ξάνθης με επέκταση του σχολείου σε νέες αίθουσες, λειτουργία αποκλειστικά σε

πρωινή βάρδια, τερματισμό ενός καθεστώτος εξαίρεσης προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς και τη χωρίς άδεια λειτουργία του σχολείου, καθώς και κανονικοποίηση σε θέματα διοίκησης, λειτουργίας και εργασιακών σχέσεων.

- Θετική διάκριση για την κάλυψη θέσεων ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και δασκάλων από τη μειονότητα στα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης Ροδόπης και Ξάνθης, καθώς και για την εισαγωγή για πρώτη φορά μειονοτικών σπουδαστών στην Πυροσβεστική Ακαδημία. Καθιέρωση δικαιώματος μετεγγραφής στους μειονοτικούς φοιτητές που εισάγονται στα πανεπιστήμια με την ποσόστωση του 0,5%.
- Ψηφιακή τηλεοπτική κάλυψη των ορεινών περιοχών της Θράκης.
- Δημιουργία πολιτιστικών κέντρων στις μεγάλες κοινότητες για τη διατήρηση ηθών, εθίμων, πολιτιστικών παραδοσιακών τους στοιχείων.

Η Πολιτεία πρέπει να ενισχύσει ακόμη περισσότερο στην Θράκη ένα μοντέλο ανοιχτής δημοκρατικής κοινωνίας και ένα πρότυπο ευρωπαϊκής μειονοτικής πολιτικής που θα σέβεται απολύτως τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να αποτραπεί και η παρέμβαση της Τουρκίας σε ζητήματα που αφορούν Έλληνες πολίτες στην περιοχή και παραβιάζει τις προβλέψεις της Συνθήκης της Λωζάννης. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνονται οι εξής κατευθύνσεις ανά τομέα:

2.2.1 Εκπαίδευση

Στην μειονότητα παρέχεται εκπαίδευση μέσω του διακριτού συστήματος των μειονοτικών σχολείων (Δημοτικά και Γυμνάσια-Λύκεια), της Δημόσιας Εκπαίδευσης και των δύο ιεροσπουδαστηρίων. Ακολουθούν σημεία ισχυουσών πολιτικών αλλά και σχετικές μεταρρυθμιστικές προτάσεις ενίσχυσης, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο:

Α) Ενίσχυση των υποδομών (κτήρια, μεταφορές κ.λπ.) που θα δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για τη λειτουργία σύγχρονων πολυθέσιων δημόσιων

σχολείων (Δημοτικά). Αντιμετώπιση του κτηριακού προβλήματος στα μειονοτικά Γυμνάσια-Λύκεια μεταξύ άλλων και μέσω της επέκτασης σε καινούργια κτίρια, σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση. Επιγραμματικά, το τρίπτυχο των μεταρρυθμίσεων ως προς τις υποδομές πρέπει να περιλαμβάνει σύγχρονα πολυθέσια σχολεία, την εξασφάλιση προγραμμάτων σίτισης καθώς και της μετακίνησης των παιδιών με στόχο, μεταξύ άλλων, την αποτελεσματική αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής.

Β) Περαιτέρω εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία και διοίκηση των μειονοτικών σχολείων, με την αναβάθμιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των διδασκόντων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου συστήνεται η διασύνδεση με τον Τομέα Μειονοτικής Εκπαίδευσης που ήδη λειτουργεί στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ) για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4452/2017, καθώς και η σχετική, και κατά περίπτωση, προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου.

Γ) Δημιουργία αναβαθμισμένων, και συμπεριληπτικών δημόσιων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που να παρέχουν πρότυπη εκπαίδευση, και στους ορεινούς όγκους της Ξάνθης και της Κομοτηνής, με ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών, με εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας ως γλώσσας επιλογής.

Δ) Νηπιαγωγεία: Το πιλοτικό πρόγραμμα (2017-2019) που προέβλεπε τη χρήση της μητρικής γλώσσας των νηπίων ως γλώσσας στήριξης σε νηπιαγωγεία με αμιγώς μειονοτικό μαθητικό πληθυσμό ήταν μια πρωτοβουλία μεγάλης παιδαγωγικής και εκπαιδευτικής σημασίας. Μετά την αξιολόγηση του θα πρέπει να διευρυνθεί σε όλους τους αμιγώς μειονοτικούς οικισμούς, μέσω της ταυτόχρονης παρουσίας στην τάξη της νηπιαγωγού και συνεργάτη – γνώστη της μητρικής γλώσσας.

Ακόμα, προτείνεται η δημιουργία και διαρκής ενίσχυση των κέντρων δημιουργικής απασχόλησης, με την ενθάρρυνση συμμετοχής γυναικών από την τοπική κοινωνία, που θα επιτύχει διπλό στόχο, τόσο την ενδυνάμωση της απασχόλησης του τοπικού πληθυσμού των γυναικών, όσο και τη συνεισφορά στην ευρύτερη εκπαιδευτική αγωγή των παιδιών. Επιπλέον χρήσιμο θα ήταν να λειτουργήσουν εκ νέου και δομές δια βίου μάθησης, π.χ. σχολεία δεύτερης ευκαιρίας τα οποία έδωσαν τη δυνατότητα αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού και ένταξης στην αγορά εργασίας μεγάλου αριθμού μουσουλμάνων γυναικών.

Προτείνεται, σε συνεργασία με τις Διοικήσεις του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου και του Διεθνούς Πανεπιστημίου να υπάρξουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν σε πολλούς τομείς οι οποίοι σχετίζονται με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση αλλά και την ανάπτυξη της περιοχής.

2.2.2 Θρησκευτικές ελευθερίες

- Με το νόμο 4511/2018 «Τροποποίηση του άρθρου 5 της από 24.12.1990 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργών» καταργήθηκε η υποχρεωτική εφαρμογή της Σαρίας. Η προαιρετική εφαρμογή της συνιστά ένα σημαντικό θεσμικό βήμα στην κατεύθυνση της ισονομίας και των ατομικών δικαιωμάτων –ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα παιδιά– με πλήρη σεβασμό σε θέματα ταυτότητας και θρησκευτικής πίστης. Οι υποθέσεις οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου ρυθμίζονται πλέον από τις κοινές διατάξεις και το τεκμήριο της δικαιοδοσίας έχουν τα πολιτικά δικαστήρια. Τη διάταξη αυτή ακολούθησαν το Προεδρικό διάταγμα (Π.Δ.52/2019) «*Σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Διεύθυνσης υποθέσεων δικαιοδοσίας Μουφτή στις Μουφτείες της Θράκης*» και η παύση Μουφτήδων με βάση διάταξη του νόμου 4559/2018 που προβλέπει αυτοδίκαια έξοδο από την υπηρεσία με τη συμπλήρωση του 67^{ου} έτους (όπως για τους δικαστές). Τον Ιανουάριο του 2019 το ΣτΕ απέρριψε την προσφυγή των προηγούμενων Μουφτήδων που στράφηκαν κατά του νόμου. Μετά την παύση λόγω ηλικιακού ορίου των Μουφτήδων Ξάνθης και Κομοτηνής, το 2018 τοποθετήθηκαν στη θέση τους Τοποτηρητές μέχρι να αποφασισθεί η διαδικασία τοποθέτησης των νέων μουφτήδων. Στρατηγικό στόχο αποτελεί η τελική πλήρης ευθυγράμμιση του νομοθετικού πλαισίου με τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό, με την κατάργηση της Σαρία, μετά από διαβούλευση με τη μειονότητα.
- Ο Νόμος 1920/1991 χρειάζεται πλέον επαναδιατυπώσεις προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι οι μουφτήδες χαιρούν της γενικότερης αποδοχής της μειονότητας. Η Ελληνική Πολιτεία πρέπει να αποφασίσει, σε διαβούλευση με τη μειονότητα, τις ανάλογες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, για την ανάδειξη μουφτή, στη βάση των παρακάτω γενικών κατευθύνσεων:

- Όταν χηρεύει η θέση του Μουφτή, διορίζεται τοποτηρητής, ο οποίος εκκινεί την προβλεπόμενη από τον νόμο διαδικασία ανάδειξης Μουφτή, δημοσιοποιώντας πρόσκληση υποβολής υποψηφιοτήτων. Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του μουφτή κατά το νόμο πρέπει να κατέχουν πτυχίο Θεολογίας ΑΕΙ.
- Προτείνεται η σύσταση ενός ευρύτερου Συμβουλίου, του οποίου η σύνθεση πρέπει να ανταποκρίνεται στα δεδομένα του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού, και να εξασφαλίζει την ευρύτατη αποδοχή της μειονότητας. Η πρόταση του Συμβουλίου διαβιβάζεται στον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο/η οποίος/α έχει όλη την ευθύνη της διαδικασίας και εισηγείται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την έκδοση σχετικού Προεδρικού Διατάγματος.
- Πρέπει να προσδιοριστούν συγκεκριμένοι κανόνες και κριτήρια για τον καθορισμό της σύνθεσης των μελών του Συμβουλίου όπως και για την διαδικασία ανάδειξης Μουφτήδων που έχουν την ευρύτατη αποδοχή της μειονότητας. Στο πλαίσιο αυτό, δεν είναι απαραίτητο όλοι οι μάλιστα που συμμετέχουν στο Συμβούλιο να είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ.

2.2.3 Μουσουλμανική (βακουφική) περιουσία

Ο νόμος 3647/07 χρήζει τροποποίησης-επαναδιατύπωσης με σκοπό τη διενέργεια εκλογών οι οποίες πρέπει να πραγματοποιηθούν το συντομότερο δυνατόν. Δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα.

Όπως και στην περίπτωση του νόμου για την ανάδειξη Μουφτήδων, έτσι και με τον νόμο για τις διαχειριστικές και βακουφικές επιτροπές πρέπει: α) να αναλυθούν σοβαρά οι λόγοι της μη εφαρμογής τους και β) να γίνει εκτίμηση σχετικά με το ποιον βολεύει και ποιον όχι η παρούσα «λιμνάζουσα» κατάσταση.

Η μη εφαρμογή τους δεν αποτελεί αποτέλεσμα ελλιπούς πολιτικής πυγμής. Και στις δύο περιπτώσεις η εφαρμογή εξαρτάται προφανώς από τη συμμετοχή της μειονότητας στις προβλεπόμενες διαδικασίες.

Πριν από τη διενέργεια εκλογών για τις διαχειριστικές επιτροπές των τριών πόλεων πρέπει να προηγηθεί πλήρης καταγραφή και εκτίμηση του αριθμού και της περιουσίας

των βακουφίων, καθώς και των χρεών, υποθηκών και λοιπών υποχρεώσεων που τα συνοδεύουν (πολλά τζαμιά δεν έχουν τίτλους κυριότητας). Το άρθρο 10, παρ.2 του ν. 3647/08 είναι προβληματικό και συντείνει στη μη εφαρμοσιμότητα του νόμου.

Ως προς το σκέλος των βακουφικών επιτροπών (μουτεβελήδες), ο εν ισχύ νόμος είναι αντικειμενικά μη εφαρμόσιμος, αφού δεν περιγράφει τον τρόπο διενέργειας των εκλογών και δεν περιλαμβάνει σχετική εξουσιοδοτική διάταξη. Επιβάλλεται η εκλογή από τους κατοίκους του εκάστοτε χωριού/πιστούς.

2.2.4 Μέτρα θετικής διάκρισης (*affirmative action*)

Οι στοχευμένες και καλά μελετημένες θετικές διακρίσεις λειτουργούν εξαιρετικά ως μοχλοί κοινωνικής ενσωμάτωσης και συνοχής με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Μετά την πρωτοβουλία της ποσόστωσης 0,5% για την εισαγωγή στα Πανεπιστήμια το 1995, ακολούθησε αυτή του 2008 (Ν. 3647/08) για αντίστοιχου ύψους ποσόστωση στις προσλήψεις μέσω ΑΣΕΠ. Το 2016 καθορίστηκε ποσόστωση 2% για την εισαγωγή στη Σχολή Δοκίμων και στη Σχολή Αξιωματικών της Πυροσβεστικής. Προβλέψεις έχουν υπάρξει επίσης το 2014 και το 2018 για την εκπροσώπηση της μειονότητας σε θεσμούς της εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο (σύμβουλοι, συντονιστές εκπαίδευσης, ψυχολόγοι και άλλες ειδικότητες στα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης - ΚΕΣΥ).

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της παρουσίας μειονοτικών φοιτητών στα ελληνικά πανεπιστήμια, πρέπει να ενδυναμωθεί και να επεκταθεί το καθεστώς ειδικής ποσόστωσης στη δημόσια διοίκηση, συμπεριλαμβανομένων των σωμάτων ασφαλείας, καθώς και με ρύθμιση θετικής διάκρισης φοιτητών μειονότητας που θα στοχεύει στην εξασφάλιση στέγασης βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

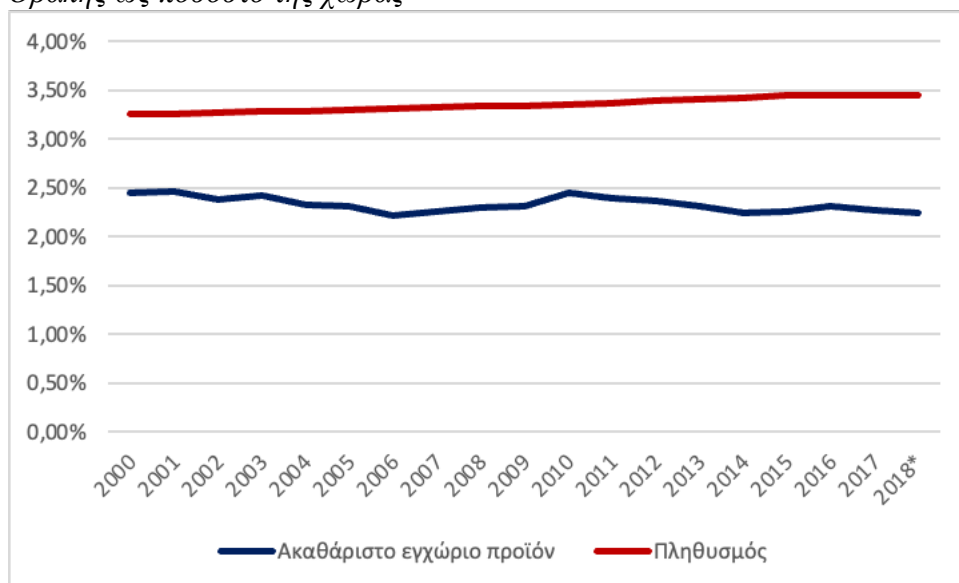
Η ελληνική πολιτεία πρέπει να παρακολουθεί, με τα αρμόδια όργανα της, την τήρηση των μέτρων θετικής διάκρισης και να τα επεκτείνει όταν κρίνεται αναγκαίο. Ενδεικτικά: Στην αστυνομία, τη συνοριοφυλακή, τη δασοφυλακή, προσλήψεις εμπειρογνομόνων με τη διαδικασία που προβλέπεται, μεταξύ άλλων, στα Υπουργεία Δικαιοσύνης, Εξωτερικών, Παιδείας, Προστασίας του Πολίτη.

2.2.5 Τίτλοι Ιδιοκτησίας

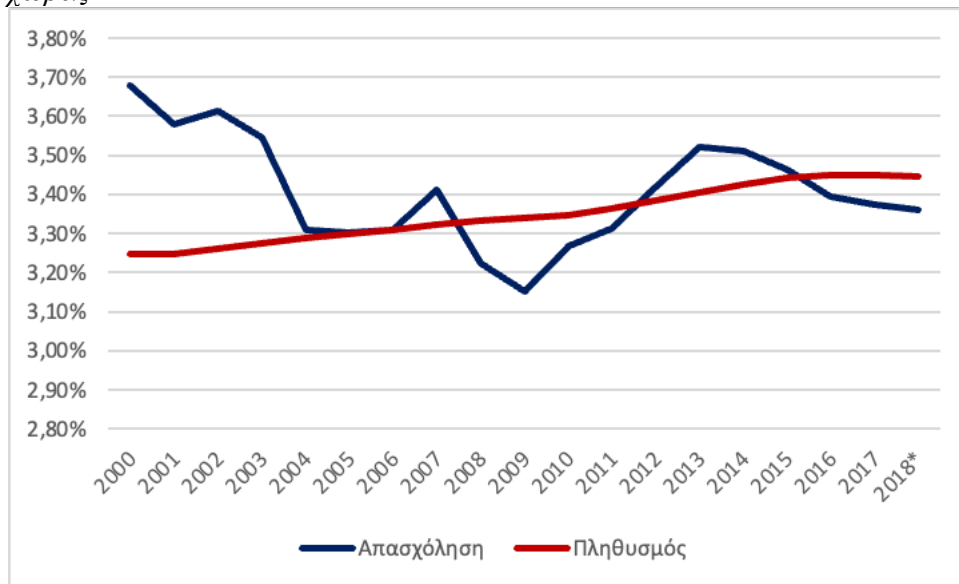
Σημαντικός αριθμός μειονοτικών δεν διαθέτει τίτλους ιδιοκτησίας. Το θέμα δημιουργεί ζήτημα οικονομικής και κοινωνικής ανασφάλειας. Ήδη έχει θεσμοθετηθεί η ειδική νομιμοποίηση αυθαιρέτων κτισμάτων εάν αφορούν την πρώτη κατοικία με μειωμένο πρόστιμο, χωρίς να θεραπεύεται το πρόβλημα έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων (ν. 4067/2012, άρθρο 47). Το ελληνικό κράτος καλείται να επιταχύνει την επίλυση του θέματος των τίτλων ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένης και της κοινότητας των παλλινοστούντων (ιθαγένειες και τίτλοι).

Παραρτήματα

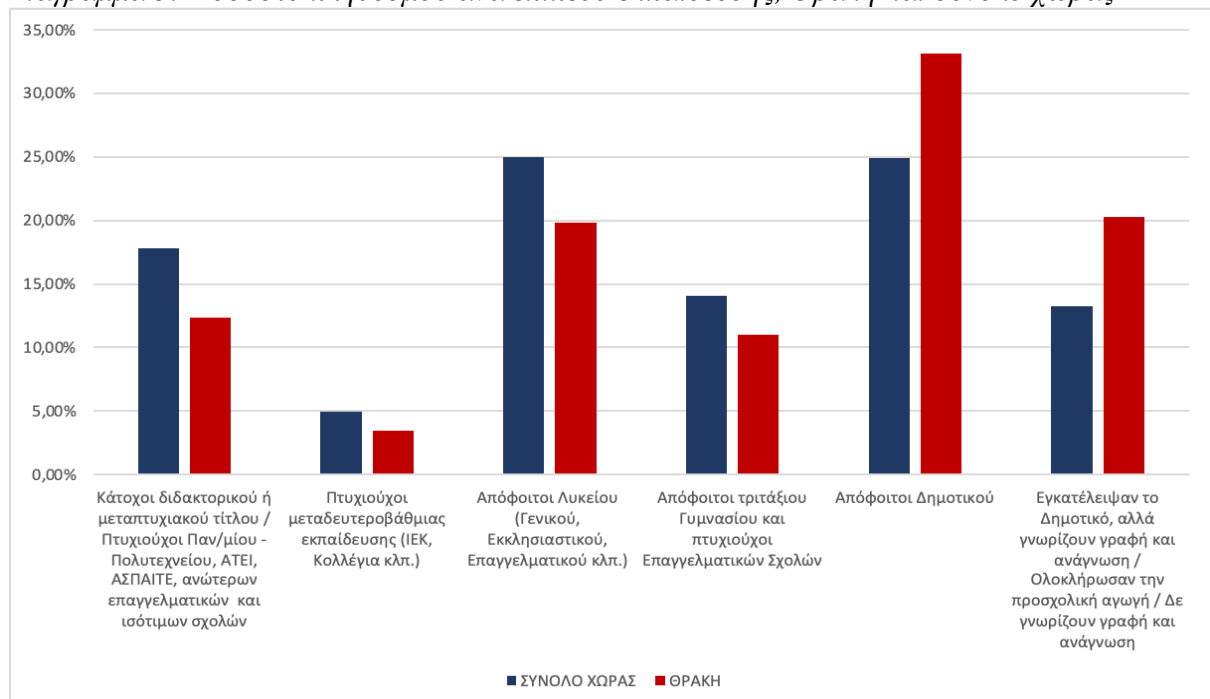
Διάγραμμα 1. Πληθυσμός και κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της Θράκης ως ποσοστό της χώρας

Διάγραμμα 2: Πληθυσμός και Απασχόληση στη Θράκη ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

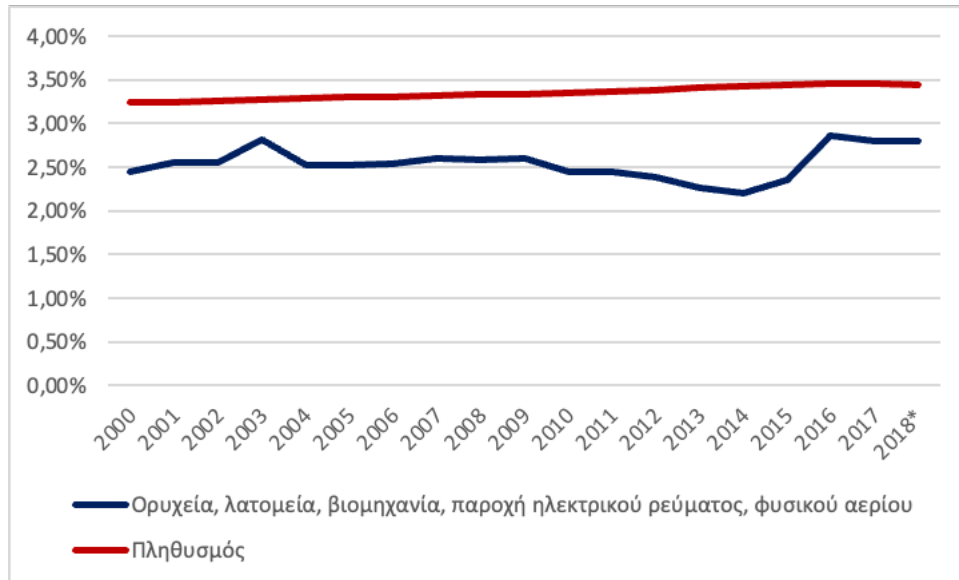
Διάγραμμα 3: Ποσοστό πληθυσμού ανά επίπεδο εκπαίδευσης, Θράκη και σύνολο χώρας

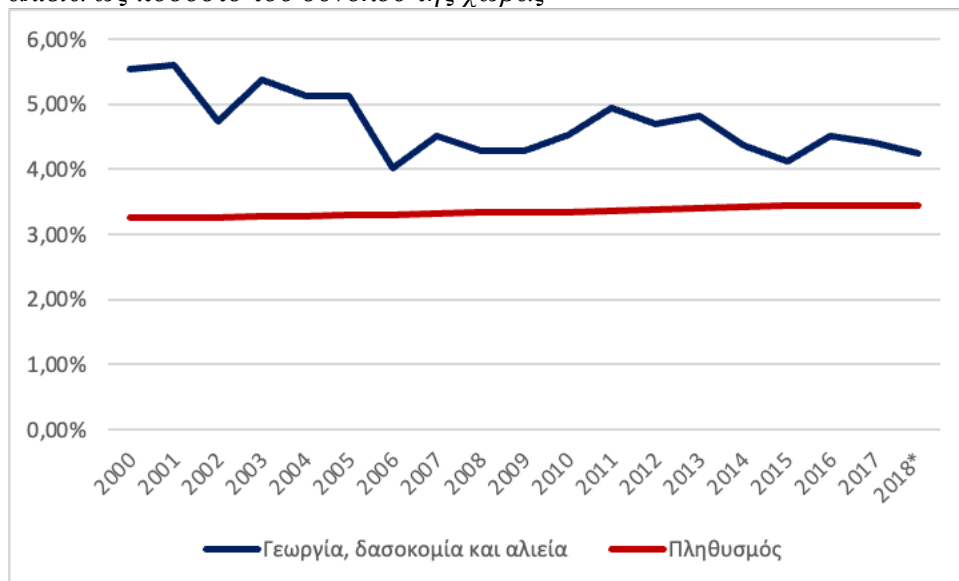
Πίνακας 1: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά τομέα στη Θράκη, 2018 και στόχοι για 2027

	Τομέας	2018	2027			
		α.α.	% στο σύνολο Ελλάδας	% στο σύνολο Θράκης		
				2018	καλό σενάριο	αισιόδοξο σενάριο
1	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	279	4,2	8,0	7,0	6,5
2	Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	601	2,8	17,2	20,0	24,0
3	Κατασκευές	47	2,1	1,3	1,5	1,5
4	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	633	1,5	18,1	18,0	18,0
5	Ενημέρωση και επικοινωνία	59	1,2	1,7	1,5	2,0
6	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	101	1,2	2,9	2,5	3,0
7	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	395	1,5	11,3	10,0	11,0
8	Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	103	1,3	2,9	4,0	4,0
9	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	1180	3,8	33,8	32,5	27,0
10	Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	98	1,8	2,8	3,0	3,0
	ΣΥΝΟΛΟ	3496	2,2	100,0	100,0	100,0

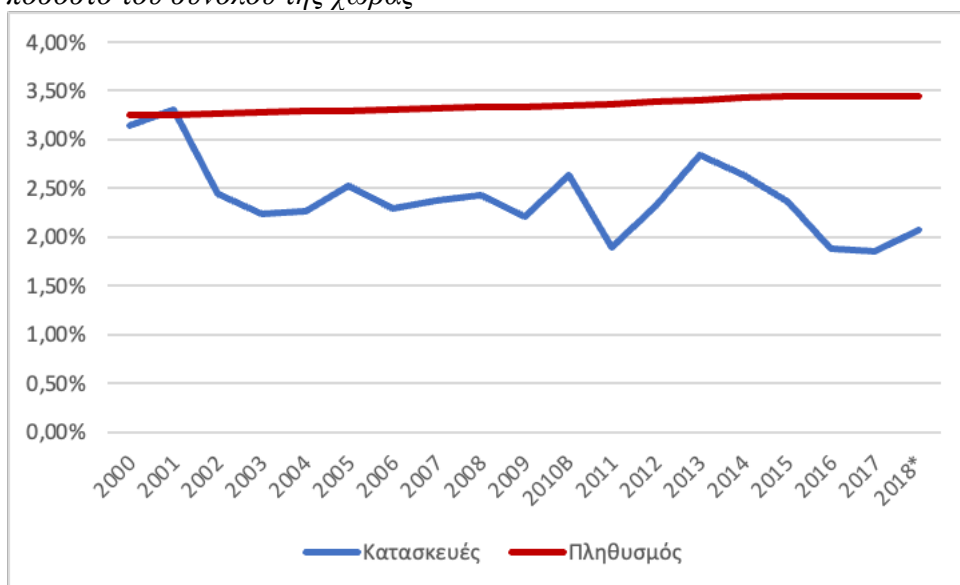
Διάγραμμα 4: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

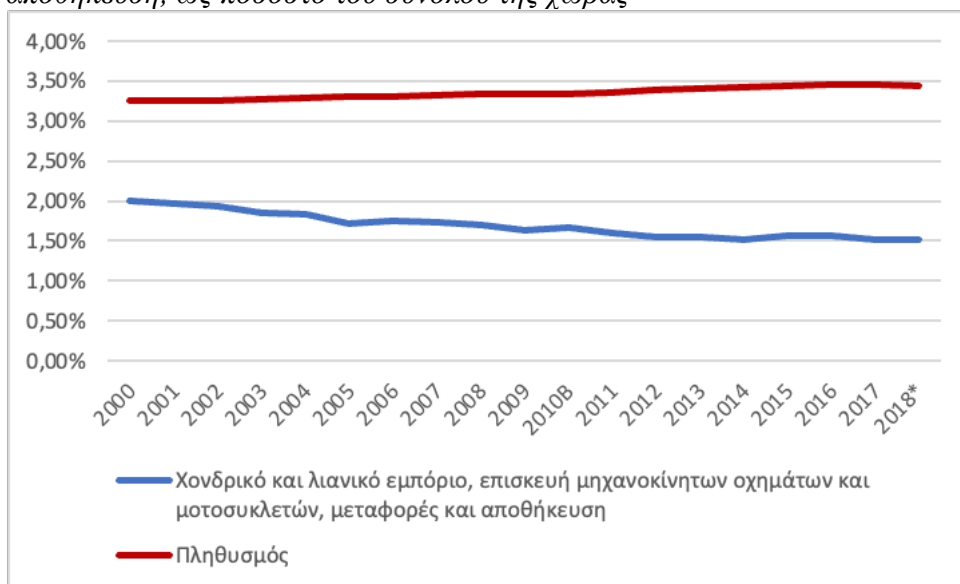
Διάγραμμα 5: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε γεωργία, δασοκομία, αλιεία ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

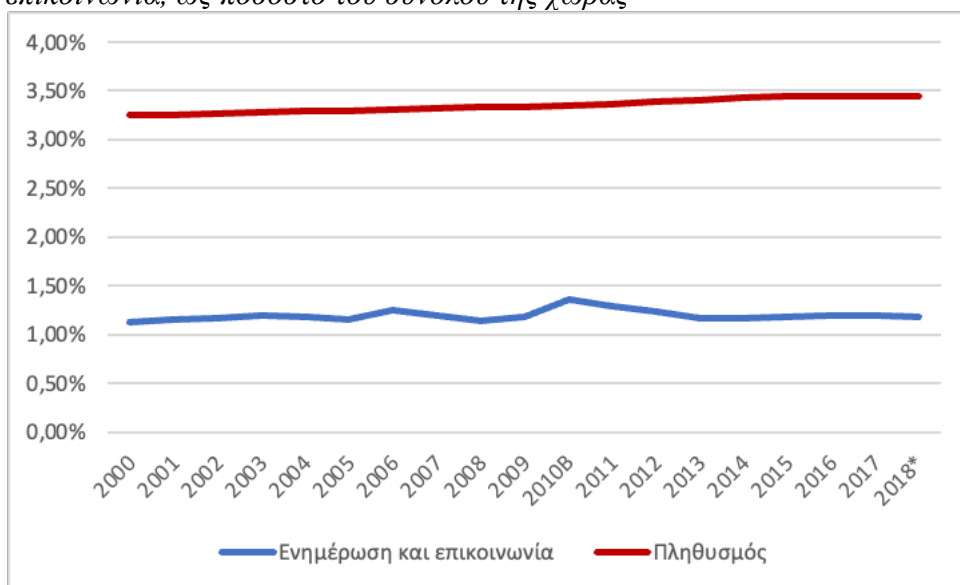
Διάγραμμα 6: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε κατασκευές, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

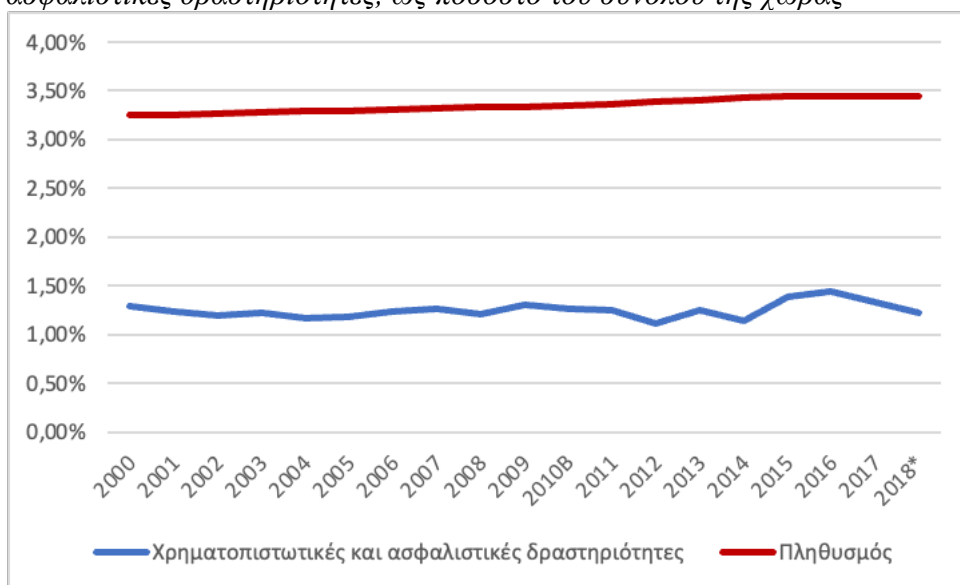
Διάγραμμα 7: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

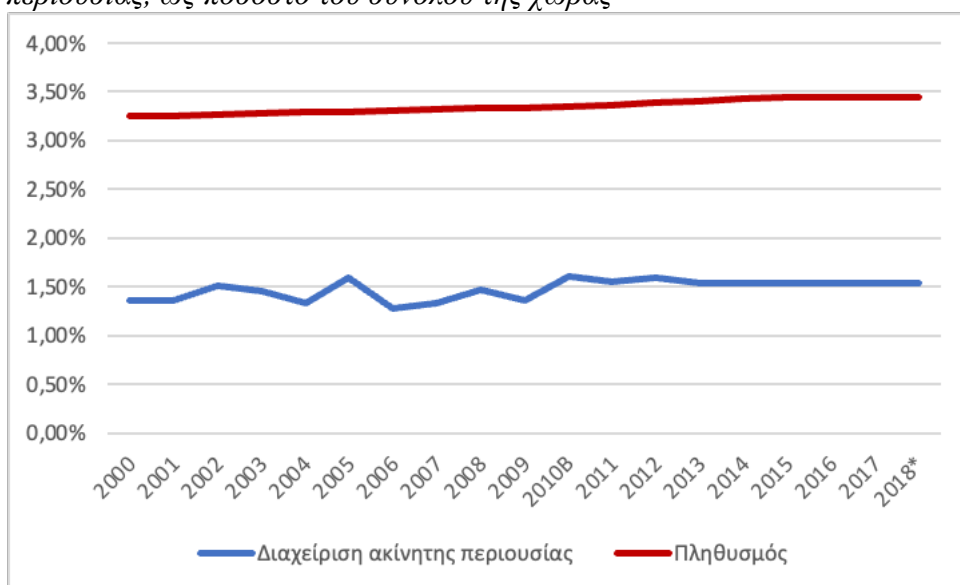
Διάγραμμα 8: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε ενημέρωση και επικοινωνία, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 9: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 10: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διαχείριση ακίνητης περιουσίας, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

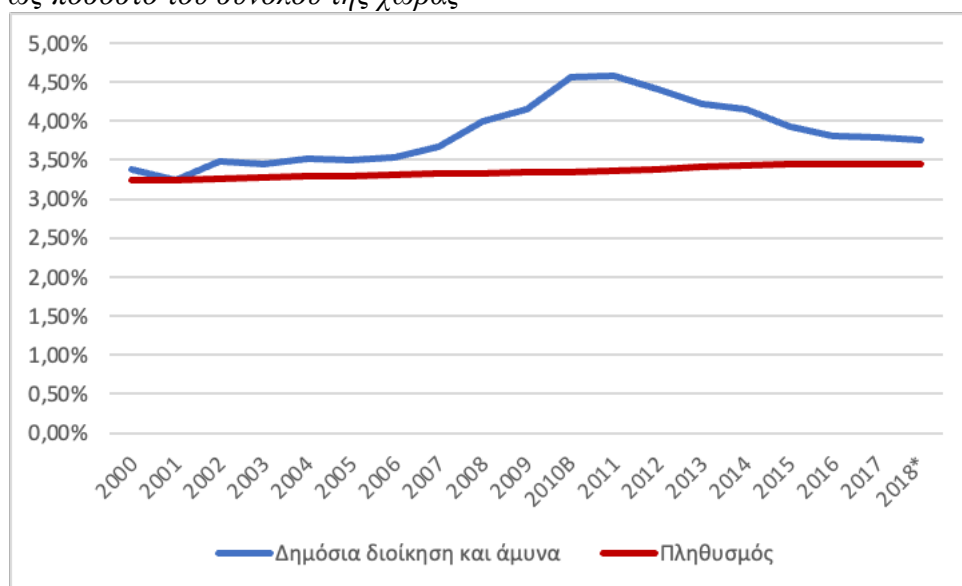

Διάγραμμα 11: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 12: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε διοίκηση και άμυνα, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Διάγραμμα 13: Πληθυσμός και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, ως ποσοστό του συνόλου της χώρας

Πίνακας 2: Ποσοστά ενίσχυσης των νομών της Θράκης

Περιφερειακή Ενότητα (νομός -NUTS 3)	Ισχύει σήμερα			Θα ισχύσει από 2022		
	Μικρές	Μεσαίες	Μεγάλες	Μικρές	Μεσαίες	Μεγάλες
ΡΟΔΟΠΗ	35	45	55	50	60	70
ΞΑΝΘΗ	35	45	55	50	60	70
ΕΒΡΟΣ	35	45	55	50	60	70

Πηγή: Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων

**ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ
ΤΟΥ ΚΚΕ
(ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΥ)
ΣΤΗ ΔΙΑΚΟΜΜΑΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γενικότερη κατάσταση στην περιοχή της Θράκης και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της, δεν μπορεί να εξετασθούν ξεκομμένα από τις κυρίαρχες πολιτικές επιλογές, τις επιδιώξεις και τους σχεδιασμούς της αστικής τάξης, στον φόντο και των γενικότερων ανταγωνισμών που ξεδιπλώνονται στην περιοχή.

Στα πλαίσια αυτά γίνεται προσπάθεια να καλλιεργηθεί η άποψη ότι τα οξυμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι τάχα μια ιδιαίτερη στρέβλωση στο μοντέλο ανάπτυξης, ότι φταίει δήθεν αποκλειστικά που δεν έδειξαν “προσοχή” οι κυβερνήσεις, για την ακριτική αυτή περιοχή, δεν πάρθηκαν υπόψη οι ανάγκες αλλά και οι δυνατότητες που αυτή έχει, ότι η κατάσταση αυτή μπορεί άρδην να αλλάξει με “στοχευμένες” και «έξυπνες» παρεμβάσεις από την πλευρά του κράτους, από την συστράτευση όλων σε ένα κοινό στόχο.

Αποσιωπάται ότι αυτό το κρατικό -κυβερνητικό ενδιαφέρον ενεργοποιείται τώρα, αφού εκδηλώθηκε το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την περιοχή ως χώρο-βάση στον ανταγωνισμό τους με τη Ρωσία κι όχι μόνο.

Σε αυτή τη βάση γίνεται μέρος της προσπάθειας της αστικής τάξης να καλλιεργήσει τη λογική της «εθνικής ενότητας» με ιδιαίτερη στόχευση την ευαίσθητη και κρίσιμη γεωστρατηγικά περιοχή της Θράκης, να βάλει το λαό κάτω από τη σημαία της αστικής τάξης, μια σημαία ξένη προς τα συμφέροντά του.

Η αλήθεια είναι ότι η ανισόμετρη καπιταλιστική ανάπτυξη δεν μπορεί να γιατρευτεί με κανένα μίγμα οικονομικής πολιτικής χωρίς να σημαίνει ότι η ανισομετρία εμφανίζεται με στατικότητα. Το γεγονός ότι υπάρχουν χώρες με διαφορετική ανάπτυξη, ότι υπάρχουν κλάδοι μέσα στην ίδια τη χώρα με διαφορετική ανάπτυξη, ότι υπάρχουν περιφέρειες μέσα στην ίδια χώρα με διαφορετική ανάπτυξη το αποδεικνύουν.

Επίσης, όσα επίθετα και αν βάλλουν προπαγανδιστικά τα αστικά κόμματα μπροστά από τη λέξη ανάπτυξη, π.χ. «δίκαιη», «βιώσιμη», κτλ, όσο αυτή θα έχει το βασικό χαρακτηριστικό ότι είναι καπιταλιστική δεν θα μπορέσει ποτέ να είναι υπέρ των εργαζομένων, των λαϊκών στρωμάτων.

Γιατί ακριβώς ο καπιταλισμός έχει τους δικούς του σιδερένιους γραπτούς και άγραφους νόμους που καμιά κυβέρνηση στο πλαίσιο του δεν μπορεί να τους ανατρέψει με διατάγματα και αποφάσεις. Και αυτοί ορίζουν ότι σκοπός της παραγωγής δεν είναι η κάλυψη των διευρυμένων κοινωνικών αναγκών, αλλά το κέρδος. Και για το κέρδος απαραίτητη προϋπόθεση είναι να πιέζονται περισσότερο τα εργατικά λαϊκά δικαιώματα. Το σύστημα αυτό είναι που γεννάει κρίσεις, πολέμους, εκμετάλλευση, προσφυγιά, μετανάστευση, καταστροφή του περιβάλλοντος, κοκ.

Το ΚΚΕ παρεμβαίνοντας και στην διακομματική επιτροπή για τη Θράκη, καταθέτοντας το δικό του πόρισμα, συμβάλλει και από αυτό το βήμα στην ανάδειξη του διαφορετικού δρόμου ανάπτυξης που προτείνει στην εργατική τάξη και το λαό της περιοχής και συνολικότερα της χώρας.

Η αστική στρατηγική – το αποτόπωμά της στην περιοχή της Θράκης

Η επιδίωξη της αστικής τάξης της Ελλάδας

Η αστική τάξη της Ελλάδας επιδιώκει τη γεωπολιτική της αναβάθμιση, συμμετέχοντας ενεργά στους στρατιωτικούς - πολιτικούς σχεδιασμούς των ΗΠΑ, NATO και ΕΕ. Ο στόχος και τα μέσα της γεωπολιτικής αναβάθμισης υιοθετούνται και προωθούνται, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις, από τα αστικά κόμματα και τις κυβερνήσεις, μονοκομματικές ή συμμαχικές, τόσο του ΣΥΡΙΖΑ πριν όσο και της ΝΔ σήμερα. Αποτελεί στρατηγική επιλογή όλων των αστικών κομμάτων, βασικό στοιχείο της στρατηγικής σύμπλευσής τους.

Η αστική τάξη της Ελλάδας φιλοδοξεί να αναβαθμίσει τις θέσεις της σε Βαλκάνια και Νοτιοανατολική Μεσόγειο όπου έχει μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Επιδιώκει την ανάδειξη της χώρας σε τεχνολογικό, ενεργειακό και μεταφορικό κόμβο στήριξης των ευρωατλαντικών σχεδίων για την περιοχή.

Στο πλαίσιο των παραπάνω επιδιώξεων και φιλοδοξιών της, η αστική τάξη εμπλέκει τη χώρα μας περαιτέρω στους ιμπεριαλιστικούς σχεδιασμούς. Με την ελληνοαμερικανική συμφωνία όλη η χώρα μετατρέπεται σε ορμητήριο των ΗΠΑ – NATO. Ενώ η επιθετικότητα της ελληνικής αστικής τάξης εκδηλώνεται και με την αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων σε δεκάδες ιμπεριαλιστικές αποστολές στο εξωτερικό. Τις συνέπειες των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και των ήδη τεράστιων κινδύνων στοχοποίησης της χώρας μας θα πληρώσουν ο λαός μας όπως και οι άλλοι λαοί.

Για την μετατροπή της περιοχής σε στρατιωτικό κόμβο

Η υλοποίηση των παραπάνω σχεδιασμών δεν είναι άσχετη με τις εξελίξεις στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης και τη μετατροπή του σε αμερικανοNATOϊκή βάση. Αυτό το σχεδιασμό τον στηρίζουν πέρα από την κυβέρνηση όλα τα αστικά κόμματα αλλά και οι δυνάμεις τους στην Τοπική Διοίκηση.

Το λιμάνι και το αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης χρησιμοποιούνται συστηματικά για μεταφορά αμερικανοNATOϊκών στρατιωτικών δυνάμεων και εξοπλισμού , όπως αποδεικνύει η άσκηση Defender Europe 2021, άλλες στρατιωτικές ασκήσεις και η μαζική απόβαση αμερικάνικων δυνάμεων που βρίσκεται σε εξέλιξη μέσα στο Νοέμβρη.

Οι πρόσφατες εξελίξεις στην Ουκρανία επιβεβαιώνουν τη θέση μας πως οι συγκεκριμένες ασκήσεις υπηρετούν την περικύκλωση της Ρωσίας, αποτελούν πρόβα πολέμου. Η Θράκη και ο λαός της μετατρέπεται σε ορμητήριο των αμερικανοNATOϊκών αλλά και σε στόχο των αντιπάλων τους.

Αναδεικνύεται πόσο επιτακτικό είναι το αίτημα για καμιά συμμετοχή, καμιά εμπλοκή της χώρας μας, αποδέσμευση από το NATO και την ΕΕ με εργατική εξουσία.

Στο πλαίσιο της εξουσίας του λαού θα μπορούσε η χώρα να οικοδομήσει αμοιβαία επωφελείς σχέσεις με τους λαούς της περιοχής και όχι μόνο.

Ο ανταγωνισμός των αστικών τάξεων Ελλάδας – Τουρκίας

Ταυτόχρονα οξύνεται ο ανταγωνισμός των αστικών τάξεων Ελλάδας και Τουρκίας, όπου η κάθε μια επιδιώκει να αναβαθμίσει τη θέση της στους ιμπεριαλιστικούς σχεδιασμούς και ανταγωνισμούς στην περιοχή.

Οι σχέσεις των αστικών τάξεων Ελλάδας – Τουρκίας, αναλόγως των καταστάσεων, διακρίνονται από τις επιδιώξεις συνεργασίας και του ανταγωνισμού, ωστόσο οι λαοί των δύο χωρών δεν έχουν σε τίποτα να επωφεληθούν από αυτές τις σχέσεις.

Τα τελευταία χρόνια η επιθετικότητα της τουρκικής αστικής τάξης κλιμακώθηκε με την αμφισβήτηση των συνόρων σε Αιγαίο και Έβρο, την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας δεκάδων νησιών του Αιγαίου, την επιδίωξη να αποκτήσει τμήμα της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, που με βάση τη διεθνή σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας δεν της ανήκει.

Για την αντιλαϊκή διαχείριση της οικονομικής κρίσης και της ανάκαμψης.

Παράλληλα, η αστική τάξη και η κυβέρνηση κλιμάκωσαν την επίθεση διαρκείας κατά του λαού την περίοδο της οικονομικής καπιταλιστικής κρίσης που επιταχύνθηκε από την πανδημία και εκδηλώθηκε το 2020, ενώ σήμερα στις συνθήκες της ανάκαμψης της οικονομίας παίρνονται νέα σκληρά αντιλαϊκά μέτρα, για να εξασφαλιστεί η μέγιστη κερδοφορία του κεφαλαίου.

Η κυβέρνηση σε συμφωνία με το ΣΥΡΙΖΑ , το ΚΙΝΑΛ και τα άλλα κόμματα αξιοποιεί το Ταμείο Ανάκαμψης της ΕΕ, το νέο υπερμνημόνιο, χρηματοδοτεί τα μονοπώλια της “Πράσινης” και Ψηφιακής οικονομίας με δις ευρώ, ξηλώνονται εργασιακά και κοινωνικά -ασφαλιστικά δικαιώματα, μπαίνει στο γύψο το απεργιακό δικαίωμα και περιορίζονται δραματικά τα συνδικαλιστικά δικαιώματα και ελευθερίες. Πλήττονται η εργατική τάξη, οι βιοπαλαιστές αγρότες και επαγγελματίες.

Στον σχεδιασμό αυτό της αστικής τάξης, η Θράκη και γενικότερα η Περιφέρεια Αν. Μακ.-Θράκης καλείται να παίξει, λόγω και της γεωγραφικής της θέσης, αυξημένο ρόλο. Ο διακηρυγμένος στόχος για μετατροπή της σε στρατιωτικό, ενεργειακό και διαμετακομιστικό κόμβο εντάσσεται στον παραπάνω σχεδιασμό.

Ένα μέρος του σχεδιασμού αυτού έχει ήδη υλοποιηθεί, δίνοντας και μια πλούσια εμπειρία για τις επιπτώσεις του στο λαό της περιοχής, ενώ συνεχίζεται η διαδικασία υλοποίησης και του υπόλοιπου με γοργούς ρυθμούς.

1) Για τον ενεργειακό σχεδιασμό.

Αγωγός ΤΑΡ

Από τα τέλη του 2020 είναι σε λειτουργία ο αγωγός TAP, αγωγός ανταγωνιστικός των ρωσικών συμφερόντων, που μεταφέρει Αζέρικο φυσικό αέριο μέσω και της Ελλάδας, Αλβανίας, Ιταλίας στην Κεντρική Ευρώπη.

Απο τον ενεργειακό σχεδιασμό εξάγονται σημαντικά συμπεράσματα:

A) Ενώ από την Θράκη περνάνε δύο αγωγοί φυσικού αερίου, αυτή παραμένει πρωταθλήτρια στην ενεργειακή φτώχεια. Ο λαός της περιοχής δεν έχει ακόμα πρόσβαση στο φυσικό αέριο. Το επόμενο διάστημα θα ξεκινήσει η κατασκευή εμπορικού δικτύου φυσικού αερίου, για βιομηχανική -οικιακή χρήση, που θα καλύπτει σε πρώτη φάση τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιοχής και σύμφωνα με ανακοινώσεις του υπουργού θα καλύπτει 50.000 (αισιόδοξη πρόβλεψη) επαγγελματίες/νοικοκυριά. Αυτή η εξέλιξη, πέρα από την τεράστια καθυστέρηση που είναι οδυνηρή λόγω των μεγάλων αναγκών για θέρμανση των λαϊκών νοικοκυριών της Θράκης, δεν σημαίνει ότι θα βελτιώσει και την κατάσταση για το λαό της περιοχής, αν δεν συνοδευτεί και από συγκεκριμένα μέτρα που θέτει ως στόχους πάλης το ΚΚΕ όπως: κατάργηση του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης, κάλυψη του κόστους σύνδεσης αλλά και του σχετικού εξοπλισμού από το κράτος. Διαφορετικά το κόστος εγκατάστασης είναι απαγορευτικό για τους άνεργους και τους εργαζόμενους με χαμηλό εισόδημα.

B) το αφήγημα για τις χιλιάδες θέσεις εργασίας που θα δημιουργούσε στην περιοχή έχει ήδη καταρρεύσει. Οι εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια κατασκευής του αγωγού δούλευαν με εξαντλητικά ωράρια, η πλειοψηφία τους με μισθούς πολύ κάτω των αναγκών. Πλέον στη φάση λειτουργίας απασχολείται ελάχιστο προσωπικό.

Γ) ο αγωγός αυτός αποτελεί στην ουσία μια συνεργασία της Τουρκίας με την Ελλάδα. Ακόμα και αυτή όμως η συνεργασία δε σταμάτησε τον ανταγωνισμό των αστικών τάξεων των δύο χωρών. Δεν εξασφάλισε την ασφάλεια και την ειρήνη όπως προπαγανδιζόταν, φτάνοντας στο σημείο να ακούγεται το «όπου υπάρχει αγωγός δεν γίνεται πόλεμος», αδιαφορώντας για το τι συνέβη για παράδειγμα πρόσφατα στην Ουκρανία, μια χώρα με πολλούς αγωγούς.

Αγωγός IGB

Υπό κατασκευή είναι ο αγωγός IGB, διασυνδετήριος αγωγός του TAP που θα μεταφέρει φυσικό αέριο προς Βαλκάνια και Κεντρ. Ευρώπη. Ισχύει ότι και για τον αγωγό TAP. Στόχος είναι ο ανταγωνισμός με το ρωσικό φυσικό αέριο και όχι η κάλυψη των λαϊκών αναγκών.

Εξέδρα και αγωγός υγροποιημένου φυσικού Αερίου LNG

Οι ΗΠΑ κατά κύριο λόγο αλλά και τμήματα του κεφαλαίου όπως το εφοπλιστικό, προωθούν και το σχέδιο για την αξιοποίηση του υγροποιημένου LNG. Συγκεκριμένα η Gastrade (συμφερόντων Κοπελούζου-εφοπλιστικό κεφάλαιο Λιβανός, κ.α) αναπτύσσει στη θαλάσσια περιοχή της Αλεξανδρούπολης τον πλωτό σταθμό υποδοχής, προσωρινής αποθήκευσης και αεριοποίησης Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου (LNG) που θα αποτελέσει μια νέα, ανεξάρτητη πύλη εισόδου φυσικού αερίου

στις αγορές της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Πρόκειται για Ευρωπαϊκό Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος (PCI - Project of Common Interest – Κανονισμός Ε.Ε. 347/2013), δηλαδή για έργο προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο ενισχύει την «ασφάλεια εφοδιασμού, διαφοροποιεί τις πηγές και τις οδούς ενεργειακής προμήθειας», και λειτουργεί συμπληρωματικά των ανωτέρω αγωγών. Πρόσφατα στο πρότζεκτ μπήκαν και κεφάλαια της Β. Μακεδονίας.

Μετατροπή του ανενεργού κοιτάσματος του Πρίνου σε αποθήκη φυσικού αερίου

Να σημειώσουμε, επίσης, τα επενδυτικά σχέδια της αξιοποίησης του ταμιευτήρα του θαλάσσιου κοιτάσματος φυσικού αερίου της Νότιας Καβάλας που εξαντλείται, ώστε να μετατραπεί σε υπόγεια αποθηκευτική υποδομή εισαγόμενου φυσικού αερίου.

Για την παραγωγή Ενέργειας

Εκτός από τη μεταφορά φυσικού αερίου είναι σε εξέλιξη επενδυτικά σχέδια για κατασκευή σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμο το φυσικό αέριο.

Στην Κομοτηνή λειτουργεί ήδη από το 2000 εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας (ισχύς 480MW) της ΔΕΗ με φυσικό αέριο. Αυτή την στιγμή είναι ο μοναδικός σταθμός παραγωγής με το συγκεκριμένο καύσιμο στην Θράκη. Το τελευταίο διάστημα έχουν δοθεί άδειες εγκατάστασης σταθμών παραγωγής ενέργειας με καύσιμο φυσικό αέριο:

-στην DAMCO (όμιλος Κοπελούζου) άδεια εγκατάστασης σταθμού ισχύς 600MW στην περιοχή της Αλεξ/πολης

-στην ΤΕΡΝΑ άδεια εγκατάστασης σταθμού ισχύς 600MW στην ΒΙ.ΠΕ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

-η ΔΕΗ ανακοίνωσε την πρόθεση της για άδεια παραγωγής για εγκατάσταση νέου σταθμού παραγωγής ισχύος 600MW.

Το τελευταίο διάστημα δημοσιεύματα κάνουν λόγο για την Κομοτηνή ως το νέο Ενεργειακό Κέντρο μετά την εφαρμογή της απολιγνιτοποίησης στην Δυτ. Μακεδονία. Δημοσιεύματα που μιλάνε για χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας, κρύβουν σκοπίμως ότι συγκεκριμένες θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν μόνο για την περίοδο κατασκευής, ενώ κατά την λειτουργία τους οι ίδιοι οι επιχειρηματικοί όμιλοι μιλούν για 60 θέσεις εργασίας ανά μονάδα.

Άλλη εγκατάσταση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Κομοτηνή είναι τα υδροηλεκτρικά έργα του Νέστου. Το σύστημα φραγμάτων Θησαυρού, Πλατανόβρυσης, Τεμένους αποτελεί πέραν της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και βασικό άροχο υδάτων για την άρδευση 1,3εκ. στρ. γεωργικής γης. Το φράγμα του Θησαυρού έχει εγκατεστημένη ισχύ 3 x 128 MW και της Πλατανόβρυσης 2 x 58 MW.

Οι υπάρχοντες σταθμοί και όσοι κατασκευαστούν δεν έχουν στόχο την κάλυψη των αναγκών της περιοχής και της χώρας σε φτηνό ρεύμα για το λαό. Μάλιστα προτεραιότητα δίνεται και στη διασύνδεση με τη Βουλγαρία και άλλες χώρες για την εξαγωγή ρεύματος. Ομως, στην πράξη έχει αποδειχθεί ότι είτε με την εξαγωγή είτε με την εισαγωγή ηλεκτρικού ρεύματος ο λαός συνεχίζει να πληρώνει ακριβά το ρεύμα.

Αιολικά – Φωτοβολταϊκά

Ο σχεδιασμός για την εγκατάσταση ΑΠΕ υπηρετεί την στρατηγική του κεφαλαίου για:

την κερδοφόρα διέξοδο των τεράστιων υπερσυσσωρευμένων κεφαλαίων που έχουν συγκεντρώσει μονοπώλια της Ενέργειας και άλλων κλάδων.

το προβάδισμα των ευρωπαϊκών μονοπωλιακών ομίλων που ηγούνται στην τεχνολογία κατασκευής ΑΠΕ σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους σε ΗΠΑ και Κίνα.

την ενεργειακή απεξάρτηση των κρατών - μελών της ΕΕ από το ρωσικό Φυσικό Αέριο και την πρόσδεσή τους περισσότερο από τις αντίστοιχες αμερικανικών συμφερόντων πηγές (βλ. ενδιαφέρον ΗΠΑ για το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, την κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου TAP κ.λπ.).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας (ΕΛΕΤΑΕΝ) το 2020 η περιοχή είναι τρίτη στο σύνολο των περιφερειών της χώρας σε αιολικές εγκαταστάσεις με εγκαταστημένη ισχύ (σε εμπορική ή δοκιμαστική λειτουργία) 485MW και κατέχει μερίδιο 11,79% της συνολικής παραγωγής της χώρας από αιολικά πάρκα. Το 2015 ήταν στην ίδια θέση με εγκαταστημένη ισχύ 299MW και μερίδιο 13,9% της συνολικής ισχύος της χώρας από αιολική ενέργεια.

Σύμφωνα με τα στοιχεία η ισχύς των αιολικών πάρκων με άδεια παραγωγής συνολικά στην περιοχή αντιστοιχεί σε 2067,7MW εκ των οποίων τα 1142,9MW αντιστοιχούν στην Ροδόπη (ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΔΜΗΕ – ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΤΟΥ 2020).

Την παραπάνω εικόνα ενισχύουν και τα στοιχεία της ΡΑΕ για το **Δεκέμβριο του 2020**. Σύμφωνα με την ΡΑΕ στην περιοχή έχει αδειοδοτηθεί η εγκατάσταση αιολικών πάρκων συνολικής ισχύος 2619MW, με «πρωταθλήτρια» την Ροδόπη με 1605MW.

Στο επίκεντρο των νέων αιτήσεων για άδειες αιολικών πάρκων μπαίνει και ο Νομός της Ξάνθης, με πρόσφατο παράδειγμα το αίτημα για άδεια αιολικού πάρκου στην περιοχή του Λειβαδίτη (περιοχή natura, περιοχή φυσικού κάλους) όπου αναπτύσσονται και αντιδράσεις.

Για τα φωτοβολταϊκά: Αξίζει να σημειώσουμε ότι σύμφωνα και με την ΡΑΕ είναι σε στάδιο αξιολόγησης επενδύσεις μεγάλων μονοπωλιακών ομίλων του κλάδου (όμιλος Κοπελούζου, ΤΕΡΝΑ –Ενεργειακή, κα) για δημιουργία φωτοβολταϊκών πάρκων σε έκταση χιλιάδων στρεμμάτων σε περιοχές του Έβρου και των Σαπών στην Ροδόπη. Η υλοποίηση τους θα έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την αλλαγή χρήσης γης χιλιάδων στρεμμάτων στις παραπάνω περιοχές.

Για το ζήτημα των κοιτασμάτων πετρελαίου.

Το πετρέλαιο όπως και ο χρυσός είναι ορυκτά που δεν ανανεώνονται σε περίπτωση εξόρυξης τους. Αυτό κάνει ακόμα πιο επιβλαβή την εξόρυξη τους από μονοπωλιακούς ομίλους. Τέτοια κοιτάσματα είναι στρατηγικής σημασίας και η παράδοση τους στα μονοπώλια συνιστά αρνητική εξέλιξη για το λαό, αναδεικνύει ακόμα περισσότερο την αναγκαιότητα κοινωνικοποίησης της γης, του ορυκτού πλούτου.

Άλλωστε το πρόσφατο παράδειγμα με την Ενεργειακή στη Καβάλα και το χτύπημα των εργασιακών δικαιωμάτων των εργαζομένων με εργολαβικούς και «εθελούσιες» απολύσεις στο μοναδικό κοίτασμα που γίνεται εξόρυξη πετρελαίου στην Ελλάδα σήμερα, είναι χαρακτηριστικό.

Για τη γεωθερμία

Σημειώνεται ιδιαίτερα ότι η γεωθερμική ενέργεια αποτελεί σημαντικό ενεργειακό πόρο της Περιφέρειας, το υπέδαφος της οποίας διαθέτει σημαντικά αποθέματα κυμαινόμενης ποιότητας, με τις εκτιμήσεις για τις ενεργειακές δυνατότητες των γεωθερμικών πεδίων της Περιφέρειας να ξεπερνούν τα 200MW. Γεωθερμικά πεδία στην Ξάνθη και Καβάλα έχουν παραχωρηθεί σε επιχειρηματικούς ομίλους όπως στα ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗΣ για θερμοκήπια παραγωγής ντομάτας και στην SELECTA HELLAS (συνένωση της γερμανικής εταιρείας SELECTA ONE και ελληνικών εταιρειών) θερμοκήπια καλλωπιστικών φυτών στην Χρυσούπολη Καβάλας. Γενικότερα τα γεωθερμικά πεδία της περιοχής έχουν μπει τα τελευταία χρόνια στο στόχαστρο επιχειρήσεων (κυρίως αγροτοδιατροφικού τομέα) για την εκμετάλλευσή τους.

Η θέση του ΚΚΕ

Αυτοί οι ενεργειακοί σχεδιασμοί όχι μόνο δεν διασφαλίζουν την ειρήνη και την ευημερία όπως προβάλλει η κυβέρνηση, αλλά αντίθετα βάζουν πιο βαθιά την περιοχή στο κάδρο των σοβαρών ενδοϊμπεριαλιστικών συγκρούσεων, για το κυνήγι του μέγιστου κέρδους για το κεφάλαιο. Η χώρα μας με την υλοποίηση αυτού του σχεδιασμού βαθαίνει την εξάρτηση της ενεργειακά από τις ΗΠΑ και την ΕΕ.

Κριτήριο αυτού του σχεδιασμού και των επιλογών δεν είναι η διασφάλιση χαμηλότερης τιμής φυσικού αερίου, οι δυνατότητες απρόσκοπτης εξασφάλισης παροχής ενέργειας σε παραπάνω από μία πηγές και οι θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν.

Ο προβαλλόμενος νέος παράδεισος της «πράσινης ανάπτυξης» περιλαμβάνει το πανάκριβο ηλεκτρικό ρεύμα, τις ελαστικές εργασιακές σχέσεις, τη φθηνή εργατική δύναμη, τους «πράσινους» έμμεσους φόρους και τη γενικότερη αφαίμαξη του λαού, για να στηρίξει το κράτος τις νέες «πράσινες» επενδύσεις των ομίλων. Παράλληλα, οι επενδύσεις της λεγόμενης «πράσινης» ανάπτυξης οδηγούν σε εκτεταμένη περιβαλλοντική υποβάθμιση περιοχών Natura, προστατευόμενων περιοχών και των βουνών, επιδεινώνοντας τις τοπικές οικονομίες και τη ζωή της εργατικής τάξης και των λαϊκών δυνάμεων. Ο αγώνας των κατοίκων της περιοχής ενάντια σε νέες άδειες για ιδιωτικά αιολικά πάρκα είναι δίκαιος και το ΚΚΕ τον στηρίζει.

Ένας κρατικός φορέας ενέργειας στο πλαίσιο της εργατικής εξουσίας θα μπορεί να αξιοποιεί κοινωνικοποιώντας όλες τις πηγές ενέργειας π.χ. λιγνίτη, υδροηλεκτρική, αιολική, ηλιακή, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, γεωθερμία, κ.λπ. βασισμένος σε ένα κεντρικό σχέδιο που θα παίρνει υπόψη τις περιοχές φυσικού κάλους, τους αρχαιολογικούς χώρους, την απόσταση από κατοικημένες περιοχές

και άλλες δραστηριότητες, με σεβασμό στο περιβάλλον και την υγεία του λαού και των εργαζομένων. Τη συστηματική έρευνα και εξεύρεση νέων πηγών, την επιδίωξη διακρατικής αμοιβαία επωφελούς συνεργασίας.

Θα μπορεί να διασφαλιστεί φθηνή παροχή ενέργειας για τις λαϊκές ανάγκες, να μειωθεί το κόστος παραγωγής ενεργειακού προϊόντος. Η ασφάλεια εργαζομένων και κατοίκων.

2) Για την μετατροπή της περιοχής σε διαμετακομιστικό κόμβο

Η συγκέντρωση μεγάλων συμφερόντων και η όξυνση των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών στην περιοχή σχετίζεται με το γεγονός ότι αποτελεί για τα Βαλκάνια μια από τις θαλάσσιες εξόδους που συνδέονται με το βασικό θαλάσσιο δρόμο από την Ανατολή. Επίσης αποτελεί εναλλακτική επιλογή μεταφοράς εμπορευμάτων προς Κεντροανατολική Ευρώπη, πέρα από τα Δαρδανέλια, δηλαδή τον παρόντα δρόμο που υπάρχει και περνάει μέσα από την Τουρκία και από περιοχές που μαίνονται στρατηγικής σημασίας αναμετρήσεις.

Στη βάση αυτή είναι σε εξέλιξη η ιδιωτικοποίηση του Λιμανιού της Αλεξανδρούπολης ενώ προωθείται και αντίστοιχα αυτή του Λιμανιού της Καβάλας.

Αναπτύσσεται, ειδικά για το εμπορευματικό κομμάτι, ο σχεδιασμός για τη σιδηροδρομική Εγνατία-με προτεραιότητα την αναβάθμιση και ηλεκτροκίνηση της γραμμής Λιμάνι Αλεξανδρούπολης-Ορμένιο (ελληνοβουλγαρικά σύνορα) και την σύνδεση Λιμένων Αλεξ/πολης-Καβάλας.

Την κάθετη διασύνδεση της Εγνατίας Οδού με νέους δρόμους διέλευσης από την Βουλγαρία από την Αλεξανδρούπολη ως τις Σέρρες.

Παρ' όλους αυτούς τους σχεδιασμούς η περιοχή αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στο οδικό δίκτυο, η σιδηροδρομική σύνδεση πολλές φορές δεν λειτουργεί, γενικά η συγκοινωνία για τους εργαζόμενους και το λαό και ακριβή είναι και με σοβαρές αδυναμίες. Η Εγνατία οδός ετοιμάζεται να παραχωρηθεί σε ιδιώτη με περαιτέρω αύξηση των διοδίων και επομένως του κόστους που καλείται να ξαναπληρώσει ο λαός της περιοχής. Αντίστοιχα προβλήματα υπάρχουν και στις θαλάσσιες μεταφορές για Θάσο και Σαμοθράκη.

Η προγραμματική αντίληψη του ΚΚΕ για τις μεταφορές περιλαμβάνει τους ακόλουθους άξονες :

- Δίνεται προτεραιότητα στις μαζικές μεταφορές σε σχέση με τις ατομικές, στις χερσαίες σταθερής τροχιάς για το ηπειρωτικό τμήμα της χώρας, στις ακτοπλοϊκές για τις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές. Αξιοποιείται ο κοινωνικοποιημένος τομέας της ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας για την κατασκευή, μετασκευή, επισκευή και συντήρηση σύγχρονων και ασφαλών πλοίων και σιδηροδρομικού υλικού.

- Σχεδιάζονται, με κριτήριο τη διασυνδεδεμένη και συμπληρωματική λειτουργία τους, οι οδικές, αεροπορικές και όλες οι μορφές μαζικών μεταφορών, με στόχο τη γρήγορη και φθηνή μετακίνηση προσώπων και προϊόντων, την εξοικονόμηση

ενέργειας και την ισόρροπη παρέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον, τη σχεδιασμένη ανάπτυξη για την εξάλειψη της περιφερειακής ανισομετρίας.

Το ΚΚΕ διεκδικεί να κατασκευαστούν ή να ολοκληρωθούν άμεσα οι κάθετοι άξονες: Εξοχής – Δράμας – Καβάλας, Αλεξ/πολης - Ορμενίου, κ.α.

Να ανακατασκευαστούν τα φθαρμένα τμήματα των επαρχιακών και διαδημοτικών οδικών δικτύων και ιδιαίτερα του ορεινού όγκου Ροδόπης, Ξάνθης, Έβρου. Κατάργηση όλων των διοδίων στην Εγνατία Οδό. Άμεση αποκατάσταση της γέφυρας Κομψάτου στον Ίασμο, στην Καβάλα

Διεκδικεί την επαρκή καθημερινή και φθηνή σύνδεση των δύο νησιών της περιοχής με την ηπειρωτική χώρα (Θάσου και Σαμοθράκης, εξυπηρετώντας τις ανάγκες του νησιωτικού πληθυσμού, με αξιόπλοα και ασφαλή πλοία.

Τη σταθερή και επαρκή σύνδεση επιπλέον για τα νησιά του Βόρειου Αιγαίου με τα λιμάνια της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας.

Εκφράζουμε την αντίθεσή μας σε κάθε ιδιωτικοποίηση ΟΣΕ, ΛΙΜΑΝΙΩΝ, ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΩΝ, Εγνατίας Οδού. Διεκδικούμε την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων του αεροδρομίου της Αλεξ/πολης, την λειτουργία του νέου πύργου ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας.

3) Ορυκτός πλούτος

Η περιφέρεια είναι πλούσια σε μεταλλικά ορυκτά, όχι μόνο σε χρυσό, στον οποίο επικεντρώνεται η δημόσια συζήτηση, αλλά και σε άργυρο, χαλκό, ψευδάργυρο, μόλυβδο, αντιμόνιο. Η κυβέρνηση μιλάει για τις Σπάνιες Γαίες τη Θράκης και ειδικά για τα κοιτάσματα Λιθίου στην περιοχή.

Ταυτόχρονα, η ευρύτερη περιοχή Δράμας - Καβάλας - Θάσου αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα κέντρα παραγωγής μαρμάρου της χώρας και λειτουργούν δεκάδες λατομεία μαρμάρου.

Αξιόλογα κοιτάσματα βιομηχανικών ορυκτών, όπως του ζεόλιθου, έχουν εντοπισθεί όχι μόνο στα Πετρωτά, αλλά και σε άλλες θέσεις των νομών Έβρου και Ροδόπης (Πεντάλοφος, Λευκίμη, Φέρρες, Σκάλωμα).

Στην επικαιρότητα βρίσκεται το περιβόητο επενδυτικό σχέδιο εξόρυξης του χρυσού.

Για το συγκεκριμένο σχέδιο έχει γίνει πολύ συζήτηση σχετικά με τις συνέπειες στο περιβάλλον, στην τοπική οικονομία, στη δημόσια υγεία.

Όμως, ακόμα και αν δεν υπήρχαν αυτές οι συνέπειες, το σχέδιο της Eldorado Gold, ισοδυναμεί με κλοπή ενός ιδιαίτερα πολύτιμου και μη ανανεώσιμου πόρου

στρατηγικής σημασίας, ο οποίος μπορεί να αξιοποιηθεί μελλοντικά προς όφελος της λαϊκής ευημερίας, με τις κατάλληλες κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις. Το ΚΚΕ δηλώνει κατηγορηματικά ότι θα βρεθεί αποφασιστικά αντιμέτωπο με όποιον επιχειρεί να λεηλατήσει το χρυσό της χώρας .

Στην περίπτωση που εξετάζουμε όμως, η ουσιαστική κλοπή της λαϊκής περιουσίας συνοδεύεται με μεγάλους κινδύνους για το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία.

Στην εργατική εξουσία η εξόρυξη των ορυκτών πρώτων υλών θα συνδυαστεί με τη βιομηχανική επεξεργασία τους, την ανάπτυξη της μεταλλευτικής και πετροχημικής βιομηχανίας, την παραγωγή μηχανημάτων και μέσων μεταφοράς, με στόχο τη μείωση της εξάρτησης από το εξωτερικό εμπόριο. Ανάλογα για κλάδους της μεταποίησης, όπως η χημική βιομηχανία. Εφόσον ο σκοπός της εξόρυξης θα είναι το κοινωνικό συμφέρον δεν θα θυσιάζεται το περιβάλλον για τα κέρδη των επιχειρηματιών, δεν θα κλέβεται ο πλούτος του λαού. Θα εφαρμόζονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την όσο γίνεται μικρότερη παρέμβαση στο περιβάλλον, όλα τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας για να προστατεύονται οι εργαζόμενοι.

4) Βιομηχανία, Μεταποίηση

Στην Θράκη λειτουργούν 3 ΒΙ.ΠΕ και 2 Βιοτεχνικά Πάρκα- 5 ΒΙΠΕ και 3 Βιοτ. Πάρκα στην περιοχή της Αν. Μακ- Θράκης με σχετικά ολοκληρωμένες υποδομές (σύνδεση με οδικούς άξονες, μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων, δίκτυο ύδρευσης, ηλεκτρικής ενέργειας κλπ). Παρά τα κίνητρα που δόθηκαν στο μεγάλο κεφάλαιο και τους επιχειρηματικούς ομίλους (επιδοτήσεις εκατομμυρίων ευρώ μέσω αναπτυξιακών νόμων, φοροαπαλλαγές και άλλα) δεκάδες επιχειρήσεις έκλεισαν ή μετεγκαταστάθηκαν σε γειτονικές Βαλκανικές χώρες. Η εκδήλωση της καπιταλιστικής οικονομικής κρίσης επιτάχυνε το κλείσιμο μεταποιητικών επιχειρήσεων σε κλάδους όπως της κλωστοϋφαντουργίας, παραγωγής οικοδομικών-δομικών υλικών, επεξεργασίας ξυλείας, τροφίμων κλπ.

Συνεταιριστικές επιχειρήσεις (όπως η βιομηχανία ζάχαρης Ξάνθης, η ΣΕΒΑΘ κα.) έκλεισαν με αποτέλεσμα εκατοντάδες χαμένες θέσεις εργασίας ή πουλήθηκαν στο μεγάλο κεφάλαιο (ΒΦΛ, ΣΕΚΑΠ κ.α.).

Παράλληλα κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης και ειδικά μετά το 2015-2016 βιομηχανίες κυρίως με εξαγωγικό προσανατολισμό, στους κλάδους φαρμάκου, πλαστικών, εκτυπώσεων συσκευασίας, ενίσχυσαν την κερδοφορία τους, πραγματοποίησαν νέες επενδύσεις. Το 2012 εγκαταστάθηκε στο Β. Πάρκο Σαπών η φαρμακοβιομηχανία ΦΑΡΜΑΤΕΝ με συνεχή επέκταση της παραγωγικής της δυνατότητας έως σήμερα, νέα μονάδα ανακύκλωσης μολύβδου στην Κομοτηνή από την SUNLIGHT και επέκταση της γραμμής παραγωγής μπαταριών από την Sunlight, τα ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΘΡΑΚΗΣ στην Ξάνθη κλπ.

Η κερδοφορία επιχειρηματικών ομίλων, οι νέες επενδύσεις βασίστηκαν στην ένταση της εκμετάλλευσης των εργαζομένων της περιοχής αξιοποιώντας όλο το αντεργατικό νομοθετικό πλαίσιο που θέσπισαν οι προηγούμενες κυβερνήσεις

(κατάργηση συλλογικών συμβάσεων με μισθούς 600€, ατομικές συμβάσεις εργασίας, κατώτατος μισθός, «ελαστικοποίηση» εργασιακών σχέσεων).

Το σχέδιο για δημιουργία “Ειδικής Οικονομικής Ζώνης στην Θράκη”(είχε έρθει στην επικαιρότητα από τη συγκυβέρνηση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ το 2011-2012) στην ουσία ποτέ δεν αποσύρθηκε. Οι προτάσεις, στα πλαίσια της διακομματικής επιτροπής, των Βιομηχανικών Επιμελητηρίων της περιοχής αλλά και επιχειρηματικών ομίλων για νέα κίνητρα, φοροαπαλλαγές, για υποδομές σύμφωνα με τις ανάγκες τους, ουσιαστικά μετατρέπουν την περιοχή σε «ειδική οικονομική ζώνη». Οι υποστηρικτές όλων αυτών των σχεδίων, δηλαδή οι επιχειρηματικοί όμιλοι, προβάλλουν ως «θετικό αντάλλαγμα» ότι θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, ποντάροντας βέβαια στο γεγονός ότι η ανεργία μαστίζει ιδιαίτερα και την περιοχή.

Επίσης στον κλάδο τροφίμων-ποτών ενίσχυσαν την παρουσία τους μονοπωλιακοί όμιλοι όπως τα Ελληνικά Γαλακτομεία (ΟΛΥΜΠΙΟΣ) με την εξαγορά της γαλακτοβιομηχανίας Ροδόπη στην Ξάνθη, ενώ στον υποκλάδο των ποτών η Ζυθοποιία Βεργίνα, τα αναψυκτικά Green Cola, Ποτοποιία Θράκης ενισχύουν την κερδοφορία τους. Μαζί με τα θερμοκήπια ντομάτας της Πλαστικά Θράκης και τα θερμοκήπια της ΣΕΛΕΚΤΑ στην Καβάλα συγκεντρώνουν ένα σημαντικό αριθμό εργαζομένων στην περιοχή.

Η κατάσταση όμως των εργαζομένων ολοένα και χειροτερεύει. Κυριαρχούν οι εργολαβίες, οι κατώτατοι μισθοί, οι ατομικές συμβάσεις. Στα θερμοκήπια κυριαρχεί το εργόσημο, η τρομοκρατία, η παρεμπόδιση της συνδικαλιστικής δράσης. Νέο χτύπημα θα δώσουν τα νέα μέτρα της κυβέρνησης για κατάργηση του δωρου, το χτύπημα στα σωματεία και τη συνδικαλιστική δράση, κτλ. Παράλληλα, ο καπιταλισμός ποτέ και πουθενά δεν μπόρεσε και δεν μπορεί να εξασφαλίσει την δουλειά για όλους με δικαιώματα.

Επομένως, ο δρόμος που φωτίζει το ΚΚΕ είναι επίκαιρος και ρεαλιστικός και περιλαμβάνει για την μεταποίηση:

Εξασφαλίζεται η ενιαία κρατική οργάνωση της παραγωγής στους κλάδους τροφίμων, ένδυσης, δέρματος, κλωστοϋφαντουργίας και άλλων προϊόντων ατομικής κατανάλωσης που αφορούν βασικές λαϊκές ανάγκες. Προωθείται η αναλογική σχέση μεταξύ του αγροτικού τομέα (συμπεριλαμβανομένης της κτηνοτροφίας και της αλιείας) και κλάδων της βιομηχανίας για την προμήθεια μέρους των αναγκαίων πρώτων υλών.

Ανάπτυξη της κοινωνικοποιημένης βιομηχανίας της περιοχής με τη δημιουργία σύγχρονης μεταποιητικής βιομηχανίας και βιοτεχνίας στηριζόμενες στις πλουτοπαραγωγικές πηγές της Περιοχής και τα παραγόμενα αγροτικά προϊόντα (κτηνοτροφικά, βαμβάκι, αραβόσιτος, σιτηρά, τεύτλα, μετάξι, κηπευτικά, ελιά κλπ.)

5) Αγροτο-κτηνοτροφικός Τομέας

Στην Περιφέρεια ο βασικός κλάδος παραγωγής είναι η Γεωργία και συμπληρωματικά η Κτηνοτροφία και τα Παραγωγικά Δάση. Ο κλάδος της Αλιείας, περιλαμβάνει τη θαλάσσια αλιεία που αποδυναμώνεται, την αλιεία εσωτερικών

υδάτων σε μικρή κλίμακα και τις Υδατοκαλλιέργειες που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια

Καταρχάς, σε ότι αφορά την ανατολική Μακεδονία-Θράκη συνολικά έχουμε 51.192 αιτήσεις άμεσων ενισχύσεων ΟΣΔΕ, το 7,83% των συνολικών δικαιούχων σε επίπεδο χώρας (2,07% ΕΒΡΟΣ, 2,26% ΡΟΔΟΠΗ, 1,21% ΞΑΝΘΗ, 0,8% ΔΡΑΜΑ, 1,11% ΚΑΒΑΛΑ, 0,34% ΘΑΣΟ). Στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου κύριες καλλιέργειες είναι τα ενεργειακά φυτά, βαμβάκι, ελαιούχοι σπόροι. Συνολικά 550.000 στρέμματα, πλην βοσκοτόπων, καλλιεργούνται αρδεύσιμα, στον Έβρο και 830.000 στρέμματα ξερικά, σύνολο 1.640.000 στρέμματα χρησιμοποιούνται, καλλιεργούνται στον Έβρο. Στη Ροδόπη οι βασικές καλλιέργειες είναι ο καπνός, το 38,79% των εκτάσεων καπνού σε όλη τη χώρα, το βαμβάκι με 11,9% των εκτάσεων βαμβακιού στη χώρα. Στην Ξάνθη η βασική καλλιέργεια είναι οι ενεργειακές καλλιέργειες, ο αραβόσιτος, ο καπνός, κτηνοτροφικά φυτά.

Το μικρότερο ποσοστό αρδρευθεισών καλλιεργειών εμφανίζεται στο νομό Έβρου - αν και είναι ο πλουσιότερος σε υδατικούς πόρους - ως αποτέλεσμα της έλλειψης ολοκληρωμένου προγράμματος διαχείρισης των υδάτινων πόρων (φράγματα, αρδευτικά έργα, αποστραγγιστικά κ.λπ.).

Στην Κτηνοτροφία οι τρεις ΠΕ της Θράκης συγκεντρώνουν το 11,24% του αριθμού των βοοειδών σε όλη τη χώρα και το 4,25% του αριθμού των Αιγοπροβάτων όλης της χώρας.

Τα τελευταία χρόνια η θέση των μικρομεσαίων αγροτών της περιοχής της Θράκης επιδεινώθηκε ως αποτέλεσμα αλλαγών στην εφαρμογή της ΚΑΠ, αλλά κυρίως του υψηλού κόστους παραγωγής, των χαμηλών τιμών των αγροτικών προϊόντων, σε συνδυασμό με τις υψηλές τιμές εφοδίων, πετρελαίου κλπ, τις αθρόες εισαγωγές ομοειδών προϊόντων, των προβλημάτων διάθεσης της παραγωγής στην αγορά κ.α.

Επεκτείνονται και στην περιοχή τα νέα «εργαλεία» όπως Συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, συμβολαιακή γεωργία, διεπαγγελματικές οργανώσεις που αξιοποιούνται στην κατεύθυνση συγκέντρωσης της παραγωγής και ενσωμάτωσης της μικρομεσαίας αγροτιάς στα συμφέροντα των επιχειρηματικών ομίλων. Σύνδεση ομάδων παραγωγών βαμβακιού, διεπαγγελματικές οργανώσεις βάμβακος με εκκοκκιστές βάμβακος, συμβολαιακή γεωργία κριθαριού με παραγωγούς μύρας, σύνδεση συνεταιρισμού καπνοπαραγωγών Θράκης με μονοπώλια στην εμπορία/βιομηχανία καπνού κλπ

Την ίδια ώρα μεγάλα επίσης προβλήματα αντιμετωπίζουν οι καπνοπαραγωγοί στην περιοχή (χαμηλές τιμές, δεν αποζημιώθηκαν από την καταστροφή της παραγωγής το 2018 λόγω ίωσης των καπνών, ζημιά που δεν καλύπτει ο ΕΛΓΑ), ενώ με μεγάλη καθυστέρηση δίνονται οι «κουτσουρεμένες» αποζημιώσεις από τον ΕΛΓΑ στους παραγωγούς που βλέπουν την παραγωγή τους να καταστρέφεται από καιρικά φαινόμενα (χαλάζι, πλημμύρες κλπ).

Άμεσες Διεκδικήσεις για αγρότες

Να ενισχυθούν οι υποδομές στις κτηνιατρικές υπηρεσίες, για να αντιμετωπίζονται έγκαιρα και πριν δημιουργηθεί σημαντικό πρόβλημα οι ζωνοδίοι. Να δοθούν άμεσα και πλήρως οι αποζημιώσεις σε αγρότες και κτηνοτρόφους από τις φυσικές

καταστροφές. Να επανέλθει το αφορόλογο πετρέλαιο και να καταργηθεί ο ΦΠΑ στα αγροτικά εφόδια. Να κατοχυρωθούν κατώτατες εγγυημένες τιμές. Να δοθούν οι τίτλοι κυριότητας που εκκρεμούν για δεκαετίες στους αγρότες της περιοχής του Β. Έβρου και αλλού. Να εκσυγχρονιστεί και να επαναλειτουργήσει το εργοστάσιο ζάχαρης στην Ορεστιάδα. Οι δασικοί χάρτες να υλοποιηθούν με κριτήριο την προστασία των δασών, την ικανοποίηση των λαϊκών αναγκών και όχι την διευκόλυνση των επενδυτικών σχεδίων των μονοπωλιακών ομίλων τα οποία επιβάλλουν την ληστρική εκμετάλλευση, την αλλαγή χρήσης και την επιτάχυνση της συγκέντρωσης της γης σε λίγα χέρια.

Η πρόταση μας για το αγροτοκτηνοτροφικό

Διαμορφώνονται κρατικές παραγωγικές μονάδες για την παραγωγή και επεξεργασία αγροτικών προϊόντων ως πρώτων υλών ή προϊόντων κατανάλωσης.

Προωθείται ο αγροτικός παραγωγικός συνεταιρισμός, ο οποίος έχει δικαίωμα χρήσης της κοινωνικοποιημένης γης ως παραγωγικού μέσου.

Αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής που θα ανταποκρίνεται στις σύγχρονες διατροφικές ανάγκες του λαού μας, θα προωθεί τη διατροφική αυτάρκεια και ανεξαρτησία της χώρας μας απέναντι στις πολυεθνικές τροφίμων, θα αξιοποιεί τις παραγωγικές δυνατότητες και θα διασφαλίζει το εισόδημα και την βελτίωση της ζωής των εργαζόμενων στην αγροτική παραγωγή.

6) Για τον τουρισμό

Την περίοδο πριν την πανδημία και στην περιοχή της Αν.Μακεδονίας -Θράκης επιβεβαιώνονται οι πανελλαδικές τάσεις σημαντικής ανόδου της επισκεψιμότητας από το εξωτερικό (κυρίως από γειτονικές βαλκανικές χώρες). Στο επίκεντρο του σχεδιασμού της αστικής τάξης και μεγάλων επιχειρηματικών πλάνων είναι η μετατροπή της χώρας σε έναν από τους κορυφαίους διεθνώς τουριστικούς προορισμούς.

Στην βάση αυτή πραγματοποιήθηκε η αγορά των περιφερειακών αεροδρομίων από τη FRAPORT.

Στην περιοχή ήδη προωθούνται πλάνα σημαντικών επενδύσεων όπως η ολοκλήρωση μεγάλων τουριστικών μονάδων στη Θάσο με κοντά στις 200-250 κλίνες η κάθε μία, στην Καβάλα στην περιοχή του Οφρυνίου.

Υπάρχουν και σχετικά νέες μορφές ανάπτυξης μικρής τουριστικής δραστηριότητας, όπως η υπενοικίαση κατοικιών (AIRBNB), η διασύνδεση μικρών και μεσαίων μονάδων με άλλα μονοπώλια στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες (Booking...)

Το βασικό συμπέρασμα είναι πως η τάση ανόδου του τζίρου στον κλάδο του τουρισμού προ πανδημίας συμβαδίζει με την ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων και χτυπήματος των αμοιβών, συνολικά των εργασιακών δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Η αντίληψη του ΚΚΕ για τον τουρισμό ξεκινάει από την δυνατότητα να κάνει τουρισμό όλος ο λαός, η νεολαία. Αυτό σημαίνει **ανάπτυξη του κοινωνικού λαϊκού**

τουρισμού, των δωρεάν διακοπών για τα φτωχά λαϊκά στρώματα, τη νεολαία, τους άνεργους. Οι εργασιακές άδειες και η δυνατότητα τουριστικής αξιοποίησής τους, είναι δικαίωμα των εργαζομένων και όχι προνόμιο και αγαθό της αστικής τάξης και ορισμένων καλοπληρωμένων μεσαίων στρωμάτων. Δημιουργία υποδομών για ειδικά προγράμματα και εγκαταστάσεις για παιδιά, Άμεσ, υπερήλικες.

Οι θέσεις και προτάσεις του ΚΚΕ για σημαντικούς τομείς που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής του λαού της περιοχής

Η πρόταση του ΚΚΕ για την ανάπτυξη της Θράκης στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών εντάσσεται στη συνολική του πρόταση για την ανάπτυξη αυτής της ακριτικής περιοχής καθώς και της χώρας.

Στον τομέα της Υγείας οι υπάρχουσες δημόσιες δομές στη Θράκη (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Περιφερειακά Ιατρεία) αδυνατούν να καλύψουν τις αυξανόμενες ανάγκες του λαού της περιοχής σε δωρεάν και σύγχρονες υπηρεσίες υγείας λόγω της υποχρηματοδότησης και της υποστελέχωσής τους σε ιατρικό, νοσηλευτικό και λοιπό προσωπικό, αλλά και των μεγάλων ελλείψεών τους σε εξοπλισμό.

Η μεγαλύτερη πανελλαδικά ποσοστιαία αύξηση θανάτων στη Θράκη το 2020 (+13,85%) σε σχέση με το 2019, υπογραμμίζει με τον πιο τραγικό τρόπο αυτές τις σοβαρές ελλείψεις.

Άμεσα απαιτείται η προκήρυξη μόνιμων θέσεων εργασίας υγειονομικού προσωπικού ώστε να καλυφθούν όλα τα κενά.

Λύση από τη σκοπιά των λαϊκών συμφερόντων δεν αποτελεί, φυσικά, ούτε το σχεδιαζόμενο Νοσοκομείο στην Κομοτηνή του Ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος» αφού θα βαθύνει περαιτέρω την επιχειρηματική λειτουργία της δημόσιας υγείας (Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου).

Η θέση του ΚΚΕ για την υγεία στη Θράκη και σε όλη τη χώρα συνοψίζεται στην καθιέρωση ενός αποκλειστικά δημόσιου και δωρεάν συστήματος Υγείας και Πρόνοιας, με ταυτόχρονο αποκλεισμό κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αυτό σημαίνει τη σχεδιασμένη ανάπτυξη Κέντρων Υγείας και Νοσοκομείων στα αστικά κέντρα και την ύπαιθρο, με πληθυσμιακά, γεωγραφικά και άλλα ειδικότερα κριτήρια, διασυνδεδεμένα τόσο μεταξύ τους όσο και με το ανεπτυγμένο δημόσιο και δωρεάν σύστημα επείγουσας ιατρικής (ΕΚΑΒ).

Σημαίνει, ασφαλώς, και την πλήρη στελέχωσή τους τόσο με μόνιμο προσωπικό, πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, όσο και με επαρκή και σύγχρονο ιατρομηχανολογικό εξοπλισμό.

Ταυτόχρονα, η κρατική βιομηχανία παραγωγής φαρμάκων, υγειονομικού υλικού και βιοϊατρικής τεχνολογίας θα καλύπτει τις ανάγκες των δημόσιων δομών και θα εγγυάται τη δωρεάν χορήγησή τους για τις ανάγκες του λαού.

Στον τομέα της Παιδείας, η Θράκη -ειδικότερα οι περιοχές της Κομοτηνής και της Ξάνθης-, αναδεικνύεται σε πρωταθλήτρια της σχολικής διαρροής στη χώρα.

Το γεγονός αυτό καταδεικνύει με τον πιο εμφατικό τρόπο τη μεγάλη απόσταση που χωρίζει τις ανάγκες του λαού της περιοχής στην Παιδεία από την υπάρχουσα अपαράδεκτη κατάσταση της εκπαίδευσης στη Θράκη.

Κυριαρχούν, βέβαια, οι ελλείψεις σε υποδομές και σε υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη για νέες υποδομές-σχολικά κτίρια καθώς και για τη βελτίωση των υπαρχόντων σε όλη την περιοχή.

Στα Γυμνάσια-Λύκεια της περιοχής είναι συνηθισμένο φαινόμενο τα τμήματα των 27-28 μαθητών, με την κατάσταση, μάλιστα, να είναι ακόμα χειρότερη στα μειονοτικά Γυμνάσια-Λύκεια, όπως αυτό της Κομοτηνής (Τζελάλ Μπαγιάρ) με 750-800 μαθητές από όλο τον νομό και με τμήματα 35-38 μαθητών.

Είναι τεράστιες, επίσης, οι ανάγκες στέγασης της 2χρονης Προσχολικής Αγωγής της περιοχής σε κατάλληλα για τα νήπια κτήρια κι όχι σε αίθουσες κιβο ή κοντέινερ.

Στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης τα τελευταία χρόνια παρατηρείται όλο και πιο συχνά το φαινόμενο φοιτητές λαϊκών οικογενειών να μην παρακολουθούν τις σπουδές τους, να ζητούν μετεγγραφές και πολλές φορές να οδηγούνται και σε εγκατάλειψη των σπουδών τους.

Η αιτία, φυσικά, δεν είναι άλλη από το μεγάλο κόστος των σπουδών και από την απύνακτη φοιτητική μέριμνα (εστίες, σίτιση κλπ).

Και δεν αποτελεί απάντηση σε όφελος των λαϊκών οικογενειών η ανέγερση φοιτητικών εστιών με ΣΔΙΤ, αφού αυτό οδηγεί στην περαιτέρω εμπορευματοποίηση της φοιτητικής μέριμνας.

Απάντηση πραγματικά φιλολαϊκή δίνεται με την πρόταση του ΚΚΕ για την Παιδεία σύμφωνα με την οποία η μόρφωση και η παιδεία του λαού και της νεολαίας του δεν μπορεί να είναι κερδοσκοπική επιχείρηση.

Σε όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας παρέχεται δημόσια και δωρεάν Προσχολική Αγωγή, εξασφαλίζεται αποκλειστικά δημόσια δωρεάν γενική δωδεκάχρονη εκπαίδευση μέσα από έναν τύπο σχολείου με ενιαία δομή, πρόγραμμα, διοίκηση και λειτουργία, υλικοτεχνική υποδομή, ενιαία εκπαιδευμένο εξειδικευμένο μόνιμο προσωπικό.

Αποκλείεται κάθε μέτρο αποκέντρωσης - διαφοροποίησης των σχολικών προγραμμάτων και των σχολείων και δεν επιτρέπεται η είσοδος στα σχολεία των οποιωνδήποτε επιχειρηματικών συμφερόντων.

Για το ΔΠΘ, προτάσσουμε την άμεση και ριζική λύση όλων των προβλημάτων υλικοτεχνικής υποδομής και προσωπικού καθώς και τη δωρεάν σίτιση και στέγαση όλων των φοιτητών του.

Στον τομέα του Πολιτισμού εμβληματικό παράδειγμα εγκατάλειψης και εμπορευματοποίησής του στην περιοχή αποτελεί το σύγχρονο κτήριο του Μεγάρου Μουσικής στην Κομοτηνή.

Διεκδικούμε τη χρηματοδότηση της λειτουργίας του από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και αξιώνουμε την αξιοποίηση του από πολιτιστικούς φορείς της περιοχής (καλλιτεχνικές ομάδες, συλλόγους κλπ).

Στο χώρο του αθλητισμού υπάρχει ανάγκη νέων υποδομών σε χώρους άθλησης καθώς και εκσυγχρονισμού των υπαρχόντων κλειστών γυμναστηρίων.

Τα κλειστά κολυμβητήρια σε Κομοτηνή και Ξάνθη (που βρίσκονται στην ευθύνη των Δήμων) δεν λειτουργούν λόγω του «υψηλού κόστους λειτουργίας» όπως διατείνονται, ενώ και στην Αλεξανδρούπολη που λειτουργεί, οι λαϊκές οικογένειες επιβαρύνονται οικονομικά για τη συμμετοχή των παιδιών τους.

Για το ΚΚΕ αποτελούν βασικά δικαιώματα του λαού και ο Πολιτισμός κι ο Αθλητισμός μαζί με τον δημιουργικό ελεύθερο χρόνο.

Στην πρόταση του ΚΚΕ η εξασφάλιση των μορφωτικών και υλικών προϋποθέσεων για την ανεμπόδιστη πρόσβαση του λαού στην Τέχνη και τον Πολιτισμό αποτελεί βασική προτεραιότητα.

Στον τομέα της Διαχείρισης των Απορριμμάτων είμαστε αντίθετοι με την παράδοση του τομέα αυτού στις κερδοφόρες ορέξεις του μεγάλου κεφαλαίου.

Προς αυτή την κατεύθυνση, προχώρησε ήδη η εμπορευματοποίηση της διαχείρισης των απορριμμάτων μέσω του Φορέα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Αν. Μακεδονίας Θράκης, τη ΔΙ.Α.Α.ΜΑ.Θ Α.Α.Ε, με τις ευλογίες και των εκπροσώπων των τοπικών διοικήσεων της Περιφερειακής αρχής και των Δήμων της περιοχής.

Πρόκειται για ένα ακόμα βήμα παράδοσης επικερδών τομέων στο κεφάλαιο με τη μετατροπή των δήμων σε «Ανώνυμες Εταιρίες» που θα επιβαρύνουν υπέρμετρα τους δημότες τους για υπηρεσίες που θα έπρεπε να παρέχονται χωρίς πρόσθετες χρεώσεις, επιβαρύνοντας επί πλέον και το περιβάλλον.

Η κατάσταση γίνεται, μάλιστα, ακόμα πιο ανησυχητική καθώς δεν αποκλείεται ούτε η επιβλαβής μέθοδος της καύσης των απορριμμάτων.

Η πρόταση του ΚΚΕ για το ζήτημα περιλαμβάνει τη διαμόρφωση ενός εθνικού σχεδίου ασφαλούς διαχείρισης των αποβλήτων από Ενιαίο Κρατικό Φορέα, ο οποίος θα λειτουργήσει με γνώμονα την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος.

Ο σχεδιασμός αυτός θα υλοποιηθεί από το κράτος και όχι από ιδιώτες και θα χρηματοδοτηθεί από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Η χωροθέτηση και η επιλογή των μεθόδων για τις μονάδες επεξεργασίας απορριμμάτων και της τελικής διάθεσής τους θα γίνονται με κριτήριο την προστασία της υγείας του λαού, του περιβάλλοντος και του λαϊκού εισοδήματος και όχι τα συμφέροντα των μονοπωλιακών ομίλων.

Το ζήτημα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων αποκτά επείγοντα χαρακτήρα για την περιοχή.

Πρόκειται για το σχεδιασμό και την υλοποίηση όλων των αναγκαίων εγγειοβελτιωτικών, αντιπλημμυρικών έργων υποδομής, που θα προλαμβάνουν, θα αμβλύνουν και θα αντιμετωπίζουν την εμφάνιση πλημμυρών, όπως στην κοιλάδα των ποταμών Έβρου, Ερυθροπόταμου, στην περιοχή της Ελευθερούπολης και της Τούζλας, στον ορεινό όγκο της Ξάνθης και της Ροδόπης, τη διευθέτηση του Χειμάρρου Καλλιφύτου, αλλά και τη λειψυδρία ενώ θα αποταμιεύουν και θα εμπλουτίζουν τα υδάτινα αποθέματα.

Άμεση προτεραιότητα αποκτούν η μελέτη και κατασκευή των φραγμάτων Μ. Δερείου, Ασπρονερίου, Μααρά και άλλα μικρότερα.

Η κατασκευή ενός σύγχρονου αρδευτικού και αποστραγγιστικού δικτύου.

Άμεση ειδική παρέμβαση για τον οικισμό του Απαλού στον Δήμο Αλεξανδρούπολης καθώς και στις γύρω περιοχές που αντιμετωπίζουν οξυμένα προβλήματα.

Αντίστοιχα για τους οικισμούς στην Κομοτηνή και την ευρύτερη περιοχή του Δήμου Μαρρωνίας – Σαπών, αλλά και στους Δήμους Σουφλίου και Διδυμοτείχου.

Αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση η ανάπτυξη της συνεργασίας με την Βουλγαρία και τη Τουρκία για τη διευθέτηση των ζητημάτων διαχείρισης των υδάτινων πόρων των ποταμών που πηγάζουν από αυτές της χώρες.

Το ΚΚΕ έχει ολοκληρωμένη πρόταση για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής.

Διεκδικεί τη συγκρότηση Κρατικού Ενιαίου Φορέα διαχείρισης των υδάτων, που θα υλοποιεί ολοκληρωμένη πολιτική διαχείρισης του νερού με γνώμονα τη λαϊκή ευημερία, η οποία θα αξιοποιεί και τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας και θα διασφαλίζει:

Την αποκλειστικά κρατική και ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων που θα αφορά την έρευνα, την προστασία, την επάρκεια και την αξιοποίησή τους κατά υδατικό διαμέρισμα στον αντίποδα των σχεδίων ιδιωτικοποίησης των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης.

Την κατασκευή υποδομών εμπλουτισμού των επίγειων και υπόγειων υδροφορέων καθώς και την ενεργοποίηση τεχνικών εξοικονόμησης του διαθέσιμου νερού.

Την αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων για τη στήριξη της εγχώριας αγροτικής και βιομηχανικής παραγωγής (στα τρόφιμα, κ.λπ.) και των αναγκαίων αναδιαρθρώσεων (π.χ. αναβάθμιση της κτηνοτροφίας).

Την ύδρευση με ελεγμένο, ποιοτικό, φθινό νερό.

Την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, την ανάταξη των οικοσυστημάτων των ποταμών και των λιμνών.

Τη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας με αξιοποίηση του πλούσιου υδατικού δυναμικού της.

Την προστασία των δασών και την ευεργετική υδρονομική επίδρασή τους, την αύξηση της φυτικής βλάστησης.

Τα προβλήματα της Μειονότητας

Στα λαϊκά στρώματα των μουσουλμάνων της Θράκης υπάρχει μεγαλύτερη φτώχεια, ανεργία, μετανάστευση, αναλφαβητισμός, το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, οι χειρότερες συνθήκες διαβίωσης.

Η κατάσταση στα λαϊκά στρώματα της μειονότητας επιδεινώθηκε, πλήγηκαν βασικοί κλάδοι που εργάζονται, όπως, των κατασκευών, όπου η ανεργία έχει φτάσει σε πολύ υψηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα μεγάλο κομμάτι να μεταναστεύει για να βρει ένα μεροκάματο.

Η μετακίνηση γίνεται κυρίως μέσω δουλεμπορικών γραφείων, που παίρνουν υψηλή προμήθεια ανά εργαζόμενο, με "χτυπημένα" μεροκάματα, δουλειά 6 ή 7 ημερών, και ορισμένες φορές χωρίς ασφάλεια, όπως στο Κατάρ.

Χιλιάδες νοικοκυριά από το μειονοτικό πληθυσμό απασχολούνται με τον καπνό. Η καπνοκαλλιέργεια δέχθηκε συντριπτικό πλήγμα. Χιλιάδες αγρότες βρέθηκαν χωρίς εισόδημα, ή με εντελώς συρρικνωμένο εισόδημα.

Παράλληλα, η παρέμβαση των αστικών παραγόντων τόσο από το εσωτερικό της χώρας, όσο και από το εξωτερικό εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Οι εργαζόμενοι της μειονότητας αλλά και της πλειονότητας πρέπει να γυρίσουν την πλάτη σε εθνικιστικά και άλλα κόμματα που στόχο έχουν να διαιρούν τους εργαζόμενους, να τους δηλητηριάζουν με το φάρμακι της έχθρας, τη στιγμή που στην περιοχή μας οι μειονότητες πρέπει να αποτελούν γέφυρα φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους λαούς όλων των γειτονικών χωρών.

Συνειδητά προσπαθούν να αποκόψουν τους εργαζόμενους της μειονότητας από το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα της χώρας, τις μαζικές οργανώσεις και το ΚΚΕ εργάζεται συστηματικά για την ενίσχυση αλληλεγγύη και την κοινή πάλη των εργαζομένων, ανεξάρτητα από θρησκεία και εθνικότητα, αφού όλους τους ταλαιπωρούν τα οξυμένα προβλήματα που γεννάει διαχρονικά η αντιλαϊκή πολιτική και ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής. Ίδιος είναι ο αντίπαλος, η εξουσία του κεφαλαίου, οι ιμπεριαλιστικοί οργανισμοί, όπως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ.

Η τοποθέτηση του ΚΚΕ

Το ΚΚΕ έχει σαν βασικό άξονα της δράσης του την σφυρηλάτηση πρώτα από όλα της ταξικής ενότητας της εργατικής τάξης, τη συμμαχία της με τα λαϊκά στρώματα, την υπεράσπιση των συμφερόντων τους, των δικαιωμάτων της νεολαίας.

Η καταπίεση που δέχεται η μειονότητα έχει σαν βάση τις εκμεταλλευτικές σχέσεις παραγωγής, αλλά και ενισχύεται από τον ανταγωνισμό των αστικών τάξεων Τουρκίας και Ελλάδας στην περιοχή.

Το ΚΚΕ έχει σαν άξονα στη δράση του τα οξυμένα κοινά προβλήματα του λαού της περιοχής.

Παλεύει για να μπορούν οι εργαζόμενοι της μειονότητας, να αναπτύξουν την ιδιαίτερη πολιτιστική τους ταυτότητα χωρίς αποκλεισμούς για να αποτελέσει αυτή η ιδιαίτερη ταυτότητα γέφυρα φιλίας και ενότητας και όχι πεδίο αστικών αντιπαραθέσεων.

Στη βάση αυτή:

- Το ΚΚΕ είναι υπέρ του διαχωρισμού της εκκλησίας με το κράτος. Από αυτή τη σκοπιά θεωρούμε αναχρονιστική και σκοταδιστική την εφαρμογή της σαρίας στο κληρονομικό και οικογενειακό δίκαιο της μειονότητας.

Η κατάργηση των «πολιτικών εξουσιών» του Μουφτή χρειάζεται να γίνει με καμπάνια διαφώτισης της μειονότητας, με παράλληλη εφαρμογή του δικαιώματος η μειονότητα να επιλέγει τους θρησκευτικούς της εκπροσώπους, που δεν θα έχουν όμως καμία πολιτική αρμοδιότητα. Στο ζήτημα της εκλογής του Μουφτή μπορεί να υπάρχει

ένα εκλεκτορικό σώμα με τους αντίστοιχους θρησκευτικούς εκπροσώπους κατά περιοχή που θα τους καθορίζει η ίδια η μειονότητα.

- Το ΚΚΕ είναι υπέρ της ανάπτυξης αποκλειστικά δημόσιας και δωρεάν εκπαίδευσης από την προσχολική αγωγή ως την ανώτατη βαθμίδα. Σε αυτή να καταργηθεί κάθε ταξικό εμπόδιο, να διαμορφωθούν όλες οι προϋποθέσεις για την ολοκληρωμένη μόρφωση των παιδιών της μειονότητας στα πλαίσια αυτά χρειάζεται να διαμορφωθούν όλοι οι ιδιαίτεροι όροι για την ένταξη της μειονοτικής εκπαίδευσης εντός του ενιαίου 12χρονου σχολείου, με σεβασμό στη μητρική γλώσσα και τη θρησκευτική συνείδηση της μειονότητας.

Στα πλαίσια αυτά καθιερώνεται το μάθημα της μητρικής γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες και μπορεί να παρακολουθείται και από μαθητές με άλλη εθνοτική καταγωγή. Σε αυτό περιλαμβάνονται γλώσσα, λογοτεχνία, στοιχεία πολιτισμού, ιστορία, που εντάσσονται στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Διαμορφώνονται άμεσα οι υποδομές με γενναία χρηματοδότηση για την λειτουργία της προσχολικής αγωγής που είναι ανύπαρκτη σε όλα μειονοτικά χωριά.

Το ΚΚΕ είναι αντίθετο με τη δημιουργία μειονοτικών νηπιαγωγείων. Για την προσχολική αγωγή δεν υπάρχει αναφορά στη συνθήκη της Λοζάνης και δεν καλύπτεται από τα ελληνοτουρκικά μορφωτικά πρωτόκολλα.

Επίσης το ΚΚΕ είναι γενικά αντίθετο με την ύπαρξη μειονοτικών σχολείων (αυτά καθορίζονται από τη συνθήκη της Λοζάνης) όσο καιρό αυτά λειτουργούν χρειάζεται να στηρίζονται υλικοτεχνικά σε προσωπικό βιβλία και υποδομές. Αλλά η μειονοτική εκπαίδευση δεν μπορεί να είναι ένα ξεχωριστό σύστημα μόρφωσης εκτός του ενιαίου σχολείου.

Μόνη προϋπόθεση για την πρόσληψη εκπαιδευτικού προσωπικού για τα μαθήματα στη γλώσσα καταγωγής να είναι το πτυχίο των Παιδαγωγικών Σχολών και η γνώση της γλώσσας. (αυτό χρειάζεται να το αντιμετωπίσουν με κατάλληλες προσαρμογές εντός σπουδών οι παιδαγωγικές σχολές).

- Το ΚΚΕ καταψήφισε το νόμο του ΥΠΕΣ για τα βακούφια πριν μερικά χρόνια. Διαφωνήσαμε γιατί παρέμεναν επί της ουσίας οι διακρίσεις για τη μειονότητα και επιπλέον με το νόμο: παρέμεναν ασαφή τα όρια των κληροδοτημάτων μεταξύ των τεμενών με πιθανές προστριβές στο μέλλον. Υπήρχε διαφοροποίηση στην αντιμετώπιση παλιών και νέων βακουφιών και δεν καθορίζονταν ενιαία η αποζημίωση της διαχειριστικής επιτροπής.

Επιπλέον παρέμενε επί της ουσίας η αρχή της αμοιβαιότητας στο ζήτημα των περιουσιών της μειονότητας με την Τουρκία. Το κόμμα μας είναι ενάντια στη λογική της αμοιβαιότητας και είμαστε υπέρ της εκλογής μιας διαχειριστικής επιτροπής στα όρια των πόλεων Κομοτηνής, Ξάνθης και Διδυμοτείχου. Στα χωριά ούτως ή άλλως υπάρχει μια επιτροπή.

- Το ΚΚΕ θεωρεί πως θέλει μεγάλη προσοχή και επαγρύπνηση η χρησιμοποίηση συλλογικού αυτοπροσδιορισμού που χρησιμοποιείται σε αντίθεση και αμφισβήτηση των διεθνών συνθηκών που έχουν να κάνουν με τον καθορισμό συνόρων και κυριαρχικών δικαιωμάτων. Οι ιμπεριαλιστές αξιοποιούν μειονοτικά ζητήματα για να προωθήσουν τις επεμβάσεις και μεταβολές συνόρων. Έχουμε την πρόσφατη πείρα στη

Γιουγκοσλαβία με το Κόσσοβο ενώ πρόσφατη είναι η ανακίνηση του ζητήματος της Τσαμουριάς από κύκλους της Αλβανίας.

Στη βάση αυτή η αναφορά για μουσουλμανικές μειονότητες στη δυτική Θράκη από τη συνθήκη της Λοζάνης με την εθνοτική και φυλετική ως προς την καταγωγή διαφοροποίηση σε τουρκογενείς Πομάκους και αθίγγανους είναι σωστή και δίνει την πραγματική εικόνα στη μειονότητα.

Από τα παραπάνω προβλήματα σε εκπαίδευση, κληρονομικό δίκαιο, ζητήματα ιδιοκτησίας σίγουρα υπάρχουν προβλήματα που άπτονται στον αστικό τους χαρακτήρα και έχουν να κάνουν με τη συνθήκη της Λοζάνης. Τα σύνθετα αυτά προβλήματα για τα οποία τοποθετούμαστε σήμερα θα αντιμετωπιστούν ολοκληρωμένα με τη σοσιαλιστική οικοδόμηση.

Η εργατική εξουσία θα εξαλείψει την πηγή της βαρβαρότητας και της φτώχειας του λαού, την καπιταλιστική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής. Θα δώσει ένα νέου τύπου εξουσίας και οργάνωσης, το δίκαιο θα εκφράζει τα εργατικά, λαϊκά συμφέροντα.

Για το προσφυγικό-μεταναστευτικό πρόβλημα

Η περιοχή της Αν. Μακεδονίας - Θράκης λόγω της γεωγραφικής της θέσης δέχεται μαζί με τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου τη συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστευτικών - προσφυγικών ροών.

Η όξυνση του προσφυγικού δεν είναι τυχαία, οφείλεται στις αντιθέσεις και τους ανταγωνισμούς των καπιταλιστικών κρατών, στην εκμετάλλευση και τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους που αναγκάζουν εκατομμύρια ανθρώπων να ξεριζώνονται από τις πατρίδες τους.

Η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας δημιουργεί τεράστια προβλήματα σε μετανάστες - πρόσφυγες, αλλά και στους κατοίκους της περιοχής.

Στην ουσία μετατρέπει την περιοχή -και συνολικά τη χώρα- σε φυλακή για να προστατεύουν το "φρούριο ΕΕ", ενώ την ίδια ώρα δίνει τη δυνατότητα στην Τουρκική κυβέρνηση να εργαλειοποιεί το προσφυγικό ανάλογα με τις κάθε φορά στοχεύσεις και τα παζάρια της.

Η παραπάνω πολιτική προωθείται και με το σχεδιασμό για επέκταση της δομής στο Φυλάκιο Ορεστιάδας ,παρά τις αντιδράσεις του λαού της περιοχής.

Ο λαός της περιοχής έχει εκφράσει πολλές φορές την αλληλεγγύη του σε πρόσφυγες και μετανάστες και δεν θα επιτρέψει να ριζώσει το ζιζάνιο του ρατσισμού και της ξеноφοβίας που έντεχνα καλλιεργεί το σύστημα για να κρύβονται οι πραγματικού υπαίτιοι του προσφυγικού προβλήματος.

Τα λαϊκά στρώματα της περιοχής χρειάζεται μέσα από τον οργανωμένο αγώνα να πρωτοστατήσουν για:

- Να μεταφερθούν οι πρόσφυγες και μετανάστες σε αξιοπρεπείς ανοιχτούς χώρους φιλοξενίας στην ενδοχώρα, που θα λειτουργούν με κρατική ευθύνη, χωρίς ΜΚΟ, με το απαραίτητο προσωπικό με πλήρη δικαιώματα, θα χορηγείται άσυλο στις χώρες του πραγματικού προορισμού, ενάντια στον Κανονισμό του Δουβλίνου.

Ο αγώνας αυτός, παράλληλα, απαιτεί την ενίσχυση της πάλης ενάντια στους ιμπεριαλιστικούς πολέμους και τη λεηλασία του πλούτου των χωρών τους που δημιουργεί τα κύματα των ξεριζωμένων προσφύγων και μεταναστών.

Απαιτεί την απεμπλοκή της χώρας μας από τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και την αποδέσμευσή της από το ΝΑΤΟ και την ΕΕ.

Οι Βουλευτές του ΚΚΕ

Γιάννης Δελής

Λιάνα Κανέλλη

ΠΟΡΙΣΜΑ ΜΕΡΑ25

Η υφιστάμενη κατάσταση

Ο πληθυσμός της Θράκης ανήκει σε διαφορετικές θρησκείες και δόγματα, μιλά διαφορετικές γλώσσες, και έχει ποικιλία ιδιαιτέρων παραδόσεων. Τις τελευταίες δεκαετίες, έχει, στον αυτόχθονα πολιτισμό, προστεθεί και μια κοινότητα παλιννοστούντων ομογενών, που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Δυστυχώς, στη Θράκη, κυριαρχούν ακόμα στις σχέσεις των ανθρώπων η δυσπιστία και ο φόβος, εξαιτίας εξωγενών παραγόντων αλλά και των ανεργμάτων πολιτικών και επιλογών που διαχρονικά ακολουθήθηκαν ως προς τη διαχείριση των ιδιαιτεροτήτων της περιοχής.

Σε αυτό ακριβώς το ευαίσθητο πεδίο, σήμερα αναπτύσσονται τα στρατιωτικά σχέδια του ΝΑΤΟ, που θέτουν σε κίνδυνο την ειρήνη και την ασφάλεια στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων ή, μάλλον, τουλάχιστον σε αυτήν. Η διαμόρφωση στρατιωτικών ζωνών περιορισμένης έως ανύπαρκτης εθνικής κυριαρχίας θέτει σε κίνδυνο την συνοχή του κράτους, δηλαδή και την ίδια την εθνική και λαϊκή κυριαρχία.

Η περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης θεωρείται η πλέον υποβαθμισμένη της χώρας. “Μεγαλεπήβολες πολιτικές”, “μακρόπνοα σχέδια” και “βαρύγδουπα προγράμματα”, που εφαρμόστηκαν επί δεκαετίες και για τα οποία δαπανήθηκαν τεράστιοι πόροι, αποδείχτηκαν τουλάχιστον αναποτελεσματικά. Ελάχιστες επιχειρήσεις από εκείνες που συστάθηκαν σε αυτό το πλαίσιο άντεξαν στο χρόνο και ακόμα λιγότερες αναπτύχθηκαν.

Ο επιδιωκόμενος σχεδιασμός δήθεν αναπτυξιακών ζωνών ιδιαίτερου καθεστώτος διαρρηγνύει τον όποιο ιστό εργασιακών σχέσεων έχει απομείνει, οδηγώντας αναπόφευκτα σε εργασιακό μεσαίωνα. Και εδώ δημιουργούνται, όπως και στο στρατιωτικό πεδίο, ζώνες περιορισμένης κυριαρχίας όπου τα κατακτημένα εργασιακά δικαιώματα τίθενται στο περιθώριο και στην αδράνεια. Δημιουργούμε, λοιπόν, ζώνες περιορισμένης άσκησης της εθνικής και λαϊκής κυριαρχίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι κυβερνήσεις προχωρούν με συνέπεια σε ιδιωτικοποιήσεις σημαντικών υποδομών, όπως ενδεικτικά λιμάνια και αεροδρόμια, έναντι ελάχιστου αντιτίμου, ακόμα και σε σχέση με το υψηλό κόστος κατασκευής τους. Παράλληλα, επιδιώκεται η διασύνδεσή τους χωρίς καμία επιβάρυνση εκείνων που θα επωφεληθούν, βλέποντας επενδύσεις τους να εκτοξεύονται με δωρεάν υπεραποδόσεις. Εν τω μεταξύ, αντί για ενίσχυση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο πλαίσιο της

βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, διαπιστώνεται μια σχεδόν εμμονική προσήλωση στο φυσικό αέριο, αν και, ως ενδιάμεση λύση, το συγκεκριμένο ορυκτό καύσιμο, για φυσικούς και για πολιτικούς λόγους, δεν έχει μεσομακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Απαιτείται άλλη πολιτική αντιμετώπιση, αν δεν θέλουμε και αυτό το εγχείρημα της Διακομματικής για τη Θράκη να αποτελέσει ένα ακόμα εφιαλτήριο για μια νέα μεταφορά πλούτου από τα μεσαία και χαμηλότερα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα προς τα ήδη υψηλότερα.

Εξαρχής είχαμε ζητήσει – και όχι μόνο για λόγους συμβολικούς – η Επιτροπή αυτή να ονομαστεί Διακομματική Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στη Θράκη. Είναι ενδεικτικό της γενικότερης νοοτροπίας των κομμάτων στη Βουλή ότι αυτή η πρόταση δεν υποστηρίχθηκε και δεν υιοθετήθηκε.

Το πλαίσιο των, γνωστών σε όλους, μνημονιακών δεσμεύσεων καθιστά γενικά αδύνατη την εφαρμογή μιας έστω στοιχειώδους πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης. Έτσι, λοιπόν, το ασφυκτικό πλαίσιο των δανειστών δεν επιτρέπει πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης ούτε για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

Η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί γνώση, επανακαθορισμό προτεραιοτήτων και κριτηρίων, σχεδιασμό, επενδύσεις και στοχοπροσήλωση. Μόνο από τη μακροχρόνια συνύπαρξη αυτών των στοιχείων μπορεί να γίνει στο μέλλον ορατή η επιδιωκόμενη πρόοδος.

Προτάσεις

Καταρχήν, στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΑΜΘ) υπάρχει πρόβλημα αναλφαβητισμού το οποίο οφείλουμε, χωρίς καθυστερήσεις, να αντιμετωπίσουμε. Αναγκαία είναι εδώ η συνδρομή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και της εξειδικευμένης πανεπιστημιακής κοινότητας. Απαραίτητη προτεραιότητα η εξασφάλιση των απαιτούμενων στις υφιστάμενες δομές, τόσο ως προς την υλικοτεχνική υποδομή όσο και ως προς το διδακτικό προσωπικό. Αυτονόητο είναι ότι τα σχετικά προγράμματα θα αφορούν και στα Ελληνικά και Τουρκικά. Θα πρέπει να υπάρχει εκπαιδευτική υποστήριξη και για τις άλλες γλώσσες πομακικά και Ρομανί.

Για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η διαρκής παρουσία των παιδιών στα σχολεία. Ειδικά στις κοινότητες των Ρομά, είναι γνωστό πως είναι οξυμένο το πρόβλημα της αποσπασματικής εκπαίδευσης.

Απαιτείται να συσταθούν σχολεία τόσο για την Ελληνόφωνη πλειονότητα, όσο και για την Τουρκόφωνη μειονότητα. Ειδικά όσον αφορά στην πομακική γλώσσα και τα Ρομανί, με τη συνεργασία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και της εξειδικευμένης πανεπιστημιακής κοινότητας να γίνει εφικτό κάποια μαθήματα, όπως λ.χ. η γυμναστική ή και η αριθμητική, αλλά και σχολικές δραστηριότητες, όπως ενδεικτικά θεατρικές εκδηλώσεις, να γίνονται στη μητρική γλώσσα της κάθε μειονότητας. Έχουμε την υποχρέωση και μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσα στα σχολεία, να υπάρχει η γλωσσική τους διαφορετικότητα και παράδοση.

Απαιτείται να προσληφθεί επιπλέον εκπαιδευτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ειδικά για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πρέπει αναγκαία να προσφέρεται η δυνατότητα ενισχυτικής διδασκαλίας μετά το πέρας των μαθημάτων όπως και κατά τη θερινή περίοδο, ώστε να βελτιωθεί η κατάρτιση των μαθητών της ΠΑΜΘ και να υπάρξουν καλύτερα αποτελέσματα στις πανελλήνιες εξετάσεις.

Υπάρχουν συγκεκριμένες προτάσεις και για την τριτοβάθμια εκπαίδευση : Προτείνεται η δημιουργία Κτηνιατρικού Τμήματος, η σύσταση θέσης Καθηγητή μέλους ΔΕΠ με αντικείμενο την Σηροτροφία – Μελισσοκομία, αλλά και Τμήμα Υλοτομίας. Επίσης, η αναβάθμιση της Νοσηλευτικής Σχολής στο Διδυμότειχο και η ένταξή της σε νέα Σχολή Εφαρμοσμένων Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας, με Τμήματα Εργοθεραπείας και Διαιτολογίας - Διατροφολογίας. Ακόμα, προτείνεται η σύσταση και λειτουργία

καλοκαιρινών τμημάτων στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, για νέους ομογενείς της διασποράς, με αντικείμενο την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού.

Είναι απαραίτητο να διατεθούν οι απαραίτητοι πόροι ώστε το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας μέσω χρηματοδοτούμενων ερευνών σε βάθος 5ετίας να εκπονήσει προγράμματα στο αντικείμενο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ιδιαίτερα της γεωθερμίας, βιομάζας, περιβαλλοντικά φιλικών χρήσεων ζεστού νερού, όπως και της παραγωγής και διακίνησης υδρογόνου, χρησιμοποιώντας σε μέγιστο βαθμό εγχώριους πόρους. Το τελευταίο θα αποτελέσει τη ραχοκοκαλιά της πράσινης μετάβασης.

Θα επαναλάβουμε ότι όποια Μεσογειακή χώρα δημιουργήσει πρώτη μια μεγάλη μονάδα παραγωγής υδρογόνου, και ανάλογο δίκτυο διανομής του, θα αποκτήσει σημαντικό συγκριτικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Στόχος είναι με βάση και το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης να αναδειχθεί η περιοχή στο πρώτο και κύριο Μεσογειακό Κέντρο Παραγωγής & Διακίνησης Υδρογόνου, με χρήση ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας, που θα παράγεται σε πλωτές φάρμες ανεμογεννητριών στις ανοικτές θάλασσες (εκτός ψαρότοπων και εκτός του οπτικού πεδίου των νησιωτών).

Σε συνεργασία με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και τα Επιμελητήρια της περιοχής πρέπει να συσταθούν, το δυνατόν συντομότερα, Κέντρα Ελέγχου Ποιότητας Γεωργίας, Κτηνοτροφίας, Πτηνοτροφίας, Αλιείας, Μελισσοκομίας και Σηροτροφίας. Αυτά θα λειτουργούν ως Παρατηρητήρια Ποιότητας και θα ενημερώνουν τους απασχολούμενους στον κάθε τομέα, την Πολιτεία και τους φορείς εκπαίδευσης και επιμόρφωσης της ΠΑΜΘ.

Προκειμένου να διαχυθεί η γνώση για βιώσιμη ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα στην ΠΑΜΘ, και να εξασφαλισθούν οι προϋποθέσεις βιώσιμης ανάπτυξης απαιτείται στα πρότυπα της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής Θεσσαλονίκης και της Γαλακτοκομικής Σχολής Ιωαννίνων να συσταθεί Αγροτοκτηνοτροφική Σχολή. Η Σχολή αυτή οφείλει να λειτουργεί σε δύο τμήματα, ένα Ελληνόγλωσσο και ένα Τουρκόγλωσσο, με δυνατότητες επιμόρφωσης και σε ολιγόημερα σεμινάρια. Στα εκπαιδευτικά προγράμματα θα δίνεται βάση τόσο σε εναλλακτικές όσο και σε παραδοσιακές καλλιέργειες και προϊόντα της περιοχής της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της μελισσοκομίας και της σηροτροφίας.

Εκκινώντας από το φράγμα του Ιάσμου, απαιτείται μέσα σε μια διετία, σε συνεργασία με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, να ολοκληρωθεί ο σχετικός σχεδιασμός και μέσα σε μια τετραετία να δημιουργηθεί δίκτυο βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων της ΠΑΜΘ, με στόχο να επιτευχθεί λειτουργική αυτάρκεια από εγχώρια ύδατα, όπου αυτό είναι εφικτό. Απαραίτητα στοιχεία στον γενικότερο σχεδιασμό θα είναι αφενός μεν η κατασκευή των ιδιαίτερα κρίσιμων έργων αντιπλημμυρικής προστασίας και αφετέρου η δημιουργία μικρών ταμιευτήρων σε μικρά ρέματα και χειμάρρους για αποτελεσματικότερη υδροοικονομία και ανύψωση της υπόγειας στάθμης των επιφανειακών υπόγειων υδροφορέων. Στο ίδιο πλαίσιο, είναι απαραίτητος και ο σχεδιασμός βιώσιμης λειτουργίας ιχθυοσυλληπτικών εγκαταστάσεων και η εξασφάλιση διαρκούς επικοινωνίας των λιμνοθαλασσών με τη θάλασσα.

Απαιτούνται οι αντίστοιχες οικονομικές ενισχύσεις προκειμένου να συσταθούν στην ΠΑΜΘ βιώσιμα δίκτυα συνεργασίας μικρομεσαίας γεωργικής και κτηνοτροφικής επιχειρηματικότητας με στόχο την ανάπτυξη ποιοτικών προϊόντων της γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Είναι απόλυτα αναγκαίο ένα σχέδιο μετάβασης για τους καπνοκαλλιεργητές, όπως και ένα ολοκληρωμένο σχέδιο χρηματοδότησης των αγροτών, γενικότερα, για τα έξοδα της δενδροκαλλιέργειας και την αναπλήρωση του εισοδήματός τους κατά την χρονική περίοδο της ανάπτυξης και μη παραγωγικής φάσης των δέντρων, στα πρότυπα των υπόλοιπων ευρωπαϊκών μεσογειακών χωρών (Ιταλίας, Γαλλίας, Ισπανίας, Πορτογαλίας).

Ειδικότερα για την αλιεία, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, απαιτείται άμεσα ο προσδιορισμός των εμπορικά εκμεταλλεύσιμων ειδών, που ευδοκιμούν, και των ζωνών αλιείας, αλλά και η προστασία από την υπεραλίευση.

Κρίνεται απαραίτητη η εξασφάλιση προϋποθέσεων ανάπτυξης αρχαιολογικού, πολιτιστικού και θρησκευτικού τουρισμού για όλες τις θρησκείες και δόγματα στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, όπως και τουρισμού ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Στο πλαίσιο αυτό, να εξασφαλισθεί βιώσιμη λειτουργία για το τρενάκι του Νέστου.

Για την πάταξη του παραεμπορίου, απαιτείται η ενίσχυση των τελωνείων, να εγκατασταθούν γεφυροπλάστιγγες αλλά και σύγχρονα συστήματα για στοχευμένους ελέγχους οχημάτων, καθώς και η πρόσληψη του απαιτούμενου προσωπικού.

Σε όλη την ΠΑΜΘ υπάρχουν ακίνητα του Ελληνικού Δημοσίου διαφόρων θέσεων, εκτάσεων και χρησιμότητας. Προτείνεται να σχεδιαστεί διαδικασία για την αποτελεσματική ένταξή τους σε αναπτυξιακή πορεία. Στο σχεδιασμό αυτό οι ΟΤΑ, γνώστες των τοπικών συνθηκών, αλλά και εφαρμοστές προτάσεων για τον τόπο τους, οφείλουν να έχουν τον βασικό λόγο. Στον αναπτυξιακό αυτό σχεδιασμό οφείλουν να ενταχθούν και τα ακίνητα ειδικού σχεδιασμού σε περιοχές ειδικών χρήσεων. Οι περιοχές αυτές δημιουργήθηκαν με απαλλοτριώσεις ιδιωτικών εκτάσεων και με προσφορά της τοπικής γης για εθνικό σχεδιασμό, ενώ οι υποδομές που κατασκευάστηκαν, υλοποιήθηκαν με δημόσιους πόρους. Οι εκτάσεις αυτές, επομένως, αποτελούν τον ορισμό των αντικειμένων της «δημόσιας περιουσίας».

Στον τομέα της μεταποίησης είναι απαραίτητη από την Πολιτεία η εξασφάλιση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, οι οποίες να καλύπτουν τις ανάγκες των επιχειρήσεων της ΠΑΜΘ με προγράμματα βραχυπρόθεσμων και μεσομακροπρόθεσμων πιστώσεων.

Αποτελεσματική προστασία όλων των υγροτόπων και βιοτόπων, κατεδάφιση των αυθαίρετων κτισμάτων που έχουν ανεγερθεί εκεί, και άμεση λήψη μέτρων αποτελεσματικής πυροπροστασίας για τα δάση στην ΠΑΜΘ.

Τέλος, πρέπει, επιτέλους, να επιλυθούν οριστικά δύο μακροχρόνια ζητήματα. Εκείνα που αντιμετωπίζουν οι παλιννοστούντες Ομογενείς στην Περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ιδίως οι ανακλήσεις Ιθαγένειας, η στεγαστική αποκατάστασή τους και η επιδότηση ενοικίου για την στέγασή τους). Και εκείνα που αντιμετωπίζουν οικισμοί Ρομά (ιδίως τίτλοι ιδιοκτησίας, διασύνδεσης των ιδιοκτησιών τους στα συστήματα ηλεκτροδότησης, ύδρευσης, αποχέτευσης λυμάτων και ομβρίων, και ένταξή τους στο δίκτυο των αστικών συγκοινωνιών. Πιλοτικά, προτείνεται η έναρξη από την Κοινότητα στο Δροσερό Ξάνθης.

